

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Τμήμα Διδακτικής της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων

Ηλίας Νικολακόπουλος

**ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ
ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Η εργασία υποβάλλεται για την μερική κάλυψη των απαιτήσεων
με στόχο την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών
στην Διδακτική της Τεχνολογίας και τα Ψηφιακά Συστήματα

Μάιος 2008

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΙΑ

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία περιγράφεται, αρχικά, η νέα εποχή που διαμορφώνεται στο χώρο της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευσης ενηλίκων και δίδονται οι βασικοί ορισμοί για τις διαπραγματευόμενες έννοιες. Η επικρατούσα κατάσταση στο χώρο της δια βίου μάθησης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα συνδέεται με τον υπό διαμόρφωση νέο ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων, όπως αυτός υπαγορεύεται από πρόσφατα ψηφίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, στη συνέχεια, καταγράφονται τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης αυτών.

Στην εργασία παρουσιάζεται η κατάσταση στο χώρο της εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (στην Ελλάδα και στο εξωτερικό) και προβάλλεται η αναγκαιότητα της πιστοποίησης εκπαιδευτών, φορέων και προγραμμάτων σπουδών, προκειμένου να διασφαλιστεί η επάρκεια των εκπαιδευτών, η αξιοπιστία των εκπαιδευτικών φορέων και η ποιότητα των προγραμμάτων. Γίνεται αναφορά στις προβλέψεις για αυξημένη ζήτηση προγραμμάτων σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης στο προσεχές μέλλον και τονίζονται οι διαφοροποιήσεις που συνεπάγεται η ηλεκτρονική μάθηση και η ιδιαιτερότητα της δια βίου εκπαίδευσης, οδηγώντας έτσι στη διαπίστωση του κενού που υπάρχει σε ό,τι αφορά την πιστοποίηση εκπαιδευτών και προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης.

Αξιοποιώντας τα πορίσματα της βιβλιογραφίας σε θέματα που άπτονται των ικανοτήτων των εκπαιδευτών ενηλίκων, τη διεθνή εμπειρία σχετικά με τις προσεγγίσεις ποιότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και συνθέτοντας επιμέρους στοιχεία από επιτυχημένες πρακτικές, προτείνεται μια μέθοδος πιστοποίησης ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων, φορέων και προγραμμάτων σπουδών που υλοποιούνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης. Η προτεινόμενη μέθοδος αξιοποιεί το μοντέλο των επαγγελματικών προδιαγραφών και είναι συμβατή τόσο με τις μελλοντικές στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμ-

βάνεται και το υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων, όσο και με δημοσιευμένα πρότυπα και επιτυχημένες πρακτικές στο χώρο της διαπίστευσης φορέων πιστοποίησης προσωπικού. Στην εργασία, επιπλέον, προτείνεται ένα αρθρωτό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο στοχεύει στην ανάπτυξη γνώσεων και ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης σε προγράμματα που διεκπεραιώνονται, κυρίως, μέσω του Διαδικτύου. Τέλος καταγράφονται τα ανοιχτά θέματα σε επίπεδο εννοιολογικού και θεσμικού πλαισίου και προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα και συντονισμένες δράσεις για την εκπαίδευση και την πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων, προκειμένου να διευκολυνθεί η περαιτέρω ανάπτυξη της δια βίου μάθησης.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες εκφράζω στον Επίκουρο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Συμεών Ρετάλη για την επίβλεψη και τη βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.

Εκφράζω, επίσης, την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για την υπομονή, υποστήριξη, αμέριστη συμπαράσταση και πολύτιμη αρωγή καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	v
Ευχαριστίες	vii
Πίνακας Περιεχομένων	ix
Κατάλογος Πινάκων.....	xii
Κατάλογος Σχημάτων	xii
Κατάλογος Εικόνων	xii
Συνοτομογραφίες	xiii
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Νέα εποχή στην εκπαίδευση ενηλίκων	1
1.2 Ορισμοί	2
1.3 Στόχος της διπλωματικής.....	4
1.4 Δομή.....	5
2 ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	9
2.1 Η κατάσταση της δια βίου μάθησης στην Ευρώπη.....	9
2.1.1 Η ανάγκη για δια βίου μάθηση.....	9
2.1.2 Η δια βίου μάθηση και ο ρόλος των εκπαιδευτών.....	11
2.1.3 Μελλοντικές στρατηγικές.....	13
2.2 Η κατάσταση της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα	15
2.2.1 Οι στόχοι της εθνικής πολιτικής.....	15
2.2.2 Ποσοτικά χαρακτηριστικά.....	15
2.2.3 Νομοθετικές ρυθμίσεις.....	17
2.2.4 Φορείς για τη δια βίου μάθηση.....	20
3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	27
3.1 Χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευομένων	27
3.2 Οι προϋποθέσεις της αποτελεσματικής μάθησης των ενηλίκων.....	30
3.3 Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων.....	30
3.4 Η επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων	34
3.5 Ηλεκτρονική μάθηση.....	37
3.6 Ικανότητες.....	38
3.7 Νέο προφίλ εκπαιδευτή ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης	40
3.7.1 Δραστηριότητες του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.....	41
3.7.3 Ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης	50
3.7.4 Ικανότητες του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.....	51

3.7.5 Κριτική στο μοντέλο των ικανοτήτων	56
3.7.6 Μοντέλα Ικανοτήτων Εκπαιδευτών Ενηλίκων.....	57
3.8 Η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	63
3.9 Η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ελλάδα.....	65
3.9.1 Γενικά	65
3.9.2 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών ΕΚΕΠΙΣ.....	67
3.9.3 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων της ΓΓΕΕ	70
3.9.4 Πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ΙΒΣΤΡΙ	73
3.9.5 Άλλα Προγράμματα.....	74
3.10 Τρέχουσα κατάσταση.....	79
4 ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ.....	83
4.1 Διαπίστευση και Πιστοποίηση.....	83
4.2 Η διαπίστευση στην Ελλάδα.....	85
4.3 Η διαπίστευση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.....	87
4.4 Διαδικασία διαπίστευσης από το ΕΣΥΔ	89
4.5 Διαπίστευση φορέων πιστοποίησης προσωπικού	92
4.5.1 Απαιτήσεις - Κριτήρια.....	92
4.5.2 Ανάπτυξη και διατήρηση ενός σχήματος πιστοποίησης προσωπικού.....	95
4.6 Πιστοποίηση επαγγελματιών	97
4.7 Πιστοποίηση στην εκπαίδευση	100
4.8 Προβλήματα που ανακύπτουν από την εισαγωγή διαδικασιών πιστοποίησης.....	103
4.9 Αξιολόγηση και πιστοποίηση εκπαιδευτών	105
4.9.1 Αξιολόγηση	105
4.9.2 Πιστοποίηση.....	106
4.9.3 Πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ελλάδα από το ΕΚΕΠΙΣ.....	109
4.10 Πιστοποίηση Προγραμμάτων Σπουδών.....	110
4.10.1 Η έννοια της ποιότητας στην εκπαίδευση	111
4.10.2 Η διασφάλιση ποιότητας στην εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο	112
5 Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ.....	121
5.1 Επαγγελματικά περιγράμματα	121
5.1.1 Ορισμός - Σκοπός.....	121
5.1.2 Το μοντέλο των επαγγελματικών προδιαγραφών.....	123
5.1.3 Τα αποτελέσματα στην εκπαίδευση	124
5.2 Προς ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων	126
5.3 Πιστοποίηση ατόμων	129

5.4 Πιστοποίηση φορέων.....	134
5.5 Πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης.....	136
5.5.1 Ορισμοί - Στόχοι.....	137
5.5.2 Εκπαιδευτικοί φορείς.....	141
5.5.3 Προδιαγραφές προγραμμάτων.....	141
5.5.4 Διαδικασία Πιστοποίησης.....	148
5.5.5 Χορήγηση Πιστοποίησης.....	151
5.5.6 Ανανέωση της πιστοποίησης.....	151
5.6 Προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών Εκπαιδευτών Ενηλίκων.....	151
5.6.1 Διάρθρωση Προγράμματος.....	152
6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	165
6.1 Η σημερινή εικόνα.....	165
6.2 Προτάσεις.....	166
6.3 Επιλογικά σχόλια.....	168
Βιβλιογραφία.....	171
Παράρτημα II.....	191
Παράρτημα III.....	193
Παράρτημα IV.....	201
Γλωσσάρι.....	207

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 - Σύγκριση δραστηριοτήτων εκπαιδευτών.....	49
Πίνακας 2 – Ρόλοι και ικανότητες εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.....	52
Πίνακας 3 – Ικανότητες εκπαιδευτή ενηλίκων κατά IBSTPI.....	53
Πίνακας 4 - Σύνοψη Προτεινόμενων Ικανοτήτων Εκπαιδευτή Ενηλίκων.....	55
Πίνακας 5 - Θεματικές ενότητες προγράμματος Εκπαίδευση Εκπαιδευτών IBSTPI.....	74
Πίνακας 6 - Προδιαγραφές αξιολόγησης προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης.....	147
Πίνακας 7 - Κατάρτιση και πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκωνστην ΕΕ.....	200

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1 - Ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης.....	16
Σχήμα 2 - Συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση.....	17
Σχήμα 3 - Σχέση Διαπίστευσης - Πιστοποίησης.....	84
Σχήμα 4 - Το οργανόγραμμα του Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης.....	86
Σχήμα 5 - Τα διαδοχικά στάδια για τη διαπίστευση από το ΕΣΥΔ.....	91
Σχήμα 6 - Προτεινόμενο Μοντέλο Πιστοποίησης.....	135
Σχήμα 7 - Διαδικασία πιστοποίησης προγράμματος σπουδών.....	150
Σχήμα 8 - Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	191

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 - Δείγμα πιστοποιητικού Key Cert IT Basic.....	203
Εικόνα 2 - Δείγμα πιστοποιητικού i-skills Basic IT Core.....	203
Εικόνα 3 - Δείγμα πιστοποιητικού IC3.....	204
Εικόνα 4 - Δείγμα πιστοποιητικού Microsoft Office Specialist.....	204
Εικόνα 5 - Δείγμα πιστοποιητικού ECDL Progress.....	205

Συντομογραφίες

Λατινικές

ANSI	American National Standards Institute
ASTD	American Society of Training and Development
BILD	British Institute for Learning and Development
CACE	Canadian Association of Community Education
CEDEFOP	Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle
CHEA	Council for Higher Education Accreditation
CompTIA	Computing Technology Industry Association
CNAS	China National Accreditation Service for Conformity Assessment
DVD	Digital Versatile Disc
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
EFQUEL	European Foundation for Quality in eLearning
EFMD	European Foundation for Management Development
EA	European co-operation for Accreditation
EC	European Commission
ELF	E-Learning Facilitators
EQO	European Quality Observatory
FAQ	Frequently Asked Questions
IAF	International Accreditation Forum
IBSTPI	International Board of Standards for Training, Performance and Instruction
IEC	International Electrotechnical Commission
IEEE	Institute of Electronic & Electrical Engineering
ISCED	International Standard Classification of Education
ISO	International Organization for Standardization
JAB	Japan Accreditation Body for Conformity Assessment
JAS-ANZ	Joint Accreditation System of Australia and New Zealand
JTC	Joint Technical Committee
LMS	Learning Management System
MLA	Multilateral Agreement
NACIQI	National Advisory Committee on Institutional Quality and Integrity

ODL	Open and Distance Learning
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
ODLQC	Open and Distance Learning Quality Council
QAA	Quality Assurance Agency for Higher Education
SCC	Standards Council of Canada
UKAS	United Kingdom Accreditation Service
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Ελληνικές

ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΜΕΑ	Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΑΤΕΙ	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΓΓΕΕ	Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΔΕΠ	Διδακτικό Επιστημονικό Προσωπικό
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔΕ	Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΕΚΕΠΙΣ	Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινό Ταμείο
ΕΛΚΕΠΑ	Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας
ΕΠΕΑΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΣΕΕΚΚΑ	Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση
ΕΣΥΔ	Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης
ΕΤΕΦ	Ειδική Τεχνική Επιτροπή Φορέων και Εργαστηρίων
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΙΔΒΕ	Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης
ΙΔΕΚΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΕΚ	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΕ	Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΚΕΕΕΝΑΠ	Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Ενηλίκων από Απόσταση
ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΑΕΚ	Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση
ΝΕΛΕ	Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΕΕΚ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΟΕΠΕΚ	Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
ΟΓΕΕΚΑ	Οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης
ΣΔΕ	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΣΔΜ	Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης
ΣΕΚ	Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση
ΣΣΛΕ	Σχολή Στελεχών Λαϊκής Επιμόρφωσης
ΣΥΥ	Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΥΠΕΣΔΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Νέα εποχή στην εκπαίδευση ενηλίκων

Οι ραγδαίες αλλαγές στον επιστημονικό, τεχνολογικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα που σηματοδοτούν τη σύγχρονη εποχή, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για επικαιροποίηση και διαρκή αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων των πολιτών προκειμένου να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις του προσωπικού και εργασιακού τους βίου.

Μια βασική πρόκληση της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΚτΠ) είναι ότι οι πολίτες καλούνται να ζήσουν και να εργασθούν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, που καθίσταται σημαντικά διαφορετικό από αυτό στο οποίο εκπαιδεύτηκαν. Είναι, επομένως, σημαντικό να εφοδιάζονται με γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες εμποδίζουν την απαξίωση του επαγγελματικού και κοινωνικού τους ρόλου. Ο ρόλος της εκπαίδευσης, ως πρωταρχικού μηχανισμού καλλιέργειας και ανάπτυξης τέτοιων γνώσεων και δεξιοτήτων, είναι θεμελιώδης.

Η ανάγκη για διαρκή εκπαίδευση και κατάρτιση ώθησε τα τελευταία χρόνια τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές στον τομέα της διά βίου μάθησης. Οι πολιτικές αυτές αφορούν στη διεύρυνση της μαθησιακής διαδικασίας και στην παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλη τη διάρκεια του βίου των πολιτών, μέσω ευέλικτων προγραμμάτων μάθησης σε ευρύτατο φάσμα θεματικών πεδίων, ώστε να είναι ικανοί να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και σε ενδιαφέροντα προσωπικής τους ανάπτυξης.

Στόχοι της διά βίου μάθησης είναι η ενεργοποίηση ατόμων και ομάδων για ατομική και κοινωνική ανάπτυξη, η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών και η αύξηση των δυνατοτήτων κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης. Βασικός πυλώνας ενός σύγχρονου συστήματος δια βίου μάθησης είναι η εκπαίδευση ενηλίκων.

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα διαρκώς διευρυνόμενο και αναπτυσσόμενο τομέα ανάπτυξης δραστηριοτήτων τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην Ελλάδα. Η συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα κάθε τύπου (απόκτησης και αναβάθμισης επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων, προγράμματα προσωπικής ανάπτυξης και αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου, προγράμματα κοινωνικής και πολιτιστικής επιμόρφωσης) αυξάνεται συνεχώς. Ταυτόχρονα, η εκπόνηση και εφαρμογή μέτρων ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών σε δραστηριότητες δια βίου εκπαίδευσης, αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά των σχετικών πολιτικών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

1.2 Ορισμοί

Οι έννοιες *εκπαίδευση ενηλίκων* και *δια βίου εκπαίδευση* δεν είναι συνώνυμες. Ο όρος *δια βίου εκπαίδευση* έχει επικρατήσει να αναφέρεται σε όλους τους τύπους της εκπαίδευσης (τυπική¹, μη τυπική² και άτυπη³), παραπέμπει ταυτόχρονα όμως, σύμφωνα με το CEDEFOP⁴, και σε μια φιλοσοφική έννοια, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση θεωρείται ως μια μακροχρόνια διαδικασία που αρχίζει κατά τη γέννηση και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου (Καραλής, 2006).

Η *εκπαίδευση ενηλίκων* οριοθετείται με βάση την ηλικία των εκπαιδευομένων και σηματοδοτεί το οργανωμένο μέρος της δια βίου εκπαίδευσης που αφορά ενηλίκους (Κόκκος, 2005), περιλαμβάνοντας όλες τις συστηματικά οργανωμένες δραστηριότητες, μέσα από τις οποίες άτομα που θεωρούνται ενήλικα από τις κοινωνί-

---

¹ *Τυπική εκπαίδευση*: το θεσμοθετημένο, ιεραρχικά δομημένο και χρονικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο.

² *Μη τυπική εκπαίδευση*: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε μεμονωμένη είτε ως μέρος μιας ευρύτερης δραστηριότητας, που στοχεύει σε συγκεκριμένο κοινό και έχει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους.

³ *Άτυπη εκπαίδευση*: η δια βίου διαδικασία, όπου το κάθε άτομο συγκεντρώνει και διαμορφώνει γνώσεις, ικανότητες, στάσεις και αξίες, από την καθημερινή εμπειρία του και την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος (επίδραση από την οικογένεια, τη γειτονιά, την εργασία, την ψυχαγωγία, τις κοινωνικές συναναστροφές, την αγορά εργασίας, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.ο.κ.).

⁴ Το CEDEFOP (Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle - European Centre for the Development of Vocational Training), με έδρα της Θεσσαλονίκης, είναι το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης και αποτελεί το επίσημο όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για σχετικά θέματα.

ες στις οποίες ανήκουν, αποκτούν νέες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις (Καραλής, 2006).

Η *επαγγελματική κατάρτιση* αναφέρεται στο μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις ειδικές επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες, με τις οποίες ολοκληρώνεται η επαγγελματική επάρκεια του εκπαιδευομένου. Πολλοί θεωρητικοί (Κόκκος, 2005) διατείνονται ότι η είναι δυσδιάκριτη η διαφορά μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης και ότι, συχνά, οι δύο έννοιες επικαλύπτονται κατά μεγάλο ποσοστό.

Η *κατάρτιση* θεωρείται στις μέρες μας από τους μελετητές ως υποκατηγορία της εκπαίδευσης ενηλίκων, ως σχεδιασμένη μαθησιακή δραστηριότητα που εμπεριέχει στοιχεία εκπαίδευσης, κοινωνικών δεξιοτήτων και βαθύτερης κατανόησης των διαστάσεων ενός μαθησιακού αντικειμένου (Κόκκος, 2005). Ο σύνθετος όρος *εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων* χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την έντονη σύνδεση των οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για ενήλικους, με την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων που σχετίζονται άμεσα με την επαγγελματική τους εξέλιξη (Καραλής, 2006).

Ο προσδιορισμός *συνεχιζόμενη* (εκπαίδευση, κατάρτιση) αναφέρεται σε οποιασδήποτε μορφής εκπαίδευση ή κατάρτιση, πέραν της αρχικής (βασικής), η οποία είναι απαραίτητη για την άσκηση κάποιου επαγγέλματος. Η *συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση* ορίζεται, κατά το CEDEFOP, ως συνεχιζόμενη εκπαίδευση που αποβλέπει στη συντήρηση, ανανέωση, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών γνώσεων και ικανοτήτων (Καραλής, 2006).

Υπό αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η ευρύτερη και υπερκείμενη έννοια *δια βίου εκπαίδευση*, περιλαμβάνει δύο επάλληλες κατηγορίες εκπαίδευσης:

- την αρχική εκπαίδευση και τη
- συνεχιζόμενη εκπαίδευση.

Έτσι, ο παραδοσιακός όρος *εκπαίδευση ενηλίκων* χρησιμοποιείται πολλές φορές ταυτόσημα με τον όρο *συνεχιζόμενη εκπαίδευση*, λαμβάνοντας υπόψη τον συμπληρωματικό της χαρακτήρα και το γεγονός ότι η συνεχιζόμενη εκπαίδευση απευθύνεται σε ενήλικα άτομα που έχουν ήδη ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα αρχικής εκπαίδευσης. Κατ' αναλογία, τα ίδια μπορούν να εφαρμοστούν για την κατάρτιση και το σύνθετο όρο της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται κατά κόρον και η έννοια της πιστοποίησης. Η *πιστοποίηση*, γενικά, είναι μια εθελοντική διαδικασία μέσω της οποίας μια επαγγελματική ένωση ή ένας οργανισμός αποτιμά και δίνει πληροφορίες για το βαθμό ικανότητας μεμονωμένων επαγγελματιών (IBSTPI⁵, 2007), καθώς και η διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών ή διπλωμάτων, τα οποία αναγνωρίζουν τυπικά τα επιτεύγματα ενός ατόμου μετά από μια διαδικασία αξιολόγησης (ΕΕ⁶, 2001). Πιο συγκεκριμένα, η πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων συνίσταται στη διαδικασία της επίσημης επικύρωσης γνώσεων, τεχνογνωσίας ή δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απέκτησε ένα άτομο, ύστερα από μια τυποποιημένη διαδικασία αξιολόγησης. Τα πιστοποιητικά ή τα διπλώματα χορηγούνται από διαπιστευμένα ιδρύματα απονομής τίτλων σπουδών (ΕΕ). Ειδικότερα, ο κύριος στόχος της πιστοποίησης εκπαιδευτών είναι η ανταπόκριση στις επίσημες απαιτήσεις που υπαγορεύουν κρατικοί κανονισμοί, επαγγελματικές ενώσεις και πελάτες - καταναλωτές εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Cort et al., 2004).

1.3 Στόχος της διπλωματικής

Οι ισχύουσες προσεγγίσεις για την πιστοποίηση των ικανοτήτων των εκπαιδευτών ενηλίκων αφορούν κυρίως την εκπαίδευση και κατάρτιση αυτών, όπως υλοποιείται σε συμβατικά προγράμματα διδασκαλίας ή προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Parker, 2004). Οι διαφοροποιήσεις που συνεπάγεται η χρήση της

⁵ http://www.ibstpi.org/Competencies/certification_competencies.htm

⁶ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001) *Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής διαβίου μάθησης* (Ανακοίνωση της Επιτροπής) COM(2001)0678. Βρυξέλλες
Διαθέσιμο στο http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el

ηλεκτρονικής μάθησης και επιβάλλει η ιδιαιτερότητα της δια βίου μάθησης (σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση), δεν αντανακλώνεται στις αντίστοιχες πρακτικές. Η παρούσα εργασία στοχεύει να καταγράψει την κατάσταση στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα και διεθνώς, να αναλύσει το νέο ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων, όπως αυτός διαμορφώνεται από την εισαγωγή της ηλεκτρονικής μάθησης, και να διατυπώσει τις επικαιροποιημένες γνώσεις και ικανότητες που οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να διαθέτουν, ώστε να μπορούν να προσαρμοστούν με βέλτιστο τρόπο στις απαιτήσεις που υπαγορεύει ο νέος ρόλος τους. Η εργασία φιλοδοξεί, επίσης, να προτείνει μια μέθοδο πιστοποίησης ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων, φορέων και προγραμμάτων σπουδών που υλοποιούνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσε να συμβάλλει:

α) στο σχεδιασμό και την παροχή ευέλικτων προγραμμάτων εκπαίδευσης - κατάρτισης και εναλλακτικών διαδρομών απόκτησης των απαιτούμενων ικανοτήτων και επαγγελματικών προσόντων για τους εκπαιδευτές ενηλίκων (Cort et al., 2004), καθώς και

β) στην ανάπτυξη προτύπων και την εφαρμογή κριτηρίων για εκπαιδευτές, εκπαιδευτικούς φορείς και προγράμματα σπουδών, τα οποία είναι συμβατά με μια ευρύτερη κουλτούρα ποιότητας που προάγει τη συνεχή βελτίωση (Mc Cullough et al., 2006).

1.4 Δομή

Στην αρχή της εργασίας υπάρχει πίνακας των χρησιμοποιούμενων συντομογραφιών (αρκτικόλεξων), ελληνικών και λατινικών.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** περιγράφεται συνοπτικά η νέα εποχή που διαμορφώνεται στην εκπαίδευση ενηλίκων, παρέχονται οι ορισμοί των χρησιμοποιούμενων βασικών εννοιών και παρουσιάζεται ο στόχος και η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** καταγράφεται η κατάσταση της δια βίου μάθησης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Αρχικά διατυπώνεται η ανάγκη για δια βίου μάθηση,

όπως προκύπτει από επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνδέεται με το ρόλο των εκπαιδευτών και τις μελλοντικές στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα ποσοτικά χαρακτηριστικά της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα και, αφού συγκριθούν με τους ευρωπαϊκούς στόχους, διαπιστώνεται η υστέρηση στον τομέα αυτό. Ακολούθως καταγράφονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις που έχουν θεσπιστεί από την Ελληνική Πολιτεία, καθώς και οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της δια βίου μάθησης, προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάπτυξή της.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** καταγράφονται τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι και οι προϋποθέσεις της αποτελεσματικής μάθησης αυτών, ώστε να γίνει ορατός ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων (σε συμβατικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης). Καταγράφονται επίσης οι προβληματισμοί που διατυπώνονται σχετικά με την επαγγελματοποίηση αυτών. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι ιδιαιτερότητες της ηλεκτρονικής μάθησης και οι αλλαγές που αυτή επιφέρει στα προγράμματα σπουδών που παρέχονται εξ αποστάσεως (κυρίως μέσω του Διαδικτύου), επεκτείνουν το ρόλο του παραδοσιακού εκπαιδευτή ενηλίκων και οδηγούν στη δημιουργία του νέου προφίλ του εκπαιδευτή ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης. Στη συνέχεια ο αναγνώστης εισάγεται στην έννοια των ικανοτήτων και γίνεται προσπάθεια καταγραφής των ικανοτήτων που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτής ενηλίκων σε προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός στο έργο του. Ακολουθεί η παρουσίαση της κατάστασης της εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων συμβατικών προγραμμάτων σπουδών στην Ελλάδα (με αναφορά σε προγράμματα εκπαίδευσης - κατάρτισης δημοσίων και ιδιωτικών φορέων) και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη διαπίστωση της έλλειψης αντίστοιχων προγραμμάτων για εκπαιδευτές ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης, τα οποία να είναι αναγνωρισμένα από αξιόπιστους οργανισμούς και τις διαφαινόμενες προβλέψεις για αυξημένη ζήτηση εκπαιδευτών και προγραμμάτων κατά τα επόμενα χρόνια. Οι προβλέψεις αυτές εγείρουν, όπως είναι φυσικό, θέματα ποιότητας της

εκπαιδευτικής διαδικασίας και καθιστούν απαραίτητη την αποσαφήνιση των όρων της πιστοποίησης και της διαπίστευσης.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** αποσαφηνίζονται οι όροι της πιστοποίησης και της διαπίστευσης και αναλύεται η διαδικασία διαπίστευσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαπίστευση φορέων πιστοποίησης προσωπικού, με καταγραφή των απαιτήσεων - κριτηρίων αυτής, αλλά και αναφορά σε θέματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη και διατήρηση ενός σχήματος πιστοποίησης προσωπικού. Ακολούθως, αναλύεται η πιστοποίηση των επαγγελματιών γενικά και η αξιολόγηση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών ειδικότερα, καταγράφοντας τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την εισαγωγή παρόμοιων διαδικασιών, καθώς και τα πιθανά προβλήματα. Επίσης γίνεται αναφορά σε τρέχουσες επιτυχημένες πρακτικές πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια σύντομη αναφορά στην έννοια της ποιότητας στην εκπαίδευση, τη διασφάλιση αυτής σε διεθνές επίπεδο και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζεται με την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών. Έτσι, αναδεικνύεται η ανάγκη αξιοποίησης της διεθνούς εμπειρίας σχετικά με τις προσεγγίσεις ποιότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και σύνθεσης επιμέρους στοιχείων από επιτυχημένες πρακτικές κατά την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στα επαγγελματικά περιγράμματα, το μοντέλο επαγγελματικών προδιαγραφών και τα αποτελέσματα της χρήσης αυτών στην εκπαίδευση. Τονίζεται ότι τα επαγγελματικά περιγράμματα υπαγορεύονται από σχετικά ψηφίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνηγορώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, στη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων, το οποίο επηρεάζει και τους εκπαιδευτές ενηλίκων. Στο παρόν κεφάλαιο προτείνεται μια μέθοδος πιστοποίησης εκπαιδευτών (με βάση τις ικανότητες που προέκυψαν στο τρίτο κεφάλαιο), πιστοποίησης φορέων και πιστοποίησης προγραμμάτων σπουδών. Επιπλέον προτείνεται ένα αρθρωτό πρόγραμμα σπουδών (με αναφορά σε διάρκεια, βασικούς σκοπούς, επιδιωκόμενα αποτελέσματα, περιεχόμενο - ενδεικτικές δραστηριότητες και προτεινόμενη βιβλιογραφία), το οποίο στοχεύει

στην ανάπτυξη γνώσεων και ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης σε προγράμματα που διεκπεραιώνονται, κυρίως, μέσω Διαδικτύου.

Στο **τελευταίο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η εικόνα που επικρατεί σήμερα στο πεδίο της πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων στον ελληνικό χώρο και διατυπώνονται προτάσεις που αφορούν στο συντονισμό των δράσεων εκπαίδευσης και πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων, ώστε η ανάπτυξη της δια βίου μάθησης να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης και προόδου.

Η εργασία συνοδεύεται από τέσσερα παραρτήματα: Στο **Παράρτημα I** καταγράφεται μια σύνοψη της μεθόδου πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων που χρησιμοποιείται από το ΕΚΕΠΙΣ. Στο **Παράρτημα II** παρουσιάζεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED). Στο **Παράρτημα III** παρουσιάζονται οι ρυθμίσεις, η δομή, το περιεχόμενο και οι διαδικασίες για την εκπαίδευση, συνεχιζόμενη κατάρτιση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο **Παράρτημα IV** παρουσιάζεται η διαδικασία διαπίστευσης φορέων πιστοποίησης προσωπικού σε βασικές δεξιότητες ΤΠΕ από τον ΟΕΕΚ.

Σημείωση: Στο τέλος της εργασίας, και για διευκόλυνση του αναγνώστη, παρατίθεται **Γλωσσάρι** βασικών όρων - εννοιών που χρησιμοποιούνται στην παρούσα εργασία.

2 ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

2.1 Η κατάσταση της δια βίου μάθησης στην Ευρώπη

Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *δια βίου μάθηση* είναι κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου, με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του, στα πλαίσια μιας προσωπικής, πολιτικής ή κοινωνικής προοπτικής ή μιας προοπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση⁷. Η δια βίου μάθηση συνίσταται σε μια συνεχή διαδικασία απόκτησης, συμπλήρωσης και βελτίωσης των δεξιοτήτων⁸ ενός ατόμου κατά τη διάρκεια της ζωής του, έτσι ώστε να μπορεί να συμμετάσχει πλήρως σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση.

2.1.1 Η ανάγκη για δια βίου μάθηση

Στα κείμενα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η δια βίου μάθηση συνδέεται άμεσα με την άρση της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος σχετίζεται, αφενός με το υποβαθμισμένο κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον, αφετέρου με το χαμηλό επίπεδο βασικών γνώσεων, με τις αρνητικές σχολικές εμπειρίες, με την έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης, καθώς και με την αδυναμία ουσιαστικής συνεχιζόμενης κατάρτισης. Η καθιέρωση της δια βίου μάθησης ως προτεραιότητας τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συναρτάται άμεσα με την καθιέρωση κοινωνικών όρων που εξασφαλίζουν την πρόσβαση των πολιτών στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

⁷ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001) *Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης* (Ανακοίνωση της Επιτροπής) COM(2001)0678. Βρυξέλλες
Διαθέσιμο στο http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el

⁸ Οι δεξιότητες-«κλειδιά» (βασικές δεξιότητες) στα προγράμματα δια βίου κατάρτισης, όπως περιγράφονται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς, είναι: επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, μαθηματικές δεξιότητες και δεξιότητες στις φυσικές επιστήμες και τις τεχνολογία, ψηφιακές δεξιότητες, ικανότητα μάθησης, διαπροσωπικές, διαπολιτισμικές και κοινωνικές δεξιότητες, επιχειρηματικότητα και δημιουργική έκφραση.
Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning, 2005, http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/keyrec_en.pdf

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας διατυπώνεται ότι η επιτυχής μετάβαση στην κοινωνία και στην οικονομία της γνώσης θα πρέπει να συνοδεύεται από τη ανάπτυξη της δια βίου μάθησης. Σύμφωνα με το «Μνημόνιο για τη Δια βίου μάθηση» (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000), η δια βίου μάθηση δεν είναι πια απλά μία πλευρά της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, αλλά καθίσταται καθοδηγητική αρχή για την παροχή εκπαίδευσης και τη συμμετοχή σε κάθε είδους μαθησιακό πλαίσιο. Δύο ισοδύναμοι στόχοι της δια βίου μάθησης είναι η προώθηση της έννοιας του ενεργού πολίτη (active citizenship) και της απασχολησιμότητας (employability). Μέσα από αυτές τις δύο διαστάσεις, η δια βίου μάθηση συνδέεται με τους στόχους για οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η έννοια του ενεργού πολίτη εστιάζει στο εάν και πώς οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, καθώς και τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που συναντούν, προσπαθώντας να το επιτύχουν. Η ως άνω έννοια σχετίζεται με την ποιότητα της ζωής των πολιτών.

Η απασχολησιμότητα δεν αποτελεί απλώς μία κεντρική διάσταση του ενεργού πολίτη, αλλά και μια καθοριστική προϋπόθεση για τη βελτίωση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και της ευημερίας στην «νέα οικονομία». Στο «Σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα»⁹ αναφέρεται ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα συστήματα κατάρτισης είναι αναγκαίο να προσαρμοστούν στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η επαγγελματική κινητικότητα συνδέεται με την ανάπτυξη και την καλύτερη λειτουργία των αγορών εργασίας. Η απασχολησιμότητα, αλλά και η προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού, προϋποθέτουν την αύξηση των ευκαιριών μάθησης και την απόκρισή τους στις ανάγκες των εργαζομένων, όπως αυτές διαμορφώνονται κάθε φορά. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η ικανότητα των εργαζομένων για επαγγελματική κινητικότητα.

---

⁹ Commission's Action Plan for skills and mobility COM(2002)72

2.1.2 Η δια βίου μάθηση και ο ρόλος των εκπαιδευτών

Σε ψήφισμα του Συμβουλίου της ΕΕ για τη δια βίου μάθηση¹⁰ τον Ιούνιο του 2002, περιγράφονται έξι σημεία, στα οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, προκειμένου αυτή να αναπτυχθεί περαιτέρω. Πιο συγκεκριμένα, τονίζεται ότι «πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατάρτιση, πρόσληψη και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης. Επίσης, καλούνται τα μέλη - κράτη να βελτιώσουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που εμπλέκονται στη δια βίου μάθηση, έτσι ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες διδασκαλίας για την κοινωνία της μάθησης».

Συνάγεται, λοιπόν, πως ένα από τα αποτελέσματα του κεντρικού ρόλου που διαδραματίζει η δια βίου μάθηση στις στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι, η αναβάθμιση του ρόλου των εκπαιδευτών. Το συγκεκριμένο επάγγελμα έχει υποστεί καθοριστικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτές να έχουν μετατραπεί εν μέρει σε καθοδηγητές, μέντορες και διαμεσολαβητές. Ο ρόλος τους είναι κρίσιμος, διότι αυτοί μπορούν να ωθήσουν τους εκπαιδευόμενους προς τη γνώση, ώστε να την αγαπήσουν και άρα να την αναζητήσουν. Έχουν μια θέση - κλειδί στη μετάδοση της γνώσης, αλλά και στη δημιουργία της κοινωνίας της γνώσης.

Η σημασία του ρόλου των εκπαιδευτών επισημαίνεται και σε άλλα κείμενα για την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική. Στην «Ευρωπαϊκή Αναφορά για τους Ποιοτικούς Δείκτες της Δια βίου Μάθησης» (Ιούνιος 2002) προσδιορίστηκαν 15 δείκτες ποιότητας που αφορούν τη δια βίου μάθηση. Ανάμεσα σε αυτούς είναι και ο δείκτης «εκπαιδευτής (educator)». Στο κείμενο αυτό αναφέρεται ότι ο εκπαιδευτής, στα πλαίσια της δια βίου μάθησης, έχει πολύ διαφορετικά καθήκοντα από ότι ένας εκπαιδευτικός του σχολείου. Αυτά τα καθήκοντα διαφέρουν ανάλογα με τον τύπο και το πλαίσιο της μάθησης, την ηλικία των εκπαιδευόμενων, το είδος και τη δυσκολία των μαθησιακών δραστηριοτήτων, κ.λπ.

¹⁰ Official Journal of the European Communities, Council Resolution of 27 June 2002 on lifelong learning (2002/C 163/ 01).

Η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των εκπαιδευτών. Ως εκ τούτου, από αυτήν εξαρτάται και η ενίσχυση της θέσης της Ευρώπης στη νέα οικονομία της γνώσης. Η επιτυχία των μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την παρώθηση και την ποιότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού. Η βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των εκπαιδευτών είναι ο πρώτος από τους δεκατρείς συγκεκριμένους στόχους για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη (Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010) και αναλύεται περισσότερο στο «Λεπτομερές Πρόγραμμα Εργασίας 2010»¹¹. Τα σημεία - κλειδιά, που αφορούν αυτόν τον πρώτο στόχο, είναι τα εξής:

- Η αναγνώριση των δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές, δεδομένου ότι αλλάζει ο ρόλος τους στην κοινωνία της γνώσης.
- Η παροχή των προϋποθέσεων, οι οποίες υποστηρίζουν επαρκώς τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές, καθώς αυτοί ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης, συμπεριλαμβάνοντας την προοπτική της διαβίου μάθησης στην αρχική και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευσή τους.
- Η εξασφάλιση ενός επαρκούς επιπέδου εισόδου στο εκπαιδευτικό επάγγελμα, σε όλες τις βαθμίδες και θεματικά αντικείμενα, καθώς επίσης και η κάλυψη των μακροχρόνιων αναγκών του επαγγέλματος, κάνοντας την διδασκαλία και την κατάρτιση ακόμη πιο ελκυστική.
- Η προσέλκυση στη διδασκαλία και την κατάρτιση νέων μελών, τα οποία έχουν επαγγελματική πείρα σε άλλα πεδία.

Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές στην Ευρώπη απαιτούν από τον εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί σε νέες ανάγκες και αυτό επηρεάζει το προφίλ των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του. Άλλωστε, γίνεται πλέον λόγος για ένα «νέο προφίλ δεξιοτήτων», το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει δεξιότητες στους τομείς των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, των ξένων γλωσσών, της Ευρωπαϊκής κουλτούρας και της ιδιότητας του Ευρωπαίου πολίτη. Εφόσον απο-

¹¹ Λεπτομερές πρόγραμμα των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11086.htm>

τελούν επιθυμητές (ή και αναγκαίες) δεξιότητες της επόμενης γενιάς, τότε είναι απαραίτητο και οι εκπαιδευτικοί να καταρτιστούν σε αυτές¹².

2.1.3 Μελλοντικές στρατηγικές

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ο βασικός σκοπός του «Προγράμματος 2010», το οποίο υλοποιεί τη στρατηγική της Λισαβόνας, είναι να καθορισθούν για τα προσεχή χρόνια οι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων και των συστημάτων κατάρτισης, που θα αποτελούν το βασικό πυρήνα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού των κρατών μελών, ώστε:

- να επιτευχθεί η βελτίωση και η προσαρμογή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στις απαιτήσεις της οικονομίας της γνώσης,
- να βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα της απασχόλησης,
- να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και
- να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες να συμμετάσχουν στη νέα κοινωνία της γνώσης.

Στο κείμενο «Βελτίωση της Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτικών και των Εκπαιδευτών»¹³ που συνέταξε η Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», αναφέρεται ότι η *ανάπτυξη ενός κοινού Ευρωπαϊκού πλαισίου για τις ικανότητες και τα προσόντα των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών* θα αποτελέσει καταλύτη για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσής τους. Τα προσόντα και οι δεξιότητες των εκπαιδευτικών - εκπαιδευτών πρέπει να γίνουν αντιληπτά, μέσα από την προοπτική της δια βίου μάθησης, με τους εξής δύο τρόπους:

- Οι εκπαιδευτικοί/εκπαιδευτές πρέπει να είναι ικανοί να ωθήσουν τους νέους προς την δια βίου μάθηση. Η αρχική τους εκπαίδευση και κατάρτιση είναι το

---

¹² Commission of the European Communities (2005) *Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training - 2005 Report* (Commission Staff Working Paper). Brussels

¹³ European Commission, Directorate-General for Education and Culture *Implementation of "Education & Training 2010" Work Programme - Working group A "Improving the education of teachers and trainers"* Progress Report September 2004
<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/trainer2004.pdf>

πρώτο σημαντικό στάδιο που θα τους επιτρέψει να ανταποκριθούν με επάρκεια σ' αυτό το ρόλο.

- ο Είναι αναγκαία η ύπαρξη μιας σωρευτικής διαδικασίας απόκτησης δεξιοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών. Το πλαίσιο ικανοτήτων και προσόντων πρέπει να εστιάζει στη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών και στις δεξιότητες που αυτοί χρειάζονται, προκειμένου να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις αλλαγές του ρόλου τους σε μια κοινωνία δια βίου μάθησης.

Στα συμπεράσματα της διαδικασίας της Κοπεγχάγης (Συμβούλιο της 15ης Νοεμβρίου 2004, σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση), δόθηκε προτεραιότητα στην ανάπτυξη ενός ανοιχτού και ευέλικτου *Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων*, στηριζόμενου στη διαφάνεια και στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, το οποίο πρέπει να αποτελέσει κοινό σημείο αναφοράς που θα καλύπτει τόσο την εκπαίδευση όσο και την κατάρτιση.

Η προώθηση της συμμετοχής όλων των πολιτών στη διά βίου μάθηση και η ανάγκη βέλτιστης αξιοποίησης των επαγγελματικών τους προσόντων, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, επαναβεβαιώθηκε άλλωστε σε πρόσφατο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹⁴. Η ανάπτυξη ενός κοινού *Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων και Ικανοτήτων Εκπαιδευτικών και Εκπαιδευτών* είναι μια από τις προτάσεις της ομάδας εργασίας των ειδικών, που αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη της καινοτομίας, βοηθώντας έτσι στην προσέλκυση ή παραμονή στο επάγγελμα εκπαιδευτών υψηλών προσόντων και με υψηλά κίνητρα. Αυτό προτείνεται να επιτευχθεί με την ανάπτυξη πολιτικών σε εθνικό επίπεδο.

---

¹⁴ Θέσπιση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων για τη Δια βίου μάθηση <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2007-0463&language=EL&ring=A6-2007-0245> (24/10/2007)

2.2 Η κατάσταση της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα

2.2.1 Οι στόχοι της εθνικής πολιτικής

Οι κυρίαρχοι στόχοι της εθνικής πολιτικής για τη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, όπως διατυπώνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση¹⁵, είναι να βοηθούν τα άτομα να αποκτούν και να αναβαθμίζουν τις δεξιότητες που χρειάζονται, προκειμένου να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές που συντελούνται κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Διαμορφώνονται δε ειδικότερα στη βάση αξόνων πολιτικής που αφορούν:

- ο Στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης, λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- ο Στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κατάρτισης και στη σύνδεση μεταξύ τους, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης, την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες της οικονομίας και την προώθηση της απασχολησιμότητας, της κινητικότητας και της προσαρμοστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού.

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες συνθήκες οργάνωσης της εργασίας και στις νέες τεχνολογίες. Κεντρικός στόχος της είναι η ανάπτυξη και βελτίωση των προσόντων και των ικανοτήτων των ανέργων και των εργαζομένων και η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

2.2.2 Ποσοτικά χαρακτηριστικά

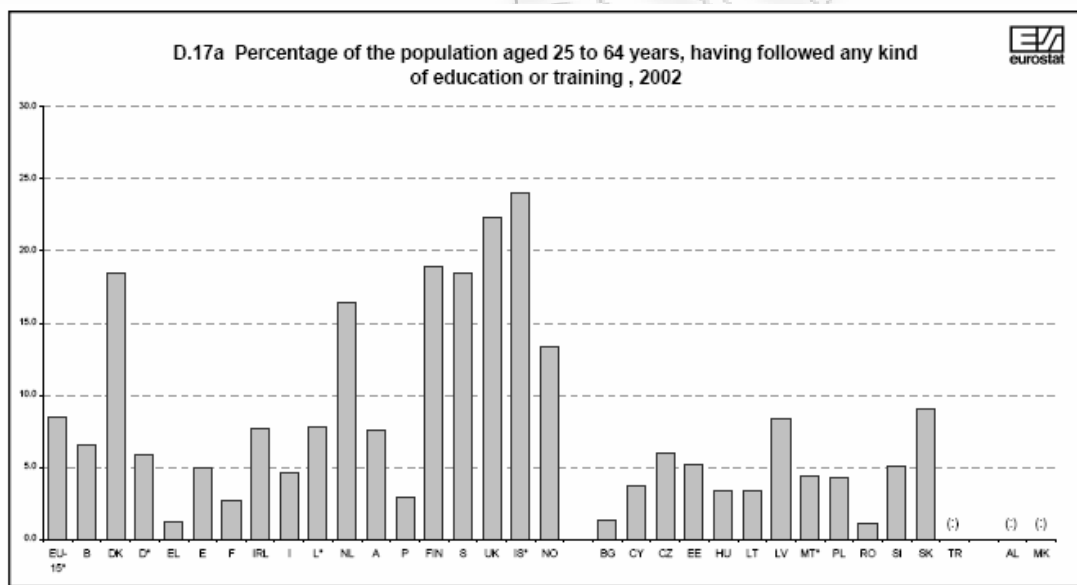
Από το Μάιο του 2003 το Συμβούλιο Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει καθορίσει πέντε ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Το μέσο επίπεδο συμμετοχής στη δια βίου μάθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέ-

---

¹⁵ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (2001) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση* http://ec.europa.eu/employment_social/news/2001/may/nap2001el_el.pdf

πει να φθάσει τουλάχιστον το 12,5 % του πληθυσμού των ενηλίκων σε ηλικία εργασίας (25 έως 64 ετών)¹⁶.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας στη δια βίου μάθηση δεν ανταποκρίνονται στους στόχους της Λισαβόνας, όπως φαίνεται στα παρακάτω διαγράμματα. Το ποσοστό των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών, που συμμετείχαν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης, κυμάνθηκε μέχρι το 2002 από 0,9-1,1%, όταν στην Ευρώπη των 15 κυμάνθηκε μεταξύ 5,7-8,5%. Για το 2005 το ποσοστό της Ελλάδας ήταν μόλις 1,9%, όταν ο μέσος όρος της Ευρώπης των 15 ήταν 11,2%.

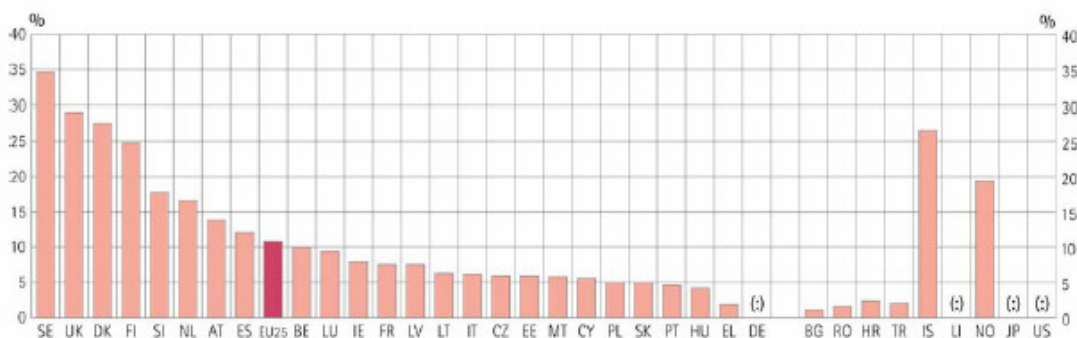
Σχήμα 1 - Ποσοστό (%) συμμετοχής του πληθυσμού ηλικίας 25 έως 64 ετών σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (2002).
Πηγή: Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat)¹⁷

¹⁶ «Συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων της εκπαίδευσης»

(http://europa.eu/pol/educ/overview_el.htm)

¹⁷ European Commission – Eurostat (2003) *Education Across Europe 2003*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Σχήμα 2 - Συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση (2005). Πηγή: Eurostat¹⁸

2.2.3 Νομοθετικές ρυθμίσεις

Τα μέτρα που πήρε η Ελλάδα για να στηρίξει τη δια βίου μάθηση αφορούν, καταρχήν, στη θέσπιση ενός νομικού πλαισίου που θα διευκολύνει την ανάπτυξή της.

Το 2003 ψηφίστηκε ο νόμος¹⁹ με τον οποίο ιδρύθηκε το «Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Αρχικής και της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με την Απασχόληση» (ΕΣΣΕΕΚΑ), το οποίο έχει τους εξής στρατηγικούς στόχους:

- (i) Τη δημιουργία και τη συνεχή λειτουργία ενός αξιόπιστου και αποτελεσματικού ενιαίου συστήματος για την έρευνα, την καταγραφή και την τεκμηρίωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό, οι οποίες αντιστοιχούν στα επαγγέλματα που μπορούν να προέλθουν από την επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.
- (ii) Τη διαμόρφωση προδιαγραφών για τις διάφορες ειδικότητες ή εξειδικεύσεις και την αποτελεσματική σύζευξή τους με τα προγράμματα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- (iii) Το συντονισμό των προγραμμάτων σπουδών και των παρεχόμενων υπηρεσιών των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- (iv) Τη διαμόρφωση ενιαίων κανόνων:

¹⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων: Ποτέ δεν είναι αργά για μάθηση* (Ανακοίνωση της Επιτροπής) COM(2006)614. Βρυξέλλες.

Διαθέσιμο στο: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/com/2006/com2006_0614el01.pdf

¹⁹ Ν. 3191/2003 (ΦΕΚ 258/07-11-2003)

- α. για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης (φορείς, προγράμματα, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι, υποδομές και εξοπλισμός),
- β. για τη διαδικασία καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων, ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση, όπου αυτά απαιτούνται, και
- γ. για την πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησης τους.
- (v) Τη διαμόρφωση και τη συνεχή λειτουργία ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος συμβουλευτικής - επαγγελματικού προσανατολισμού και σύνδεσης με την αγορά εργασίας για τους καταρτιζόμενους και τους αποφοίτους της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- (vi) Τη προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Το 2005 ψηφίστηκε ο νόμος²⁰ με τίτλο «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις». Με αυτόν ορίζεται η δια βίου μάθηση και η δια βίου κατάρτιση και θεσμοθετείται «Εθνική Επιτροπή Δια βίου Μάθησης» με σκοπό τη διάγνωση των αναγκών δια βίου εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, τη γενικότερη αξιολόγηση και συντονισμό των φορέων παροχής υπηρεσιών δια βίου εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, καθώς και τη διασύνδεσή τους με το «Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση» (ΕΣΣΕΕΚΑ). Ο νόμος προβλέπει ότι όσοι παρακολουθήσουν επιτυχώς εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 25 έως 75 ώρες λαμβάνουν «Πιστοποιητικό Επιμόρφωσης» και «Πιστοποιητικό Διά Βίου Εκπαίδευσης», για προγράμματα διάρκειας από 100 μέχρι 250 ώρες. Ο νόμος επίσης αναφέρεται στα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης (ΙΔΒΕ), τα οποία θα είναι αρμόδια για την οργάνωση και λειτουργία των προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης των ΑΕΙ, των ΑΤΕΙ και της ΑΣΠΑΙΤΕ.

---

²⁰ Ν. 3369/2005 (ΦΕΚ 171, τεύχος Α', 6-7-2005)

Το 2005 δημοσιεύτηκε επίσης η κοινή υπουργική απόφαση²¹ σχετικά με το «Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων», η οποία καθορίζει τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ.

Την ίδια χρονιά δημοσιεύτηκε η κοινή υπουργική απόφαση²² με τίτλο «Σύστημα Πιστοποίησης Προγραμμάτων, Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων» που περιγράφει τις προδιαγραφές, με βάση τις οποίες αξιολογούνται και πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών ΣΕΚ που υποβάλλονται από τους δικαιούχους φορείς στο ΕΚΕΠΙΣ, καθώς και η επιβεβαίωση της απόκτησης των απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τους καταρτιζόμενους, μετά την ολοκλήρωση των πιστοποιημένων προγραμμάτων.

Το 2006 δημοσιεύτηκε η κοινή υπουργική απόφαση²³ που αναφέρεται στην «Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων», σκοπός των οποίων είναι η συστηματικοποιημένη ανάλυση και καταγραφή του περιεχομένου των επαγγελματιών, καθώς και του τρόπου απόκτησης των απαιτούμενων για την άσκηση του επαγγέλματος προσόντων.

Το «Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων» εκσυγχρονίζεται με κοινή υπουργική απόφαση²⁴ που δημοσιεύεται την ίδια χρονιά, η οποία καθορίζει τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων, τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης²⁵ στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων και τη διαδικασία διαχείρισης αλλαγών των στοιχείων των ενταγμένων στα Μητρώα Εκπαιδευτών Ενηλίκων.

---

²¹ ΚΥΑ 113172/3-11-2005 (ΦΕΚ 1593 τεύχος Β', 17-11-2005)

²² ΚΥΑ 113708 (ΦΕΚ 1914, τεύχος Β', 30-12-2005)

²³ ΦΕΚ 566/8-5-2006

²⁴ ΚΥΑ 113616/9-11-2006 (ΦΕΚ 1700, τεύχος Β', 21-11-2006)

²⁵ Η διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων εξειδικεύεται βάσει της 380/23-11-2006 απόφασης του ΔΣ του ΕΚΕΠΙΣ.

2.2.4 Φορείς για τη δια βίου μάθηση

Τα μέτρα στήριξης και ενίσχυσης της δια βίου μάθησης υλοποιούνται από διάφορους φορείς, οι οποίοι εποπτεύονται από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (ΥΑΚΠ²⁶) και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ²⁷).

Με το «Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση» (ΕΣΣΕΕΚΑ), που περιγράφηκε προηγουμένως, ορίζεται το ολοκληρωμένο σύνολο λειτουργιών και μέσων, δια των οποίων σχεδιάζεται και εφαρμόζεται η εθνική πολιτική για τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και για τη σύνδεσή τους με την απασχόληση έτσι ώστε:

- Να ικανοποιούνται οι προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες των ατόμων σε γνώσεις και δεξιότητες.
- Να καλύπτονται οι ανάγκες της αγοράς εργασίας με επαγγελματικά στελέχη των ζητούμενων ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων, με τα κατάλληλα για το σκοπό αυτό προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες).

Στο πλαίσιο του ΕΣΣΕΕΚΑ λειτουργούν και διασυνδέονται τα παρακάτω επί μέρους Συστήματα, μέσω των οποίων υλοποιούνται οι βασικές λειτουργίες του Εθνικού Συστήματος:

- ✓ Το Σύστημα Έρευνας των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας.
- ✓ Το Σύστημα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- ✓ Το Σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης.
- ✓ Το Σύστημα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης.
- ✓ Το Σύστημα Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων.
- ✓ Το Σύστημα Συμβουλευτικής, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας.

---

²⁶ <http://www.ypakp.gr/>

²⁷ http://www.ypepth.gr/el_ec_home.htm

Οι λειτουργίες του Συστήματος Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης καλύπτονται από τις δραστηριότητες του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, τις δραστηριότητες του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ²⁸) και τις δραστηριότητες των δομών παροχής ΣΕΚ. Το ΕΚΕΠΙΣ συνεργάζεται με τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ²⁹) για τη σύνδεση της Αρχικής με τη Συνεχιζόμενη Κατάρτιση, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη διαμόρφωση κοινών προτάσεων προς το Υπουργείο Απασχόλησης και το Υπουργείο Παιδείας για την καθιέρωση κοινών κανόνων και αρχών σε ζητήματα πιστοποίησης δομών, φορέων, προγραμμάτων κατάρτισης και πιστοποίησης εκπαιδευτών.

Οι λειτουργίες του Συστήματος Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων καλύπτονται από τις δραστηριότητες του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης. (ΕΚΕΠΙΣ). Το ΕΚΕΠΙΣ πιστοποιεί επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται, πέραν των τυπικών επαγγελματικών επιπέδων που καλύπτει ο ΟΕΕΚ, με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, τις ανάγκες επαγγελματικών κλάδων και τις ιδιαίτερες ανάγκες του ανθρώπινου δυναμικού και τα οποία έχουν προκύψει μετά από συμφωνία εργαζομένων και εργοδοτών. Ο ΟΕΕΚ πιστοποιεί, επίσης, φορείς που με τη σειρά τους πιστοποιούν πρόσωπα σε βασικές δεξιότητες πληροφορικής (βλ. Παράρτημα IV) και είναι υπό συζήτηση να πιστοποιεί στο μέλλον και επαγγελματίες σε ειδικότητες που λειτουργούν στα δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ, ανεξάρτητα από τις ήδη θεσμοθετημένες εξετάσεις πιστοποίησης των αποφοίτων και χωρίς αυτοί να έχουν παρακολουθήσει αντίστοιχα προγράμματα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

---

²⁸ Ιδρύθηκε με το άρθρο 22 του Ν. 2469/1997 με την επωνυμία «Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών» και, δυνάμει του άρθρου 14 παρ. 2 του Νόμου 3385/2005 (ΦΕΚ 210/19-8-2005), μετονομάστηκε και εφεξής φέρει την επωνυμία «Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης» (ΕΚΕΠΙΣ). Είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) με έδρα την Αθήνα. Εποπτεύεται από τον Υπουργό Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Τη Διοίκηση του Κέντρου ασκούν το Διοικητικό Συμβούλιο, ο Πρόεδρος του ΔΣ και ο Γενικός Διευθυντής.

Δικτυακός τόπος: <http://www.ekepis.gr/site/>

²⁹ <http://www.oEEK.gr/index2.html>

Στα πλαίσια του ΕΣΣΕΕΚΑ γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι επικαλύψεις των συναρμόδιων φορέων και να συντονιστούν οι δράσεις κατάρτισης. Επίσης, είναι η πρώτη φορά που τίθενται οι βάσεις για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου συστήματος πιστοποίησης, το οποίο θα παρέχει τη δυνατότητα στα άτομα να αναγνωρίζουν και να πιστοποιούν γνώσεις και δεξιότητες και τελικά, επαγγελματικά προσόντα ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησής τους.

Ένας άλλος δημόσιος φορέας που σχεδιάζει και αναλαμβάνει δράσεις στον τομέα της δια βίου μάθησης, είναι η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ³⁰) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η ΓΓΕΕ είναι ο επιτελικός φορέας στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, ο οποίος σχεδιάζει, συντονίζει και υλοποιεί σε εθνικό επίπεδο και στον απόδημο ελληνισμό ενέργειες που αφορούν στη διά βίου μάθηση όπως:

- Βασική εκπαίδευση ενηλίκων, δηλαδή καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και η συμπλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Γενική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων, δηλαδή παροχή συνεχιζόμενης κατάρτισης, κατάρτιση και επιμόρφωση ειδικών ομάδων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό, υλοποίηση προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, καθώς και εκπαίδευσης στον τομέα των νέων τεχνολογιών.
- Κοινωνική - πολιτιστική εκπαίδευση και επιμόρφωση που αφορά σε θέματα πολιτισμού, υγείας και περιβάλλοντος καθώς και ενημέρωση για θέματα κοινωνικά, πολιτιστικά και ευρωπαϊκά.
- Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και σύνδεση και συνεργασία με τα σύγχρονα συστήματα ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων.

Για την υλοποίηση της πολιτικής της η ΓΓΕΕ διαθέτει τους εξής φορείς:

---

³⁰ <http://www.gsae.edu.gr/>

- Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων³¹ (ΙΔΕΚΕ)
  - Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Ενηλίκων από Απόσταση (ΚΕΕΕΝΑΠ - «Αρχιμήδης»)
  - Κέντρο Μελετών Δια Βίου Εκπαίδευσης («Αριστοτέλης»)
  - Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων («Πλάτων»)
  - Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ)
  - Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)
- Παράλληλα υλοποιεί και αυτόνομα προγράμματα³².

Στα πλαίσια των χρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγραμμάτων για την υποστήριξη του ρόλου των λειτουργών της μάθησης (εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτές, εκπαιδευτές ενηλίκων, σύμβουλοι, κ.λπ.) και για την προσαρμογή τους στις ανάγκες που προκύπτουν από την εφαρμογή των πολιτικών και των στρατηγικών της δια βίου μάθησης, έχει ξεκινήσει ή έχει αποφασιστεί η υλοποίηση των παρακάτω δράσεων³³:

- Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων και δημιουργία Μητρώου Εκπαιδευτών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και στελεχών Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, ύστερα από την πιστοποίησή τους (υλοποιείται ήδη από το ΕΚΕΠΙΣ)
- Επιμόρφωση των εν ενεργεία εκπαιδευτικών (εισαγωγική, συμπληρωματική, ενδοσχολική, μέσης διάρκειας), στόχο της οποίας αποτελεί η ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων εκπαίδευσης, όπως η εξ αποστάσεως. Η θεματολογία της

³¹ Το ΙΔΕΚΕ είναι ΝΠΙΔ, το οποίο υπάγεται στη ΓΓΕΕ. Βασικός σκοπός του είναι η τεχνική και επιστημονική υποστήριξη των προγραμμάτων της ΓΓΕΕ και η υλοποίηση ενεργειών που αφορούν στη δια βίου μάθηση (Ν.2909, ΦΕΚ. 90, τ. Α', 2-5-2001).

³² Η ΓΓΕΕ υλοποιεί τα εξής αυτόνομα προγράμματα: Προγράμματα Δια βίου εκπαίδευσης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ) και στο ΚΕΕΕΝΑΠ, Εκπαίδευση ενηλίκων στην Απόκτηση Βασικών Δεξιοτήτων στις Νέες Τεχνολογίες («Ηρών»), Εκπαίδευση Αγροτών για την Ανάληψη Δράσεων στο Δευτερογενή και Τριτογενή Τομέα της Οικονομίας («ΗΣίοδος»), Εκπαίδευση Ενηλίκων στη Διαχείριση Κινδύνων, Κρίσεων και Αντιμετώπιση Εκτάκτων Αναγκών και Καταστροφών («Εθελοντισμός»), Εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας ως Δεύτερης σε Εργαζόμενους Μετανάστες, Αγωγή Υγείας, Εκπαίδευση και Συμβουλευτική Υποστήριξη των οικογενειών των Τσιγγάνων, Παλιννοστούντων και Μεταναστών.

³³ European Commission, Directorate-General for Education and Culture (2002) *Implementing Lifelong Learning Strategies in Europe: Progress Report on the follow-up to the 2002 Council resolution. Reply to the Commission Questionnaire. Hellas*, Brussels
 Διαθέσιμο στο http://docs.glotta.ntua.gr/International/LLL/lll_gr_en.pdf

επιμόρφωσης καθορίζεται από τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ³⁴).

- Προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης στα πλαίσια Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», που έχει ως στόχο την «Προώθηση και βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης» (Άξονας 2. Μέτρο 2.4).
- Ενίσχυση των δράσεων πιστοποίησης στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» που έχει ως στόχο την «Προώθηση και βελτίωση της Επαγγελματικής Κατάρτισης και της Παροχής Συμβούλων» (Άξονας 3. Μέτρο 3.1).
- Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης ενηλίκων, στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013, όπως αυτή εξειδικεύεται μέσω: της ενίσχυσης του συστήματος και των υπηρεσιών δια βίου εκπαίδευσης και της ίσης πρόσβασης σ' αυτήν, της καθιέρωσης κινήτρων για την αύξηση της συμμετοχής και της ανάπτυξης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης³⁵ (Άξονες 7,8,9).
- Αποτίμηση της προόδου στην εκπαίδευση μέσω της εφαρμογής συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας - αξιολόγησης των συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος (ΕΣΠΑ, Άξονας 1).
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτών των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ).
- Υλοποίηση προγραμμάτων Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων από την Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων στους εξής τομείς:
  - ο Εκπαιδευτικοί των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)
  - ο Εκπαιδευτικοί των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ)
  - ο Πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών του προγράμματος «Μελίνα: Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

---

³⁴ <http://www.oepk.gr/>

³⁵ <http://www.espa.gr/ep06e.asp>

- ο Εκπαιδευτές για τα προγράμματα ελληνομάθειας των μεταναστών, των προσφύγων και των παλιννοστούντων, καθώς και για τους φυλακισμένους, πρώην χρήστες και τους νέους που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.

Συνοπτικά, το δίκτυο των φορέων που συμμετέχουν, άμεσα ή έμμεσα, στη διαβίωση μάθηση περιλαμβάνει τους παρακάτω οργανισμούς³⁶:

- Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ)
- Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)
- Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)
- Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)
- Το εκπαιδευτικό σύστημα³⁷ της Εκπαίδευσης Ενηλίκων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ) και του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ) το οποίο συμπεριλαμβάνει:
  - ο Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας³⁸ (ΣΔΕ)
  - ο Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων³⁹ (ΚΕΕ)

³⁶ European Commission, Directorate-General for Education and Culture (2005) *Implementing the "Education and Training 2010" Work Programme 2005 Progress Report, Hellas*. Brussels

Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport/el_en.pdf

³⁷ Συνοπτικός πίνακας προσφερόμενων προγραμμάτων στη διεύθυνση:

http://www.ideke.edu.gr/students_education.asp

³⁸ Κοινός στόχος των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας είναι η προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής προσαρμογής νέων, ανειδίκευτων, ή ατόμων που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση και δεν έχουν τα απαιτούμενα από την αγορά εργασίας προσόντα και δεξιότητες. Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 48 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), εκ των οποίων τα 3 σε σωφρονιστικά καταστήματα. Συνολικά, 3.600 άτομα ωφελήθηκαν κατά το προηγούμενο έτος από δράσεις των ΣΔΕ.

³⁹ Σκοπός των προγραμμάτων που προσφέρονται στα ΚΕΕ είναι η απόκτηση νέων βασικών δεξιοτήτων, αλλά και η αναβάθμιση και επικαιροποίηση των ήδη υπάρχουσών, ώστε να εξασφαλισθούν καλύτερες προϋποθέσεις ισότητας ευκαιριών και ένταξης των εκπαιδευομένων στην αγορά εργασίας, μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και διαμόρφωση στάσης ενεργού πολίτη μέσα από την απόκτηση και αναβάθμιση βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων. Εκτός από τα γενικά προγράμματα, που προσφέρονται συνολικά σε όλα τα ΚΕΕ, υπάρχουν και ειδικά προγράμματα που προσφέρονται σε κάθε ΚΕΕ. Την στιγμή αυτή λειτουργούν 56 Κέντρα σε όλη την Ελλάδα. Μέσω των δομών και των στελεχών των ΚΕΕ υλοποιούνται και προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων μεταναστών. Έχουν ολοκληρωθεί 3.657 προγράμματα, ενώ οι εκπαιδευόμενοι, που έχουν συμπληρώσει αίτηση εγγραφής στα ΚΕΕ, ανέρχονται σε 67.467 (Μάιος 2008).

- Σχολές Γονέων⁴⁰
  - Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ)
  - Κέντρο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Ενηλίκων από Απόσταση (ΚΕΕΕΝΑΠ - «Αρχιμήδης»)
  - Το ΚΕΚ της ΓΓΕΕ
  - Δίκτυο Διά Βίου Εκπαίδευσης - Επιμόρφωσης Ενηλίκων στο οποίο εντάσσονται οι δήμοι όλης της χώρας
- Σε ανώτατο επίπεδο, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ⁴¹), καθώς και τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ), των οποίων η λειτουργία έχει ανασταλεί.

Στο Παράρτημα II της παρούσας εργασίας και για διευκόλυνση του αναγνώστη απεικονίζεται σχηματικά το ελληνικό τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης ISCED⁴² (International Standard Classification of Education).

⁴⁰ Το Πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους γονείς στο δύσκολο ρόλο τους, προσφέροντάς τους γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα που τους απασχολούν. Το Πρόγραμμα απευθύνεται: α) σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, β) σε γονείς κάθε εθνικής προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης και γ) σε μελλοντικούς γονείς. Η Συμβουλευτική γονέων παρέχεται μέσω ενός συστήματος που περιλαμβάνει 54 δομές σε όλη την χώρα. Κατά το έτος 2007 οι ωφελούμενοι από την συμβουλευτική γονέων προβλεπόταν θα φθάσουν τους 16.000.

⁴¹ Στα πλαίσια της τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων εφαρμόζονται προγράμματα του Ανοικτού Πανεπιστημίου, με σκοπό την προσφορά δυνατότητας σπουδών σε ομάδες πληθυσμού που δεν είχαν την ευκαιρία πρόσβασης στην Ανώτατη εκπαίδευση ή επιθυμούν να ενισχύσουν τα προσόντα τους σε συγκεκριμένα θεματικά πεδία. (<http://www2.eap.gr/frameset.jsp?locale=el>)

⁴² United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) - International Standard Classification of Education (ISCED)
http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm

3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευομένων

Αποτελεί κοινή διαπίστωση η ανάγκη ανάπτυξης ενός στέρεου θεωρητικού υποβάθρου, βάσει του οποίου οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μπορούν να διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης των εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2006). Η διερεύνηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευομένων σε σχέση με τους ανήλικους και, κατά συνέπεια, των εκπαιδευτικών τους αναγκών, θα μπορούσε να οδηγήσει με τη σειρά της στον εντοπισμό των προϋποθέσεων της αποτελεσματικής μάθησης.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτές κατά την άσκηση του έργου τους συναντούν μικτές ομάδες ενηλίκων, που διαθέτουν μεγάλο φάσμα εμπειριών και αποτελούνται από άτομα διαφορετικής ηλικίας, διαφορετικών σταδίων εξέλιξης και που αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο στις αλλαγές που βιώνουν στη ζωή τους (Rogers, 1998). Παρά το μεγάλο φάσμα των διαφορών που συνήθως υπάρχουν μεταξύ των εκπαιδευομένων, έχουν γίνει προσπάθειες καταγραφής των κοινών χαρακτηριστικών τους. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι, ανεξάρτητα από την κατάστασή τους ή το στάδιο εξέλιξής τους και, υπό την αίρεση των επιδράσεων του πολιτιστικού περιβάλλοντος, διαθέτουν τα εξής χαρακτηριστικά (Rogers, 1998):

- Οι συμμετέχοντες σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων είναι εξ ορισμού ενήλικοι.
- Βρίσκονται σε εξελισσόμενη διαδικασία ανάπτυξης και όχι στην απαρχή μιας διαδικασίας.
- Φέρουν ένα σύνολο αξιών και εμπειριών.
- Έχουν δεδομένες προθέσεις για την εκπαίδευσή τους.
- Έχουν συγκεκριμένες προσδοκίες σε ό,τι αφορά τη μαθησιακή διαδικασία.
- Διαθέτουν ανταγωνιστικά ενδιαφέροντα.
- Έχουν ήδη διαμορφώσει τα δικά τους μοντέλα μάθησης.

Εμπλουτίζοντας τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της βιβλιογραφίας (Coureau, 2000. Noyé – Riveteau, 1998. Κόκκος, 2005. Κόκκος 2006), καταγράφονται τα παρακάτω χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων:

α. Η συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευομένων σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης αποτελεί, συνήθως, συνειδητή επιλογή, η οποία συνδέεται με σαφείς και συγκεκριμένους στόχους.

Οι στόχοι μπορεί να είναι:

- επαγγελματικοί (απόκτηση εφοδίων για εύρεση απασχόλησης, προσαρμογή στις εξελισσόμενες απαιτήσεις του επαγγέλματος, προαγωγή ή ανάληψη νέων επαγγελματικών ρόλων)
- κοινωνικοί (εκπλήρωση κοινωνικών ρόλων προς ανάληψη, π.χ. ρόλος μέλους κοινωνικής ή πολιτικής ομάδας, πολιτισμικού περιβάλλοντος, γονιού, κ.ά.)
- προσωπικής ανάπτυξης (διεύρυνση ενδιαφερόντων, συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα με αντικείμενα επιστημονικά, θέματα υγείας, τέχνες, ψυχολογία, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου)
- απόκτησης κύρους (ένταξη σε κοινωνική κατηγορία, ενδιαφέρον για κοινωνικές συναναστροφές).

Υπάρχουν βέβαια και (λιγότερες) περιπτώσεις που ενήλικοι εκπαιδευόμενοι προσέρχονται με ασαφείς, αόριστους ή συγκεχυμένους στόχους (υποχρέωση συμμετοχής από εργοδότη, λήψη αποζημίωσης σε επιδοτούμενα προγράμματα) (Κόκκος, 2005). Επειδή όμως, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, προσέρχονται συνειδητά, θυσιάζοντας άλλα ενδιαφέροντα ή προτεραιότητές τους, προσδοκούν οι γνώσεις και οι δεξιότητες που θα αποκομίσουν να βρίσκουν άμεση εφαρμογή στην πράξη.

β. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έχουν ευρύ και διαφορετικό φάσμα εμπειριών. Οι προηγούμενες εμπειρίες τους, που απορρέουν από καταστάσεις της ενήλικης ζωής (επαγγελματική δραστηριότητα, κοινωνική ευθύνη, οικογενειακές σχέσεις, πολιτικοί ρόλοι, κ.ά.), μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για νέα μάθηση.

γ. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι διαθέτουν αποκρυσταλλωμένους τρόπους μάθησης. Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, οι ικανότητες και οι εμπειρίες επηρεάζουν τον τρόπο μάθησης των ενηλίκων εκπαιδευομένων.

δ. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έχουν γενικά τάση για ενεργητική συμμετοχή ή την επιζητούν. Επειδή η ενηλικιότητα είναι συνυφασμένη με την τάση των ατόμων για αυτοκαθορισμό, χειραφέτηση, ενεργητική συμμετοχή στη διαμόρφωση των καταστάσεων που τους αφορούν (Rogers, 1998), το ίδιο ισχύει και για το πεδίο της εκπαίδευσης. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι επιθυμούν να αντιμετωπίζονται ως υπεύθυνα άτομα, η διδακτέα ύλη να προσαρμόζεται στους δικούς τους μαθησιακούς στόχους και να υπάρχει ανοιχτός διάυλος επικοινωνίας με τον εκπαιδευτή. Συχνά αμφισβητούν το περιεχόμενο ενός προγράμματος σπουδών και αντιπροτείνουν θέματα ή μεθόδους που άπτονται των ενδιαφερόντων τους.

ε. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι αντιμετωπίζουν εμπόδια στη μάθηση.

Τα εμπόδια μπορεί να οφείλονται σε:

- Κακή οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας (σκοποί - στόχοι προγράμματος, οργάνωση - συντονισμός, υποδομές, κ.λπ.).
- Εσωτερικά εμπόδια
  - Προηγούμενες γνώσεις και παγιωμένες αξίες.
  - Έλλειψη αυτοπεποίθησης, φόβος αποτυχίας, χαμηλή αυτοεκτίμηση, ανησυχία για την ικανότητα ανταπόκρισής τους υπό ορισμένες συνθήκες.
  - Μηχανισμοί άμυνας και παραίτησης των ενηλίκων γενικά.
  - Ειδικά σε προγράμματα πληροφορικής, τα προβλήματα μπορεί να οφείλονται επιπλέον σε τεχνοφοβία ή προκαταλήψεις σχετικά με τις νέες τεχνολογίες.
- Εμπόδια που απορρέουν από κοινωνικές υποχρεώσεις και καθήκοντα των ενηλίκων εκπαιδευομένων.

Τα παραπάνω εμπόδια, που είναι συνυφασμένα με την ανθρώπινη φύση, πρέπει να αντιμετωπιστούν κατάλληλα, προκειμένου να μην επηρεαστεί η αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας.

3.2 Οι προϋποθέσεις της αποτελεσματικής μάθησης των ενηλίκων

Λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων (που αναφέρθηκαν προηγουμένως), διατυπώνονται συνοπτικά ορισμένες προϋποθέσεις, βάσει των οποίων οι ενήλικοι μαθαίνουν αποτελεσματικά (Rogers, 1998. Coureau, 2000. Noyé – Riveteau, 1998. Κόκκος, 2005. Κόκκος 2006):

- Εθελοντικός χαρακτήρας συμμετοχής σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης.
- Σαφήνεια εκπαιδευτικών στόχων προγράμματος σπουδών.
- Άψογη οργάνωση εκπαιδευτικού προγράμματος (τεχνολογική υποδομή, γραμματειακή και τεχνολογική υποστήριξη, κ.λπ.).
- Συσχέτιση περιεχομένου προγράμματος σπουδών με ανάγκες εκπαιδευομένων, αξιοποίηση πρότερων εμπειριών αυτών,.
- Διερεύνηση εμποδίων στη μάθηση και διατύπωση αποτελεσματικών προτάσεων υπέρβασής τους.
- Καθορισμένος τρόπος αξιολόγησης (αν υφίσταται αξιολόγηση).
- Εξατομικευμένη προσέγγιση εκπαιδευομένων - σταδιακή ενθάρρυνση ενεργητικής συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Διαμόρφωση μαθησιακού κλίματος που χαρακτηρίζεται από ουσιαστική επικοινωνία, συνεργατικό πνεύμα και αμοιβαίο σεβασμό.

3.3 Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων

Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αναθεωρείται ο παραδοσιακός ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων. Το μοντέλο του διδάσκοντος, που περιορίζεται στο να μεταδίδει γνώσεις, να αποδεικνύει και να εξηγεί, δεν ανταποκρίνεται πλέον στα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2005).

Από τον εκπαιδευτή ενηλίκων ζητείται σήμερα να λειτουργεί ως συντονιστής της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ως σύμβουλος και εμπνευστής. Να ενθαρρύνει την πορεία προς τη γνώση, υποκινώντας τους εκπαιδευόμενους να δραστηριοποιούνται, να επεξεργάζονται τόσο τις γνώσεις όσο και τις εμπειρίες τους, να αναζητούν νέες πηγές και να μαθαίνουν πράττοντας. Επιπλέον ο εκπαιδευτής θα πρέπει να γνωρίζει θέματα σχετικά με τη δυναμική των σχέσεων που αναπτύσσονται σε μια ομάδα εκπαιδευομένων, όπως την αδράνεια, την αντίσταση ή τις αναστολές απέναντι στο καινούργιο, την αδυναμία προσήλωσης στους συμφωνηθέντες στόχους, τις εμφανείς ή υποβόσκουσες αντιπαραθέσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορεί να προσαρμόζει ανάλογα τη στρατηγική του, ώστε να καθοδηγεί την ομάδα στα επιθυμητά αποτελέσματα (Κόκκος, 2005).

Τα νέα χαρακτηριστικά που ενυπάρχουν στο ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων επισημαίνονται και σε επίσημο κείμενο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σύμφωνα με το οποίο «το επάγγελμα των εκπαιδευτικών θα υποστεί ριζικές αλλαγές κατά τις επόμενες δεκαετίες: οι διδάσκοντες και οι εκπαιδευτές γίνονται οδηγοί, σύμβουλοι και διαμεσολαβητές. Ο ρόλος τους, ο οποίος είναι πολύ σημαντικός, είναι να βοηθούν και να ενισχύουν τους διδασκόμενους, οι οποίοι - στο μέτρο του δυνατού - είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι για την εκπαίδευσή τους. Η ικανότητα και το θάρρος για την ανάπτυξη και την εφαρμογή ανοικτών και ευρείας συμμετοχής μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης θα πρέπει να γίνει μια βασική επαγγελματική δεξιότητα για τους εκπαιδευτικούς, τόσο σε σχολικό όσο και σε εξω-σχολικό περιβάλλον. Η ενεργός μάθηση, εξάλλου, προϋποθέτει κίνητρο για μάθηση, κριτική ικανότητα καθώς και ικανότητα εκμάθησης. Το αναντικατάστατο μέρος του διδακτικού ρόλου συνίσταται στην ανάπτυξη αυτών ακριβώς των ανθρώπινων ικανοτήτων απόκτησης και χρησιμοποίησης των γνώσεων» (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000:17).

Προκειμένου να μπορεί ο σύγχρονος εκπαιδευτής ενηλίκων να ανταποκρίνεται στις σύνθετες απαιτήσεις του ρόλου του, είναι αναγκαίο να διαθέτει ένα σύνολο γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων. Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν παρουσιαστεί αρκετές προσπάθειες ταξινόμησης αυτών των γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων.

Κατά τους Mocker και Noble (Κόκκος, 2005), ο σύγχρονος εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να:

1. Επικοινωνεί αποτελεσματικά με τους εκπαιδευόμενους.
2. Αναπτύσσει αποτελεσματικές σχέσεις με τους εκπαιδευόμενους.
3. Ενδυναμώνει τη θετική τους διάθεση.
4. Ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους, δημιουργώντας κατάλληλο κλίμα.
5. Θεμελιώνει περιβάλλον αμοιβαίου σεβασμού εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων.
6. Προσαρμόζει το ρυθμό της διδασκαλίας στις δυνατότητες των εκπαιδευομένων.
7. Προσαρμόζει τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας στα χαρακτηριστικά κάθε εκπαιδευομένου και στα χαρακτηριστικά της ομάδας.
8. Αντιλαμβάνεται τις διαφορές μεταξύ της εκπαίδευσης ενηλίκων και αυτής των ανηλίκων.
9. Οργανώνει τις εκπαιδευτικές συνθήκες κατά τρόπο τέτοιο που αναπτύσσει την εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων.
10. Συντηρεί το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
11. Προσαρμόζει το πρόγραμμα στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των εκπαιδευομένων.
12. Φροντίζει για τη δημιουργία άνετου μαθησιακού περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας κατάλληλα το χώρο.
13. Αναγνωρίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες των εκπαιδευομένων.
14. Προσαρμόζει την εκπαίδευση στο επίπεδο των εκπαιδευομένων.
15. Συνοψίζει και ανακεφαλαιώνει τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος.
16. Συμμετέχει σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του έργου του.
17. Παρέχει στους εκπαιδευόμενους συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόδό τους.
18. Επικεντρώνεται στις ενότητες - θεματικές περιοχές που έχουν σημασία γι' αυτούς.

19. Επιβλέπει και συντονίζει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
20. Εφαρμόζει τις αρχές μάθησης που διέπουν την εκπαίδευση ενηλίκων.
21. Δείχνει εμπράκτως τη διάθεσή του για νεωτερικότητα και πειραματισμό, προσεγγίζοντας με καινοτόμο τρόπο τα μαθησιακά αντικείμενα.
22. Υποκινεί τους εκπαιδευόμενους να μελετούν μόνοι τους (αυτοδύναμα).
23. Αξιοποιεί τη γνώση και το διδακτικό υλικό που παρήγαγαν ή διαμόρφωσαν άλλοι εκπαιδευτές.
24. Συνδέει τη μαθησιακή διαδικασία με τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων.

Οι εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων στην Ελλάδα και, ειδικότερα, η ανάπτυξη του συστήματος συνεχιζόμενης κατάρτισης και η συνεχής ποσοτική επέκταση των δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για όσους εργάζονται ή σκοπεύουν να εργαστούν ως εκπαιδευτές ενηλίκων. Οι εξελίξεις αυτές σηματοδοτούν ταυτόχρονα το τέλος της εποχής τους «εμπειρικού εκπαιδευτή», ο οποίος με μόνα προσόντα τη γνώση του αντικείμενου και την πρόθεση καλής συνεργασίας με τον οργανισμό κατάρτισης και τους εκπαιδευόμενους, επιχειρούσε να φέρει εις πέρας το έργο του.

Προκειμένου λοιπόν ο σύγχρονος εκπαιδευτής ενηλίκων να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις πολυδιάστατες απαιτήσεις του έργου του, θα πρέπει να διαθέτει τα ακόλουθα προσόντα (Καραλής, 2006):

- Να μπορεί να κατανοεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων ως ενηλίκων και υπευθύνων ατόμων.
- Να μπορεί να σχεδιάζει αποτελεσματικά τις διδακτικές ενότητες που αναλαμβάνει να διδάξει. Αναλυτικά: να μπορεί να διαγνώσει τις ανάγκες και τις προσδοκίες των εκπαιδευομένων, να ιεραρχεί τις προτεραιότητες, να προσαρμόζει τους εκπαιδευτικούς στόχους στις ανάγκες των εκπαιδευομένων.
- Να μπορεί να χρησιμοποιεί τις κατάλληλες τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων και τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά μέσα.

- Να γνωρίζει τις αρχές και τη μεθοδολογία της δυναμικής της ομάδας, της επικοινωνίας και της εμπύχωσης και να είναι σε θέση να συντονίσει την ομάδα, προωθώντας την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων.
- Να μπορεί να αξιολογεί τόσο τη διαδικασία όσο και τα αποτελέσματα της κατάρτισης.
- Να γνωρίζει τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας και να μπορεί να συμβάλλει στην πρόσβαση των εκπαιδευομένων στην αγορά εργασίας.
- Να έχει διάθεση και ικανότητα αυτοαξιολόγησης και συνεχούς βελτίωσης.

3.4 Η επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων

Κρίνεται σκόπιμο στο σημείο αυτό να γίνει μια σύντομη αναφορά στον προβληματισμό που αναπτύσσεται, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, σχετικά με το εάν ο εκπαιδευτής ενηλίκων ασκεί επάγγελμα. Σύμφωνα με τον Houle (Κόκκος, 2005), οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις οποίες ένα σύνολο δραστηριοτήτων μπορεί να θεωρηθεί ως επάγγελμα, είναι:

- Οι δραστηριότητες να ασκούνται από εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης.
- Να αναγνωρίζεται από την κοινωνία ότι αυτές οι δραστηριότητες αποτελούν διακριτό επαγγελματικό πεδίο.
- Οι απασχολούμενοι στο επάγγελμα να διαθέτουν ένα ειδικό σώμα γνώσεων και ικανοτήτων για την επαρκή πραγματοποίηση του έργου τους.

Το επάγγελμα αποτελεί ένα επιτήδευμα, του οποίου η άσκηση επηρεάζει άμεσα την ποιότητα ζωής των ανθρώπων, απαιτεί δε την κατοχή ενός πολύπλοκου συνδυασμού γνώσεων και (ειδικών) ικανοτήτων, που προκύπτουν από συγκεκριμένη τυπική εκπαίδευση και πρακτική εμπειρία (NAE⁴³, 2007). Στη σύγχρονη εποχή συμβαίνει συχνά οι ασκούντες μια δραστηριότητα που δεν είναι η κύρια πηγή βιοπορισμού τους να θεωρούνται επαγγελματίες, εφόσον έχουν ολοκληρώσει κάποια ειδική εκπαίδευση ή μαθητεία και έχουν λάβει πιστοποίηση γι' αυτήν⁴⁴.

⁴³ National Academy of Engineering (NAE) <http://onlineethics.org/CMS/glossary.aspx?letter=P>

⁴⁴ <http://dictionary.laborlawtalk.com/profession>

Αρκετοί μελετητές (Κόκκος, 2005) υποστηρίζουν ότι ένας επαγγελματίας πρέπει να χαρακτηρίζεται επιπλέον από μια στάση που διέπεται από βαθιά και με επίγνωση δέσμευση να ασκήσει με επάρκεια το ρόλο του. Η προσέγγιση αυτή εμπλουτίζεται με τη διατύπωση της έννοιας του επαγγελματικού ήθους, της ηθικής υποχρέωσης των επαγγελματιών να ανανεώνουν τις γνώσεις και τις ικανότητές τους, ώστε να μπορούν να ασκούν το επάγγελμά τους με αποτελεσματικό και επωφελή τρόπο για το κοινωνικό σύνολο.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι στη σημερινή εποχή ο εκπαιδευτής ενηλίκων δεν αναγνωρίζεται καθολικά ως διακριτό επάγγελμα, που θεμελιώνεται σ' ένα οριοθετημένο σώμα γνώσεων, παρότι σε ορισμένα κράτη ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων προϋποθέτει συγκεκριμένη εκπαίδευση και συμμετοχή σε διαδικασίες πιστοποίησης. Τις περισσότερες φορές οι δραστηριότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων ανατίθενται σε επαγγελματίες άλλων κλάδων, που δεν γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και, επιπλέον, δεν είναι πλήρους απασχόλησης⁴⁵.

Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στο ότι: (Κόκκος, 2005):

- Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί σχετικά νέο επιστημονικό πεδίο και μόνο τα τελευταία έτη συνδέθηκε με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της εποχής (πρβλ. επιταγές Λισαβόνας, ανάγκη για δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση).
- Επικρατεί σύγχυση από τη χρήση πολλαπλών όρων περιγραφής των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (εκπαίδευση ενηλίκων, δια βίου εκπαίδευση, συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, κ.λπ.).
- Η φύση της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι τέτοια, που επιτρέπει σε αρκετούς να προσεγγίζουν την επαγγελματική επάρκεια βασισμένοι σε γνώσεις και ικανότητες παραπλήσιων ή γειτνιαζόντων επιστημονικών και επαγγελματικών πεδίων (πρβλ. «ελαστικότητα υποκατάστασης» στην οικονομική θεωρία). Αυτό έχει επιπτώσεις στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της παρεχόμενης εκπαίδευσης,

---

⁴⁵ Θέσεις πλήρους κατέχουν συνήθως τα διευθυντικά στελέχη εκπαιδευτικών οργανισμών, οι σχεδιαστές προγραμμάτων σπουδών, οι αξιολογητές, οι ερευνητές του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων κ.ά., αλλά όχι οι εκπαιδευτές ενηλίκων.

τα οποία δεν γίνονται εύκολα ορατά στους κρατικούς φορείς, τους εργοδότες ή την κοινή γνώμη.

Στον ελληνικό χώρο, σύμφωνα με την κοινή υπουργική απόφαση που αφορά το «Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων»⁴⁶, εκπαιδευτής ενηλίκων ορίζεται ο επαγγελματίας, ο οποίος διαθέτει τα απαιτούμενα για την άσκηση του επαγγέλματός του τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, καθώς και τις απαραίτητες παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες για την προσέγγιση ενηλίκων καταρτιζομένων. Ο συνδυασμός των σύνθετων αυτών προσόντων τον καθιστά ικανό να συμμετέχει στον καθορισμό των μαθησιακών στόχων των προγραμμάτων κατάρτισης, να προσαρμόζει τους στόχους στις ανάγκες των καταρτιζομένων, να διευκολύνει τους καταρτιζόμενους στην απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων, να επιλέγει τις κατάλληλες εκπαιδευτικές μεθόδους, να διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των καταρτιζομένων στην εκπαιδευτική διεργασία και, τελικά, να τους οδηγεί στους συμφωνημένους στόχους.

Παρόλα αυτά, η παραπάνω απόφαση, όπως και ο νόμος για τη «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης»⁴⁷, δεν περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν τα προσόντα ή την επιμόρφωση των πλήρως απασχολούμενων στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, εξαιρεί μεγάλες κατηγορίες εκπαιδευτών από την υποχρέωση να παρακολουθήσουν το θεσμοθετημένο «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών» (βλ. ενότητα 3.9.2), παρέχει το δικαίωμα αξιολόγησης των συμμετεχόντων στο ως άνω πρόγραμμα σε ετερογενείς κλάδους, επιτρέπει την άσκηση του ρόλου του εκπαιδευτή εκπαιδευτών σε επιστήμονες που δεν γνωρίζουν το πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων και υιοθετεί ελαστικά προσόντα για τους προοριζόμενους να ασκήσουν επιτελικές δραστηριότητες στα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κόκκος, 2005).

---

⁴⁶ ΦΕΚ 1593, τ. Β', 17-12-2005

⁴⁷ ΦΕΚ 171, τ. Α', 6-7-2005

3.5 Ηλεκτρονική μάθηση

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα κατά τα τελευταία χρόνια έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην εκπαίδευση και κατάρτιση, που θεωρούνται ο κινητήριο μοχλός για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου και τη συνακόλουθη οικονομική ανάπτυξη. Οι αλλαγές αυτές συμβάλλουν στη σταδιακή μετάβαση από ένα στατικό μοντέλο μετάδοσης της γνώσης (από έναν οργανισμό, εκπαιδευτή, πηγή περιεχομένου) σε πιο δυναμικά μοντέλα μάθησης και εκπαίδευσης που, όχι απλώς παρέχουν τη δυνατότητα, αλλά - επιπλέον - διευκολύνουν και προάγουν την ενεργό συμμετοχή και τη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία (Ρετάλης, 2005).

Οι εξελίξεις αυτές συνηγορούν στην χρήση των μαθησιακών τεχνολογιών στην υπηρεσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το ενδιαφέρον για τη χρήση των μαθησιακών τεχνολογιών από εκπαιδευτικούς οργανισμούς είναι αυξημένο. Τα σχολεία κάθε βαθμίδας, τα πανεπιστήμια και άλλοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί ή εταιρίες, αντιμετωπίζουν σήμερα την πρόκληση να αξιοποιήσουν αυτές τις τεχνολογίες για να επεκτείνουν τα μαθησιακά τους περιβάλλοντα.

Η αξιοποίηση του δυναμικού αυτών των τεχνολογιών δεν είναι εύκολη υπόθεση. Όσο και αν η τεχνολογία κεντρίζει το ενδιαφέρον και εμπνέει τη φαντασία των ανά τον κόσμο τεχνολόγων, δεν πρόκειται από μόνη της να δώσει αυτόματα τα αποτελέσματα που οι θιασώτες της ευαγγελίζονται. Η προσδοκία ότι οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) θα αμβλύνουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο χώρος της εκπαίδευσης δεν έχει επαληθευτεί (Mayes, 2002), και οι υποσχέσεις της ηλεκτρονικής μάθησης παραμένουν - εν πολλοίς - ανεκπλήρωτες (eLearning Papers, 2007).

Με τον όρο *ηλεκτρονική μάθηση* εννοούμε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά την οποία χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ηλεκτρονικά μέσα, τόσο για την ανάπτυξη των μαθημάτων και του συνοδευτικού εκπαιδευτικού υλικού και λογισμι-

κού όσο και για επικοινωνία και συνεργασία με τους εκπαιδευτές ή τους άλλους εκπαιδευόμενους. Η ηλεκτρονική μάθηση υλοποιείται με χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) - κυρίως του Διαδικτύου - διευκολύνοντας την πρόσβαση σε πλήθος πόρων και υπηρεσίες, καθώς και τη συνεργασία ή ανταλλαγή υλικού μεταξύ των συμμετεχόντων (Mc Cullough et al., 2006).

Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία και στη μάθηση εστιάζεται στους παρακάτω άξονες (Ρετάλης, 2005):

- Δημιουργία και συγκρότηση ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού περιεχομένου και δραστηριοτήτων.
- Διάθεση του ηλεκτρονικού περιεχομένου και των δραστηριοτήτων μέσω του Διαδικτύου, συνήθως του Παγκόσμιου Ιστού.
- Αναζήτηση και εντοπισμός εκπαιδευτικού περιεχομένου και δραστηριοτήτων - Χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής συνεργασίας.

Τα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης φιλοδοξούν να (Ρετάλης, 2005):

- Παρέχουν ευελιξία από φυσικούς, γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς, σε ό,τι αφορά την αποθήκευση, διάθεση ή πρόσβαση σε εκπαιδευτικό περιεχόμενο.
- Παρέχουν τη δυνατότητα προσαρμογής στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα - απαιτήσεις μεμονωμένων εκπαιδευομένων και ομάδων εκπαιδευομένων, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τον τρόπο παρουσίασης.
- Διευκολύνουν την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος.
- Συμβάλλουν στην επίτευξη οικονομιών κλίμακας σε όλα τα επίπεδα και, τέλος, να
- Προάγουν και να ενισχύσουν τη δια βίου μάθηση και να διευκολύνουν την πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

3.6 Ικανότητες

Ο όρος ικανότητα αποτελεί απόδοση στα ελληνικά τόσο του αγγλικού όρου *competency* (πληθυντικός: *competencies*) όσο και του όρου *competence* (πληθυντικός:

competences). Επειδή υπάρχει σύγχυση στη χρήση των όρων και πολλοί σχετικοί ορισμοί⁴⁸, θα επιχειρηθεί μια σύντομη ερμηνεία τους:

Ο όρος *competence* εκφράζει την ευρύτερη και ασαφή έννοια των ικανοτήτων και δηλώνει την ικανότητα ενός ατόμου να λειτουργήσει αποτελεσματικά και να διεκπεραιώσει επιτυχώς τα βασικά καθήκοντα σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα.

Ο όρος *competency* εκφράζει την πραγματική απόδοση ενός ατόμου σε συγκεκριμένες καταστάσεις και δηλώνει την ικανότητα του ατόμου να ενοποιεί τις γνώσεις και τις δεξιότητές του, προκειμένου να ολοκληρώσει επιτυχώς μία εργασία κάτω από διάφορες περιστάσεις στον πραγματικό κόσμο. Δηλαδή *competence* είναι η εν δυνάμει ικανότητα να εκτελέσει επιτυχώς κάποιος μια εργασία και *competency* η εμφανιζόμενη ικανότητα να εκτελέσει επιτυχώς κάποιος μια εργασία. Συνεπώς, η έννοια *competence* αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να πραγματοποιήσει μια δραστηριότητα, εργασία ή επαγγελματική λειτουργία, λόγω ύπαρξης συγκεκριμένων προσόντων. Όταν αυτή η ικανότητα μπορεί να αναγνωριστεί και να επαληθευτεί από μια κοινότητα επαγγελματιών, ονομάζεται *competency* (Spector et al., 2001). Δηλαδή η έννοια *competency* αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο μια κατάσταση εν δυνάμει ικανότητας (*competence*) μπορεί να επιδειχθεί σε μια σχετική κοινότητα.

Η έννοια *competency* περιλαμβάνει ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, οι οποίες παρέχουν την δυνατότητα σε ένα πρόσωπο να ασκεί αποτελεσματικά τις δραστηριότητες ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος ή λειτουργήματος, κατά τρόπο που ανταποκρίνεται ή υπερβαίνει τα αναμενόμενα πρότυπα του επαγγέλματος ή εργασιακού περιβάλλοντος (Richey et al., 2001. IBSTPI, 2007). Ο ορισμός αυτός είναι παραπλήσιος του ακόλουθου ορισμού: Με τον όρο *ικανότητα* περιγράφεται η δυνατότητα εφαρμογής γνώσεων, δεξιοτήτων και τεχνογνωσίας, ώστε ένα άτομο να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες συνθήκες και απαιτήσεις της

---

⁴⁸ Ορισμοί:

(i) <http://dictionary.reference.com/search?q=competence> και <http://dictionary.reference.com/search?q=competency>

(ii) <http://www.proz.com/kudoz/1132142>

εργασίας του, αλλά και να προσαρμόζεται σε μεταβαλλόμενα εργασιακά περιβάλλοντα⁴⁹.

Η δομή και η αξιολόγηση των ικανοτήτων παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις, όχι μόνο μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων πρακτικής, αλλά και εντός της ίδιας κοινότητας. Τυπικά, μια ικανότητα διαιρείται σε συγκεκριμένους δείκτες που περιγράφουν τις απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και το πλαίσιο άσκησης αυτών (Spector, 2001). Σημειώνεται ότι, προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση των ικανοτήτων στα πλαίσια της online και αποκεντρωμένης μάθησης και να επιτευχθεί η επαναχρησιμοποίησή τους σε διαφορετικά μαθησιακά συστήματα, έχουν εκπονηθεί σχετικές προδιαγραφές⁵⁰, η ανάλυση των οποίων ξεφεύγει από τους σκοπούς της παρούσας εργασίας.

3.7 Νέο προφίλ εκπαιδευτή ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης

Είναι γενικά παραδεκτό ότι ένας εκπαιδευτής ενηλίκων που χρησιμοποιεί συμβατικές μεθόδους διδασκαλίας (πρόσωπο-με-πρόσωπο διδασκαλία) δεν είναι, κατ' ανάγκη, επιτυχημένος εκπαιδευτής ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης. Δεν αρκεί η γνώση του αντικειμένου, αλλά απαιτείται και η επίγνωση των δυνατοτήτων και περιορισμών των χρησιμοποιούμενων τεχνολογικών μέσων. Από τον ίδιο τον ορισμό της ηλεκτρονικής μάθησης (Ενότητα 3.5) προκύπτει η ανάγκη απόκτησης νέων ικανοτήτων από τους εκπαιδευτές, τους ασχολούμενους με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και τους παραγωγούς εκπαιδευτικού υλικού. Απαιτούνται ικανότητες συγγραφής υλικού, διαμεσολάβησης και, φυσικά, εξοικείωσης με τις θεμελιώδεις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων, που επιβάλουν ευελιξία στους τρόπους παρα-

---

⁴⁹ Κοινή Υπουργική Απόφαση «Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων» (ΦΕΚ 566, τ. Β', 8-5-2006)

⁵⁰ (i)IEEE (2004) Standard for Information Technology – Learning Technology – Competency Definitions http://ltsc.ieee.org/wg20/files/IEEE_RDCEO_Spec.pdf

(ii)IMS (2002) Reusable Definition of Competency or Educational Objective – Best Practice and Implementation Guide

http://www.imsglobal.org/competencies/rdceov1p0/imsrdceo_bestv1p0.html

κολούθησης - μελέτης και αξιοποίηση των πρότερων γνώσεων των εκπαιδευομένων.

3.7.1 Δραστηριότητες του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης αναλαμβάνει το κύριο βάρος της καθοδήγησης, συμβουλευτικής, παρακολούθησης, επίλυσης αποριών και αξιολόγησης της επίδοσης των εκπαιδευόμενων που συμμετέχουν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ο εκπαιδευτής είναι αυτός που διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία, και ο ρόλος του είναι σημαντικός στη διαμόρφωση του αρχικού κλίματος της ηλεκτρονικής τάξης. Θα πρέπει να δημιουργεί καταστάσεις αλληλεπίδρασης, να προσπαθεί να δώσει στους εκπαιδευόμενους καθοδήγηση στον τρόπο μάθησης, ανατροφοδότηση ως προς τη ατομική μαθησιακή πορεία, καθώς και πρόσβαση σε ποικιλία μορφωτικών πηγών (Ρετάλης et al., 2007). Ο εκπαιδευτής ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης θα πρέπει να (Spector et al., 2001. Beetham, 2002. Institute of IT Training, 2001. Institute of IT Training, 2007. Ρετάλης et al., 2007):

Εδραιώνει σχέσεις με τους νέους εκπαιδευόμενους

- Συγκεντρώνει τις απαραίτητες πληροφορίες που θα αξιοποιήσει στη συνέχεια, προκειμένου να τους παρέχει την απαραίτητη υποστήριξη (προσωπικά στοιχεία, προηγούμενες σπουδές - γνώσεις, επαγγελματική εμπειρία, προσωπικά ή άλλα εμπόδια που μπορεί να προκύψουν, επίπεδο ψηφιακού αλφαριθμητισμού, στόχους - κίνητρα συμμετοχής στο πρόγραμμα, προτιμώμενους τρόπους μάθησης, προτεινόμενη στρατηγική και χρονοδιάγραμμα μελέτης, αναμενόμενη υποστήριξη από τους υπόλοιπους και τον εκπαιδευτή).
- Παρέχει σύντομες πληροφορίες για το προφίλ του, το ρόλο του και βασικά στοιχεία επικοινωνίας μαζί του.
- Διαμορφώνει, από κοινού με τους εκπαιδευόμενους, το εκπαιδευτικό συμβόλαιο, στο οποίο διευκρινίζει θέματα που αφορούν: χρόνο και προσπάθεια που πρέπει να καταβάλλουν οι εκπαιδευόμενοι, τρόπο συμμετοχής

στις ομαδικές δραστηριότητες και τις εργασίες, αναμενόμενη υποστήριξη από τον εκπαιδευτή, μεθόδους επικοινωνίας, κανόνες επικοινωνίας (ώρες, συχνότητα, χρόνο απόκρισης), τρόπο επίλυσης τεχνικών προβλημάτων, βάση αξιολόγησης προόδου εκπαιδευομένων, απουσίες, επιπτώσεις πλημμελούς τήρησης συμβολαίου από την πλευρά του εκπαιδευομένου ή μη τήρησης των συμφωνηθέντων από την πλευρά του εκπαιδευτή.

Επικοινωνεί αποτελεσματικά με τους εκπαιδευόμενους

- Επικοινωνεί με ευκρίνεια και ακρίβεια σε φιλικούς τόνους, χωρίς τη χρήση δυσνόητης γλώσσας, αποφεύγοντας προκαταλήψεις ή διακρίσεις (λόγω καταγωγής, φύλου, ηλικίας, κ.ά.).
- Επιδιώκει να οικοδομεί σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των ενήλικων εκπαιδευόμενων.

Παρέχει διαχειριστική υποστήριξη στους εκπαιδευόμενους

- Εγγράφει νέους εκπαιδευόμενους, καταχωρεί λεπτομέρειες στοιχείων επαφών, παρέχει ασφαλή πρόσβαση σε προστατευμένες περιοχές, εντάσσει εκπαιδευόμενους σε ομάδες, οργανώνει το χρόνο για σύγχρονη επικοινωνία (εάν υφίσταται), καταγράφει τις δραστηριότητες και την πρόοδο των εκπαιδευομένων (εάν αυτό δε γίνεται με αυτοματοποιημένο τρόπο).
- Υποστηρίζει τους εκπαιδευόμενους σύμφωνα με την πολιτική και τις ακολουθούμενες διαδικασίες του εκπαιδευτικού οργανισμού και τις δυνατότητες του λογισμικού του χρησιμοποιούμενου ΣΔΜ - Συστήματος Διαχείρισης της Μάθησης (Learning Management System).
- Προσαρμόζει - τροποποιεί την παρουσίαση και το περιεχόμενο των μαθησιακών πηγών και δημιουργεί υποστηρικτικό υλικό για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων του γνωστικού αντικείμενου.

Παρέχει τεχνικές ή άλλες γνώσεις στους εκπαιδευόμενους με άρτιο τρόπο

- Επιλύει με σύντομο και αποτελεσματικό τρόπο ζητήματα και απορίες τεχνικής φύσης.

- Συντάσσει «Λίστα Συχνών Ερωτήσεων - Απαντήσεων» (Frequently Asked Questions, FAQ), την οποία δημοσιεύει στο δικτυακό τόπο του μαθήματος ή προγράμματος, ώστε να ελαχιστοποιήσει την ανάγκη εξατομικευμένης τεχνικής υποστήριξης.
- Προετοιμάζει και παραδίδει online μαθήματα σε πραγματικό χρόνο, αξιοποιώντας λογισμικό συνδιάσκεψης, όταν αυτό προβλέπεται από το γενικό σχεδιασμό του προγράμματος.
- Παρέχει θέματα για συζήτηση και προβληματισμό και υποβάλλει ερωτήσεις στους εκπαιδευόμενους προκειμένου να τους ενθαρρύνει να εξάγουν τα δικά τους συμπεράσματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία, αξιοποιώντας τις προηγούμενες γνώσεις τους και τις διαθέσιμες πληροφορίες, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.
- Παρέχει άμεσες απαντήσεις σε θέματα του γνωστικού του αντικειμένου, ενσωματώνοντας επεξηγήσεις, αναλογίες, παραδείγματα, όταν κατέχει εξειδικευμένες γνώσεις που δεν είναι διαθέσιμες με άλλον τρόπο στους εκπαιδευόμενους.
- Συστήνει στους εκπαιδευόμενους να χρησιμοποιούν υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία, δικτυακούς τόπους ή άλλους πόρους που διατίθενται στο διαδίκτυο) και τους βοηθά να αναπτύξουν δεξιότητες εντοπισμού τέτοιων πληροφοριών για δική τους μελλοντική χρήση.

Θέτει σε εφαρμογή δραστηριότητες που διευκολύνουν τη μάθηση

- Οργανώνει και διεκπεραιώνει ομαδικές διδακτικές συναντήσεις - σεμινάρια με τους εκπαιδευόμενους, εάν κάτι τέτοιο προβλέπεται από το πρόγραμμα σπουδών.
- Θεμελιώνει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών που περιλαμβάνει διάφορα στοιχεία (π.χ. ατομική μελέτη, έρευνα, εργασίες, ομαδικές δραστηριότητες, εξετάσεις), εξασφαλίζοντας παράλληλα ότι αυτό είναι αρκετά προσαρμοστικό, ώστε να ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τρόπους μάθησης.
- Ανταποκρίνεται έγκαιρα και ευέλικτα σε έκτακτες ανάγκες των εκπαιδευομένων (π.χ. έναρξη νέου θέματος σε ομάδα συζήτησης, οργάνωση ομα-

δικών δραστηριοτήτων, ανάθεση εργασιών, παροχή ή υπόδειξη πρόσθετου υλικού μελέτης και άλλων πηγών).

Υποστηρίζει και ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους

- Βοηθά τους εκπαιδευόμενους να θέσουν προκλητικούς και συνάμα εφικτούς στόχους, για την ολοκλήρωση και τη διασφάλιση της ποιότητας της σειράς μαθημάτων.
- Εκφράζει την εμπιστοσύνη του στις ικανότητες των εκπαιδευομένων να επιτύχουν αυτούς τους στόχους.
- Υπενθυμίζει στους εκπαιδευόμενους τις υπολειπόμενες δραστηριότητές τους, στην περίπτωση που δεν τις έχουν ολοκληρώσει.
- Αναγνωρίζει τις καταστάσεις στις οποίες οι εκπαιδευόμενοι συναντούν δυσκολίες και παρέχει την απαιτούμενη υποστήριξη, η οποία περιλαμβάνει - όταν είναι απαραίτητο - αρωγή στην αναθεώρηση των σχεδίων τους για ολοκλήρωση της σειράς μαθημάτων.
- Αναγνωρίζει τα επιτεύγματα των εκπαιδευομένων.

Αξιολογεί τις επιδόσεις των εκπαιδευομένων

- Επιλέγει μεθόδους αξιολόγησης (εξετάσεις, προσομοιώσεις, εργασίες) οι οποίες ελέγχουν με άρτιο τρόπο την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων μάθησης.
- Όπου είναι εφικτό, προσπαθεί να αυθεντικοποιήσει τις εργασίες των εκπαιδευομένων, προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι απαντήσεις προέρχονται από τους ίδιους.
- Παρέχει στους εκπαιδευόμενους εύστοχη και έγκαιρη ανατροφοδότηση.

Χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο για την επικοινωνία εκπαιδευομένων - εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων μεταξύ τους

- Χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ως σημείο παροχής πληροφοριών για το πρόγραμμα σπουδών, εντάσσοντας στοιχεία για τους εκπαιδευόμενους, το πρόγραμμα μελέτης, ένα ημερολόγιο σημαντικών γεγονότων, τη βιβλιο-

γραφία, συνδέσμους με σχετικό υλικό και πρόσβαση σε υλικό ατομικής μελέτης.

- Δημιουργεί ιστοσελίδες ή δικτυακούς τόπους που ακολουθούν τους καθιερωμένους κανόνες ευχρηστίας⁵¹.

Χρησιμοποιεί το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για να επικοινωνήσει με τους εκπαιδευόμενους

- Συλλέγει τις διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου όλων των εκπαιδευομένων και τις οργανώνει σε μια ομαδική διεύθυνση (“alias”).
- Οργανώνει φακέλους για την εισερχόμενη/εξερχόμενη αλληλογραφία.
- Δημιουργεί πρότυπα για συχνά χρησιμοποιούμενες απαντήσεις, προσαρμόζοντάς τα κατάλληλα, ώστε κάθε εκπαιδευόμενος να λαμβάνει κάθε φορά εξατομικευμένη απάντηση.
- Συμμορφώνεται με τους κανόνες ορθής χρήσης του διαδικτύου (Netiquette⁵²) και ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να πράττουν το ίδιο.
- Απαντά στα μηνύματα των εκπαιδευομένων εντός των χρονικών πλαισίων που καθορίζονται από το σύμβολο μάθησης ή ενημερώνει για τον εκτιμώμενο χρόνο απόκρισης στην περίπτωση που πρόκειται να τα υπερβεί.

Χρησιμοποιεί συστήματα ασύγχρονης επικοινωνίας εκπαιδευομένων - εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων μεταξύ τους (πίνακες ανακοινώσεων και φόρουμ συζητήσεων)

- Εγκαινιάζει θέματα συζήτησης και υποβάλλει ερωτήσεις για να κινήσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων, ώστε οι συζητήσεις να καταστούν παραγωγικές.
- Ενθαρρύνει τους εκπαιδευομένους να εκκινήσουν δικά τους θέματα συζήτησης.
- Καθορίζει τους κανόνες της επικοινωνίας, χωρίς να παραλείπει την διαδικασία υποβολής συνεισφορών.

⁵¹ Βλ. ενδεικτικά <http://www.useit.com/> και αλλού

⁵² Internet Engineering Task Force (1995) RFC 1855 *Netiquette Guidelines*. Διαθέσιμες στο: <http://tools.ietf.org/html/rfc1855>

- Ελέγχει τις συζητήσεις που εκτρέπονται εκτός θέματος, προσφέροντας παράλληλα επαρκείς τρόπους για την κοινωνική αλληλεπίδραση των εκπαιδευομένων.
- Εμποδίζει οποιαδήποτε κακή χρήση των εργαλείων ασύγχρονης επικοινωνίας.
- Αφήνει στους εκπαιδευόμενους χρόνο για αναστοχασμό.
- Διαγράφει ανενεργά θέματα συζήτησης.
- Συνοψίζει τα αποτελέσματα κάθε σταδίου της συζήτησης.
- Αρχαιοθετεί και οργανώνει τις συζητήσεις, προκειμένου να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε επόμενα μαθήματα.

Χρησιμοποιεί συστήματα σύγχρονης επικοινωνίας εκπαιδευομένων - εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων μεταξύ τους (κείμενο, ήχο και συστήματα βιντεοδιάσκεψης)

- Επεξηγεί το θέμα της συζήτησης και το διαθέσιμο χρονικό πλαίσιο ανάπτυξής του.
- Καθορίζει τους κανόνες της επικοινωνίας, τη διαδικασία υποβολής συνεισφορών, τη χρήση της δυνατότητας αποστολής ιδιωτικού (μη ορατού από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες) μηνύματος και τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευτής ανακτά τον έλεγχο.
- Ενθαρρύνει την ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών στις συζητήσεις, ελαχιστοποιώντας τις δικές του παρεμβάσεις.
- Περιορίζει με διακριτικό τρόπο τους συμμετέχοντες που τείνουν να κυριαρχήσουν μονοπωλώντας το χώρο συζήτησης
- Εμποδίζει την εκτροπή της συζήτησης εκτός θέματος.
- Παρακολουθεί τη διεξαγωγή συζητήσεων και επεμβαίνει στη διευθέτηση θεμάτων που προκύπτουν, εμποδίζοντας τους συμμετέχοντες να παραβιάσουν τους κανόνες της συζήτησης, ειδικά όταν βρίσκονται σε σύγκρουση.
- Συνοψίζει τα αποτελέσματα κάθε σταδίου της συζήτησης.

Αξιολογεί και βελτιώνει συνεχώς την ηλεκτρονική εκπαίδευση

- Αντλεί ανατροφοδότηση και υποδείξεις από τους εκπαιδευόμενους σχετικά με την εκπαίδευση που έλαβαν.
- Αποτιμά τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων στο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης, προκειμένου να εντοπίσει τα σημεία που χρήζουν βελτίωσης.
- Σχολιάζει την ποιότητα του μαθησιακού υλικού και διατυπώνει προτάσεις εμπλουτισμού αυτού.
- Αυτοαξιολογεί την ποιότητα της διδασκαλίας.
- Παρακολουθεί την υποστήριξη εκ μέρους του τεχνικού προσωπικού.
- Διατηρεί αρχείο με το χρόνο που διέθεσε στην ηλεκτρονική εκπαίδευση και συγκρίνει τα αποτελέσματα με τον αρχικό προγραμματισμό.
- Βελτιώνει συνεχώς τις υπηρεσίες εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλίσει ότι τους προσδίδει τη μέγιστη προστιθέμενη αξία εντός των ορίων του προϋπολογισμού.
- Συμμετέχει στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην βελτίωση των γνώσεων του αντικειμένου του, των παιδαγωγικών του πρακτικών, των τεχνολογικών του δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των του ως εκπαιδευτή ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης.
- Συνεργάζεται με τον υπεύθυνο της οργάνωσης του προγράμματος σε ακαδημαϊκό και διοικητικό επίπεδο.
- Παρέχει ανατροφοδότηση στον υπεύθυνο της οργάνωσης του προγράμματος για την ποιότητα των σπουδών.

Στις δραστηριότητες του εκπαιδευτή ενηλίκων περιλαμβάνονται και κάποιες που σχετίζονται με το σχεδιασμό και την ανάπτυξη ενός online προγράμματος εκπαίδευσης - κατάρτισης (Institute of IT Training, 2007). Έτσι, σε συνεργασία με τους σχεδιαστές της συνολικής εκπαιδευτικής παρέμβασης και τους τεχνικούς υπευθύνους, ο εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει να:

Σχεδιάζει την εφαρμογή της εκπαίδευσης - κατάρτισης

- Επιλέγει τα καταλληλότερα εργαλεία και μεθόδους, λαμβάνοντας υπόψη ζητήματα που αφορούν: θέματα υλικού, λογισμικού, διαθέσιμου εύρους

ζώνης του εξυπηρετητή και των υπολογιστικών συστημάτων των εκπαιδευομένων, τη φύση της επιδιωκόμενης μάθησης, τις πιθανές προτιμήσεις των εκπαιδευομένων.

- Προϋπολογίζει το κόστος της ηλεκτρονικής εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο ενασχόλησης του εκπαιδευτή, τα κόστη υλικού, λογισμικού, δικτυακής σύνδεσης και τεχνικής υποστήριξης.

Καθορίζει τα μέσα που θα υποστηρίξουν την εκπαίδευση - κατάρτιση

- Συνεργάζεται με τους τεχνικούς υπευθύνους στον καθορισμό των μέσων που θα υποστηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με τους κανόνες και την πολιτική του εκπαιδευτικού οργανισμού: λογισμικό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, πινάκων ανακοινώσεων, συνδιασκέψεων, όνομα περιοχής (domain name) ή θέση εντός υπάρχοντος ονόματος περιοχής, υπηρεσίες φιλοξενίας ιστοσελίδων, σύστημα υποστήριξης «εικονικών τάξεων» (virtual classrooms) ή ΣΔΜ (που μπορεί να περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω).

Ανακεφαλαιώνοντας, κάποιες από τις δραστηριότητες που καταγράφηκαν μπορούν να βρουν εφαρμογή και στους συμβατικούς εκπαιδευτές ενηλίκων. Δεδομένων όμως των χαρακτηριστικών και της φύσης των δραστηριοτήτων σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης (και κάνοντας την απαραίτητη διάκριση στον τρόπο επικοινωνίας εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων: σύγχρονο ή ασύγχρονο), κάποιες βρίσκουν εφαρμογή μόνο σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης, όπου η τεχνολογία παίζει πρωτεύοντα και κρίσιμο ρόλο.

<i>Είδος εκπαίδευσης</i>	<i>Γεωγραφική θέση εκπαιδευομένων</i>	<i>Χρήση ΤΠΕ</i>	<i>Περιοδικότητα δραστηριοτήτων</i>	<i>Τύπος δραστηριότητας</i>
Συμβατική	Όλοι στον ίδιο χώρο	Παρουσίαση θεμάτων Συμβουλευτική	Σύγχρονη	Πανομοιότυπη για όλους τους εκπαιδευόμενους Συνήθως δασκαλοκεντρική Συζήτηση και εργασίες μικρών ομάδων
Online	Κατανεμημένη	Παρουσίαση θεμάτων Συμβουλευτική Διαχείριση Δημιουργία – Παραγωγή Μεγάλο εύρος αλληλεπίδρασης (1:1, 1:N, N:1, N:M)	Σύγχρονη (π.χ. τηλεδιάσκεψη, ταυτόχρονη εκπομπή) Ασύγχρονη (π.χ. φόρουμ συζήτησης) Σύγχρονη και ασύγχρονη (π.χ. εισήγηση απομακρυσμένου ομιλητή και αρχειοθέτηση για μελλοντική χρήση)	Εξατομικευμένη Συνήθως μαθητοκεντρική Ατομική ή συλλογική εργασία σε μικρές, μεσαίες και μεγάλες ομάδες

Πίνακας 1 - Σύγκριση δραστηριοτήτων εκπαιδευτών σε συμβατικά και online περιβάλλοντα μάθησης (Spector et al., 2001)

Συνεπώς, ο εκπαιδευτής ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης πρέπει να έχει γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος, τη σχεδίαση δραστηριοτήτων για εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς και με τις αρχές της ηλεκτρονικής μάθησης ενηλίκων. Επίσης, θα πρέπει να έχει γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν στο ηλεκτρονικό περιβάλλον διαχείρισης τάξης (π.χ. ένα ΣΔΜ) καθώς και βασικές δεξιότητες συγγραφής ηλεκτρονικών εγγράφων για το Διαδίκτυο ώστε να μπορεί να δημιουργήσει ή να τροποποιήσει μαθησιακό υλικό για τις ανάγκες του προγράμματος (Ρετάλης et al., 2007).

3.7.3 Ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης

Οι δραστηριότητες ενός εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης (Goodyear et al., 2001, Denis et. al., 2004) μπορούν να ομαδοποιηθούν στους εξής ρόλους:

Διευκολυντής περιεχομένου. Αφορά στη διευκόλυνση κατανόησης του περιεχομένου (ύλης) από τους εκπαιδευόμενους.

Διευκολυντής διαδικασιών. Διευκολύνει το σύνολο των online δραστηριοτήτων που υποστηρίζουν τη μάθηση των εκπαιδευομένων, κατά τη διάρκεια της σειράς μαθημάτων.

Σύμβουλος. Εργάζεται με τους εκπαιδευόμενους σε ατομικό επίπεδο, παρέχοντας οδηγίες και συμβουλές για το πώς θα αποκομίσουν τα μέγιστα οφέλη από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (σε αντίθεση με το ρόλο του διευκολυντή διαδικασιών, που δρα κυρίως - αν όχι κατ' αποκλειστικότητα - εντός μιας ομάδας ή του συνόλου των εκπαιδευομένων).

Αξιολογητής προόδου και αποτελεσμάτων. Αφορά στη βαθμολόγηση, παροχή ανατροφοδότησης και επικύρωση της εργασίας των εκπαιδευομένων.

Τεχνολόγος. Αφορά στη λήψη τεχνολογικών αποφάσεων που συμβάλλουν στη βελτίωση του μαθησιακού περιβάλλοντος των εκπαιδευομένων.

Παροχέας υλικού. Αφορά στην αναγνώριση, εντοπισμό, ανάπτυξη και δημιουργία υλικού (εκπαιδευτικών πόρων) για την υποστήριξη των εκπαιδευομένων.

Διαχειριστής. Αφορά στη διαδικασία εγγραφής των εκπαιδευομένων, καθώς και σε αρμοδιότητες σε θέματα ασφάλειας, τήρησης αρχείων, κ.λπ.

Σχεδιαστής. Αφορά στο σχεδιασμό αξιολογών online δραστηριοτήτων, συνήθως πριν από την έναρξη της σειράς μαθημάτων.

Ερευνητής. Αφορά στην παραγωγή νέας γνώσης σχετικής με το περιεχόμενο του πεδίου που διδάσκεται. Δεν περιορίζεται, κατ' ανάγκη, σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα, αλλά μπορεί να αφορά και την επιχειρησιακή κατάρτιση.

3.7.4 Ικανότητες του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης

Οι ρόλοι που προαναφέρθηκαν αντιπροσωπεύουν δέσμες σχετικών ικανοτήτων (Goodyear et al., 2001. Denis et al., 2004) και καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος από πιθανές δραστηριότητες ενός εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.

Γενικά οι ικανότητες αφορούν αυστηρά τυποποιημένες επαγγελματικές δραστηριότητες και δεν βρίσκουν εύκολα εφαρμογή σε ασαφώς προσδιορισμένα έργα, τα οποία περιλαμβάνουν μεταβλητές και αβέβαιες συνθήκες, διαδικασίες και αποτελέσματα, όπως μπορεί να είναι πολλές μορφές εκπαίδευσης και κατάρτισης (Spector et al., 2001).

Αυτή η θεώρηση των ικανοτήτων μπορεί να φαίνεται περιοριστική και να έρχεται σε αντίθεση με την κοινή λογική ή την τρέχουσα επαγγελματική πρακτική, διότι η έννοια των ικανοτήτων εκπαιδευτή είναι αρκετά διαδομένη. Συνάμα επιβεβαιώνει την ανάγκη εκπόνησης ικανοτήτων εκπαιδευτών, όπου είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν και να καθοριστούν με σαφήνεια οι συνθήκες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συνεπώς το περιβάλλον, όπου πραγματοποιείται η εκπαίδευση ή κατάρτιση (συμβατική αίθουσα διδασκαλίας, διαδίκτυο, εργαστήριο, υβριδικό περιβάλλον, κ.ά.), αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική παράμετρο - συνθήκη για την αναγνώριση των ικανοτήτων ενός εκπαιδευτή ενηλίκων (Spector et al., 2001).

Ρόλοι		Ικανότητες	Εκπαιδευτικές	Επικοινωνιακές	Γνωστικό πεδίο	Τεχνολογικές
Κύριοι	Διευκολυντής περιεχομένου				x	
	Διευκολυντής διαδικασιών	x		x		x
	Σύμβουλος	x		x		x
	Αξιολογητής προόδου και αποτελεσμάτων	x			x	
	Τεχνολόγος					x
	Παροχέας πόρων				x	x
Περιφερειακοί	Διαχειριστής					x
	Σχεδιαστής				x	x
	Ερευνητής	x				

Πίνακας 2 – Ρόλοι και ικανότητες εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης (Denis et al., 2004)

Μόνο ένα υποσύνολο των ικανοτήτων είναι πιθανόν να απαιτείται μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή (Goodyear et al., 2001. Βεργίδης, 2002).

Από το IBSTPI⁵³ (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction - Διεθνής Επιτροπή Προτύπων, Εκπαίδευσης, Επίδοσης και Διδασκαλίας) προτείνονται συγκεκριμένες ικανότητες εκπαιδευτών ενηλίκων, που μπορούν να βρουν εφαρμογή τόσο σε περιβάλλον πρόσωπο-με-πρόσωπο (face-to-face) διδασκαλίας όσο και σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής ή μικτής μάθησης. Οι ικανότητες οργανώνονται σε πέντε άξονες: Επαγγελματικά Προσόντα Εκπαιδευτή (Επαγγελματικές υποδομές), Προγραμματισμός Εκπαίδευσης και Προετοιμασία Παράδοσης, Εκπαιδευτικές Μέθοδοι και Σχεδιασμός, Αποτίμηση και Αξιολόγηση, Διαχείριση (Klein et al., 2004).

⁵³ <http://www.ibstpi.org/>

Άξονες	<i>Εκπαιδευτικοί στόχοι</i> Ο ικανός Εκπαιδευτής Ενηλίκων οφείλει να:
Επαγγελματικά Προσόντα Εκπαιδευτή (Επαγγελματικές υποδομές)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Να επικοινωνεί αποτελεσματικά. 2. Να ενημερώνεται και να βελτιώνει τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητές του. 3. Να συμμορφώνεται με τα ισχύοντα ηθικά και νομικά πρότυπα. 4. Να εδραιώνει και να διατηρεί την επαγγελματική του αξιοπιστία.
Προγραμματισμός Εκπαίδευσης και Προετοιμασία Παράδοσης	<ol style="list-style-type: none"> 5. Να προγραμματίζει τις εκπαιδευτικές μεθόδους και το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιήσει. 6. Να προετοιμάζεται επαρκώς για την παράδοση.
Εκπαιδευτικές Μέθοδοι και Σχεδιασμός	<ol style="list-style-type: none"> 7. Να ενεργοποιεί και να υποστηρίζει το ενδιαφέρον και τη δέσμευση των εκπαιδευομένων για την πορεία της μάθησης και την επίτευξη των στόχων. 8. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες παρουσίασης. 9. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες μετάδοσης γνώσης. 10. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες στις ερωτήσεις. 11. Να παρέχει διευκρινίσεις και ανατροφοδότηση. 12. Να βοηθά στην αύξηση της γνώσης και των δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων. 13. Να συμβάλει στη μεταβίβαση της γνώσης και των δεξιοτήτων στους εκπαιδευόμενους. 14. Να χρησιμοποιεί τα εποπτικά μέσα και την τεχνολογία με στόχο να προάγει τη μάθηση και να αυξήσει την επίδοση των εκπαιδευομένων.
Αποτίμηση και Αξιολόγηση	<ol style="list-style-type: none"> 15. Να αποτιμά τους εκπαιδευόμενους και τις επιδόσεις τους. 16. Να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης.
Διαχείριση	<ol style="list-style-type: none"> 17. Να δημιουργεί και να διαχειρίζεται ένα περιβάλλον το οποίο ενθαρρύνει την μάθηση και την επίδοση. 18. Να διαχειρίζεται αποτελεσματικά την εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα από την κατάλληλη χρήση της τεχνολογίας.

Πίνακας 3 – Ικανότητες εκπαιδευτή ενηλίκων κατά IBSTPI (Klein et al., 2004)

Οι ρόλοι διαφοροποιούνται σημαντικά, ανάλογα με το σχεδιασμό και την εφαρμογή του ακολουθούμενου προγράμματος σπουδών (Institute of IT Training, 2007) και οι ικανότητες που προκύπτουν μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τη χρήση τους: πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη διδασκαλία (Smith, 2005).

Μελετώντας τις διάφορες παραλλαγές ικανοτήτων που προτείνονται στη διεθνή βιβλιογραφία γίνεται σαφές ότι:

α) οι εκπαιδευτές ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης (e-tutors) διαθέτουν διακριτές ικανότητες σε σχέση με αυτές των συμβατικών εκπαιδευτών ενηλίκων και επίπλέον

β) Οι ικανότητές τους αφορούν επαγγελματικές, διδακτικές, επικοινωνιακές και τεχνολογικές δεξιότητες.

Με βάση τα παραπάνω, προτείνεται ένα σύνολο ικανοτήτων, στο οποίο θα εκπροσωπούνται ισότιμα εκπαιδευτικές, τεχνολογικές και ικανότητες γνωστικού αντικειμένου. Οι ικανότητες αυτές είναι αλληλοσυσχετιζόμενες και αλληλοεξαρτώμενες.

Σύνοψη Ικανοτήτων Εκπαιδευτή Ενηλίκων
<i>Επαγγελματικές</i> <ul style="list-style-type: none">
○ Να θεμελιώνει και να διατηρεί την επαγγελματική του αξιοπιστία, μέσω της συνεχούς βελτίωσης των επαγγελματικών του γνώσεων.
○ Να συμμορφώνεται με τα ισχύοντα ηθικά και νομικά πρότυπα.
○ Να γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης - με ιδιαίτερη μνεία σε αυτές της ηλεκτρονικής.
<i>Εκπαιδευτικές</i> <ul style="list-style-type: none">
○ Να επιλέγει κατάλληλες και αποτελεσματικές διδακτικές μεθόδους.
○ Να επιλέγει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και να δημιουργεί σχέδια μαθημάτων που διευκολύνουν τη μάθηση.
○ Να δημιουργεί αποτελεσματικό μαθησιακό περιβάλλον, κινητοποιώντας και εμπλέκοντας τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία.
○ Να ενθαρρύνει τη συμμετοχικότητα των εκπαιδευομένων.
○ Να αξιολογεί τη μάθηση και την απόδοση.
<i>Επικοινωνιακές (Παρουσίασης)</i> <ul style="list-style-type: none">
○ Να επιδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες παρουσίασης.
○ Να επιδεικνύει αποτελεσματικές επικοινωνιακές δεξιότητες.
○ Να είναι σε θέση να παρέχει ανατροφοδότηση, διευκρινήσεις, συμβουλές και υποστήριξη.
○ Να είναι ικανός να θεμελιώσει κανόνες για τη συζήτηση/αλληλεπίδραση εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων και εκπαιδευομένων μεταξύ τους.
○ Να είναι ενήμερος για πολιτισμικές διαφορές.

Τεχνολογικές

- Να αποκτήσει και να διατηρεί επίκαιρες γνώσεις για τις τεχνολογίες ηλεκτρονικής μάθησης και την πρόσβαση σε αυτές.
- Να διαθέτει τεχνολογικές γνώσεις και ειδικότερα γνώσεις ΤΠΕ (Διαδίκτυο, Πολυμέσα).
- Να χρησιμοποιεί με επάρκεια συστήματα ασύγχρονης (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, chat, forum συζητήσεων, πίνακες ανακοινώσεων, online ανάθεση εργασιών) και σύγχρονης επικοινωνίας (τηλεδιάσκεψη).
- Να κάνει κατάλληλη χρήση των τεχνολογικών εργαλείων, ώστε να παρέχει διαχειριστική υποστήριξη στους εκπαιδευόμενους και να διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία.

Πίνακας 4 - Σύνοψη Προτεινόμενων Ικανοτήτων Εκπαιδευτή Ενηλίκων

Ο πίνακας απεικονίζει ένα προτεινόμενο σύνολο βασικών ικανοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης, προκειμένου να εμπλακούν και να αντεπεξέλθουν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις ενός online προγράμματος σπουδών. Οι προτεινόμενες βασικές ικανότητες δεν φιλοδοξούν να είναι αποκλειστικές ή δεσμευτικές, δεδομένης της μοναδικής φύσης έκαστου μαθησιακού πλαισίου, εκπαιδευτικού περιβάλλοντος ή χρονικής περιόδου. Παρόλα αυτά, είναι αρκετά περιεκτικές και μπορούν να χρησιμοποιηθούν εν γένει ή να εξειδικευθούν σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάλογα με το αντικείμενο της πιστοποίησης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να αναπτυχθούν υποσύνολα του αρχικού κορμού ικανοτήτων. Έτσι, σε ένα επιχειρησιακό περιβάλλον όπου δεν προβλέπεται οι εκπαιδευτές να προβαίνουν σε αξιολόγηση των εκπαιδευομένων ή αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας, δεν υπάρχει ανάγκη να επιδεικνύουν τέτοιες ικανότητες. Οι διάφοροι οργανισμοί μπορούν να προσαρμόσουν τις ικανότητες στις δικές τους πρακτικές. Γενικά πάντως, όταν μια επιχείρηση, βιομηχανία, οργανισμός ή επαγγελματικός κλάδος αποφασίζει να προχωρήσει σε πιστοποίηση των επαγγελματιών του, είναι πιθανό πως οι περισσότερες από τις καταγραφόμενες ικανότητες σχετίζονται με τη διαδικασία πιστοποίησης (Klein et al., 2004). Έτσι, στην περίπτωση των εκπαιδευτών ενηλίκων οι περισσότερες από τις ικανότητες (είτε αυτές είναι εκπαιδευτικές, επαγγελματικές, επικοινωνιακές ή τεχνολογικές), σχετίζονται με την διαδικασία πιστοποίησης, διότι αναπαριστούν ενέργειες των εκπαιδευτών σε μόνιμη ή περιοδική βάση.

3.7.5 Κριτική στο μοντέλο των ικανοτήτων

Αξίζει να αναφερθεί ότι το μοντέλο των ικανοτήτων, αν και αποτελεί την κυρίαρχη τάση στη διαμόρφωση του νέου ρόλου των εκπαιδευτών ενηλίκων (όχι μόνο στο πεδίο της ηλεκτρονικής μάθησης, αλλά και γενικότερα), εν τούτοις δεν είναι και η μοναδική. Υπάρχουν και άλλες προσεγγίσεις, οι οποίες αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την εκπαίδευση και κατάρτιση (συμβατική ή ηλεκτρονική). Αυτές οι προσεγγίσεις είναι οι ανθρωπιστικές (humanistic) και οι γνωστικές - γνωσιακές (cognitivist) (Goodyear et al., 2001).

Η *ανθρωπιστική προοπτική* έρχεται σε αντίθεση με την προσέγγιση που βασίζεται στις ικανότητες, προβάλλοντας ενστάσεις για την συρρίκνωση των ανθρώπινων δυνατοτήτων και δραστηριοτήτων σε μια λίστα περιγραφών συμπεριφοράς. Η ένσταση είναι θεμελιώδης και πηγάζει από βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις σχετικά με το πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανθρώπινες οντότητες, πώς αντιλαμβάνονται ότι γνωρίζουν, πώς προσδίδουν νοήματα στα γεγονότα και οικοδομούν τις απαντήσεις τους στις ενέργειες των άλλων, κ.ο.κ. Οι αντιλήψεις αυτές επηρεάζουν θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (Goodyear et al., 2001).

Η *γνωστική - γνωσιακή προοπτική* αποδέχεται τους τεχνικούς αντικειμενικούς σκοπούς του ορισμού ικανοτήτων, αλλά επιμένει στην ανάλυση πέρα από παρατηρήσιμες συμπεριφορές, συνδέοντας την απόδοση με θεωρητικά και εμπειρικά θεμελιωμένες περιγραφές διανοητικών διαδικασιών και γνωστικών δομών. Σύμφωνα με τη Γνωσιακή επιστήμη, τα πλαίσια ικανοτήτων δεν είναι λανθασμένα, αλλά ελλιπή (Goodyear et al., 2001).

Συμπληρωματικά, σημειώνεται ότι από κάποιους μελετητές καταγράφεται ανησυχία για την κακή χρήση του συνόλου των δηλώσεων ικανοτήτων, που ενδέχεται να οδηγήσει σε παρανοήσεις ή να προξενήσει ζημίες στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη μάθηση. Η ανησυχία αυτή σχετίζεται με ανάλογους φόβους για ποσοτικοποίηση ποιοτικών χαρακτηριστικών των ατόμων και συνιστά θέμα ευρύτερου φιλοσοφικού, κοινωνικού και πολιτικού προβληματισμού.

3.7.6 Μοντέλα Ικανοτήτων Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Σε διεθνές επίπεδο έχουν αναπτυχθεί διάφορα μοντέλα για τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες, καθώς και μεθοδολογίες αξιολόγησης και δείκτες επίδοσης των εκπαιδευτών ενηλίκων. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποιες από αυτές τις προσπάθειες (Vrasidas et al., 2007):

i. International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)

Το IBSTPI είναι η Διεθνής Επιτροπή Προτύπων, Εκπαίδευσης, Επίδοσης και Διδασκαλίας και αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό με αποστολή την ανάπτυξη, επικύρωση και προώθηση της εφαρμογής διεθνών προτύπων που συμβάλλουν στην προαγωγή της κατάρτισης, της διδασκαλίας και της μάθησης, καθώς και τη βελτίωση της απόδοσης ατόμων και οργανισμών (Klein et al., 2004). Μέσα από διεθνείς διεξοδικές έρευνες και μελέτες δημιούργησε ένα σύνολο προτύπων διδακτικών ικανοτήτων, δημοσίευσε για έλεγχο και αξιολόγηση ένα κατάλογο δεξιοτήτων και εφάρμοσε μια πρωτότυπη διαδικασία αποτίμησης των δεξιοτήτων αυτών. Οι «Ικανότητες Εκπαιδευτή 2003» (“2003 Instructor Competencies”⁵⁴) είναι διαδεδωμένες διεθνώς και σ’ αυτές βασίζονται πολλοί εκπαιδευτικοί και εξεταστικοί φορείς. Οι ικανότητες ενός εκπαιδευτή εντάσσονται σε πέντε κατηγορίες (Επαγγελματικές Υποδομές, Προγραμματισμός και Προετοιμασία, Εκπαιδευτικές Μέθοδοι και Σχεδιασμός, Αποτίμηση και Αξιολόγηση, Διαχείριση) και έχουν μεταφραστεί επίσημα από το IBSTPI και στα ελληνικά⁵⁵.

ii. Building Professional Development Partnerships for Adult Educators Project, PRO-NET 2000

Ένας από τους κύριους στόχους του ερευνητικού προγράμματος Building Professional Development Partnerships for Adult Educators (PRO-NET2000⁵⁶),

⁵⁴ http://www.ibstpi.org/Competencies/instructor_competencies_2003.htm

⁵⁵ http://www.ibstpi.org/downloads/instructor_competencies_in_greek.pdf

⁵⁶ <http://www.pro-net2000.org>

που χρηματοδοτήθηκε από το Αμερικανικό κράτος και το Τμήμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και Γραμματισμού, είναι ο εφοδιασμός του πεδίου αυτού με ένα εθνικό μοντέλο για τις ικανότητες. Τα αποτελέσματα του ερευνητικού προγράμματος δημοσιεύτηκαν στις εξής μελέτες:

(i) “Instructor Competencies and Performance Indicators for the Improvement of Adult Education Programs”, η οποία περιέχει οδηγίες για την αποτελεσματική διδακτική πρακτική και την καλλιέργεια θετικών μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς και στρατηγικά σχέδια για την επαγγελματική εξέλιξη και ανάπτυξη. Οι ικανότητες διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Επιδίωξη γνώσης και προσωπικής επαγγελματικής βελτίωσης.
- Οργάνωση και παράδοση διδασκαλίας.
- Διαχείριση μαθησιακών πόρων (χρόνου, υλικού, χώρου, ανθρώπων).
- Συνεχής αποτίμηση και έλεγχος της μάθησης.
- Ανταπόκριση στις ευθύνες του προγράμματος και ενίσχυση της οργάνωσής του.
- Παροχή συμβουλευτικής προς τους εκπαιδευόμενους.

(ii) “Management Competencies and Sample Indicators for the Improvement of Adult Education Programs”, η οποία παρέχει μια σειρά από αναγνωρισμένες δεξιότητες και ικανότητες για τα στελέχη διαχείρισης που οργανώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Οι ικανότητες για αυτά τα στελέχη διακρίνονται στις εξής επτά γενικές κατηγορίες:

- Ηγεσία.
- Διδακτική Ηγεσία.
- Διαχείριση πόρων και ανάθεση εργασιών.
- Επίβλεψη προσωπικού.
- Παρακολούθηση προγράμματος και αναφορές.
- Πρακτικές επαγγελματικής εξέλιξης.
- Συνεργασία με την τοπική κοινωνία.

iii. E-TUTOR – Implementing Standards for European eTutor Training (ISEeTT)⁵⁷

Ο στόχος του προγράμματος είναι να καθοριστούν πρότυπα για το βασικό πρόγραμμα σπουδών και την ποιότητα της κατάρτισης του ευρωπαϊού εκπαιδευτή ενηλίκων σε προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης, σε σχέση με τα διαφορετικά εθνικά πλαίσια. Αυτό το πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου έργου Leonardo da Vinci project Qualifikation e-Coach / Entwicklung einer europäischen e-Learning Didaktik ("European e-Tutor, EeT")⁵⁸.

Το πρόγραμμα διαιρείται σε δύο κύριες φάσεις:

Ο στόχος της πρώτης φάσης είναι να συμφωνηθεί ένας κοινός πυρήνας προγραμμάτων σπουδών για την κατάρτιση του ευρωπαϊού εκπαιδευτή ενηλίκων σε προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης και για την απόκτηση περαιτέρω γνώσης και κατανόησης των διεθνικών προοπτικών στον τομέα αυτό. Το πρόγραμμα αρχίζει με την ανάλυση του προγράμματος σπουδών που παρήχθη στο προηγούμενο πρόγραμμα EeT από εθνικές συμβουλευτικές ομάδες. Οι εθνικές συμβουλευτικές ομάδες προβλέπεται να εισηγηθούν το βασικό πρόγραμμα σπουδών και να επιβλέψουν την συνεργασία. Ακολούθως θα σχεδιαστούν τα εκπαιδευτικά μαθήματα εκπαιδευτών ηλεκτρονικής μάθησης και τα εκπαιδευτικά μαθήματα εκπαιδευτών, βάσει των συμφωνηθέντων κοινών προγραμμάτων σπουδών και των οδηγιών της σειράς μαθημάτων.

Το πρόγραμμα προβλέπει την ίδρυση μιας διεθνικής επιτροπής αξιολόγησης, που θα συντονίζει το διάλογο σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας, τόσο εντός των μεμονωμένων εθνικών πλαισίων όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η επιτροπή θα χρησιμοποιήσει αντιπροσώπους των εθνικών εκπαιδευτικών αρχών, ενός από κάθε χώρα. Τα μέλη της διεθνικής ομάδας αξιολόγησης θα ενεργήσουν επίσης ως μέλη των εθνικών συμβουλευτικών ομάδων και θα παρευρεθούν στα εθνικά ερ-

⁵⁷ <http://www.etutorportal.net/>

⁵⁸ http://www.elearningeuropa.info/directory/index.php?page=doc&doc_id=7535&doclng=6

γαστήρια. Θα συμμετάσχουν επίσης σε δύο διεθνικές συνεδριάσεις. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα θα μετασχηματίσουν το υπάρχον περιεχόμενο των ενοτήτων των σειρών μαθημάτων που αναπτύχθηκε κατά το προηγούμενο πρόγραμμα σε εύχρηστα, επαναχρησιμοποιήσιμα, μαθησιακά αντικείμενα. Η διαδικτυακή πύλη του προγράμματος θα λειτουργήσει ως βάση δεδομένων υλικού, εργαλείο διάδοσης αυτού και ενδοδίκτυο (intranet) για την επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα.

Κατά τη δεύτερη φάση, το πρόγραμμα κατάρτισης των εκπαιδευτών προβλέπεται να εκτελεσθεί πιλοτικά σε κάθε χώρα. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των πιλοτικών προγραμμάτων θα χρησιμοποιηθούν για την ανασκόπηση, την αναθεώρηση και τον καθορισμό κατευθυντηρίων οδηγιών για το πρόγραμμα κατάρτισης εκπαιδευτών, την περαιτέρω ανάπτυξη της βάσης δεδομένων υλικού και τη διατύπωση προτάσεων για ένα πανευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών, που συνοδεύεται από αντίστοιχα πρότυπα ποιότητας.

iv. NET TRAINERS⁵⁹

Αναπτύχθηκε ως έργο του προγράμματος Leonardo Da Vinci II, με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η αναζήτηση μιας ευρωπαϊκής πιστοποίησης αποτελεί το πρώτο καινοτόμο στοιχείο του προγράμματος. Δύο από τους συνεργάτες (SYFEC - Ηνωμένο Βασίλειο και Teleakademie - Δανία) διαθέτουν προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, εγκεκριμένα σε εθνικό επίπεδο⁶⁰.

Η διαδικασία πιστοποίησης, που αποτελεί στόχο αυτής της πρωτοβουλίας, φιλοδοξεί να είναι καινοτόμος για όλους τους συμμετέχοντες. Αποσκοπεί στην «επισήμοποίηση» των προσόντων και στην προσθήκη ευρωπαϊκής αξίας στις νέες ικανότητες των εκπαιδευτών όλων των συμμετεχόντων οργανισμών. Το άλλο καινοτόμο στοιχείο, αφορά στη σύνθεση της παιδαγωγικής (εκπαιδευτικών προσεγ-

⁵⁹ <http://www.nettrainers.org/en/index.asp?p=6-33>

⁶⁰ Η σειρά μαθημάτων SYFEC οδηγεί σε έξι πιστωτικές μονάδες επιπέδου 3 στο Open College Network και η Teleakademie διαθέτει επίσημη αναγνώριση του γερμανικού ZFU (Zentralstelle für Fernunterricht). Για το γαλλικό συνεργάτη οι νέες ικανότητες εκπαιδευτών στην ανοικτή και εξ αποστάσεως μάθηση δεν έχουν επικυρωθεί επισήμως μέχρι σήμερα (Νοέμβριος 2007).

γίσεων) και των νέων τεχνολογιών. Οι πολυάριθμες προσπάθειες να εισαχθούν οι ΤΠΕ στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης συνίστανται, κυρίως, στην προσφορά τεχνολογικής κατάρτισης για τις ΤΠΕ στους εκπαιδευτές. Αλλά η εισαγωγή αυτών των τεχνολογιών σε ένα πρόγραμμα σπουδών αντιμετωπίζεται ελάχιστα ή καθόλου. Η προσέγγιση που προτείνεται στο πρόγραμμα Net-Trainers συνδυάζει τα διαφορετικά στοιχεία των παιδαγωγικών συστημάτων. Επιτρέπει στους εκπαιδευτές να δημιουργήσουν τις εκπαιδευτικές στρατηγικές - με τις προσαρμοσμένες προσεγγίσεις, τις μεθοδολογίες, τις τεχνολογίες και τα παιδαγωγικά μέσα - που λαμβάνουν υπόψη τις ΤΠΕ, ως ένα μέσο βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης ή κατάρτισης και όχι ως αυτοσκοπό. Η εκπαίδευση εκπαιδευτών που προσφέρεται σήμερα στο αντικείμενο της ανοικτής και της εξ αποστάσεως μάθησης, αφορά κυρίως τις τεχνικές πτυχές της (χρήση ΤΠΕ) και γίνεται, γενικά, υπό τη μορφή μαθημάτων πρόσωπο-με-πρόσωπο. Η καινοτομία του προγράμματος έγκειται στην προσφορά δυνατότητας εμπάθουσας στο αντικείμενο αυτό μέσω Διαδικτύου. Η μεθοδολογική προσέγγιση εκμάθησης μέσω πρακτικής χρήσης επιτρέπει στους εκπαιδευτές να κατανοήσουν με πλήρη και συγκεκριμένο τρόπο το νέο σύστημα κατάρτισης. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι εκπαιδευτές είναι σε θέση να προλαμβάνουν αποτελεσματικά τις ανάγκες των αρχαρίων εκπαιδευομένων.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος είναι τα ακόλουθα:

- Δύο πλαίσια αναφορών: ένα σχετικά με το επαγγελματικό περίγραμμα (job profile) και ένα για την εκπαίδευση εκπαιδευτών ηλεκτρονικής μάθησης σε τρεις γλώσσες (γερμανικά, αγγλικά, γαλλικά).
- Ένα σχέδιο εκπαίδευσης εκπαιδευτών (σε τρεις γλώσσες), που βασίζεται σε δικτυακό τόπο, ο οποίος προτείνει ένα πλήρες σύνολο εκπαιδευτικού υλικού για τους εκπαιδευτές. Ο δικτυακός τόπος θα αποτελεί ένα «εικονικό κέντρο πόρων» εναλλασσόμενης κατάρτισης εκπαιδευτών, διάρκειας 160 ωρών.
- Μια ευρωπαϊκή πιστοποίηση για τους εκπαιδευτές ηλεκτρονικής μάθησης: το European Net-Trainers Certificate (ENTC), που θα αντιστοιχεί σε αντίστοιχα εθνικά διπλώματα ή πιστωτικές μονάδες στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία και τη Γερμανία.

v. E-LEARNING FACILITATORS (ELF)⁶¹

Η λογική των δραστηριοτήτων της πρωτοβουλίας ELF είναι να γίνει κατανοητός ο ρόλος των εκπαιδευτών ηλεκτρονικής μάθησης και, κατά συνέπεια, η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης που παρέχεται από διάφορους οργανισμούς. Ο στόχος είναι να καθοριστεί τι πρέπει να ξέρει και να κάνει ένας εκπαιδευτής ηλεκτρονικής μάθησης. Είναι πολύ δύσκολο να βρεθεί ένας μοναδικός ορισμός του ρόλου του εκπαιδευτή ηλεκτρονικής μάθησης: οι ικανότητές του μεταβάλλονται ανάλογα με τους στόχους της διαδικασίας κατάρτισης, τη μεθοδολογία που χρησιμοποιεί το πρόγραμμα σπουδών, τη διαφορετική τυπολογία των ομάδων - στόχων.

Η εμπειρία των συμμετεχόντων στην πρωτοβουλία ELF είναι σημαντική. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα είναι συγχρόνως φορείς και αντικείμενα έρευνας. Η έρευνα δίνει έμφαση όχι μόνο στις θεωρητικές δραστηριότητες, αλλά και στην εμπειρία που προκύπτει από κάθε καθημερινή εργασία των συμμετεχόντων.

Οι βασικές δραστηριότητες του προγράμματος είναι οι ακόλουθες:

- (i) Ανάπτυξη ταξινομικού πλέγματος και μεθοδολογίας για την ανάλυση του περιβάλλοντος ηλεκτρονικής μάθησης μιας σειράς μαθημάτων.
- (ii) Ανάπτυξη μεθοδολογίας και εργαλείων για την ανάλυση της ποιότητας των διαδρομών κατάρτισης που ακολουθούνται από τους εκπαιδευτές σε προηγούμενες σειρές μαθημάτων.
- (iii) Ανάλυση του περιβάλλοντος ηλεκτρονικής μάθησης συγκεκριμένων σειρών μαθημάτων, με τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται στο βήμα (i).
- (iv) Ανάλυση της ποιότητας των πορειών κατάρτισης που ακολουθούνται από τους εκπαιδευτές στις σειρές μαθημάτων που αναλύονται στο βήμα (iii), με τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται στο βήμα (ii).
- (v) Κατ' αντιπαράσταση αξιολόγηση των στοιχείων που υποβάλλονται για επεξεργασία στα προηγούμενα σημεία. Τα αποτελέσματα θα υιοθετηθούν για τη συγγραφή ενός σχεδίου των τριών κύριων εκροών του προγράμματος: α. κατευθυντήριες γραμμές, β. φάκελος και γ. γλωσσάριο οδηγών.

---

⁶¹ <http://www.elfproject.net/>

- (vi) Εξέταση εάν τα θεωρητικά αποτελέσματα του προγράμματος παρουσιάζουν συνάφεια με την πραγματική εργασία των εκπαιδευτών.
- (vii) Υιοθέτηση των αποτελεσμάτων του βήματος (vi) για την εφαρμογή της τελικής έκδοσης των κατευθυντηρίων γραμμών, του φακέλου και του γλωσσάριου οδηγίων.

3.8 Η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί ο εκπαιδευτής ενηλίκων στις σύνθετες απαιτήσεις του έργου του, οι οποίες συνήθως υπερβαίνουν τα όρια των τυπικών του προσόντων, θα πρέπει να διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις και ικανότητες που συνδέονται με τις εξελίξεις του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο σε διεθνές, αλλά και ειδικότερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προβλέπονται συγκεκριμένες διαδικασίες εκπαίδευσης και πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων (Καραλής, 2006).

Σύμφωνα με τη μελέτη του Δ. Βεργίδη (Βεργίδης, 2002) για την επικρατούσα κατάσταση στην εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρατηρείται ότι σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν θεσμοθετηθεί συγκεκριμένες διαδικασίες εκπαίδευσης και πιστοποίησης εκπαιδευτών, σε μερικές μάλιστα οι σχετικές ρυθμίσεις εφαρμόζονται ήδη από τη δεκαετία του 1970.

Στην Αυστρία είναι υποχρεωτική η εκπαίδευση και η πιστοποίηση των εκπαιδευτών συνεχιζόμενης κατάρτισης από το 1979. Για την πιστοποίηση των εκπαιδευτών προβλέπεται γραπτή εξέταση και παρουσίαση ενός δείγματος διδασκαλίας σε τριμελή εξεταστική επιτροπή.

Στο Βέλγιο οι εκπαιδευτές αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης είναι κάτοχοι πιστοποιητικού παιδαγωγικής επάρκειας των Οργανισμών Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης και διαθέτουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία στα αντικείμενα που διδάσκουν.

Στη Γαλλία δεν προβλέπονται συγκεκριμένες διαδικασίες εκπαίδευσης και πιστοποίησης των εκπαιδευτών συνεχιζόμενης κατάρτισης, ωστόσο οι περισσότεροι οργανισμοί επιμορφώνουν σε συστηματική βάση τους εκπαιδευτές τους.

Στη Γερμανία προβλέπεται η εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών που εργάζονται σε προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής εκπαίδευσης από το Επιμελητήριο Βιομηχανίας και Εμπορίου. Οι εξετάσεις πιστοποίησης περιλαμβάνουν γραπτή εξέταση των υποψηφίων εκπαιδευτών και παρουσίαση ενός δείγματος διδασκαλίας σε θέμα της ειδικότητάς τους.

Στη Δανία η εκπαίδευση των εκπαιδευτών αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης θεσμοθετήθηκε το 1970 και διενεργείται υπό την εποπτεία του Ινστιτούτου Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών. Η εκπαίδευση διαρκεί τρία εξάμηνα και περιλαμβάνει 14 εβδομάδες θεωρητικής εκπαίδευσης και 4 εβδομάδες πρακτικής άσκησης. Η πιστοποίηση των εκπαιδευτών γίνεται μετά από προφορική εξέταση σε γραπτή εργασία που έχουν εκπονήσει κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης του προγράμματος εκπαίδευσης και την παρουσίαση δείγματος διδασκαλίας σε θέμα της ειδικότητάς τους.

Στην Ιρλανδία η εκπαίδευση των εκπαιδευτών αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης αποτελεί αρμοδιότητα κρατικών οργανισμών. Τα προγράμματα εκπαίδευσης περιλαμβάνουν θεωρητικό μέρος, με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και πρακτική άσκηση διάρκειας πέντε ημερών.

Στην Ισπανία οι εκπαιδευτές συνεχιζόμενης κατάρτισης διαθέτουν πιστοποιητικό επάρκειας, για την απόκτηση του οποίου απαιτείται η παρακολούθηση προγράμματος διάρκειας 380 ωρών.

Στην Πορτογαλία προβλέπεται η εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών συνεχιζόμενης κατάρτισης από το Ινστιτούτο Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης, που λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας.

Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν, τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών περιλαμβάνουν τις ακόλουθες ενότητες (Κόκκος, 2006):

- ✓ Ανάλυση εκπαιδευτικών αναγκών και χαρακτηριστικών των εκπαιδευομένων.
- ✓ Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση διδακτικής ενότητας.
- ✓ Προώθηση της μάθησης - συμμετοχή των εκπαιδευομένων.
- ✓ Μέθοδοι και τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων.
- ✓ Υποστήριξη και συμβουλευτική των εκπαιδευομένων.
- ✓ Δυναμική της ομάδας.
- ✓ Επικοινωνία.
- ✓ Πρακτική άσκηση - Παρουσίαση δειγμάτων διδασκαλίας (μικροδιδασκαλίες⁶²).

Στο Παράρτημα III απεικονίζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.9 Η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ελλάδα

3.9.1 Γενικά

Οι εξελίξεις στον τομέα της εκπαίδευσης εκπαιδευτών στην Ελλάδα επηρεάστηκαν, όπως ήταν αναμενόμενο, από τις γενικότερες εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων εμφανίζεται ως διαχρονικό αίτημα και τα τελευταία χρόνια καταγράφηκαν ρυθμίσεις σε επίπεδο νομοθετικού πλαισίου (Καραλής, 2006).

Οι πρώτες αναφορές στην ανάγκη συστηματικής εκπαίδευσης εκπαιδευτών συνδέονται με τη δραστηριότητα του δικτύου Λαϊκής Επιμόρφωσης. Μετά την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και τη χρηματοδότηση της Λαϊκής Επιμόρφωσης από το Ευρωπαϊκό Κοινό Ταμείο (ΕΚΤ), αξιο-

---

⁶² Ως *μικροδιδασκαλία* νοείται η παρουσίαση δείγματος διδασκαλίας που έχει τη μορφή προσομοίωσης, δηλαδή ο αξιολογούμενος έχει το ρόλο του εκπαιδευτή και οι συνεκπαιδευόμενοι του τον ρόλο των εκπαιδευομένων. Πηγή: ΕΚΕΠΙΣ (2006) *Οδηγός σπουδών για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης του Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών*.

λογήθηκαν οι δραστηριότητες του δικτύου και επιβεβαιώθηκε η ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτών. Στην κατεύθυνση αυτή προτάθηκε η δημιουργία αρμόδιου φορέα και η θεσμοθέτηση πιστοποιητικού επαγγελματικής επάρκειας. Για το σκοπό αυτό εκπονήθηκε (το 1987) ειδική μελέτη για τη σύσταση Σχολής Στελεχών Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΣΣΛΕ), αλλά λόγω μεταβολών στην πολιτική του δικτύου της Λαϊκής Επιμόρφωσης, δεν κατέστη εφικτή η ίδρυση και η λειτουργία της σχολής. Παρόλα αυτά, το δίκτυο της Λαϊκής Επιμόρφωσης οργάνωσε ένα σημαντικό αριθμό κύκλων επιμόρφωσης των στελεχών και των εκπαιδευτών του (Καραλής, 2006).

Πέρα από τη Λαϊκή επιμόρφωση, ένας μικρός αριθμός φορέων επιχείρησε να καλύψει το κενό που διαπιστώθηκε, οργανώνοντας προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών που απευθύνονταν τόσο σε στελέχη των ίδιων των φορέων όσο και σε εκπαιδευτές ενηλίκων. Φορείς που ανέπτυξαν σχετική δραστηριότητα ήταν το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ), η Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ), η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών μέσω του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου και διάφορα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) ή επιχειρήσεις. Οι πρωτοβουλίες αυτές δεν απέκτησαν, ωστόσο, θεσμική έκφραση, αναγκάζοντας σημαντικό αριθμό εκπαιδευτών να καλύπτει τις ανάγκες του για συνεχή βελτίωση μέσα από διαδικασίες αυτοεκπαίδευσης ή συμμετέχοντας σε σχετικά συνέδρια και σεμινάρια (Καραλής, 2006).

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται η εκπαίδευση ενηλίκων σε πανεπιστημιακό επίπεδο, αφού ήδη λειτουργούν τα εξής:

- Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας - κατεύθυνση «Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση»⁶³
- Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών⁶⁴ - Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης «Εκπαίδευση Στελεχών και Εκπαιδευτών Ενηλίκων»

⁶³ <http://www.uom.gr/index.php?tmima=7&categorymenu=2>

⁶⁴ <http://www.elemedu.upatras.gr/index.htm>

- ο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο - Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην «Εκπαίδευση Ενηλίκων»⁶⁵

Η ανάγκη συστηματικής εκπαίδευσης και πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων, στα πλαίσια του συστήματος συνεχιζόμενης κατάρτισης, επισημαίνεται στα κείμενα αποφάσεων έγκρισης του Α' και Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) και η σχετική διαδικασία ξεκίνησε με την έναρξη του Γ' ΚΠΣ.

3.9.2 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών ΕΚΕΠΙΣ

Στις αρχές του 2001 το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης⁶⁶ (ΕΚΕΠΙΣ) προχώρησε στη συγκρότηση Μητρώου Εκπαιδευτών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Εισαγωγικό Μητρώο ή Μητρώο Α), ενώ το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (που μετονομάστηκε σε Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας⁶⁷) σχεδίασε τις προδιαγραφές εκπαίδευσης και πιστοποίησης των εκπαιδευτών του Μητρώου. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές αυτές, κατά την εκπαίδευση των εκπαιδευτών της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, με βάση τις οποίες οι εκπαιδευτές θα είναι ικανοί να:

- ✓ εφαρμόζουν σύγχρονες και καινοτόμους μεθόδους διδασκαλίας
- ✓ επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους καταρτιζόμενους
- ✓ συνεισφέρουν στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση των προγραμμάτων κατάρτισης
- ✓ συνδέουν τους εκπαιδευτικούς στόχους των προγραμμάτων με τον γενικό τους σκοπό (π.χ. απασχόληση, κοινωνική ένταξη, κ.λπ.).

Το ΕΚΕΠΙΣ υλοποιεί από το καλοκαίρι του 2006 την πρώτη φάση του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης»

⁶⁵ http://www2.eap.gr/schoolNews.jsp?categoryId=361&articleId=1&css=green_s.css&parentId=131

⁶⁶ <http://www.ekepis.gr/site/>

⁶⁷ <http://www.ypakp.gr/>

στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» με αναθέτουσα αρχή το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Το πρόγραμμα υλοποιείται σε διάφορα ΚΕΚ της χώρας με ενιαία μέθοδο (μικτή μέθοδο διδασκαλίας) και με διδακτικό υλικό που έχει σχεδιαστεί από τον ανάδοχο του έργου «Ανάπτυξη Μεθοδολογίας και Διδακτικού υλικού για την εκπαίδευση εκπαιδευτών». Το πρόγραμμα παρέχεται χωρίς κόστος για τους εκπαιδευόμενους, έχει διάρκεια 300 ώρες, εκ των οποίων οι 231 ώρες αφορούν κατ' ιδίαν μελέτη (εκπαίδευση από απόσταση) και 69 ώρες πρόσωπο-με-πρόσωπο διδασκαλία σεμιναριακού τύπου. Απευθύνεται σε εκπαιδευτές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης που είναι ενταγμένοι στο «Μητρώο Α» του ΕΚΕΠΙΣ και είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ - ΑΤΕΙ (ΕΚΕΠΙΣ, 2006).

Το πρόγραμμα έχει ως γενικό σκοπό να προσφέρει εφόδια ώστε όσοι το παρακολουθήσουν να μπορούν να ασκούν περισσότερο αποτελεσματικά και δημιουργικά το έργο τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων στο πεδίο της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.

- Κάθε εκπαιδευόμενος μετέχει, στη διάρκεια του προγράμματος, σε ομάδα εκπαιδευομένων (έως 20 ατόμων), η οποία συντονίζεται από έναν εκπαιδευτή - σύμβουλο. Αυτός λειτουργεί ως επιστημονικός και εκπαιδευτικός σύμβουλος των εκπαιδευομένων.
- Κάθε εκπαιδευόμενος ενθαρρύνεται να επικοινωνεί με τον εκπαιδευτή - σύμβουλο (με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεφωνικά ή τηλεομοιότυπο) και υποστηρίζεται από αυτόν.
- Κάθε εκπαιδευόμενος λαμβάνει έναν «Οδηγό Σπουδών», που περιέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την παρακολούθηση του προγράμματος και που αποτελεί βασικό κείμενο, στο οποίο είναι σκόπιμο να ανατρέχει συχνά.
- Κάθε εκπαιδευόμενος μελετά σταδιακά και κατ' ιδίαν το έντυπο διδακτικό υλικό, με βάση συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Έχει υπολογιστεί ότι, απαιτούνται 231 ώρες για τις 250 περίπου σελίδες του υποχρεωτικού υλικού. Το έντυπο διδακτικό υλικό συμπληρώνεται από δύο εκπαιδευτικά dvd που περιέ-

χουν παραδείγματα εκπαιδευτικών πρακτικών. Το διδακτικό υλικό περιλαμβάνει τις παρακάτω ενότητες:

- i. Κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές διαστάσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων
  - ii. Θεωρίες μάθησης και μάθηση ενηλίκων
  - iii. Χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης
  - iv. Η εναρκτήρια συνάντηση
  - v. Εκπαιδευτικές τεχνικές
  - vi. Εκπαιδευτικά μέσα και εκπαιδευτικό χώρος
  - vii. Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας
  - viii. Η πρακτική άσκηση
  - ix. Ο ρόλος του εκπαιδευτή στη σύνδεση της κατάρτισης με την απασχόληση
  - x. Αξιοποιώντας την ομάδα στην εκπαίδευση
  - xi. Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου
  - xii. Ο ρόλος του «νέου» εκπαιδευτή ενηλίκων
- ο Κάθε εκπαιδευόμενος εκπονεί, στη διάρκεια του προγράμματος που συμμετέχει, τρεις γραπτές εργασίες και τις αποστέλλει στον εκπαιδευτή - σύμβουλο. Οι εκπαιδευτές της θεματικής περιοχής «Πληροφορική» υποχρεούνται στην εκπόνηση τεσσάρων εργασιών (ΕΚΕΠΙΣ, 2006).

Στο πρόγραμμα προβλέπονται τέσσερις πρόσωπο-με-πρόσωπο εκπαιδευτικές συναντήσεις εκπαιδευτή - συμβούλου και εκπαιδευομένων. Στις συναντήσεις αυτές γίνεται εμπέδωση και εφαρμογή όσων μελετήθηκαν, επίλυση αποριών, ανάπτυξη μεθοδολογιών, παρουσίαση παραδειγμάτων κ.ά. Η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές συναντήσεις είναι υποχρεωτική. Οι απουσίες δεν είναι δυνατόν να υπερβούν τις 16 ώρες συνολικά, και για τις 4 εκπαιδευτικές συναντήσεις. Στην τέταρτη συνάντηση, στην οποία πραγματοποιείται αξιολόγηση των μικροδιδασκαλιών των εκπαιδευομένων δεν επιτρέπεται η απουσία του εκπαιδευόμενου (ΕΚΕΠΙΣ, 2006).

Η αξιολόγηση των εκπαιδευομένων εκπαιδευτών γίνεται, σύμφωνα με την επικρατούσα σήμερα τάση στη διεθνή πρακτική, όχι τόσο με βάση τις θεωρητικές γνώσεις, που είχαν ή απέκτησαν από το πρόγραμμα, όσο με βάση την ικανότητά τους να εφαρμόζουν αυτές τις γνώσεις στην εκπαιδευτική πράξη. Συνεπώς, βασικό στοιχείο της αξιολόγησης είναι οι διάρκειες 20 λεπτών μικροδιδασκαλίες που καλούνται να παρουσιάσουν οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτές στη διάρκεια των εκπαιδευτικών συναντήσεων, καθώς και οι γραπτές εργασίες, που δείχνουν ότι εμπέδωσαν όσα μελέτησαν και μπορούν να τα εφαρμόσουν αποτελεσματικά (ΕΚΕΠΙΣ, 2006).

Η διαδικασία πιστοποίησης από το ΕΚΕΠΙΣ περιγράφεται αναλυτικά στο Παράρτημα Ι.

3.9.3 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων της ΓΓΕΕ

Το πρόγραμμα δια βίου εκπαίδευσης «Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων» της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ) του ΥΠΕΠΘ, αποσκοπεί στην εξοικείωση των συμμετεχόντων με την εκπαίδευση ενηλίκων, στην επιμόρφωση εκπαιδευτών διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων σε θέματα ανίχνευσης εκπαιδευτικών αναγκών ενηλίκων, σχεδιασμού μαθημάτων και παραγωγής πρότυπου εκπαιδευτικού υλικού, αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευόμενων, στη δυνατότητα κατανόησης της διεργασίας και της εξέλιξης της εκπαιδευτικής ομάδας, καθώς και στην εκπαίδευση ενηλίκων με τη χρήση των νέων τεχνολογιών⁶⁸.

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε 2.500 περίπου στελέχη και εκπαιδευτές, ανεξαρτήτως θέσεως, ειδικότητας, θεματικής περιοχής ή διδακτικού αντικειμένου, που συνδέονται με τις δομές και τα προγράμματα που υλοποιεί το ΙΔΕΚΕ και η ΓΓΕΕ. Προϋπόθεση συμμετοχής αποτελεί η γνώση χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών σε θέματα επεξεργασίας κειμένου, χρήσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και πλοήγησης στο διαδίκτυο.

---

⁶⁸ <http://www.keenap.gr/keenap/index.php>

Το πρόγραμμα διαρκεί 100 ώρες. Από τις 100 ώρες του συγκεκριμένου προγράμματος, οι 76 ώρες πραγματοποιούνται από απόσταση με χρήση εγκατεστημένου ΣΔΜ⁶⁹ και οι 24 πραγματοποιούνται μέσω πέντε συντονιστικών συναντήσεων διαζώσης μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων. Διεξάγεται με τη μεθοδολογία της εκπαίδευσης ενηλίκων από απόσταση και διαρθρώνεται σε τέσσερις διδακτικές ενότητες, διάρκειας 25 ωρών η μία. Σε κάθε διδακτική ενότητα προβλέπεται μία συντονιστική εκπαιδευτική συνάντηση διαζώσης, διάρκειας 5 ωρών και μία συντονιστική εκπαιδευτική συνάντηση διαζώσης στο τέλος του Προγράμματος, διάρκειας τεσσάρων (4) ωρών. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2007 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Μάιο του 2008.

Η θεματολογία και τα περιεχόμενα του προγράμματος, ανά διδακτική ενότητα, περιλαμβάνουν τα εξής:

1^η διδακτική ενότητα: «Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων»

- Βασικοί όροι της Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- Χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και εμπόδια στη μάθηση
- Διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευομένων
- Βασικές θεωρίες της Εκπαίδευσης Ενηλίκων: Η θεωρία της Ανδραγωγικής, η εκπαίδευση για Κοινωνική Αλλαγή, η θεωρία της Μετασχηματίζουσας μάθησης
- Ο ρόλος του εκπαιδευτή: Εκπαιδευτής ενηλίκων και εκπαιδευόμενοι, ο εκπαιδευτής στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

2^η διδακτική ενότητα: «Διεργασία ομάδας - εκπαίδευση και υποστήριξη κοινωνικά ευπαθών ομάδων»

- Η εκπαίδευση ενηλίκων σε ομάδες: Η δυναμική και η διεργασία των ομάδων, η λειτουργία των εκπαιδευτικών ομάδων
- Η εναρκτήρια συνάντηση: Η διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών, οι προσδοκίες της εκπαιδευτικής ομάδας και οι κανόνες λειτουργίας της. Η διαμόρφωση μαθησιακού συμβολαίου

---

⁶⁹ <http://www.keeenap.gr/lms/>

- Οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες: Τα χαρακτηριστικά τους, ο ρόλος του εκπαιδευτή, τα βήματα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στην εκπαίδευση των κοινωνικά ευπαθών ομάδων

3^η διδακτική ενότητα: «Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας»

- Σχεδιασμός εκπαιδευτικών στόχων
- Σχεδιασμός περιεχομένου - Δόμηση διδακτικών ενοτήτων
- Εκπαιδευτικές τεχνικές: Εμπλουτισμένη εισήγηση, καταγισμός ιδεών, εργασία σε ομάδες, μελέτη περίπτωσης, παιχνίδι ρόλων, προσομοίωση, επίδειξη
- Εποπτικά μέσα και εκπαιδευτικός χώρος
- Κριτήρια επιλογής εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων

4^η διδακτική ενότητα: «Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση ενηλίκων»

- Γιατί αξιολογούμε
- Το αντικείμενο της αξιολόγησης
- Τεχνικές και μέσα αξιολόγησης
- Πότε αξιολογούμε
- Η σημασία της διαρκούς αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτή ενηλίκων
- Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου

Το σύστημα αξιολόγησης των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα στοχεύει στην πιστοποίηση των γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν από τους πρώτους κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά την ολοκλήρωση της παρακολούθησης και μελέτης των τεσσάρων διδακτικών ενοτήτων που διαπραγματεύεται το πρόγραμμα.

Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των γνώσεων των εκπαιδευομένων εκπαιδευτών πραγματοποιείται με βάση τις επιδόσεις τους στις επιμέρους θεματικές ενότητες. Εφόσον ο εκπαιδευόμενος αξιολογηθεί θετικά σε όλες τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, του απονέμεται «Πιστοποιητικό Δια βίου Εκπαίδευσης». Η αξιολόγηση των συμμετεχόντων βασίζεται στα κριτήρια της φυσικής παρουσί-

ας, ενεργού συμμετοχής στην όλη μαθησιακή διαδικασία και επιτυχούς ολοκλήρωσης τεσσάρων υποχρεωτικών εργασιών.

3.9.4 Πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών IBSTPI

Το IBSTPI (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction) παρέχει ένα βασικό πρόγραμμα με τίτλο «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών», διάρκειας 50 ωρών, το οποίο διεξάγεται στα Ελληνικά ή Αγγλικά από πιστοποιημένους κατά IBSTPI διδάσκοντες και υποστηρίζεται από πρότυπα συγγράμματα και εγχειρίδια - οδηγούς εκπαιδευτών. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεωρητική και εφαρμοσμένη εκπαίδευση και διεξάγεται ως εργαστήριο, μέσω πρακτικών ασκήσεων και παιχνιδιού ρόλων σε προσομοιωμένες συνθήκες διδασκαλίας και μάθησης. Στο τέλος της εκπαίδευσης ο εκπαιδευτής καλείται να επιδείξει μια πρότυπη παρουσίαση διδασκαλίας. Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών» του IBSTPI αποτελείται από πέντε θεματικές ενότητες:

	<i>Αξονες</i>	<i>Εκπαιδευτικοί στόχοι</i> Ο ικανός Εκπαιδευτής Ενηλίκων οφείλει να:
1η Θεματική Ενότητα	Επαγγελματικά Προσόντα Εκπαιδευτή (Επαγγελματικές υποδομές)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Να επικοινωνεί αποτελεσματικά. 2. Να ενημερώνεται και να βελτιώνει τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητές του. 3. Να συμμορφώνεται με τα ισχύοντα ηθικά και νομικά πρότυπα. 4. Να εδραιώνει και να διατηρεί την επαγγελματική του αξιοπιστία.
2η Θεματική Ενότητα	Προγραμματισμός Εκπαίδευσης και Προετοιμασία Παράδοσης	<ol style="list-style-type: none"> 5. Να προγραμματίζει τις εκπαιδευτικές μεθόδους και το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιήσει. 6. Να προετοιμάζεται επαρκώς για την παράδοση.
3η Θεματική Ενότητα	Εκπαιδευτικές Μέθοδοι και Σχεδιασμός	<ol style="list-style-type: none"> 7. Να ενεργοποιεί και να υποστηρίζει το ενδιαφέρον και τη δέσμευση των εκπαιδευομένων για την πορεία της μάθησης και την επίτευξη των στόχων. 8. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες παρουσίασης. 9. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες μετάδοσης γνώσης. 10. Να αποδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες στις ερωτήσεις. 11. Να παρέχει διευκρινίσεις και ανατροφο-

		<p>δότηση.</p> <p>12. Να βοηθά στην αύξηση της γνώσης και των δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων.</p> <p>13. Να συμβάλει στη μεταβίβαση της γνώσης και των δεξιοτήτων στους εκπαιδευόμενους.</p> <p>14. Να χρησιμοποιεί τα εποπτικά μέσα και την τεχνολογία με στόχο να προάγει τη μάθηση και να αυξήσει την επίδοση των εκπαιδευομένων.</p>
4η Θεματική Ενότητα	Αποτίμηση και Αξιολόγηση	<p>15. Να αποτιμά τους εκπαιδευόμενους και τις επιδόσεις τους.</p> <p>16. Να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης.</p>
5η Θεματική Ενότητα	Διαχείριση	<p>17. Να δημιουργεί και διαχειρίζεται ένα περιβάλλον το οποίο ενθαρρύνει την μάθηση και την επίδοση.</p> <p>18. Να διαχειρίζεται αποτελεσματικά την εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα από την κατάλληλη χρήση της τεχνολογίας.</p>

Πίνακας 5 - Θεματικές ενότητες προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών» του IBSTPI

3.9.5 Άλλα Προγράμματα

Ακολούθως παρουσιάζονται συνοπτικά κάποια άλλα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ή σεμινάρια που διενεργούνται στην Ελλάδα και αφορούν, κυρίως, τους εκπαιδευτές πληροφορικής. Τα προγράμματα αυτά δεν είναι αναγνωρισμένα από το ελληνικό δημόσιο, όπως είναι το αντίστοιχο πρόγραμμα του ΕΚΕΠΙΣ (το οποίο παρέχει τη δυνατότητα απασχόλησης αποκλειστικά των πιστοποιημένων εκπαιδευτών στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης από τον Ιανουάριο του 2008), και χρησιμοποιούνται συχνά από τους εκπαιδευόμενους ως τρόπος υποκατάστασης της έλλειψης βασικού πτυχίου στο γνωστικό αντικείμενο (Richey et al., 2001) ή επιβάλλονται από τους εργοδότες στον ιδιωτικό τομέα.

i. Σεμινάριο Train The Trainer⁷⁰ - Εκπαίδευση Εκπαιδευτών (Εταιρεία Infotest)

Το σεμινάριο Train the Trainer έχει ως στόχο, σύμφωνα με τους διοργανωτές του, την βελτίωση και τον εκλεπτυσμό ικανοτήτων και δεξιοτήτων που απαιτούνται

⁷⁰ <http://www.certification.gr/ttt.asp>

τόσο από έμπειρους ή νέους εκπαιδευτές, όσο και από άτομα που θέλουν να γίνουν οι ίδιοι εκπαιδευτές σε οποιοδήποτε θεματικό πεδίο και σε όλους όσους διεξάγουν παρουσιάσεις και ομιλίες, χωρίς απαραίτητα να είναι εκπαιδευτές. Η εξάσκηση και τελειοποίηση της εισήγησης (παρουσίασης) του κάθε συμμετέχοντα επιτυγχάνεται με τον εντοπισμό και καταγραφή των αδυναμιών του, αλλά και των εμποδίων που παρουσιάζονται καθ' όλη την διάρκεια της παρουσιάσής του.

Το σεμινάριο απευθύνεται σε στελέχη διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού, στελέχη επιχειρήσεων που διεξάγουν παρουσιάσεις σε μεγάλο ή σε μικρό ακροατήριο, στελέχη επιχειρήσεων που απασχολούνται στη διεύθυνση ανθρώπινου δυναμικού, σε έμπειρους και νέους εκπαιδευτές, καθώς και σε όλους όσους θέλουν να ασχοληθούν με την εκπαίδευση ενηλίκων αλλά δεν είναι εκπαιδευτές.

Η διάρκεια του προγράμματος είναι 21 ώρες σε 3 ημέρες, διεξάγεται στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Infotest (σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη), κοστίζει 400 Ευρώ και παρέχεται η δυνατότητα χρηματοδότησης από ΛΑΕΚ - ΟΑΕΔ. Το πιστοποιητικό παρακολούθησης χορηγείται μετά από επιτυχή γραπτή εξέταση και επιτυχή αξιολόγηση παρουσίασης που πραγματοποιούνται την τρίτη ημέρα του σεμιναρίου και περιλαμβάνεται στα εναλλακτικά δικαιολογητικά του εκπαιδευτή των επιδοτούμενων προγραμμάτων του ΟΑΕΔ⁷¹.

Το σεμινάριο Train The Trainer ικανοποιεί, σύμφωνα με τους διοργανωτές του, την απαίτηση διδακτικής εμπειρίας για τις πιστοποιήσεις MMI και IC3. Ακολουθεί τους στόχους μάθησης της CompTIA⁷² για την πιστοποίηση CTT+⁷³, που αποδεικνύει ότι ο εισηγητής έχει τις απαραίτητες ικανότητες για να διδάξει αποτελεσματικά σε σεμινάρια Πληροφορικής (Microsoft, Novell, Compaq, Cisco Sys-

---

⁷¹ Απόσπασμα απόφασης σχετικά με το Μητρώο Εισηγητών ΛΑΕΚ-ΟΑΕΔ: «Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τα προγράμματα κατάρτισης σχετικά με την πληροφορική και προϊόντα λογισμικού, ο εισηγητής μπορεί εναλλακτικά να προσκομίσει βεβαίωση εκπαιδευτικής ικανότητας από φορείς πιστοποίησης για το συγκεκριμένο αντικείμενο που θα διδάξει, την οποία έχει λάβει από τον δημιουργό των προϊόντων πληροφορικής τεχνολογίας». (Βλ. <http://laek.oaed.gr>) Σημειώνεται ότι η εταιρεία Infotest αντιπροσωπεύει στην Ελλάδα τις πιστοποιήσεις της εταιρείας Microsoft (βλ. Παράρτημα IV).

⁷² <http://www.comptia.org/>

⁷³ <http://certification.comptia.org/ctt/default.aspx>

tems, 3COM, Lotus, κ.ά.). Η πιστοποίηση CTT+⁷⁴ της CompTIA απονέμεται μετά από εξετάσεις που διεξάγονται στην αγγλική γλώσσα.

Το πρόγραμμα διαπραγματεύεται τα παρακάτω θέματα:

- i. Ανάπτυξη της συνεργασίας και της επικοινωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων και του εκπαιδευτή.
- ii. Προετοιμασία παρουσίασης σε ακροατήριο.
- iii. Εκτίμηση των εκπαιδευτικών αναγκών.
- iv. Αποτελεσματική χρήση των μεθόδων παρουσίασης του σεμιναρίου.
- v. Χρήση εποπτικών μέσων κατά την παράδοση του σεμιναρίου.
- vi. Προετοιμασία του υλικού που θα χρησιμοποιηθεί ως οδηγός κατεύθυνσης της εισήγησης.
- vii. Αυτοπεποίθηση και Αυτοεκτίμηση. Δύο έννοιες καταλυτικής σημασίας για μία επαγγελματική εισήγηση.
- viii. Ο έλεγχος της ομάδας.
- ix. Δεξιότητες επικοινωνίας - τεχνικές ερωτήσεων.
- x. Διαχειριστικές συμπεριφορές του εισηγητή.
- xi. Η χρήση του χιούμορ και η γλώσσα του σώματος.
- xii. Case studies (μελέτες περίπτωσης), Role playing (παιχνίδι ρόλων).
- xiii. Καταπολέμηση άγχους.
- xiv. Προετοιμασία αντιμετώπισης κρίσης.
- xv. Αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς στην αίθουσα.
- xvi. Αντιμετώπιση προβλημάτων διαφορετικού επιπέδου δεξιοτήτων εκπαιδευομένων.

---

⁷⁴ Το πρόγραμμα δεν περιλαμβάνεται στη λίστα διαπιστευμένων προγραμμάτων πιστοποίησης προσωπικού, όπως φαίνεται στο http://web.ansi.org/conformity_assessment/personnel_certification/accredited_programs17024.aspx?menuid=4 παρότι η CompTIA διαπιστεύθηκε πρόσφατα από το ANSI ως φορέας πιστοποίησης προσωπικού, σύμφωνα με το πρότυπο ISO/IEC17024 I, όπως φαίνεται στο http://web.ansi.org/conformity_assessment/personnel_certification/applicants17024.aspx?menuid=4

ii. European Computer Proficiency Certificate for Trainers⁷⁵ (ECP Trainers)

Σύμφωνα με τους δημιουργούς του προγράμματος, σκοπός της Επιμόρφωσης και Πιστοποίησης Εκπαιδευτών στη διδασκαλία Πληροφορικής σε ενήλικους (European Computer Proficiency Certificate for Trainers - ECP Trainers) είναι η επιμόρφωση εκπαιδευτών Πληροφορικής σε θέματα αρχών και εκπαιδευτικής μεθοδολογίας της εκπαίδευσης ενηλίκων, ώστε να βελτιωθεί η εκπαιδευτική διεργασία και αποτελεσματικότητα στα τμήματα εκμάθησης Πληροφορικής. Το πρόγραμμα διεξάγεται σε δύο εκπαιδευτικές συναντήσεις συνολικής διάρκειας 16 ωρών που πραγματοποιούνται σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Οι στόχοι του προγράμματος ECP Trainers είναι:

- i. Να πιστοποιεί την επάρκεια γνώσεων και δεξιοτήτων, καθώς και την ικανότητα ενός εκπαιδευτή να διδάξει με επιτυχία βασικές δεξιότητες χρήσης Η/Υ σε ενήλικες.
- ii. Να δώσει την ευκαιρία στον εκπαιδευτή να αποδείξει τις εκπαιδευτικές του ικανότητες.
- iii. Να βελτιώσει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις βασικές δεξιότητες.
- iv. Να αποκτήσουν εκπαιδευτικές ικανότητες και δεξιότητες ειδικοί στην πληροφορική, που δεν έχουν παιδαγωγικές σπουδές.
- v. Να αποκτήσουν εκπαιδευτικές ικανότητες στις βασικές δεξιότητες χρήσης Η/Υ πτυχιούχοι με παιδαγωγικές σπουδές και καλές γνώσεις πληροφορικής.
- vi. Να δημιουργηθεί μητρώο πιστοποιημένων εκπαιδευτών βασικών δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ.

Το ECP Trainers αποτελεί πρόγραμμα εκπαίδευσης και πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων στην πληροφορική για όλα τα αναγνωρισμένα από το Ελληνικό Δημόσιο πιστοποιητικά. Το ECP Trainers απευθύνεται, σύμφωνα με τους διοργα-

---

⁷⁵ <http://www.cse.edu.gr/active.aspx?mode=el%7Bc2ecba5c-cede-4ff9-937e-4f472b8024e8%7DPrint>

νωτές του, σε εκείνους που εκπαιδεύουν ή επιθυμούν να εκπαιδεύουν ενήλικες υποψήφιους για την απόκτηση αναγνωρισμένων διπλωμάτων πληροφορικής, σύμφωνα με την κοινή υπουργική απόφαση Α25081 (ΦΕΚ 1720/2005). Το ECP Trainers διατίθεται στην Ελλάδα από τη εταιρεία Vellum⁷⁶, σε συνεργασία με την Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων⁷⁷, η οποία συμβουλεύει, γνωμοδοτεί για την εκπαιδευτική εγκυρότητα των προγραμμάτων σπουδών και συνυπογράφει το πιστοποιητικό.

iii. Certified Training Professional (CTP)⁷⁸ – Εταιρεία ECDL

Το πρόγραμμα πιστοποίησης Certified Training Professional (CTP), σύμφωνα με τους δημιουργούς του, δίνει τη δυνατότητα σε εκπαιδευτές πληροφορικής να αποδείξουν και να πιστοποιήσουν την εμπειρία και τις επαγγελματικές τους δεξιότητες, δίνοντας έμφαση στο να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτές να αποδείξουν ότι κατέχουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για μία αποτελεσματική εκπαίδευση.

Το πρόγραμμα Certified Training Professional απευθύνεται:

- Σε όσους επιθυμούν να πιστοποιήσουν τις ικανότητές τους ως επαγγελματίες εκπαιδευτές και να εργασθούν ως εκπαιδευτές ενηλίκων, ανηλίκων και Α-ΜΕΑ
- Σε έμπειρους εκπαιδευτές με αποδεδειγμένη διδακτική εμπειρία (ελάχιστο όριο 300 ώρες)
- Σε απόφοιτους ΑΕΙ-ΑΤΕΙ Πληροφορικής
- Σε εκπαιδευτές χωρίς αποδεδειγμένη διδακτική εμπειρία.

Το μοντέλο Certified Training Professional περιλαμβάνει το Σεμινάριο και Πρόγραμμα CTP Development⁷⁹ και το Εργαστήριο Πιστοποίησης Certified Training Professional Generic (CTP Generic)⁸⁰ που οδηγεί στην πιστοποίηση ECDL Certi-

---

⁷⁶ <http://vellum.org.gr/>

⁷⁷ <http://www.adulteduc.gr/001/index.php>

⁷⁸ <http://www.ecdl.gr/ctpmodel.aspx>

⁷⁹ <http://www.ecdl.gr/ctpdevelopment.aspx>

⁸⁰ <http://www.ecdl.gr/ctpgeneric.aspx>

fied Training Professional⁸¹, καθώς και το Εργαστήριο Πιστοποίησης Certified Training Professional Tutor (CTP Tutor)⁸² που οδηγεί στην πιστοποίηση ECDL CTP Tutor.

3.10 Τρέχουσα κατάσταση

Στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη η απασχόληση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών ρυθμίζεται με υπουργικές αποφάσεις. Κατά κύριο λόγο προϋποθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο (ή σε ορισμένες περιπτώσεις εθνικά αναγνωρισμένη επαγγελματική εκπαίδευση) και παιδαγωγική κατάρτιση ή εξειδίκευση εκπαιδευτικού. Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτές επαγγελματικής κατάρτισης χρειάζεται να διαθέτουν, σχεδόν πάντοτε, πρακτική εργασιακή εμπειρία. Αντίθετα με τους εκπαιδευτικούς, δε συμβαίνει το ίδιο με τους εισηγητές προγραμμάτων επιχειρησιακής κατάρτισης. Ενώ οι εθνικές κανονιστικές διατάξεις στις περισσότερες χώρες επιβάλλουν ποικίλες απαιτήσεις για το προσωπικό που απασχολείται σε προγράμματα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, δεν καθορίζονται με επίσημο τρόπο τα προσόντα ή η εκπαίδευση που απαιτείται για τη συμμετοχή σε προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης (Cort et al., 2004).

Μελέτες που έχουν γίνει σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς στην Ευρώπη, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτών δεν διαθέτει τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται από τα σύγχρονα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης (Cort et al., 2004). Στον τομέα της επιχειρησιακής κατάρτισης η ισχύουσα νομοθεσία δεν περιέγραφε σαφώς μέχρι πρότινος, τα απαιτούμενα προσόντα των εκπαιδευτών, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων δεν έχει παρακολουθήσει ποτέ επίσημη παιδαγωγική εκπαίδευση (Cort et al., 2004).

Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, μόλις τα τελευταία χρόνια υποχρεώνονται οι εκπαιδευτές συμβατικών προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης στην παρακολού-

---

⁸¹ <http://www.ecdl.gr/ecdlctp.aspx>

⁸² <http://www.ecdl.gr/ctptutor.aspx>

θηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και πιστοποίησης των γνώσεών τους (πρβλ. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών ΕΚΕΠΙΣ, Ενότητα 3.9.2), προκειμένου να μπορέσουν να διδάξουν σε προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα υπόλοιπα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών που διοργανώνονται προϋποθέτουν συμμετοχή, κυρίως, σε εθελοντική βάση.

Παράλληλα, παρατηρείται το φαινόμενο ιδιωτικοί φορείς να διοργανώνουν προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, στην Ελλάδα και διεθνώς, τα οποία δεν είναι αναγνωρισμένα, μια και οι φορείς που τα διοργανώνουν δεν είναι αναγνωρισμένοι από ανεξάρτητες αρχές. Το φαινόμενο αυτό άπτεται των προβληματισμών για την επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων, για το οποίο έγινε λόγος στην Ενότητα 3.4.

Μια επιπλέον παράμετρο εισάγει η διάδοση των προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης: Τα τελευταία χρόνια, οι εκπαιδευτές ενηλίκων μετατρέπονται σε εκπαιδευόμενους, παρακολουθώντας και οι ίδιοι μαθήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή ηλεκτρονικής δια βίου κατάρτισης, προκειμένου να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της τεχνολογικής εξέλιξης και να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη διδασκαλία σε προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης (Moushey et al., 2002). Επειδή δεν μπορούν, όμως, να αφιερώσουν πολύ χρόνο στην παρακολούθηση προγραμμάτων διάρκειας δύο ή τριών ετών, τα προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση πιστοποιητικού (certificate) αποτελούν ελκυστική επιλογή. Τέτοια προγράμματα απαιτούν συνήθως βραχυχρόνια δέσμευση από την πλευρά των εκπαιδευομένων εκπαιδευτών, στοιχίζουν λιγότερο και παρέχουν τις απαιτούμενες γνώσεις προκειμένου αυτοί να παραμείνουν ανταγωνιστικοί στον επαγγελματικό τους βίο.

Τίθενται, όμως, κάποια θέματα προς συζήτηση. Δεν υπάρχουν εκπαιδευτές για να εκπαιδεύσουν τους εκπαιδευτές ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης που να διαθέτουν μακροχρόνια εμπειρία. Άλλωστε, το ίδιο το αντικείμενο της ηλεκτρονικής μάθησης είναι σχετικά καινούργιο. Στις ΗΠΑ έχουν αρχίσει να διαφημίζονται «πιστοποιημένα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών», τα οποία, όμως, δεν

είναι αναγνωρισμένα από αξιόπιστους οργανισμούς πιστοποίησης⁸³, γεγονός που θολώνει περαιτέρω το τοπίο και εγείρει θέματα ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι αναμένονται μεταβολές σε ζητήματα που άπτονται της ταυτότητας, του ρόλου και των προσόντων των εκπαιδευτών επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων, καθώς και της μεθοδολογίας αποτίμησης και πιστοποίησής τους στην κοινωνία της γνώσης και των ανοικτών κοινοτήτων μάθησης (learning communities) (TTnet, 2007).

Στην τελευταία πανευρωπαϊκή συνδιάσκεψη του δικτύου TTnet⁸⁴, κεντρικός θεματικός άξονας ήταν η ανάπτυξη πλαισίων ικανοτήτων για τους εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές επαγγελματικής κατάρτισης, ως εργαλείων για την ενίσχυση της διαφάνειας, της κινητικότητας και επαγγελματικής τους ανάπτυξης⁸⁵ (TTnet, 2007). Κατά τη διάρκεια της παραπάνω συνδιάσκεψης, διατυπώθηκαν ή επαναβεβαιώθηκαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- ο Οι εκπαιδευτές ενηλίκων δεν αποτελούν, πλέον, μόνο διαμεσολαβητές γνώσεων και δεξιοτήτων: νέοι ρόλοι και νέες προοπτικές αναδύονται, που οδηγούν σε νέες ειδικεύσεις (mentoring, info coach, trainer - assessor, learning advisor κ.ά.).

---

⁸³ Ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης θα πρέπει να επισκεφθεί τις ιστοσελίδες του Υπουργείου Παιδείας των ΗΠΑ (www.ed.gov) και του Council for Higher Education Accreditation - CHEA (www.chea.org), προκειμένου να πληροφορηθεί για φερέγγυους και αναγνωρισμένους οργανισμούς πιστοποίησης στο χώρο της εκπαίδευσης στις ΗΠΑ.

Συμπληρωματικά, μια λίστα με τους φορείς που είναι διαπιστευμένοι ως προς την πιστοποίηση προσωπικού είναι διαθέσιμη στο:

http://web.ansi.org/conformity_assessment/personnel_certification/accredited_programs17024.aspx?menuid=4

⁸⁴ Το Train of Trainers Network (TTnet), που ιδρύθηκε από το CEDEFOP το 1998, είναι ένα δίκτυο εθνικών δικτύων των κρατών μελών της ΕΕ, με σκοπό να αποτελέσει ένα πανευρωπαϊκό φορέα ανταλλαγής απόψεων για τους φορείς που δραστηριοποιούνται και λαμβάνουν αποφάσεις σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση - κατάρτιση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών επαγγελματικής κατάρτισης.

http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/TTNet/

⁸⁵ TTnet “Competence Frameworks for VET Teachers and Trainers: A tool to foster transparency, mobility and professional development” 10th TTnet Annual Conference, 6-7/12/2007, Thessaloniki

- Το προφίλ των εκπαιδευτών δεν μπορεί παρά να συναρτάται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων⁸⁶ (European Qualifications Framework, EQF) και να αποτυπώνεται σε μια λογική αποτίμησης και αξιολόγησης μαθησιακών αποτελεσμάτων (learning outcomes), στο τρίπτυχο: Γνώσεις, Δεξιότητες, Ικανότητες (Knowledge, Skills, Competences).
- Στη λογική της «επαγγελματοποίησης» των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι αναγκαίο να συνεκτιμηθούν περισσότερες εναλλακτικές διαδρομές απόκτησης των απαιτούμενων προσόντων, εισάγοντας ακόμα και τη λογική της αποτίμησης και πιστοποίησης της προηγουμένως αποκτηθείσας μη τυπικής ή και άτυπης μάθησης και εμπειρίας (APEL - Accreditation of Prior Learning).
- Είναι απαραίτητο να αποτυπωθεί μια, κατά το δυνατόν, κοινή πλατφόρμα ικανοτήτων των εκπαιδευτών επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων, η οποία - ενδεχομένως - να μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ανά ειδικότητα: εκπαιδευτές αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαιδευτές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαιδευτές ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.

Ο ανταγωνισμός στην αγορά μεταξύ εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης προβλέπεται να ενταθεί τα επόμενα χρόνια (Moushey et al., 2002). Η ανάγκη για επίσημη αναγνώριση των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης, οι οποίοι επιθυμούν να προωθήσουν τις διευρυμένες γνώσεις και δεξιότητές τους στην ανταγωνιστική αγορά, καθιστά απαραίτητη την αποσαφήνιση των όρων της πιστοποίησης (και της διαπίστευσης), η οποία θα πραγματοποιηθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

---

⁸⁶ Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24-10-2007 σχετικά με την πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση [P6_TA(2007)0463] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//EL>

4 ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

4.1 Διαπίστευση και Πιστοποίηση

Επειδή παρατηρείται εκτεταμένη σύγχυση σχετικά με τις έννοιες της πιστοποίησης και της διαπίστευσης, όχι μόνο μεταξύ διαφορετικών χωρών, αλλά και εντός της ίδιας χώρας, θα επιχειρηθεί μια σύντομη επισκόπηση στη χρήση των όρων σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Διαπίστευσης του Ηνωμένου Βασιλείου (United Kingdom Accreditation Service, UKAS⁸⁷), που υιοθετεί τον ορισμό⁸⁸ του ISO, υπάρχει διαφορά στις έννοιες *διαπίστευση* και *πιστοποίηση*. Έτσι:

- *Διαπίστευση* είναι η αναγνώριση ενός σώματος αξιολόγησης συμμόρφωσης (conformity assessment body) από ένα τρίτο μέρος, η οποία κομίζει την επίσημη επίδειξη της ικανότητάς του να εκτελέσει συγκεκριμένους στόχους αξιολόγησης συμμόρφωσης.
- *Πιστοποίηση* είναι η αναγνώριση από τρίτο μέρος η οποία αφορά προϊόντα, διαδικασίες, συστήματα ή πρόσωπα.

Ανάλογος είναι ο ορισμός που δίνει ο Φορέας Διαπίστευσης Αυστραλίας - Νέας Ζηλανδίας. Σύμφωνα, λοιπόν, με το Joint Accreditation System of Australia and New Zealand (JAS-ANZ), *διαπίστευση* είναι η επικύρωση της ικανότητας, αξιοπιστίας, ανεξαρτησίας και ακεραιότητας ενός σώματος αξιολόγησης συμμόρφωσης στην πραγματοποίηση δραστηριοτήτων αξιολόγησης συμμόρφωσης. Με άλλα λόγια αποτελεί τη «διαδικασία πιστοποίησης αυτών που πιστοποιούν»⁸⁹ (βλ. Σχήμα 1).

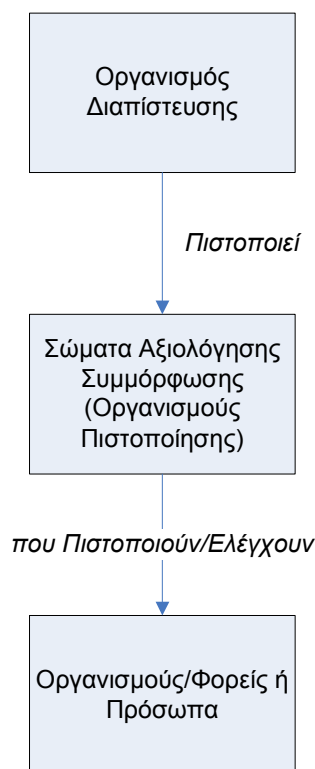
---

⁸⁷ <http://www.ukas.com>

⁸⁸ EN ISO/IEC 17000:2004

⁸⁹ Joint Accreditation System of Australia and New Zealand (JAS-ANZ)

http://www.jas-anz.com.au/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=20&Itemid=1

Σχήμα 3 - Σχέση Διαπίστευσης - Πιστοποίησης

Τα διαπιστευμένα σώματα αξιολόγησης συμμόρφωσης, παρέχουν διαδικασίες πιστοποίησης και ελέγχου σε οργανισμούς και φορείς, κυρίως σε συστήματα διαχείρισης ποιότητας (ISO 9001) και περιβαλλοντικά συστήματα διαχείρισης (ISO 14001).

Τα σώματα αξιολόγησης συμμόρφωσης, που παρέχουν πιστοποίηση προσωπικού, πρέπει να διαθέτουν, κατ' ελάχιστο, ένα σχήμα πιστοποίησης προσωπικού σε λειτουργία. Η διαπίστευση ενός οργανισμού πιστοποίησης προσωπικού συνίσταται στη διαδικασία ελέγχου και δημόσιας αναγνώρισης της αξιοπιστίας, αμεροληψίας και τεχνικής ικανότητας των υπηρεσιών πιστοποίησης προσωπικού του οργανισμού, προσαρμόζοντας και ακολουθώντας τις γενικές οδηγίες του προτύπου ISO/IEC 17024: 2003⁹⁰.

⁹⁰ Πρόκειται για παγκόσμιο πρότυπο που αναπτύχθηκε από τον *International Organization for Standardization* (ISO) και την *International Electrotechnical Commission* (IEC) για χρήση από τους οργανισμούς πιστοποίησης προσωπικού, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες καταναλωτών, επιχειρήσεων και βιομηχανίας και να εναρμονιστούν οι διαδικασίες πιστοποίησης σε διεθνές επίπεδο.

Με βάση τα παραπάνω, στην παρούσα εργασία υιοθετείται ως *διαπίστευση (accreditation)* η διαδικασία της επίσημης αναγνώρισης από αρμόδιο οργανισμό, ότι ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο ασκεί συγκεκριμένες δραστηριότητες με αμεροληψία και με τεκμηριωμένη επάρκεια.

Η *πιστοποίηση* γενικά αναφέρεται στον χαρακτηρισμό που αποδίδεται σε πρόσωπα, προϊόντα ή διαδικασίες από ένα σώμα πιστοποίησης. Σε ό,τι αφορά τα πρόσωπα αναφέρεται στην ύπαρξη συγκεκριμένων γνώσεων, δεξιοτήτων ή ικανοτήτων, ενώ σε ό,τι αφορά τα προϊόντα ή τις διαδικασίες, αναφέρεται στην καταλληλότητά τους για συγκεκριμένη χρήση ή τη συμμόρφωσή τους με συγκεκριμένες προδιαγραφές (Webster Dictionary). Ειδικότερα, με τον όρο *πιστοποίηση προσωπικού (personnel certification)* περιγράφεται η διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών ή διπλωμάτων, τα οποία αναγνωρίζουν τυπικά τα επιτεύγματα ενός ατόμου μετά από την ολοκλήρωση παρακολούθησης ενός προγράμματος εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Cort et al., 2004) ή ύστερα από μια διαδικασία αξιολόγησης (EUR-Lex⁹¹). *Διεργασία πιστοποίησης προσωπικού* είναι η διεργασία με την οποία ένας φορέας πιστοποιεί ότι ένα πρόσωπο ικανοποιεί συγκεκριμένες απαιτήσεις ικανότητας.

4.2 Η διαπίστευση στην Ελλάδα

Η διαχείριση του συστήματος διαπίστευσης στην Ελλάδα γίνεται από το *Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης Α.Ε.*⁹², με τον διακριτικό τίτλο ΕΣΥΔ⁹³. Είναι ανώνυμη εταιρεία ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος. Στα όργανα της εταιρείας (Διοικητικό Συμβούλιο και Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης) υπάρχει ισόρροπη εκπροσώπηση υπουργείων, επιστημονικών εταιρειών και επαγγελματικών και κοινωνικών ενώσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και αμεροληψία στη λειτουργία της.

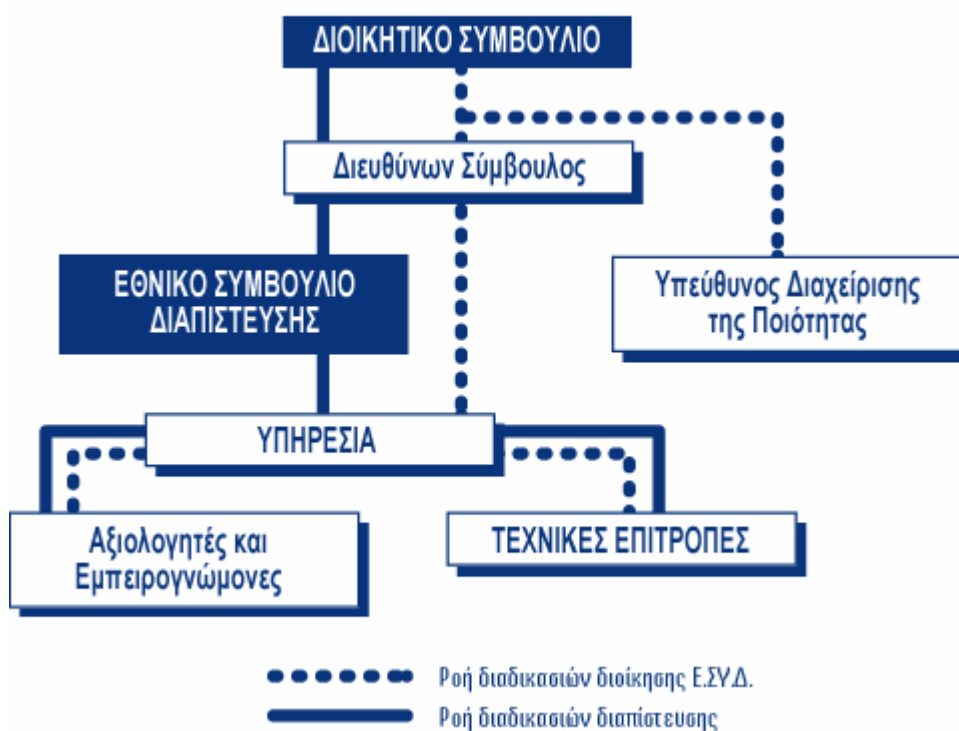
⁹¹ http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el

⁹² <http://www.esyd.gr/>

⁹³ Το ΕΣΥΔ ιδρύθηκε με το νόμο 3066, Κεφάλαιο Β (ΦΕΚ 252, τ. Α, 18-10-2002) και αποτελεί μετεξέλιξη του Εθνικού Συμβουλίου Διαπίστευσης, που λειτουργούσε στο Υπουργείο Ανάπτυξης από το 1994, με τον ίδιο διακριτικό τίτλο.

Το έργο του ΕΣΥΔ υποστηρίζεται από Τεχνικές Επιτροπές, στις οποίες συμμετέχουν εξειδικευμένοι, κατά τομέα, εμπειρογνώμονες. Για τη χορήγηση πιστοποιητικού διαπίστευσης, γίνεται επιτόπου αξιολόγηση του υποψήφιου φορέα από ομάδα αξιολογητών και, ενδεχομένως, εμπειρογνώμωνων, τα μέλη της οποίας διαθέτουν σε βάθος γνώση του αντίστοιχου τεχνικού αντικειμένου, καθώς και εμπειρία στην αξιολόγηση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας.

Οι αξιολογητές του ΕΣΥΔ επιλέγονται και εκπαιδεύονται σύμφωνα με αυστηρά καθορισμένα κριτήρια και διαδικασίες και υπακούουν σε κανόνες σχετικά με την ανεξαρτησία, την ακεραιότητα και την εχεμύθεια που πρέπει να διαθέτουν.

Σχήμα 4 -Το οργανόγραμμα του Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης

Η διαπίστευση από το ΕΣΥΔ:

- Παρέχει την επίσημη αναγνώριση ότι ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο ασκεί συγκεκριμένες δραστηριότητες με τεκμηριωμένη επάρκεια και αμεροληψία.
- Κατοχυρώνει την αξιοπιστία της πιστοποίησης και των ελέγχων ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες.

Κατ' επέκταση:

- Ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που πιστοποιούνται και, γενικότερα, της εθνικής οικονομίας.
- Εξασφαλίζει τη διεθνή αποδοχή των δραστηριοτήτων των φορέων πιστοποίησης και ελέγχου.

4.3 Η διαπίστευση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο

Οι ευρωπαϊκοί εθνικοί φορείς διαπίστευσης έχουν συστήσει την Ευρωπαϊκή Συνεργασία για τη Διαπίστευση - “*European co-operation for Accreditation*” (EA⁹⁴), η οποία συντονίζει και επιβλέπει τις δραστηριότητές τους. Στο πλαίσιο της EA συνάπτονται πολυμερείς συμφωνίες (multilateral agreements - MLA) αμοιβαίας ισότιμης αναγνώρισης των δραστηριοτήτων των ευρωπαϊκών φορέων διαπίστευσης.

Το ΕΣΥΔ αποτελεί ιδρυτικό μέλος⁹⁵ της EA, με προφανείς ευνοϊκές επιπτώσεις στην καταξίωση των διαπιστευμένων από το ΕΣΥΔ οργανισμών και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας, γενικότερα. Άμεση συνέπεια της ένταξης στις συμφωνίες MLA είναι ότι οι εθνικοί φορείς διαπίστευσης όλων των ευρωπαϊκών χωρών, οφείλουν να υποστηρίζουν την αποδοχή στη χώρα τους των εκθέσεων δοκιμών, των βεβαιώσεων και των πιστοποιητικών, που εκδίδουν οι διαπιστευμένοι από το ΕΣΥΔ φορείς και εργαστήρια, και να τις αναγνωρίζουν ως ισότιμες προς τις εκθέσεις, τις βεβαιώσεις και τα πιστοποιητικά των εργαστηρίων και φορέων που έχουν διαπιστεύσει οι ίδιοι. Η παραπάνω αναγνώριση επεκτείνεται αυτόματα σε παγκόσμια κλίμακα, με τις διμερείς συμφωνίες που ισχύουν μεταξύ της EA και των φορέων διαπίστευσης των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών (ANSI⁹⁶ στις Η.Π.Α., SCC⁹⁷ στον Καναδά, JAS-ANZ⁹⁸ στην Αυστραλία, JAB⁹⁹ στην Ιαπωνία, CNAS¹⁰⁰ στην Κίνα, κ.λπ.).

⁹⁴ http://www.european-accreditation.org/default_flash.htm

⁹⁵ Από τον Μάρτιο 2004 έχει ενταχθεί, ύστερα από διεξοδική αξιολόγηση, στις συμφωνίες MLA για τα Εργαστήρια Δοκιμών, τα Εργαστήρια Διακριβώσεων, τους Φορείς Ελέγχου και από τον Μάρτιο 2005 για τους Φορείς Πιστοποίησης στο σύνολο των δραστηριοτήτων τους (πιστοποίηση προσώπων, προϊόντων, συστημάτων διαχείρισης της ποιότητας, συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης)

⁹⁶ <http://www.ansi.org/>

⁹⁷ <http://www.scc.ca/>

Το ΕΣΥΔ αποτελεί επίσης μέλος του *International Accreditation Forum, Inc.* (IAF¹⁰¹). Το IAF είναι η παγκόσμια ένωση των οργανισμών διαπίστευσης και αξιολόγησης συμμόρφωσης (conformity assessment)¹⁰² στους τομείς της διαχείρισης συστημάτων, προϊόντων, υπηρεσιών, προσωπικού κ.ά. Ο κύριος στόχος του είναι η ανάπτυξη ενός ενιαίου παγκόσμιου προγράμματος αξιολόγησης συμμόρφωσης, που ελαχιστοποιεί τους κινδύνους για επιχειρήσεις και καταναλωτές, εξασφαλίζοντας ότι χρησιμοποιούν αναγνωρισμένα πιστοποιητικά. Η πιστοποίηση που χορηγεί αφορά στην ικανότητα - επάρκεια και στην αμεροληψία του οργανισμού που αναγνωρίζεται. Τα μέλη του IAF αναγνωρίζουν τους οργανισμούς πιστοποίησης ή καταχώρησης που εκδίδουν τα ως άνω πιστοποιητικά, βεβαιώνοντας ότι η διαχείριση, τα προϊόντα ή το προσωπικό ενός οργανισμού συμμορφώνονται με καθορισμένο πρότυπο (αξιολόγηση συμμόρφωσης).

Ο σκοπός του IAF είναι διττός:

α) Να εξασφαλιστεί ότι οι οργανισμοί διαπίστευσης - μέλη του αναγνωρίζουν μόνο τους οργανισμούς που κρίνονται ικανοί για την επιτέλεση του έργου που αναλαμβάνουν και δεν υπόκεινται σε συγκρούσεις συμφερόντων.

β) Να καθιερωθούν οι αμοιβαίες ρυθμίσεις αναγνώρισης, γνωστές ως πολυμερείς ρυθμίσεις αναγνώρισης (MLA) μεταξύ των μελών του, που ελαχιστοποιούν τους κινδύνους για επιχειρήσεις και καταναλωτές, εξασφαλίζοντας ότι ένα αναγνωρισμένο πιστοποιητικό μπορεί γίνει αποδεκτό οπουδήποτε στον κόσμο. Οι συμφωνίες αυτές διευκολύνουν την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου, εξαλείφοντας τεχνικά εμπόδια. Ο αντικειμενικός στόχος των συμφωνιών είναι να καλύψουν όλους τους οργανισμούς πιστοποίησης σε παγκόσμιο επίπεδο, και - κατά συνέπεια - να εξαλείψουν την ανάγκη για τους προμηθευτές προϊόντων ή υπηρε-

---

⁹⁸ <http://www.jas-anz.com.au>

⁹⁹ <http://www.jab.or.jp/english/index.html>

¹⁰⁰ <http://eng.cnas.org.cn/index.html>

¹⁰¹ <http://www.iaf.nu/>

¹⁰² Για πληρέστερη επισκόπηση των Σωμάτων Αξιολόγησης Συμμόρφωσης (Οργανισμών Πιστοποίησης) και των προτύπων σε διάφορες χώρες, ο αναγνώστης μπορεί να επισκεφθεί το <http://publicaa.ansi.org/sites/apdl/Documents/Forms/AllItems.aspx?RootFolder=%2fsites%2fapdl%2fDocuments%2fStandards%20Activities%2fCountry%20Charts%20%2d%20Standards%20and%20Conformity%20Assessment%20Systems>

σιών να πιστοποιούνται σε κάθε χώρα όπου διαθέτουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους. Ο στόχος αυτός συνοψίζεται στη φράση «Επικύρωση μια φορά - Αποδοχή παντού».

4.4 Διαδικασία διαπίστευσης από το ΕΣΥΔ

Η διαδικασία που απαιτείται για τη διαπίστευση ενός φορέα από το ΕΣΥΔ, περιγράφεται συνοπτικά παρακάτω:

Ο φορέας που επιθυμεί διαπίστευση από το ΕΣΥΔ υποβάλλει αίτηση με την απαραίτητη τεκμηρίωση (νομιμοποιητικά έγγραφα, εγχειρίδιο ποιότητας), η οποία ελέγχεται ως προς την πληρότητά της. Εάν υπάρχουν μείζονος σημασίας παραλείψεις, η τεκμηρίωση επιστρέφεται στον αιτούντα φορέα για αναθεώρηση. Εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις για εξέταση της αίτησης, ορίζεται ομάδα αξιολόγησης, που περιλαμβάνει αξιολογητές και εμπειρογνώμονες στο αντικείμενο που ζητείται διαπίστευση.

Η ορισθείσα ομάδα αξιολόγησης κοινοποιείται στον αιτούντα, ο οποίος δικαιούται να εκφράσει τεκμηριωμένες αντιρρήσεις για τη σύνθεση αυτής, οπότε γίνεται προσπάθεια πρότασης εναλλακτικής σύνθεσης, που μπορεί να περιλαμβάνει και τη δυνατότητα απασχόλησης αλλοδαπού αξιολογητή, σύμφωνα με τις πολυμερείς συμφωνίες MLA.

Μετά τον ορισμό και την οριστικοποίηση της ομάδας αξιολόγησης τα υποβληθέντα δικαιολογητικά, μαζί με πιθανές παρατηρήσεις, ελέγχονται ως προς την πληρότητά τους, προκειμένου να καθοριστεί η αναγκαιότητα προαξιολόγησης ή επί τόπου επίσκεψης στις εγκαταστάσεις του φορέα. Στην περίπτωση που διαπιστώνονται ελλείψεις, ο φορέας καλείται να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες, αλλιώς η αίτησή του τίθεται στο αρχείο.

Ακολούθως καθορίζεται το πρόγραμμα αξιολόγησης και πραγματοποιείται η κύρια αξιολόγηση του φορέα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα. Η αξιολόγηση του

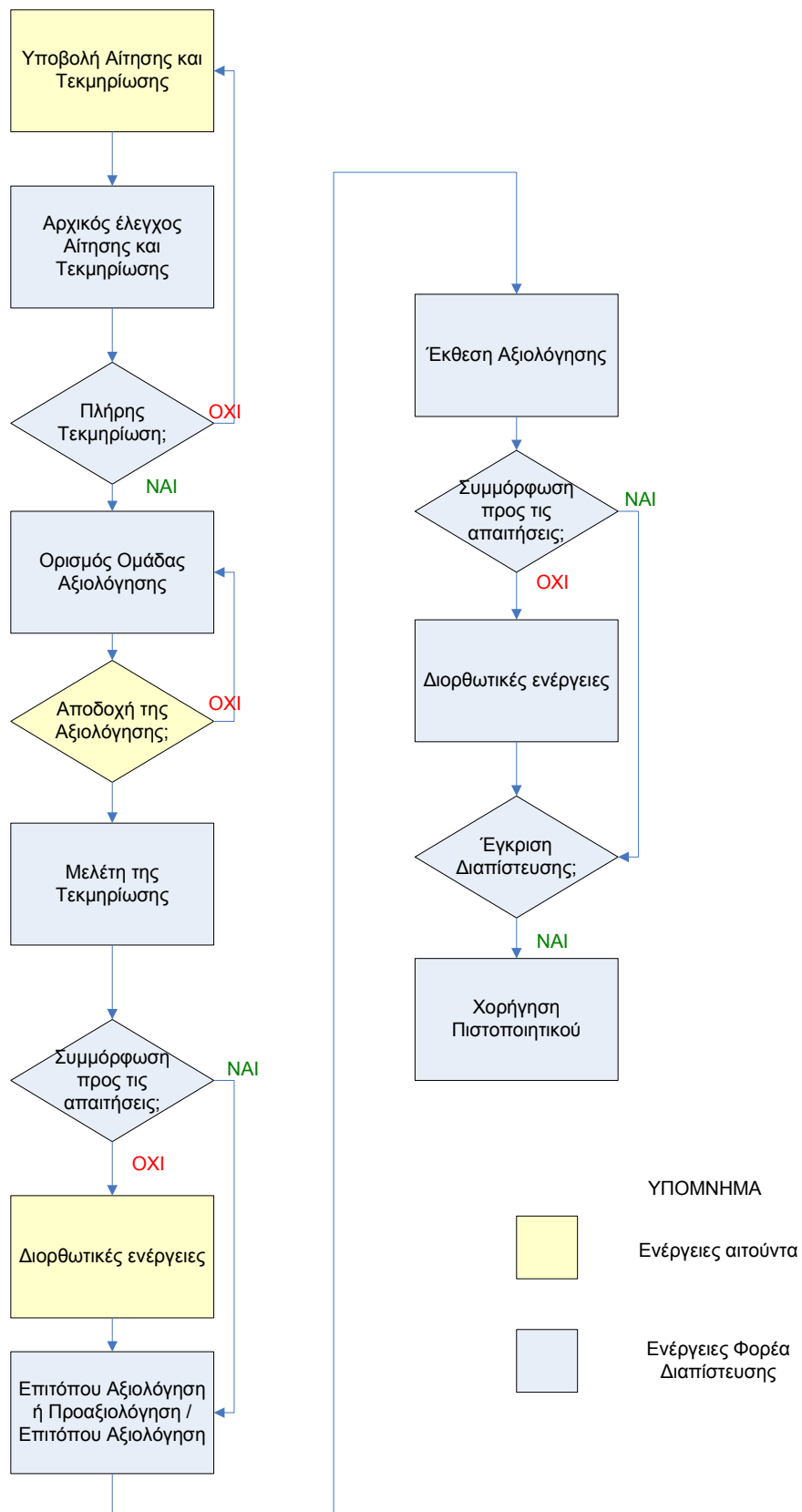
αιτούντος ολοκληρώνεται με καταληκτική συνεδρίαση στις εγκαταστάσεις του αιτούντος φορέα, όπου παρουσιάζονται συνοπτικά τα ευρήματα της ομάδας αξιολόγησης και προτείνονται διορθωτικές ενέργειες (και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης αυτών), σε περίπτωση που έχουν εντοπιστεί μη συμμορφώσεις. Εφόσον διαπιστωθεί ότι έχουν γίνει οι απαραίτητες διορθώσεις, αποφασίζεται από το ΔΣ του ΕΣΥΔ η χορήγηση ή μη της διαπίστευσης.

Η διαδικασία αυτή, η οποία περιλαμβάνει οικονομικές και άλλες υποχρεώσεις από το φορέα, περιγράφεται αναλυτικά σε σχετικό έγγραφο¹⁰³ του ΕΣΥΔ και απεικονίζεται διαγραμματικά στο Σχήμα 5 που ακολουθεί.

---

¹⁰³ ΕΣΥΔ ΔΔ/02/00/06-06-2007

http://www.esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoj_eggrafa/d_diadikasies/DD.pdf

Σχήμα 5 - Τα διαδοχικά στάδια για τη διαπίστευση από το ΕΣΥΔ

4.5 Διαπίστευση φορέων πιστοποίησης προσωπικού

4.5.1 Απαιτήσεις - Κριτήρια

Το ΕΣΥΔ διαθέτει Ειδικές Τεχνικές Επιτροπές Φορέων και Εργαστηρίων (ΕΤΕΦ), μεταξύ των οποίων και επιτροπή (η ΕΤΕΦ 4) με αντικείμενο την πιστοποίηση προσώπων.

Τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι φορείς πιστοποίησης προσωπικού, περιγράφονται σε ειδικό κείμενο¹⁰⁴, το οποίο είναι σύμφωνο με τις οδηγίες¹⁰⁵ που υπαγορεύει το International Accreditation Forum (IAF), σε εφαρμογή του προτύπου ISO/IEC 17024:2003.

Το κείμενο αυτό περιγράφει τις γενικές απαιτήσεις και τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ένας φορέας πιστοποίησης, ο οποίος προβαίνει σε πιστοποίηση προσωπικού, ώστε να αναγνωριστεί σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο ως επαρκής και αξιόπιστος για την ανάπτυξη, λειτουργία και συντήρηση ενός συστήματος πιστοποίησης προσωπικού, ανεξάρτητα από τον εμπλεκόμενο τομέα. Καθορίζει τις απαιτήσεις που διασφαλίζουν τη λειτουργία των φορέων πιστοποίησης προσωπικού κατά τρόπο όμοιο, συγκρίσιμο και αξιόπιστο. Έχει γραφεί υπό τη μορφή γενικών απαιτήσεων, ανεξαρτήτως συγκεκριμένου πεδίου πιστοποίησης. Εκτός από τις γενικές απαιτήσεις, το κείμενο περιγράφει τη διοικητική και την οργανωτική δομή του υπό εξέταση οργανισμού, καθορίζει τις αρμοδιότητες του συμβούλιου πιστοποίησης, τις διαδικασίες πιστοποίησης, επιτήρησης, επαναπιστοποίησης, τα απαιτούμενα μέσα πιστοποίησης και επιτήρησης, το εγχειρίδιο ποιότητας, θέματα προσωπικού, τεκμηρίωσης και ελέγχου τροποποιήσεων, τήρησης αρχείων, εμπιστευτικότητας, δημοσιότητας, ενστάσεων, παραπόνων και αμφισβητήσεων, εσωτερικής επιθεώρησης και περιοδικής ανασκόπησης, κακής χρήσης των πιστοποιητικών επάρκειας, αναστολής, ακύρωσης και απόσυρσης των πιστοποιητικών.

¹⁰⁴ ΕΣΥΔ ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005

http://www.esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoi_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

¹⁰⁵ Διαθέσιμες στο: http://www.compad.com.au/cms/iaf/workstation/upFiles/228543.IAF-GD24-2004_Guidance_on_ISO_17024_Pub.pdf

Στις γενικές απαιτήσεις περιλαμβάνονται τα εξής:

1. Ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να έχει συγκεκριμένες απαιτήσεις ικανότητας (κατά προτίμηση βασισμένες σε πρότυπα και κανονιστικά κείμενα), προκειμένου να πιστοποιεί πρόσωπα.
2. Ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να διαθέτει, επίσης, απαιτήσεις και διαδικασίες για την αξιολόγηση των προσώπων, την επίβλεψη και την επαναπιστοποίησή τους.
3. Ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να λαμβάνει μέτρα που διασφαλίζουν τον εκσυγχρονισμό αυτών των απαιτήσεων, ανταποκρινόμενος στην εξέλιξη της τεχνολογίας.
4. Ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να διαθέτει καθορισμένες διεργασίες για την ανάπτυξη του σχήματος πιστοποίησης. Όπου είναι εφαρμόσιμο, πρέπει να παρέχει εκ των προτέρων ειδοποίηση στα ενδιαφερόμενα μέρη για τις αλλαγές των απαιτήσεων πιστοποίησης που θεσπίζει.
5. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες του φορέα πιστοποίησης, αλλά και ο τρόπος εφαρμογής τους, πρέπει να είναι αμερόληπτοι και να συμμορφώνονται με όλους του εφαρμόσιμους κανονισμούς και τις νομοθετημένες απαιτήσεις.
6. Όλα τα άτομα που προσπαθούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό πρέπει να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες του φορέα πιστοποίησης. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να περιορίζεται η πρόσβαση στις υπηρεσίες πιστοποίησης προσωπικού, με την δικαιολογία, μεταξύ άλλων, ότι ο αιτών δεν υποβάλλει αίτηση για άλλες υπηρεσίες ή δεν είναι μέλος συγκεκριμένης ομάδας ή ένωσης ή συνδέσμου, δεν είναι εκπαιδευμένος από συγκεκριμένο οργανισμό ή από κάποιον που συγκαταλέγεται σε περιορισμένο αριθμό οργανισμών.
7. Δεν πρέπει να υπάρχουν υπερβολικές οικονομικές απαιτήσεις ή άλλες προϋποθέσεις από το φορέα πιστοποίησης προσωπικού.
8. Ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να έχει καθορισμένη πολιτική και διαδικασίες για την απονομή, διατήρηση, ανανέωση, επέκταση ή περιορισμό του πεδίου εφαρμογής, την προσωρινή ανάκληση και την απόσυρση της πιστοποίησης.
9. Δεν επιτρέπεται να μη χορηγείται πιστοποίηση της ικανότητας προσώπου, σε σχέση με τεκμηριωμένες απαιτήσεις, με τη δικαιολογία ότι το πρόσωπο δεν

συμμορφώνεται με θέματα που δεν καλύπτονται από τις τεκμηριωμένες αυτές απαιτήσεις είτε από το έγγραφο που τις περιγράφει¹⁰⁶.

10. Όταν η ισχύς του πιστοποιητικού εξαρτάται από μια ή περισσότερες προϋποθέσεις, που πληρούνται από τον κάτοχο, οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να φαίνονται στο πιστοποιητικό που χορηγεί ο φορέας πιστοποίησης.
11. Ο φορέας πιστοποίησης μπορεί να θέσει ως όρο για πιστοποίηση προσωπικού ότι τα πιστοποιούμενα άτομα απασχολούνται κανονικά για τις δραστηριότητες για τις οποίες έχουν πιστοποιηθεί και ότι η εκπαίδευσή τους διατηρείται σύγχρονη.
12. α. Οι απαιτήσεις του φορέα πιστοποίησης για την πιστοποίηση ατόμων μπορεί να περιλαμβάνουν επιτυχή παρακολούθηση εγκεκριμένης σειράς εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στην περίπτωση αυτή, ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να προσδιορίζει με σαφήνεια την διαδικασία ή τον κανονισμό αξιολόγησης που οδηγεί σε έγκριση ή πιστοποίηση ή αναγνώριση της σειράς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οδηγεί σε πιστοποίηση ατόμων και να τηρεί αρχεία των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων.
β. Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρέπει να γίνεται με αμεροληψία και χωρίς να μειώνονται οι απαιτήσεις αξιολόγησης και πιστοποίησης (των προσώπων).
γ. Η έγκριση ή η πιστοποίηση ή η αναγνώριση εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα πρέπει να αφορά μόνο την σειρά των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οδηγεί σε πιστοποίηση ατόμων στο αιτούμενο από τον φορέα πιστοποίησης πεδίο διαπίστευσης και, σε καμία περίπτωση, δεν οδηγεί σε πιστοποίηση του φορέα παροχής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
δ. Όταν η έγκριση, η πιστοποίηση ή η αναγνώριση εκπαιδευτικών προγραμμάτων αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των απαιτήσεων του φορέα πιστοποίησης για την πιστοποίηση ατόμων, τότε το ΕΣΥΔ αξιολογεί όλες τις σχετικές διαδικασίες, κανονισμούς και αρχεία του φορέα πιστοποίησης (βλ. παράγραφο 12α).

---

¹⁰⁶ ΕΣΥΔ ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005
http://www.esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoι_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

ε. Όταν η έγκριση, η πιστοποίηση ή η αναγνώριση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που συνοδεύονται από εξέταση που οδηγεί σε πιστοποίηση, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των απαιτήσεων του φορέα πιστοποίησης για την πιστοποίηση ατόμων, τότε ο φορέας πιστοποίησης πρέπει να διαθέτει διαδικασία για τον τρόπο ορθής χρήσης του λογοτύπου του ΕΣΥΔ, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιείται αυστηρά και μόνον σε πιστοποιητικά επιτυχούς παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων που έχουν εγκριθεί ή πιστοποιηθεί ή αναγνωρισθεί από τον διαπιστευμένο φορέα πιστοποίησης και πάντοτε σε συνδυασμό με το λογότυπο του φορέα πιστοποίησης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που αφορούν την χρήση του λογοτύπου και την κακή χρήση των πιστοποιητικών επάρκειας, όπως περιγράφονται στο σχετικό έγγραφο¹⁰⁷.

4.5.2 Ανάπτυξη και διατήρηση ενός σχήματος πιστοποίησης προσωπικού

Σ' αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστούν οι διαφορές μεταξύ προτύπου και σχήματος¹⁰⁸. Ένα πρότυπο είναι ένα έγγραφο που παρέχει απαιτήσεις, οδηγίες ή χαρακτηριστικά δραστηριοτήτων ή των αποτελεσμάτων τους. Προϊόντα, συστήματα ή πρόσωπα μπορούν να πιστοποιηθούν ως προς κάποιο πρότυπο. Ένα σχήμα παρέχει κανόνες και διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν κατά την εξακρίβωση εκπλήρωσης των απαιτήσεων που καθορίζει ένα συγκεκριμένο πρότυπο για ένα προϊόν, σύστημα ή πρόσωπο.

Λέγοντας, λοιπόν, σχήμα πιστοποίησης προσωπικού, εννοούμε ένα συγκεκριμένο σύστημα πιστοποίησης, που σχετίζεται με συγκεκριμένες κατηγορίες προσωπικού, για το οποίο ισχύουν κοινά συγκεκριμένα πρότυπα, κανόνες και διαδικασίες. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις στην Ελλάδα¹⁰⁹, ένα σχήμα πιστοποίησης προσωπικού πρέπει να αναπτύσσεται μόνο σε ανταπόκριση προς συγκεκριμένες κρατικές απαιτήσεις, όπως διαφύλαξη δημοσίου συμφέροντος, προστασία του

¹⁰⁷ ΕΣΥΔ ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005

http://www.esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoi_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

¹⁰⁸ <http://www.jas->

[anz.com.au/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=28&Itemid=1](http://www.jas-anz.com.au/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=28&Itemid=1)

¹⁰⁹ Βλ. έγγραφο ΕΣΥΔ «Φορείς Πιστοποίησης Προσωπικού», ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005, διαθέσιμο στο: http://esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoi_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

κοινού, είτε προς επιδειχθείσες ανάγκες της αγοράς, δηλαδή αξιοπιστία, εμπιστοσύνη και βελτίωση του επαγγέλματος.

Ο φορέας πιστοποίησης ή ο οργανισμός που προτείνει το σχήμα πιστοποίησης πρέπει να συμβουλευέται τα ενδιαφερόμενα μέρη για τα ακόλουθα:

- α) Την περιγραφή του συγκεκριμένου πεδίου, στο οποίο τα πρόσωπα πρόκειται να πιστοποιούνται.
- β) Την περιγραφή των απαιτήσεων επάρκειας, απαιτήσεων αξιολόγησης και διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένης της επιτήρησης και επαναπιστοποίησης του προσωπικού.
- γ) Το βαθμό υποστήριξης του σχήματος από τα ενδιαφερόμενα μέρη και την απόδειξη της αποδοχής, από την πλευρά τους, των περιεχομένων του σχήματος.
- δ) Ποιοι οργανισμοί, φορείς ή άτομα είναι υπεύθυνα για την ανάπτυξη του προτεινόμενου σχήματος.

Σε ό,τι αφορά τη συντήρηση του σχήματος πιστοποίησης, προτείνεται να εκτελείται περιοδικά (τουλάχιστον κάθε 5 χρόνια) μια ανάλυση, για να παράγει ή να επιβεβαιώνει τα ακόλουθα:

- α) Περιγραφή της ομάδας - στόχου των υποψηφίων προς πιστοποίηση καθώς και δήλωση του σκοπού ή των αποτελεσμάτων της πιστοποίησης.
- β) Κατάλογο των σημαντικών και κρίσιμων εργασιών που εκτελούνται από ικανό προσωπικό που εργάζεται στο επάγγελμα.
- γ) Κατάλογο των απαιτήσεων πιστοποίησης, συμπεριλαμβανομένης της συλλογιστικής και των μηχανισμών αξιολόγησης που επελέγησαν για κάθε απαίτηση.
- δ) Μια προδιαγραφή για τη δόμηση των εξετάσεων, όταν η εξέταση αποτελεί μέρος της αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της γενικής περιγραφής του περιεχομένου, των τύπων ερωτήσεων που τίθενται, του επιπέδου των ερωτήσεων, του πλήθους των ερωτήσεων σε κάθε θέμα, της χρονικής διάρκειας της εξέτασης, της μεθόδου για να βρεθεί η βαθμολογία που θεωρείται ικανοποιητική και των μεθόδων βαθμολόγησης.
- ε) Σχόλια για το πώς το σχήμα πιστοποίησης μπορεί να αποκτήσει διαφάνεια στην αγορά.

Όλοι οι μηχανισμοί πρέπει να προετοιμάζονται από πρόσωπα τα οποία είναι σε βάθος γνώστες της πιστοποίησης και των σχετιζόμενων θεμάτων και κατέχουν δεξιότητες στη ανάπτυξη τέτοιων μηχανισμών.

Ο Φορέας Πιστοποίησης πρέπει να καθορίσει τους ελέγχους για την εκ περιτροπής εναλλαγή της εξέτασης ή της επανεξέτασης, ώστε να τηρείται η αντικειμενικότητα και η εμπιστευτικότητα. Όλες οι εξετάσεις πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις εξετάσεων, να διασφαλίζουν μια ίσης αξίας επάρκεια και να είναι αμερόληπτες. Μέθοδοι αξιολόγησης, άλλες από την εξέταση, πρέπει να είναι αντικειμενικές, αμερόληπτες και σχετικές με τη διεργασία πιστοποίησης.

4.6 Πιστοποίηση επαγγελματιών

Υπάρχουν αρκετοί διαφορετικοί τρόποι για να τεκμηριωθεί ότι ένας επαγγελματίας διαθέτει συγκεκριμένες ικανότητες, ένας από τους οποίους είναι η διαδικασία πιστοποίησης (Spector et al., 2001). Η πιστοποίηση επαγγελματιών αναφέρεται γενικά σε μια εθελοντική διαδικασία μέσω της οποίας μια επαγγελματική ένωση ή ένας οργανισμός αποτιμά και δίδει πληροφορίες για το βαθμό ικανότητας μεμονωμένων επαγγελματιών¹¹⁰ (IBSTPI, 2007).

Η πιστοποίηση στοχεύει στην πληροφόρηση του κοινού ότι τα άτομα που την έχουν λάβει, έχουν επιδείξει συγκεκριμένο βαθμό γνώσεων και δεξιοτήτων. Προσφέρει προστασία επαγγελματικών τίτλων, καθώς μόνο ένας πιστοποιημένος επαγγελματίας μπορεί να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένο τίτλο (Richey et al., 2001) και είναι μία από τις μεθόδους προστασίας του κοινού. Όπως άλλωστε προβλέπεται και από τις σχετικές διατάξεις στην Ελλάδα (ΕΣΥΔ, 2005), ένα σχήμα πιστοποίησης προσωπικού πρέπει να αναπτύσσεται σε ανταπόκριση προς συγκεκριμένες κρατικές απαιτήσεις, όπως είναι η προστασία του κοινού, είτε προς επιδειχθείσες ανάγκες της αγοράς, δηλαδή αξιοπιστία, εμπιστοσύνη και βελτίωση του επαγγέλματος. Πρακτικά, η επαγγελματική πιστοποίηση αποτελεί έναν επίσημο δημόσιο ορισμό ενός επαγγέλματος. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όχι μόνο τη δυνα-

---

¹¹⁰ http://www.ibstpi.org/Competencies/certification_competencies.htm

τότητα διάκρισης των επαγγελματιών που διαθέτουν συγκεκριμένες ικανότητες σε σχέση με αυτούς που δεν τις διαθέτουν, αλλά και τη γενικότερη προαγωγή των επαγγελματικών ικανοτήτων (Richey et al., 2001).

Η πιστοποίηση δρα συμπληρωματικά προς τις ικανότητες¹¹¹: Καθώς οι ικανότητες περιγράφουν τη δυνατότητα ενός προσώπου να εκτελεί καθορισμένες επαγγελματικές δραστηριότητες, η πιστοποίηση περιγράφει τη διαδικασία απόδοσης τυπικής (επίσημης) απόδειξης αξίας στις ικανότητες αυτές, ανεξάρτητα από τον τρόπο που έχουν αποκτηθεί (Cort et al., 2004).

Η διαδικασία πιστοποίησης προϋποθέτει την ύπαρξη προτύπων που αντιστοιχούν σε επαγγελματικές ικανότητες. Προκειμένου αυτές να είναι μετρήσιμες, πρέπει να μελετηθούν διεξοδικά και να μετασχηματισθούν σε δηλώσεις απόδοσης που αντανακλούν με ποιο τρόπο ένα πρόσωπο εκδηλώνει αυτές τις ικανότητες (Klein et al., 2004). Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τον ορισμό του IBSTPI, η ικανότητα αναφέρεται σε ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που παρέχουν την δυνατότητα σε ένα πρόσωπο να ασκεί αποτελεσματικά τις δραστηριότητες ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος ή λειτουργήματος, κατά τρόπο που ανταποκρίνεται ή υπερβαίνει τα αναμενόμενα πρότυπα του επαγγέλματος ή εργασιακού περιβάλλοντος. (Richey et al., 2001).

Η επαγγελματική πιστοποίηση μπορεί να προάγει τη φήμη και τη δημόσια εικόνα ενός επαγγέλματος, έστω κι εάν φαίνεται ότι ο κυριότερος στόχος της είναι η προστασία κοινού και εργοδοτών από μη ικανούς επαγγελματίες. Άλλωστε, αυτός είναι και ένας από τους λόγους που υποστηρίζεται τόσο από πολλούς επαγγελματικούς κλάδους όσο και από πολλούς εργοδότες, που απαιτούν οι υποψήφιοι επαγγελματίες να κρίνονται, ως προς τις ικανότητές τους, από πρόσωπα που κατέχουν ήδη την πιστοποίηση, σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια και μεθόδους και πριν εξασκήσουν το επάγγελμα (Richey et al., 2001). Στις περισσότερες περιπτώσεις, μια εξέταση επαγγελματικής πιστοποίησης αποτελεί τη βάση για την κρίση αυτή (Spector et al., 2001). Οι εξετάσεις επαγγελματικής πιστοποίησης

---

¹¹¹ Βλ. Ενότητα 3.6

μπορούν να λειτουργήσουν και ως σημείο αναφοράς, στο οποίο μπορούν να ενσωματωθούν με συστηματικό τρόπο και να μετουσιωθούν σε επαγγελματική πρακτική νέες γνώσεις, μέθοδοι και τεχνολογικές εξελίξεις. Από τη στιγμή που υπάρχουν συνεχείς μεταβολές στις απαιτήσεις γνώσεων και απόδοσης, τα κριτήρια για την επίδειξη των ικανοτήτων αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα και, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα εξελισσόμενα κριτήρια επηρεάζουν τον τρέχοντα ορισμό των ικανοτήτων ενός επαγγέλματος (Richey et al., 2001).

Η ανάπτυξη προτύπων επαγγελματικής πρακτικής (όπως αυτά υποδεικνύονται από τα αντίστοιχα πρότυπα ικανοτήτων και απόδοσης), συνοδευόμενη από μια διαδικασία επαγγελματικής πιστοποίησης, μπορεί να οδηγήσει σε άμεσα και επιθυμητά αποτελέσματα (Klein et al., 2004. IBSTPI, 2007):

- ✓ Να θεμελιώσει τη βάση για την επιλογή νέων μελών που θα ασκήσουν ένα επάγγελμα.
- ✓ Να εδραιώσει μια ισχυρή βάση επαγγελματιών που θα εκπαιδεύσουν νέα μέλη ενός επαγγέλματος.
- ✓ Να δημιουργήσει μια «δεξαμενή», από την οποία οι εργοδότες μπορούν να αντλήσουν επαγγελματίες που διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες για την ικανοποίηση συγκεκριμένων οργανωτικών απαιτήσεων, διευκολύνοντας τους τόσο στην επιλογή όσο και στη διαχείριση του προσωπικού.
- ✓ Να παρέχει σαφή κριτήρια εποπτείας και αξιολόγησης της εργασιακής απόδοσης.
- ✓ Να αποτελέσει τη βάση για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των υπαρχόντων επαγγελματιών.

Συνολικά μπορεί να συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση του επαγγέλματος.

Οι διαδικασίες ανάπτυξης προτύπων επαγγελματικής πρακτικής, κριτηρίων ικανότητας και απόδοσης και πρωτοκόλλων πιστοποίησης και αξιολόγησης, αναμένονται να έχουν σημαντικά αποτελέσματα. Κατ' αρχάς, αποτελεί ρητή υποχρέωση ενός επαγγελματικού κλάδου να αναβαθμίζεται συνεχώς η γνώση, η ικανότητα, η απόδοση και η ηθική συμπεριφορά των μελών του. Και κατά δεύτερο λόγο,

η ενημέρωση του κοινού για αυτήν την προσπάθεια συμβάλλει στη διεύρυνση της εμπιστοσύνης στα μέλη του επαγγέλματος. Έτσι αυξάνεται η εμπιστοσύνη των πελατών - καταναλωτών υπηρεσιών του επαγγέλματος (Richey et al., 2001). Η πιστοποίηση που πραγματοποιείται από πρόσωπα που την κατέχουν ήδη (peer certification), μπορεί να αυξήσει την εμπιστοσύνη πολλών εξωτερικών ομάδων ενδιαφερομένων προς το επάγγελμα, όπως αποδεικνύει η εμπειρία από τη μελέτη ιατρικών και νομικών επαγγελμάτων, καθώς και των επαγγελμάτων των μηχανικών (Richey et al., 2001).

4.7 Πιστοποίηση στην εκπαίδευση

Η πιστοποίηση στην εκπαίδευση περιγράφει τη διαδικασία εξωτερικής επισκόπησης της ποιότητάς της μέσω της προσεκτικής εξέτασης εκπαιδευτικών φορέων και προγραμμάτων σπουδών, με σκοπό τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας αυτών (U.S. Department of Education, 2007).

Η πιστοποίηση ενός φορέα εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ενός προγράμματος σπουδών ή μιας υπηρεσίας, φανερώνει πως έχει εγκριθεί από τις σχετικές νομοθετικές και επαγγελματικές αρχές, καθώς πληροί προκαθορισμένα κριτήρια (EE).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες ο σκοπός της πιστοποίησης είναι να διασφαλίσει ότι η εκπαίδευση που παρέχεται από διάφορους οργανισμούς ανώτερης εκπαίδευσης (καθώς και οργανισμούς εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης) ανταποκρίνεται σε αποδεκτά επίπεδα ποιότητας. Οι υπηρεσίες πιστοποίησης είναι ιδιωτικές εκπαιδευτικές συμπράξεις, τοπικής ή εθνικής εμβέλειας, οι οποίες αναπτύσσουν κριτήρια αξιολόγησης και διεξάγουν ομότιμες αξιολογήσεις, προκειμένου να διαπιστώσουν εάν εκπληρώνονται τα κριτήρια αυτά. Η πιστοποίηση αφορά τόσο οργανισμούς όσο και προγράμματα.

Οι οργανισμοί που αναγνωρίζουν τους οργανισμούς πιστοποίησης στις ΗΠΑ είναι το Υπουργείο Παιδείας (United States Department of Education¹¹²) και ο μη

---

¹¹² <http://www.ed.gov/admins/finaid/accred/index.html>

κερδοσκοπικός οργανισμός Council for Higher Education Accreditation (CHEA¹¹³).

Το Υπουργείο Παιδείας των ΗΠΑ δεν χορηγεί απευθείας πιστοποίηση σε οργανισμούς ή προγράμματα σπουδών. Παρόλα αυτά, υποχρεούται από το νόμο να δημοσιοποιεί λίστα¹¹⁴ από εθνικώς αναγνωρισμένες (διαπιστευμένες) υπηρεσίες πιστοποίησης, τις οποίες θεωρεί αξιόπιστες ως προς την ικανότητα πιστοποίησης της ποιότητας της εκπαίδευσης - κατάρτισης των οργανισμών και προγραμμάτων σπουδών που ελέγχουν. Για διευκόλυνση των ενδιαφερομένων, το Υπουργείο Παιδείας των ΗΠΑ παρέχει και δυνατότητα online αναζήτησης¹¹⁵ εκπαιδευτικών φορέων που είναι πιστοποιημένοι από αναγνωρισμένες (διαπιστευμένες) υπηρεσίες πιστοποίησης. Μια υπηρεσία πιστοποίησης που επιδιώκει εθνική αναγνώριση πρέπει να ανταποκρίνεται στις διαδικασίες και τα κριτήρια αναγνώρισης¹¹⁶, όπως αυτά δημοσιεύονται στο Ομοσπονδιακό Μητρώο (Federal Register¹¹⁷) και να συστήνεται από την Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή Ποιότητας και Ακεραιότητας Ιδρυμάτων (National Advisory Committee on Institutional Quality and Integrity - NACIQI¹¹⁸). Σχετικές διατάξεις περιγράφουν αναλυτικά τα γενικά στοιχεία της αναγνώρισης, τα κριτήρια και τη διαδικασία αυτής, καθώς και θέματα που αφορούν περιορισμούς, αναστολή ή τερματισμό της αναγνώρισης.

Σε ό,τι αφορά την CHEA, ο κύριος στόχος της είναι να διασφαλίζει και να βελτιώνει την ακαδημαϊκή ποιότητα των μαθημάτων, προγραμμάτων σπουδών και πτυχίων, αναγνωρίζοντας επίσημα σώματα πιστοποίησης και συντονίζοντας τις προσπάθειες αυτορρύθμισης μέσω της πιστοποίησης (CHEA, 1996. CHEA, 2007).

Στον ευρωπαϊκό χώρο, ύστερα από τις κατά τόπους εθνικές προσαρμογές της διακήρυξης της Μπολόνια, η πιστοποίηση προτείνεται ολοένα και περισσότερο ως η

---

¹¹³ <http://www.chea.org/default.asp>

¹¹⁴ http://www.ed.gov/admins/finaid/accred/accreditation_pg6.html#NationallyRecognized

¹¹⁵ <http://ope.ed.gov/accreditation/Search.asp>

¹¹⁶ http://www.ed.gov/admins/finaid/accred/accreditation_pg14.html

¹¹⁷ <http://www.gpoaccess.gov/fr/index.html>

¹¹⁸ <http://www.ed.gov/about/bdscomm/list/naciqi.html>

κυρίαρχη μορφή διασφάλισης της ποιότητας της εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, οι εθνικές αρχές κάθε χώρας έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες πιστοποίησης οργανισμών και προγραμμάτων, οι οποίες συμπληρώνονται από έναν αυξανόμενο αριθμό ιδιωτικών σχημάτων πιστοποίησης (Stensaker et al., 2006). Η απελευθέρωση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, η παγκοσμιοποίηση και η ανάγκη αυξημένης κινητικότητας των εκπαιδευομένων, αναδεικνύουν την ανάγκη καθιέρωσης συστημάτων πιστοποίησης, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για να προσδώσουν νομική ισχύ σε τρέχοντα και μελλοντικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η πιστοποίηση στην εκπαίδευση χρησιμοποιείται όταν (Stensaker et al., 2006):

- Είναι επιθυμητή η διασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου ποιότητας (ειδικά σε απελευθερωμένες εκπαιδευτικές υπηρεσίες ή ιδιωτικοποιημένους εκπαιδευτικούς τομείς).
- Απαιτείται συγκεκριμένος βαθμός ομοιομορφίας προγραμμάτων σπουδών, όπως αυτών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Επιδιώκεται η διαφάνεια και η διευκόλυνση της κινητικότητας των εκπαιδευομένων.

Συγκρίνοντας δημόσια και ιδιωτικά σχήματα πιστοποίησης στην Ευρώπη (Stensaker et al., 2006), διαπιστώνεται ότι αυτά παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Χρησιμοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια¹¹⁹ αξιολόγησης, που αφορούν κυρίως τις εισροές - inputs, που σχετίζονται με την ποιότητα (όπως σχεδιασμό προγράμματος σπουδών, προσόντα διδακτικού προσωπικού και εκπαιδευομένων, υποδομές) και τις εκροές - outputs του υπό εξέταση συστήματος (αναμενόμενη απόδοση εκπαιδευομένων που συνίσταται σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες). Χρησιμοποιούν δύο κύριες μεθόδους αξιολόγησης (peer review, επιθεώρηση) και διαθέτουν παραπλήσιο λόγο ύπαρξης (συμμόρφωση προς απαιτήσεις βελτίωσης,

---

¹¹⁹ Τα κριτήρια περιλαμβάνουν: πόρους και υποδομές, υποστήριξη των εκπαιδευομένων, εκπαιδευτικό προσωπικό, διδασκαλία, διαδικασία επιλογής εκπαιδευομένων, δομή προγράμματος και περιεχόμενο, αποτελέσματα προγράμματος, διαδικασίες αξιολόγησης, έρευνα, διεθνοποίηση εκπαιδευτικού οργανισμού, σύνδεση σπουδών με επάγγελμα, ύπαρξη εσωτερικών διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας, εθνική υπόσταση και πλαίσιο δραστηριοτήτων εκπαιδευτικού οργανισμού, αποστολή, διοίκηση - ηγεσία, στρατηγική, μέθοδο αξιολόγησης, οικονομική βιωσιμότητα του εκπαιδευτικού οργανισμού.

υποχρέωση λογοδοσίας). Δίνουν προσοχή σε θέματα βελτίωσης της ποιότητας, στις περιγραφές των διαδικασιών τους και τους δείκτες τους, αλλά ελάχιστη ή καθόλου έμφαση σε θέματα δημοσίου συμφέροντος, ανεξάρτητα από το εάν το σχήμα πιστοποίησης είναι δημόσιο ή ιδιωτικό (Stensaker et al., 2006).

Οι διαφορές τους εντοπίζονται σε θέματα δημοσιότητας: Ενώ στα ιδιωτικά σχήματα πιστοποίησης υπάρχουν αυστηροί κανόνες και ρυθμίσεις στη ροή των πληροφοριών κατά τη διάρκεια της πιστοποίησης και μετά την ολοκλήρωσή της και περιορισμοί στη δημόσια πρόσβαση, τα δημόσια σχήματα πιστοποίησης είναι πιο ανοικτά. Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και στη νομική υπόσταση των φορέων πιστοποίησης: η συμμετοχή στις διαδικασίες αυτών που υποστηρίζονται από ισχυρό νομικό πλαίσιο και επαγγελματική οργανωτική δομή καθίσταται υποχρεωτική για τη χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος, ενώ άλλα λειτουργούν σε εθελοντική βάση. Η εγκυρότητα και το γόητρο που παρέχουν οι διάφορες πιστοποιήσεις εξαρτάται και από άλλους παράγοντες, που σχετίζονται με το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων των εθνικών κυβερνήσεων και αφορούν τον έλεγχο (συμμόρφωση) ή την αυτονομία των εκπαιδευτικών οργανισμών (Stensaker et al., 2006).

4.8 Προβλήματα που ανακύπτουν από την εισαγωγή διαδικασιών πιστοποίησης

Η εισαγωγή διαδικασιών πιστοποίησης, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης όσο και αλλού, αντιμετωπίζει συχνά την κριτική των μελετητών (Harvey, 2004. Stensaker, 2006):

- Η πιστοποίηση εστιάζει μόνο σε ένα ελάχιστο σύνολο κριτηρίων, παραγνωρίζοντας την πρόκληση της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης συνολικά.
- Χρησιμοποιεί στενά και πολύ εξειδικευμένα κριτήρια, αγνοώντας το συνολικό εκπαιδευτικό πλαίσιο (πολιτικές ένταξης, θέματα ισότητας και ισονομίας, παροχής ευκαιριών).

- Η ύπαρξή της στοχεύει περισσότερο στην αυτοεξυπηρέτηση και αυτοπροστασία της, αντί να υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον.
- Υπάρχει προβληματισμός για την αναγκαιότητα ύπαρξης διαβαθμίσεων - ετεροβαρών κριτηρίων στην πιστοποίηση (π.χ. «Οι αρχάριοι επαγγελματίες πρέπει να ελέγχονται με διαφορετικό τρόπο από τους έμπειρους;» «Είναι αναγκαία η ύπαρξη μόνο επαγγελματικής πιστοποίησης εισαγωγικού επιπέδου, που εδράζεται σε στοιχειώδεις ικανότητες;»)

Μπορεί η πιστοποίηση να είναι ευπρόσδεκτη από πολλούς επαγγελματίες για τη βελτίωση του επαγγέλματος, άλλοι όμως τη θεωρούν απειλή. Αρκετοί πιστεύουν ότι τίθεται σε κίνδυνο ο βιοπορισμός τους, αν δεν αφιερώσουν το χρόνο ή δεν υποστούν τα έξοδα που απαιτεί η διαδικασία πιστοποίησης. Είναι επίσης συχνό το φαινόμενο επιτυχημένοι, κατά γενική ομολογία, επαγγελματίες σε ένα επαγγελματικό πεδίο, να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις πιστοποίησης κατά τη διεξαγωγή επίσημων εξετάσεων. Γι' αυτούς τους λόγους, αποτελεί σύνθημα φαινόμενο κάποιοι επαγγελματικοί κλάδοι να επιδιώκουν την εξαίρεση των ενεργειών επαγγελματιών από τη διαδικασία της πιστοποίησης, παρακάμπτοντας τις εγγυήσεις που αυτή ευαγγελίζεται για το δημόσιο συμφέρον και προτείνοντας η υποχρέωση πιστοποίησης να αφορά μόνο μέρος του επαγγελματικού κλάδου, συνήθως των νεοεισερχομένων σε αυτόν (Richey et al., 2001).

Αμφισβήτηση προέρχεται συχνά και από τον ακαδημαϊκό χώρο, σε ό,τι αφορά την πιστοποίηση στην εκπαίδευση, και εστιάζεται σε τρεις λόγους:

- i. Κατά πρώτο λόγο, κάποιοι θεωρούν ότι κατοχή πτυχίου σε ένα αντικείμενο αποτελεί μορφή πιστοποίησης και οποιαδήποτε άλλη επιπρόσθετη διαδικασία κρίνεται περιττή.
- ii. Κατά δεύτερο λόγο, επικαλούνται τις υπαρκτές τεχνικές δυσκολίες του εγχειρήματος: Μια εξέταση πιστοποίησης αποκομμένη από την επίδειξη πραγματικών δεξιοτήτων είναι ελάχιστης αξίας, ενώ η δημιουργία χαρτοφυλακίου εργασιών π.χ. για έναν εκπαιδευτή κρίνεται δυσχερής, δεδομένης της φύσης του επαγγέλματος.

- iii. Τέλος, η πεποίθηση για την πολυπλοκότητα της φύσης της διδασκαλίας δρα ανασταλτικά σε κάθε απόπειρα ομοιόμορφου τυπικού ελέγχου ή πιστοποίησης (Richey et al., 2001).

Ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στο κόστος που συνεπάγεται μια διαδικασία πιστοποίησης, το οποίο επωμίζονται μεμονωμένα πρόσωπα ή οργανισμοί. Συνήθως το κόστος αφορά την υπηρεσία ή οργανισμό που διαχειρίζεται τις διαδικασίες πιστοποίησης και υποχρεούται να διατηρεί αρχεία πιστοποιημένων, επαναπιστοποιημένων ή προσώπων που τους έχει αφαιρεθεί η πιστοποίηση. Η ύπαρξη κόστους μπορεί να θεωρηθεί, σύμφωνα με άλλους μελετητές, ως ουσιαστική επένδυση που μπορεί αποσβεσθεί με τα μελλοντικά έσοδα που θα αποφέρει η πιστοποίηση στους πιστοποιημένους.

Τέλος, άλλοι μελετητές θεωρούν ότι η πιστοποίηση ευνοεί αυτούς που δε διαθέτουν τυπική εκπαίδευση (π.χ. τριτοβάθμια), παρά αυτούς που διαθέτουν κάποιου είδους πτυχίο στο γνωστικό αντικείμενο, οπότε πολλές φορές τείνει να χρησιμοποιείται ως έμμεσος τρόπος υποκατάστασης της έλλειψης τυπικών προσόντων (Richey et al., 2001).

4.9 Αξιολόγηση και πιστοποίηση εκπαιδευτών

4.9.1 Αξιολόγηση

Η *αξιολόγηση*, στην απλούστερη εκδοχή της, αφορά μια συστηματική διαδικασία, με βάση την οποία αποδίδεται ορισμένη αξία (ποσοτική ή ποιοτική) σε αντικείμενα, μέσα, αποτελέσματα ή πρόσωπα, εφαρμόζοντας συγκεκριμένα κριτήρια και μεθοδολογία (Μαυρογιώργος, 2006). Η αξιολογική κρίση που διατυπώνεται μπορεί να είναι από θετική έως αρνητική, να είναι αποτέλεσμα σύγκρισης, να αναφέρεται στο βαθμό επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων, κ.ο.κ. Η έννοια της αξιολόγησης σχετίζεται με άλλες έννοιες ή διαδικασίες, όπως για παράδειγμα «εκτίμηση», «αποτίμηση», «μέτρηση», «βαθμολόγηση», «εξέταση», «τεστ», «δοκιμασία», οι οποίες ουσιαστικά αποτελούν επιμέρους διαστάσεις της.

Η αξιολόγηση δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός, δεν πρέπει δηλαδή να εξαντλείται στην απλή ανίχνευση δεδομένων και στη διατύπωση μιας αξιολογικής κρίσης. Το αποτέλεσμα μιας αξιολογικής διαδικασίας πρέπει να ενεργοποιεί μια συμπληρωματική διαδικασία, γνωστή ως διαδικασία ανατροφοδότησης, με σκοπό την επανεξέταση, αναθεώρηση και επαναπροσδιορισμό του όλου πλέγματος των παραγόντων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε να καθίστανται εφικτές παρεμβάσεις που στοχεύουν στη διαρκή βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Μαυρογιώργος, 2006).

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση αποκτά ουσιαστικές προϋποθέσεις όταν (Μαυρογιώργος, 2006):

- Αποτελεί διαδικασία συλλογής έγκυρων, αξιόπιστων και χρήσιμων πληροφοριών και δεδομένων.
- Επεκτείνεται στη ερμηνεία των αποτελεσμάτων που προκύπτουν.
- Συμπληρώνεται και συνδυάζεται με διαδικασίες τεκμηριωμένης ανατροφοδότησης, με σκοπό τον εμπλουτισμό και τον επαναπροσδιορισμό του εκπαιδευτικού έργου.

4.9.2 Πιστοποίηση

Ο κύριος στόχος της πιστοποίησης εκπαιδευτικών ή εκπαιδευτών είναι η ανταπόκριση στις επίσημες απαιτήσεις που υπαγορεύουν κρατικοί κανονισμοί, επαγγελματικές ενώσεις και πελάτες - καταναλωτές εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Cort et al., 2004).

Μια διαδικασία πιστοποίησης αποτελείται από δύο κύρια μέρη, μία εξέταση γνώσεων και μια επίδειξη απόδοσης (Klein et al., 2004): Η εξέταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να ελεγχθεί εάν ο εξεταζόμενος διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις και δύναται να αποτελείται από σύντομες ερωτήσεις ή σενάρια προβλημάτων στα οποία καλείται να ανταποκριθεί. Η αξιολόγηση της απόδοσης στην

πράξη, αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό της διαδικασίας αξιολόγησης και πρέπει να γίνεται από ένα αμερόληπτο σώμα ή υπηρεσία πιστοποίησης.

Είναι σαφές πώς σε ό,τι αφορά τους εκπαιδευτές ενηλίκων, μια εξέταση γνώσεων δεν κρίνεται από μόνη της επαρκής και πρέπει να διασφαλιστεί ότι ο εκπαιδευτής είναι σε θέση να πραγματοποιεί συγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες στην πράξη. Θα πρέπει λοιπόν, κατ' ελάχιστο, μια διαδικασία πιστοποίησης να κατοχυρώνει ότι ένας εκπαιδευτής ενηλίκων κατέχει τις απαιτούμενες γνώσεις, μπορεί να επιτελέσει συγκεκριμένες ενέργειες και διαθέτει τις στάσεις εκείνες που είναι επιθυμητές σε έναν ικανό εκπαιδευτή (Klein et al., 2004).

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος αξιολόγησης της απόδοσης ενός εκπαιδευτή στην πράξη είναι η πραγματοποίηση μικροδιδασκαλίας. Ως *μικροδιδασκαλία* νοείται η παρουσίαση δείγματος διδασκαλίας (περιορισμένης διάρκειας, π.χ. δέκα ή είκοσι λεπτών), που μπορεί να έχει τη μορφή προσομοίωσης, δηλαδή ο αξιολογούμενος να έχει το ρόλο του εκπαιδευτή και οι συνεκπαιδευόμενοί του των ρόλων των εκπαιδευομένων (ΕΚΕΠΙΣ, 2006). Η μικροδιδασκαλία χρησιμοποιείται ευρέως στην επιμόρφωση εκπαιδευτών, όπου οι ασκούμενοι εκπαιδευτές δίνουν διαλέξεις, οι οποίες σχολιάζονται από συν-ασκούμενους και έναν επιμορφωτή - συντονιστή. Αποτελεί τη βάση με την οποία μπορεί να δημιουργηθεί μια επιθυμητή ή να μεταβληθεί μια ανεπιθύμητη μορφή διδακτικής συμπεριφοράς του ασκούμενου - εκπαιδευτή (Ρετάλης et al., 2006). Η παραδοσιακή μορφή της μικροδιδασκαλίας μπορεί πολύ εύκολα να αλλάξει, αν αξιοποιηθούν συστήματα συνεργατικής μάθησης και πόροι ψηφιακού οπτικο-ακουστικού υλικού δημιουργώντας ένα εύελικτο και ελκυστικό περιβάλλον επιμόρφωσης εκπαιδευτών από απόσταση (Ρετάλης et al., 2006).

Η αξιολόγηση στάσεων ή συμπεριφορών αποτελεί το δυσκολότερο μέρος της πιστοποίησης ενός εκπαιδευτή. Ενδείξεις για την ύπαρξη επιθυμητών στάσεων και συμπεριφορών μπορούν να συγκεντρωθούν από συγκεκριμένα αντικείμενα της εξέτασης. Ο έλεγχος ύπαρξης στάσεων ή συμπεριφορών από έναν συμβατικό εκπαιδευτή ενηλίκων συνίσταται, συνήθως, σε μαγνητοσκόπηση ενός ή περισσοτέ-

ρων συναντήσεων του με τους εκπαιδευόμενους και αξιολόγηση αυτών από το σώμα πιστοποίησης. Η μαγνητοσκόπηση μπορεί να αποκαλύψει εάν ο εκπαιδευτής διαθέτει τις επιθυμητές στάσεις και συμπεριφορές (καταγράφοντας θέσεις προσώπων, κίνηση αυτών, μεταβολή διάθεσης, γλώσσα του σώματος, κλίμα τάξης) και να δράσει βοηθητικά στην αξιολόγηση των χρησιμοποιούμενων εκπαιδευτικών τεχνικών και των σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων (Μαυρογιώργος, 2006).

Επειδή, όμως, πολλοί εκπαιδευτές διδάσκουν πλέον σε online ή μικτά περιβάλλοντα, η μαγνητοσκόπηση κρίνεται, πέραν των εγγενών περιορισμών της (αυξημένο κόστος, έλλειψη πρακτικότητας, καθυστερήσεις στη διαδικασία αξιολόγησης), ως ακατάλληλη ή μη εφικτή. Γι' αυτούς τους λόγους, σε ένα περιβάλλον online κατάρτισης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα ψηφιακό «χαρτοφυλάκιο εκπαιδευτή» (instructor portfolio¹²⁰), που περιέχει τους διαλόγους εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων που σχετίζονται με τις παραδόσεις - παρουσιάσεις, καθώς και όλες τις άλλες δραστηριότητές του, όπως αυτές καταγράφονται σε ένα ΣΔΜ - Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης (Learning Management System) (Klein et al. 2004).

Είναι προφανές ότι η αξιολόγηση των στάσεων είναι σύνθετη και εξαιρετικά πιο πολύπλοκη από εκείνη των γνώσεων και δεξιοτήτων, στις οποίες εστιάζουν ιστορικά οι πιστοποιήσεις ικανοτήτων (Klein et al., 2004). Τα χαρτοφυλάκια εκπαιδευτών αποτελούν, πάντως, έναν ευέλικτο τρόπο αξιολόγησης, μια και μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Οι απαιτήσεις - προδιαγραφές των χαρτοφυλακίων αυτών, πρέπει να εκπονηθούν από ανεξάρτητες υπηρεσίες πιστοποίησης ή οργανισμούς, που θα αναλάβουν συνολικά τη διαχείριση και βαθμολόγηση και των υπολοίπων τμημάτων της διαδικασίας πιστοποίησης (Klein et al., 2004).

---

¹²⁰ Ψηφιακό χαρτοφυλάκιο (Digital portfolio): Είναι ένα οργανωμένο και σχολιασμένο (υπομηματισμένο) σύνολο εγγράφων, που παρέχει πληροφόρηση για τις γνώσεις, τις πρακτικές, τις αξίες και τις σχέσεις που αναπτύσσει ένας εκπαιδευτικός / εκπαιδευτής κατά την άσκηση της διδασκαλίας. Αποτελεί μια συλλογή που απαρτίζεται από προσεκτικά επιλεγμένες επαγγελματικές εμπειρίες, σκέψεις και στόχους και αποτελεί αυθεντική ένδειξη του εύρους του έργου του (Πηγή: <http://education.qld.gov.au/smartclassrooms/docs/port-pack-licence.doc>).

Χαρτοφυλάκιο: Συλλογή εργασιών που τεκμηριώνει την επίδοση ενός εκπαιδευομένου σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Δύναται να περιέχει αυθεντικές εργασίες, καθώς επίσης και φωτογραφίες, αποκόμματα και τεκμηρίωση από διάφορες πηγές (IBSTPI).

Σε κάθε περίπτωση, αυτό που είναι εξαιρετικά κρίσιμο να τονιστεί είναι ότι η διαδικασία πιστοποίησης πρέπει να διεξάγεται από καθιερωμένο και αναγνωρισμένο οργανισμό πιστοποίησης, ώστε να μην υπόκειται σε μεροληπτική αντιμετώπιση ή να γίνεται αντικείμενο χειραγώγησης (Klein et al., 2004).

4.9.3 Πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ελλάδα από το ΕΚΕΠΙΣ

Το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ) είναι ο επίσημος εθνικός φορέας για την ανάπτυξη, εφαρμογή και παρακολούθηση ενός ολοκληρωμένου Εθνικού Συστήματος Πιστοποίησης της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) στην Ελλάδα.

Το σύστημα αυτό στοχεύει:

- στη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική κατάρτιση
- στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης
- στην ενδυνάμωση της αξιοπιστίας της επαγγελματικής κατάρτισης
- στη σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας
- στη διασύνδεση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (σύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση)
- στην αναγνώριση και κατοχύρωση των επαγγελματικών προσόντων
- στην προώθηση της δια βίου μάθησης.

Κύριο έργο του ΕΚΕΠΙΣ είναι η διασφάλιση της ποιότητας όλων των συντελεστών της παρεχόμενης συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα, μέσω της Πιστοποίησης:

- Φορέων παροχής Επαγγελματικής Κατάρτισης, όπως είναι τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), τα Εξειδικευμένα Κέντρα Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης για άτομα ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.
- Ανθρώπινου δυναμικού, όπως οι Εκπαιδευτές Ενηλίκων, τα Στελέχη Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΣΥΥ).

- Επαγγελματικών Περιγραμμάτων (Προφίλ).
- Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης.
- Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων.

Τα (υπο)συστήματα Πιστοποίησης αλληλοσυνδέονται μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης και Αξιολόγησης.

Το Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ αποτελεί μια συγκροτημένη και ολοκληρωμένη διαδικασία που περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα βήματα για την πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων¹²¹. Η εφαρμογή του Συστήματος Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων προβλέπει τέσσερις κύριες δράσεις :

- i. Ένταξη στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων (Μητρώο Α)
- ii. Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων
- iii. Ένταξη στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων (Μητρώο Β)
- iv. Διαχείριση αλλαγών των στοιχείων των ενταγμένων στα Μητρώα Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ (Μητρώο Α και Β)

Η διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων από το ΕΚΕΠΙΣ περιγράφεται συνοπτικά στο Παράρτημα Ι.

4.10 Πιστοποίηση Προγραμμάτων Σπουδών

Γενικά, η αξιολόγηση ενός προγράμματος εκπαίδευσης ή κατάρτισης πραγματοποιείται προκειμένου να καθοριστεί η αποτελεσματικότητά του. Τόσο κατά το σχεδιασμό, όσο και κατά την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού προγράμματος

---

¹²¹ Το σύστημα αποτυπώνεται αναλυτικά στην υπ. αριθμ. 113613/9-11-2006 κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας με θέμα «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 113172/2005 (ΦΕΚ 1593 Β/17.11.2005) κοινής υπουργικής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας περί Συστήματος Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων», η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (αρ. φύλλου 1700, Τεύχος Β').

κατάρτισης, θα πρέπει να εξετάζεται καθένας από τους επόμενους παράγοντες (Kirkpatrick, 1999):

- i. Αναγνώριση αναγκών εκπαιδευομένων
- ii. Καθορισμός αντικειμενικών στόχων προγράμματος
- iii. Καθορισμός περιεχομένου προγράμματος
- iv. Επιλογή συμμετεχόντων
- v. Καθορισμός χρονοδιαγράμματος
- vi. Επιλογή του κατάλληλου εξοπλισμού
- vii. Επιλογή εκπαιδευτών
- viii. Επιλογή και προετοιμασία οπτικοακουστικών πόρων
- ix. Συντονισμός του προγράμματος
- x. Τρόπος αποτίμησης του προγράμματος

Η αξιολόγηση ενός προγράμματος σχετίζεται με την αποτίμηση της ποιότητας αυτού.

4.10.1 Η έννοια της ποιότητας στην εκπαίδευση

Η έννοια της ποιότητας είναι πολυσύνθετη και περιλαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες, διαφορετικές προοπτικές αντιμετώπισης και διαφορετικές μορφές (Ehlers, 2003). Η ποιότητα θα μπορούσε να θεωρηθεί:

- υπεροχή, όταν αντιμετωπίζεται ως υπέρβαση προτύπων,
- τελειότητα, όταν αναφέρεται σε απουσία ελαττωμάτων,
- λειτουργικότητα, όταν αφορά το βαθμό χρησιμότητας/χρηστικότητας,
- επαρκής απόδοση, όταν μετράται ο λόγος κόστους - οφέλους ή τιμής - απόδοσης,
- μετασχηματισμός (μετάπλαση), όταν περιγράφεται η σχέση εκπαιδευομένου - εκπαιδευτικού προγράμματος και γίνεται αναφορά στην πρόοδο του εκπαιδευομένου διαμέσου της μαθησιακής διαδικασίας (Ehlers, 2003).

Ειδικά στην περίπτωση της ηλεκτρονικής μάθησης, η ποιότητα δεν αφορά αποκλειστικά τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, αλλά περιλαμβάνει το συνολικό μα-

θησιακό περιβάλλον. Η ποιότητα είναι αυτή που θα καθορίσει το μέλλον της ηλεκτρονικής μάθησης και θα πρέπει να επεκτείνεται σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα ενός προγράμματος ηλεκτρονικής διά βίου μάθησης (Ehlers, 2003). Μια προσέγγιση ποιότητας, στα πλαίσια της ηλεκτρονικής μάθησης, περιλαμβάνει τις πολιτικές, τις διαδικασίες, τους κανόνες, τα κριτήρια, τα εργαλεία, τις λίστες ελέγχου και κάθε άλλο όργανο ή μηχανισμό επαλήθευσης, που έχουν ως στόχο τη διασφάλιση και προαγωγή της ποιότητας στο χώρο της προσφοράς ηλεκτρονικής μάθησης (EQO, 2004).

Η ποιότητα αναφέρεται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά επίπεδα ή διαδικασίες (Ehlers, 2003):

- Προαπαιτούμενα (εισροές, δομική ποιότητα): Διαθεσιμότητα και δυνατότητες τεχνολογικού εξοπλισμού, προσόντα εκπαιδευτών.
- Μαθησιακή διαδικασία (ποιότητα διαδικασίας), π.χ. αλληλεπίδραση εκπαιδευομένων, τρόποι μάθησης, μαθησιακό περιεχόμενο και επιθυμητοί στόχοι.
- Αποτελέσματα (ποιότητα εκροών), π.χ. βελτίωση των επαγγελματικών ικανοτήτων των εκπαιδευομένων.

4.10.2 Η διασφάλιση ποιότητας στην εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο

Η ανάγκη για διασφάλιση της ποιότητας στην παραγωγή και διάθεση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών είναι αδιαμφισβήτητη. Διεθνώς αναπτύσσονται πολλές προσπάθειες καθορισμού των ποιοτικών χαρακτηριστικών ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, προκειμένου να ωφεληθούν τόσο οι εκπαιδευόμενοι, όσο και όσοι συμμετέχουν ενεργά στη χρηματοδότησή του. Επειδή στις μέρες μας η εκπαίδευση αντιμετωπίζεται από ιδιώτες, επιχειρήσεις και πολιτεία ως συνειδητή επενδυτική δραστηριότητα με συγκεκριμένες στοχεύσεις και προτεραιότητες, η διασφάλιση της ποιότητας στοχεύει, μεταξύ άλλων, στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της επένδυσης (Ζαμπάρα et al., 2005).

Η ποιότητα στο χώρο της εκπαίδευσης, και ειδικότερα της ηλεκτρονικής μάθησης, αποτελεί σημαίνον ζήτημα, τόσο σε ερευνητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο

(ISO, 2006). Στις ΗΠΑ δραστηριοποιούνται διάφοροι οργανισμοί¹²² ή ενώσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαίδευση, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν ομάδες πανεπιστημίων και κολλεγίων¹²³ ή επαγγελματικών ενώσεων. Μια σύντομη επισκόπηση (Ζαμπάρα et al., 2005) και σύνθεση των κριτηρίων και των βέλτιστων πρακτικών που προτείνονται, οδηγεί στη διαπίστωση ότι εξετάζουν τα παρακάτω:

- i. Ύλη (curriculum) και Διδασκαλία (Μάθηση και περιεχόμενο, Αλληλεπιδράσεις, Αποτίμηση/Μέτρηση, Εργαλεία και μέσα)
- ii. Συστήματα και υπηρεσίες υποστήριξης της μάθησης
- iii. Διδάσκοντες και υποστήριξή τους
- iv. Υπηρεσίες βιβλιοθήκης και μάθησης
- v. Υπηρεσίες και ενημέρωση εκπαιδευομένων
- vi. Σχεδιασμός, αξιολόγηση και αποτίμηση προγράμματος.

Η εκπαιδευτική διαδικασία έχει υποστεί ορισμένες μεταβολές τα τελευταία χρόνια, λόγω της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής μάθησης. Μπορεί η προσδοκία άμβλυνσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο χώρος της εκπαίδευσης, λόγω αξιοποίησης των ΤΠΕ, να μην έχει επαληθευτεί (Mayes, 2002), αλλά οι εξελίξεις στο πεδίο της ηλεκτρονικής μάθησης έχουν μεταθέσει το κέντρο του ενδιαφέροντος από τους εκπαιδευτές στους εκπαιδευόμενους (Parker, 2004). Έτσι, σε μια μαθητοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία, εγγυητής της ποιότητας δεν μπορεί να είναι μόνο ο εκπαιδευτικός φορέας, αλλά απαιτείται η υιοθέτηση διαδικασιών που μεγιστοποιούν τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους πελάτες - καταναλωτές εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Parker, 2004).

Στις ΗΠΑ ιδιωτικοί φορείς έχουν δημοσιεύσει πρότυπα ποιότητας για το ηλεκτρονικό υλικό που συνοδεύει προγράμματα σπουδών ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης (μέσω παγκοσμίου ιστού ή με τη χρήση πολυμέσων), όπως, για παράδειγμα, ο οργανισμός American Society of Training & Development

---

¹²² πρβλ. Ενότητα 4.7

¹²³ Για παράδειγμα: Commission on Colleges of the Southern Association of Colleges and Schools (<http://www.sacscoc.org/>), Northwest Commission on Colleges and Universities - NWCCU (<http://www.nwccu.org/>), Accrediting Commission for Senior Colleges and Universities of the Western Association of Schools and Colleges ACSCU (<http://www.wascenior.org/wasc/>), κ.ά.

(ASTD¹²⁴). Τα πρότυπα¹²⁵ αυτά χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού (courseware) ενός συστήματος ηλεκτρονικής μάθησης, όπως αυτό παρέχεται από έναν φορέα εκπαιδευτικών υπηρεσιών, είναι δε ανεξάρτητα από το Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης (Learning Management System) που χρησιμοποιείται.

Τα πρότυπα του ASTD διακρίνονται σε 4 κατηγορίες - δέσμες:

- i. Δέσμη 1: Πρότυπα Διεπαφής, τα οποία αφορούν τη σχέση του εκπαιδευόμενου με το εκπαιδευτικό υλικό (προσανατολισμός χρήστη, χαρακτηριστικά ιχνηλασίας, υποχρεωτικές και προαιρετικές λειτουργίες πλοήγησης, υποστήριξη λειτουργίας).
- ii. Δέσμη 2: Πρότυπα Συμβατότητας, τα οποία αφορούν τη σχέση μεταξύ του εκπαιδευτικού υλικού, του λειτουργικού συστήματος και των σχετικών εφαρμογών (εγκατάσταση, εκτέλεση, απεγκατάσταση, ρυθμίσεις).
- iii. Δέσμη 3: Πρότυπα Ποιότητας Παραγωγής, τα οποία εξετάζουν την ποιότητα κειμένου, γραφικών, παρουσίασης καθώς και την εμφάνιση αυτών (ευκρίνεια, μορφοποίηση, εσωτερική συνέπεια πολυμεσικών στοιχείων).
- iv. Δέσμη 4: Πρότυπα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, τα οποία εξετάζουν τη σχέση μεταξύ γενικών σκοπών (επιδιώξεων) του προγράμματος σπουδών, ειδικών αντικειμενικών στόχων, περιεχομένου διδασκαλίας, διδακτικών μεθόδων και εκπαιδευόμενων (διατύπωση γενικού σκοπού προγράμματος σπουδών, παρουσίαση αντικειμενικών στόχων, συνάφεια αντικειμενικών στόχων και περιεχομένου, παρουσίαση, διευκόλυνση της μάθησης, πρακτική εξάσκηση και ανατροφοδότηση, τεχνικές εμπλοκής στη μαθησιακή διαδικασία, αποτίμηση της μάθησης - εγκυρότητα αξιολόγησης).

Στον Καναδά έχουν δημοσιευθεί γενικές οδηγίες¹²⁶ από την Canadian Association of Community Education (CACE). Οι οδηγίες αυτές παρέχουν τις κατευθυντήριες

---

¹²⁴ <http://www.astd.org/>

¹²⁵ E-learning Courseware Certification (ECC)

http://workflow.ecc-astdinstitute.org/index.cfm?sc=help&screen_name=cert_view

¹²⁶ http://www.eqcheck.com/eq/elearning_quality.html

γραμμές (Canadian Recommended E-Learning Guidelines - CanREGs¹²⁷), ώστε να επιβεβαιώνεται ότι ένα προϊόν ηλεκτρονικής μάθησης παρέχει ικανοποιητική απόδοση, σύμφωνα με συγκεκριμένα πρότυπα. Οι οδηγίες ενσωματώνουν πρακτικές και αποτελέσματα έρευνας στις μαθησιακές τεχνολογίες και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, συστήνονται δε από αρκετούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς¹²⁸ του Καναδά.

Στην Αυστραλία, όπου υπάρχει παράδοση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, υφίσταται ένα εθνικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση και στους οργανισμούς κατάρτισης γενικότερα (βλ. Australian Universities Quality Agency¹²⁹, National Board of Employment, Education and Training¹³⁰, The Open and Distance Learning Association of Australia¹³¹). Μεταξύ των λειτουργιών που αξιολογούνται είναι: Σχεδιασμός και διοίκηση ενός εκπαιδευτικού οργανισμού, εξωτερική απήχηση αυτού, οικονομική και φυσική υποδομή, μάθηση και διδασκαλία, υποστήριξη εκπαιδευομένων, έρευνα, βιβλιοθήκες και υπηρεσίες πληροφόρησης, διεθνοποίηση του οργανισμού, θέματα προσωπικού (Inglis, 2005).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες για τον προσδιορισμό κριτηρίων και μέτρων για τη διασφάλιση ποιότητας στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Open and Distance Learning - ODL), αλλά οι προσπάθειες για την ηλεκτρονική μάθηση ακόμη βρίσκονται σε αρχικό στάδιο (Kefalas et al., 2003). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδότησε το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ποιότητας για την ηλεκτρονική μάθηση (European Quality Observatory - EQO¹³²), του οποίου βασικός στόχος είναι η δημιουργία ενός μοντέλου περιγραφής και κατηγοριοποίησης μεθόδων και προσεγγίσεων ποιότητας που εφαρμόζο-

---

¹²⁷ Canadian Association for Community Education (2002) *Canadian Recommended E-Learning Guidelines* (CanREGs) http://www.eqcheck.com/eq/english_final.pdf

¹²⁸ Τέτοιοι είναι οι οργανισμοί: Alberta Online Consortium, Association for Media and Technology in Education in Canada, Canadian Association for Community Education, Canadian Association for Distance Education, Commonwealth of Learning, Licesf TéléUniversité, Office of Learning Technologies, Human Resources Development Canada, SchoolNet Canada.

¹²⁹ <http://www.auqa.edu.au/>

¹³⁰ <http://www.dest.gov.au/archive/nbeet/>

¹³¹ <http://odlaa.une.edu.au/>

¹³² <http://www.eqo.info/index.cfm>

νται στην ηλεκτρονική μάθηση. Το Παρατηρητήριο ασχολείται με την προτυποποίηση των περιγραφών των διαφόρων προσεγγίσεων στη διασφάλιση της ποιότητας, καθώς επίσης και με την ανάπτυξη πανευρωπαϊκής βάσης μεθόδων και προσεγγίσεων ποιότητας για την ηλεκτρονική μάθηση (Ζαμπάρα et al., 2005).

Μερικές χώρες της Ευρώπης έχουν ιδρύσει θεσμούς, οι οποίοι εκδίδουν οδηγίες για την διασφάλιση ποιότητας για τους φορείς που παρέχουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Στην Αγγλία υπάρχουν δύο τέτοιοι θεσμοί, η Υπηρεσία Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Quality Assurance Agency for Higher Education - QAA¹³³) και το Συμβούλιο για την Ποιότητα στην Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, με την επωνυμία Open and Distance Learning Quality Council - ODLQC¹³⁴ (Brown, 2000).

Οι οδηγίες της QAA έχουν συμβουλευτικό ρόλο σε ό,τι αφορά τη διασφάλιση ποιότητας και τα ακαδημαϊκά πρότυπα των προγραμμάτων ανώτατης εκπαίδευσης που παρέχονται με τις μεθόδους της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο αυτά προσφέρονται (δι' αλληλογραφίας ή ηλεκτρονικά). Οι οδηγίες αυτές αφορούν τα εξής:

- i. Σχεδίαση συστήματος.
- ii. Θέσπιση ακαδημαϊκών προτύπων και ποιότητας στις διαδικασίες σχεδίασης προγραμμάτων, έγκρισης και αναθεώρησης.
- iii. Διασφάλιση ποιότητας και προτύπων στη διαχείριση της παράδοσης του προγράμματος.
- iv. Ανάπτυξη και υποστήριξη των εκπαιδευομένων.
- v. Επικοινωνία και εκπροσώπηση εκπαιδευομένων.
- vi. Αξιολόγηση εκπαιδευομένων.

Οι οδηγίες του ODLQC διακρίνουν έξι τομείς προτύπων ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: 1) Αποτελέσματα, 2) Πόρους, 3) Υποστήριξη, 4) Προώθηση,

---

¹³³ <http://www.qaa.ac.uk/>

¹³⁴ <http://www.odlqc.org.uk/>

5) Εκπαιδευτικούς φορείς, 6) Συνεργασία φορέων. Το ODLQC κατηγοριοποιεί τις περιοχές διασφάλισης ποιότητας ως εξής :

- i. Στόχοι και αποτελέσματα προγράμματος.
- ii. Περιεχόμενο προγράμματος σπουδών.
- iii. Δημοσιότητα και προσέλκυση εκπαιδευομένων.
- iv. Διαδικασίες εισαγωγής.
- v. Υποστήριξη της μάθησης.
- vi. Κέντρα στήριξης εκπαίδευσης.
- vii. Εκπαιδευτική μέριμνα.
- viii. Οργάνωση του εκπαιδευτικού φορέα.
- ix. Καθορισμός δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, διαδικασίες τήρησης προτύπων.
- x. Πιστοποίηση γνώσεων.

Το μοντέλο αυτό επιδεικνύει μια ολοκληρωμένη θεώρηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε αντίθεση με τα επιχειρηματικά μοντέλα που αντλούν στοιχεία από πιο γενικές αναλύσεις επιχειρηματικών διαδικασιών (Parker, 2004).

Το βρετανικό Ινστιτούτο British Institute for Learning and Development (BILD¹³⁵) έχει αναπτύξει την πρωτοβουλία Quality Mark¹³⁶ και προτείνει κριτήρια ποιότητας για φορείς παροχής προγραμμάτων σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης, φορείς που αναπτύσσουν ή παρέχουν περιεχόμενο και εκπαιδευτικές υπηρεσίες ή υποστηρίζουν τη μάθηση. Κατ' αυτόν τον τρόπο αξιολογεί τεχνολογική υποδομή, μαθησιακό περιβάλλον, θέματα διαλειτουργικότητας και προτύπων, θέματα πνευματικών δικαιωμάτων και αδειοδότησης. Ανάλογες πρωτοβουλίες υπάρχουν και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα η Γερμανία και η Φινλανδία.

Επειδή οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες αναφέρονται σε διαφορετικά μοντέλα και περιοχές της ηλεκτρονικής μάθησης (από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση έως την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση), ουσιαστικά φέρουν τα χαρακτηριστικά της κουλτούρας και του πλαισίου καταγωγής τους. Σε αρκετές πρωτοβουλίες συνυ-

---

¹³⁵ <http://www.thebild.org/home>

¹³⁶ <http://www.thebild.org/resource/learningcentres/qualitymark>

πάρχουν διαφορετικά μοντέλα προσέγγισης ποιότητας, τα οποία έχουν διαφορετικό πεδίο εφαρμογής - αντικειμενικούς στόχους και χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους αξιολόγησης, προσθέτοντας - κατ' αυτόν τον τρόπο - υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας (ISO, 2006) και λειτουργώντας ανασταλτικά σε προσπάθειες ευρύτερης αποδοχής και υιοθέτησης των πρωτοβουλιών αυτών σε μεγάλη κλίμακα (EFQUEL, 2007). Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) έχουν αναλάβει σχετικές πρωτοβουλίες.

Στο νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2007 που αφορά τη θέσπιση του *Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων* για τη διά βίου μάθηση, διατυπώνονται κοινές αρχές¹³⁷ για τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων:

- Οι πολιτικές και οι διαδικασίες για τη διασφάλιση ποιότητας πρέπει να αποτελούν το έρεισμα όλων των βαθμίδων του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.
- Η διασφάλιση ποιότητας πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής διοίκησης των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Η διασφάλιση ποιότητας πρέπει να περιλαμβάνει τακτική αξιολόγηση των ιδρυμάτων, των προγραμμάτων τους ή των συστημάτων τους από εξωτερικούς φορείς ή οργανισμούς παρακολούθησης.
- Οι εξωτερικοί φορείς ή οργανισμοί παρακολούθησης που ασχολούνται με τη διασφάλιση ποιότητας πρέπει να υπόκεινται σε τακτική επιθεώρηση.
- Η διασφάλιση ποιότητας πρέπει να περιλαμβάνει τις πτυχές του πλαισίου αναφοράς, των εισροών, της διεργασίας και των εκροών, ενώ παράλληλα θα δίνει έμφαση στα παραγόμενα και στα μαθησιακά αποτελέσματα.
- Τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία:
  - σαφείς και μετρήσιμους στόχους και πρότυπα,

---

¹³⁷ Κοινές αρχές για τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στα πλαίσια του *Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων*
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2007-0463&language=EL&ring=A6-2007-0245#BKMD-25>

- κατευθύνσεις εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών,
  - κατάλληλους πόρους,
  - συνεπείς μεθόδους αξιολόγησης, οι οποίες να συνδυάζουν την αυτοαξιολόγηση με την εξωτερική επιθεώρηση,
  - μηχανισμούς και διαδικασίες ανατροφοδότησης για βελτίωση,
  - αποτελέσματα αξιολόγησης ευρέως προσβάσιμα.
- Πρέπει να συντονίζονται οι πρωτοβουλίες για τη διασφάλιση ποιότητας σε διεθνές, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να εξασφαλίζεται η γενική εποπτεία, η συνοχή, η συνέργεια και η πολυδιάστατη συστημική ανάλυση.
  - Η διασφάλιση ποιότητας πρέπει να είναι μια συνεργατική διαδικασία σε όλα τα επίπεδα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, με συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων σε κάθε κράτος μέλος και σε ολόκληρη την Κοινότητα.
  - Οι κατευθύνσεις διασφάλισης ποιότητας που δίνονται σε κοινοτικό επίπεδο δύνανται να αποτελέσουν σημεία αναφοράς για περαιτέρω αξιολογήσεις και μάθηση μέσω ομοτίμων.

Ο διεθνής οργανισμός International Organization for Standardization (ISO¹³⁸), σε μια προσπάθεια τυποποίησης των διαφόρων προσεγγίσεων ποιότητας, ανέπτυξε το πρότυπο ISO/IEC 19796-1¹³⁹, το οποίο παρέχει ένα πλαίσιο αναφοράς για την περιγραφή προσεγγίσεων ποιότητας για την εκπαίδευση, τη μάθηση και την κατάρτιση (Pawlowski, 2006). Το πρότυπο αυτό δεν οδηγεί σε πιστοποίηση, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διευκολύνει τη διαφάνεια και τη διαλειτουργικότητα της ποιότητας στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη νέων συστημάτων ποιότητας, την επέκταση ή το συνδυασμό υπάρχουσών προσεγγίσεων και τη δημιουργία πληροφοριακών συστημάτων που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της ποιότητας (ISO, 2006). Περιλαμβάνει ένα μοντέλο περιγραφής των προσεγγίσεων ποιότητας

¹³⁸ <http://www.iso.org/iso/home.htm>

¹³⁹ Εγκεκριμένο από την επιτροπή ISO/IEC JTC1 SC36 (International Organization for Standardization / International Electrotechnical Commission, Joint Technical Committee 1, Subcommittee 36: Information Technology for Learning, Education, and Training)

και ένα μοντέλο αναφοράς για τη συστηματική κατηγοριοποίηση διαδικασιών κατά την ανάπτυξη μαθησιακών σεναρίων. Οι κατηγορίες είναι:

- *Ανάλυση αναγκών.* Αναγνώριση και περιγραφή απαιτήσεων, προϋποθέσεων και περιορισμών ενός εκπαιδευτικού έργου (αναγνώριση συμμετεχόντων, καθορισμός αντικειμενικών στόχων, ανάλυση απαιτήσεων).
- *Ανάλυση πλαισίου.* Αναγνώριση του ευρύτερου πλαισίου λειτουργίας μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας (εξωτερικό περιβάλλον, ανθρώπινοι πόροι, κοινό - στόχος, εκπαιδευτικό και οργανωτικό πλαίσιο).
- *Σχεδιασμός.* Σύλληψη και σχεδιασμός εκπαιδευτικής διαδικασίας (μαθησιακοί στόχοι, περιεχόμενο, διδακτικές μέθοδοι, ρόλοι και δραστηριότητες, οργάνωση, τεχνικά θέματα, μέσα και αλληλεπίδραση, επικοινωνία, αξιολόγηση, συντήρηση - βελτίωση).
- *Ανάπτυξη.* Περιεχόμενο, Σχεδιασμός, Εκπαιδευτικά μέσα, Τεχνικά θέματα, Συντήρηση.
- *Υλοποίηση.* Περιγραφή υλοποίησης τεχνολογικών συνιστωσών (έλεγχος, προσαρμογή, ενεργοποίηση μαθησιακών πόρων, οργάνωση, τεχνική υποδομή).
- *Μαθησιακή διαδικασία.* Διαχείριση, Δραστηριότητες, Ανασκόπηση επιπέδων ικανότητας.
- *Αξιολόγηση/Βελτιστοποίηση.* Περιγραφή αρχών, διαδικασιών και μεθόδων αξιολόγησης (Σχεδιασμός, Υλοποίηση, Ανάλυση, Βελτιστοποίηση).

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι είναι αναγκαίο να αξιοποιηθεί η διεθνής εμπειρία σχετικά με τις προσεγγίσεις ποιότητας στην εκπαίδευση, τη μάθηση και την κατάρτιση γενικά, καθώς και στην ηλεκτρονική μάθηση ειδικότερα, κατά την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της παροχής προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης, κάνοντας τον απαραίτητο διαχωρισμό ανάμεσα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την δια βίου κατάρτιση με τις προσαρμογές που αυτός συνεπάγεται, και συνθέτοντας επιμέρους στοιχεία από επιτυχημένες πρακτικές.

5 Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

5.1 Επαγγελματικά περιγράμματα

5.1.1 Ορισμός - Σκοπός

Η πιστοποίηση των προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης αποτελεί σημαντικό στόχο, στα πλαίσια της διασφάλισης της ποιότητας των συστημάτων των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Βασικές προϋποθέσεις για την πιστοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος αποτελούν:

- η άμεση σύνδεση του περιεχομένου του και η συμβατότητα με το αντίστοιχο επαγγελματικό περίγραμμα (job profile) του επαγγέλματος ή της ειδικότητας στην οποία το πρόγραμμα απευθύνεται και
- η ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού (Αθανασούλη, 2006).

Σύμφωνα με την κοινή υπουργική απόφαση με τίτλο «Πιστοποίηση επαγγελματικών περιγραμμάτων»¹⁴⁰, *επαγγελματικό περίγραμμα* είναι το σύνολο των βασικών και επιμέρους επαγγελματικών λειτουργιών που συνθέτουν το αντικείμενο εργασίας ενός επαγγέλματος ή μιας ειδικότητας, καθώς και οι αντίστοιχες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για την ανταπόκριση στις λειτουργίες αυτές. Στον ορισμό αυτό θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και οι κανόνες δεοντολογίας και επαγγελματικής ηθικής (ΥΠΕΣΔΔΑ, 2007).

Σκοπός της ανάπτυξης και πιστοποίησης επαγγελματικών περιγραμμάτων είναι η συστηματοποιημένη ανάλυση και καταγραφή του περιεχομένου των επαγγελμάτων, καθώς και των τρόπων απόκτησης των απαιτούμενων για την άσκηση του επαγγέλματος προσόντων. Ειδικότερα, με την εφαρμογή του συστήματος των επαγγελματικών περιγραμμάτων επιτυγχάνεται (ΕΚΕΠΙΣ, 2007):

- Η άμεση σύνδεση του περιεχομένου των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης με τα αντίστοιχα επαγγελματικά περιγράμματα.

---

¹⁴⁰ ΦΕΚ τ. Β', 566/8-5-2006

- Η θεσμοθέτηση μεθόδων, προδιαγραφών και κριτηρίων ανάπτυξης, αξιολόγησης και πιστοποίησης επαγγελματικών περιγραμμάτων.
- Η ενίσχυση της αξιοπιστίας της επαγγελματικής κατάρτισης και η στενότερη σύνδεσή της με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού και η διευκόλυνση της ένταξης των ανέργων και των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων στην απασχόληση.
- Η διασφάλιση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων που υλοποιούνται στο πλαίσιο της δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης.
- Η ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων στο σύστημα της δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης.

Με την εφαρμογή του συστήματος επαγγελματικών περιγραμμάτων επιτυγχάνεται μακροπρόθεσμα (Βασίλαινας, 2005):

- Η δυνατότητα αναγνώρισης εναλλακτικών τρόπων απόκτησης επαγγελματικών προσόντων.
- Η δυνατότητα αναγνώρισης των εκροών (outputs) των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Η αποδοχή από την αγορά εργασίας των προσόντων που αποκτώνται μέσω του συστήματος της δια βίου κατάρτισης, δεδομένου ότι οι συντελεστές της συμμετέχουν στον καθορισμό των απαιτούμενων προσόντων για κάθε επάγγελμα ή ειδικότητα.

Η προσέγγιση αυτή είναι συμβατή με τις προτάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013»¹⁴¹ και μπορεί να συμβάλλει στην επίλυση γενικότερων προβλημάτων που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό (σύστημα προσλήψεων, χαμηλός βαθμός επαγγελματισμού, μειωμένη ενδοϋπηρεσιακή ή διϋπηρεσιακή κινητικότητα), εντάσσοντας την κατάρτιση σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων που περιλαμβάνει ε-

¹⁴¹ Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης - Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης - *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013»*
[www.gspa.gr/\(0208313332373257\)/documents/ανθρωπινο%20δυναμικο.ppt](http://www.gspa.gr/(0208313332373257)/documents/ανθρωπινο%20δυναμικο.ppt)

φαρμογή στοχοθεσίας, αξιολόγησης και μέτρησης της αποδοτικότητας (ΥΠΕΣΔ-ΔΑ, 2007).

5.1.2 Το μοντέλο των επαγγελματικών προδιαγραφών

Η ανάλυση ενός επαγγελματικού περιγράμματος, βασίζεται στην φιλοσοφία των επαγγελματικών προδιαγραφών (occupational standards). Ως *επαγγελματικές προδιαγραφές* ορίζονται τα από κοινού προσδιοριζόμενα (εργοδότες - εργαζόμενοι), κρίσιμα εκείνα σημεία - δείκτες εργασιακής απόδοσης, με βάση τα οποία η επίδοση ενός ατόμου στην εργασία του κρίνεται ως αποτελεσματική.

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που ενσωματώνει στο περιεχόμενό του τις επαγγελματικές προδιαγραφές, με τη μορφή των μαθησιακών στόχων, καταλήγει στη χορήγηση τίτλου σπουδών ο οποίος πιστοποιεί:

- Την ικανότητα του εκπαιδευόμενου να αποδίδει σε ένα φάσμα εργασιών/δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο επάγγελμα ή ειδικότητα.
- Τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική απόδοση στην εργασία του.

Η ανάπτυξη, εν συντομία, του μοντέλου των επαγγελματικών προδιαγραφών περιλαμβάνει, αρχικά, την οριοθέτηση των δραστηριοτήτων που συνθέτουν το αντικείμενο εργασίας (προφίλ) ενός επαγγέλματος, μιας θέσης εργασίας ή μιας ειδικότητας. Στη συνέχεια, τον προσεκτικό εντοπισμό των προδιαγραφών που προσδιορίζουν την αποτελεσματικότητα της απόδοσης του εργαζομένου στο συγκεκριμένο επάγγελμα. Ακολουθεί η αντιστοίχιση αυτών των προδιαγραφών με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές που θα πρέπει να διαθέτει ένας εργαζόμενος ώστε να επιτύχει τις προσδιορισμένες προδιαγραφές εργασιακής απόδοσης. Οι απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις - συμπεριφορές εντοπίζονται προσεκτικά από ομάδα ειδικών και επαγγελματιών του χώρου

και αξιολογούνται, ως προς το επιθυμητό επίπεδο απόδοσης, από εκπροσώπους των αντιπροσωπευτικών φορέων του επαγγέλματος (Αθανασούλη, 2006).

Συνάγεται, λοιπόν, ότι για τον προσδιορισμό των γνώσεων, των ικανοτήτων - δεξιοτήτων και των στάσεων και συμπεριφορών, που συγκροτούν το υπό διαμόρφωση επάγγελμα του εκπαιδευτή και αποτελούν προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εκτέλεση του έργου του, χρειάζεται η ανάλυση του περιγράμματος της θέσης εργασίας (Βεργίδης, 2002).

Το περίγραμμα μιας θέσης εργασίας περιλαμβάνει:

- Ανάλυση του αντικειμένου εργασίας.
- Περιγραφή των καθηκόντων, των ευθυνών και των δραστηριοτήτων που επωμίζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων για την επιτέλεση του έργου του. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να διακριθούν σε διαρκείς, περιοδικές και περιστασιακές.
- Τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται, δηλαδή σπουδές, εξειδίκευση, εμπειρία (Βεργίδης, 2002).

5.1.3 Τα αποτελέσματα στην εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικές πολιτικές στην Ελλάδα αντιμετώπιζαν το ζήτημα της αποτελεσματικότητας και της διασφάλισης της ποιότητας της εκπαίδευσης με ρυθμίσεις θεσμικού κυρίως χαρακτήρα, με τη θέσπιση ενιαίων προδιαγραφών, καθώς και με την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο προβληματισμός γύρω από τα εκπαιδευτικά πράγματα στην Ελλάδα συνδέεται, πρωτίστως, και αφορά στον τρόπο οργάνωσης και εφαρμογής του εκπαιδευτικού συστήματος και πολύ λιγότερο στο ίδιο το περιεχόμενο και το αποτέλεσμα της εκπαίδευσης. Το καινοτόμο στοιχείο που το συγκεκριμένο μοντέλο εισάγει είναι η δυνατότητα σαφούς και εκ των προτέρων προσδιορισμού του αποτελέσματος, το οποίο ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα επιδιώκει. Το γεγονός αυτό καθιστά, όπως υποστηρίζεται, άμεσα μετρήσιμη την αποτελεσματικότητα του περιεχομένου του (Αθανασούλη, 2006).

Στους περισσότερους τομείς απασχόλησης, υπάρχει πάντα ένα αναγνωρισμένο σημείο - δείκτης εργασιακής απόδοσης (benchmark), το οποίο συνδέεται με την επίτευξη των προδιαγραφών της αποτελεσματικότητας. Για παράδειγμα, στη βιομηχανία το σημείο αυτό σχετίζεται με την τήρηση των προδιαγραφών ελέγχου ποιότητας, ώστε να παραχθεί σωστά ένα προϊόν. Στον τομέα των υπηρεσιών ως σημείο - πρότυπο εργασιακής απόδοσης μπορεί να θεωρηθεί η ανταπόκριση στις απαιτήσεις του πελάτη. Επίσης, αντίθετα με ότι συμβαίνει στην εκπαίδευση, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις δεν υπάρχει δυνατότητα για δεύτερη καλύτερη εργασιακή απόδοση όσον αφορά στην επίτευξη αυτών των προδιαγραφών (Αθανασούλη, 2006).

Η μεταφορά του μοντέλου στον εκπαιδευτικό χώρο προσφέρει τη δυνατότητα, όπως προαναφέρθηκε, εκ των προτέρων προσδιορισμού του επιδιωκόμενου αποτελέσματος (*learning outcome*) της εκπαίδευσης. Οι προδιαγραφές εργασιακής απόδοσης αναδεικνύονται στα σημεία εκείνα με βάση τα οποία ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να αξιολογηθεί ως αποτελεσματικό ή όχι. Η παραπάνω λογική, έρχεται σε αντίθεση με τη δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και των εκπαιδευτικών συστημάτων πολλών άλλων χωρών, τα οποία ορίζονται σε σχέση με τις μαθησιακές *εισροές* (inputs), υπό την έννοια του προκαθορισμού των προγραμμάτων σπουδών, του περιεχομένου των μαθημάτων, των προδιαγραφών υλοποίησης κ.λπ. Αντίστοιχα, το είδος και το περιεχόμενο των προσόντων και δεξιοτήτων καθορίζονται με βάση το εκπαιδευτικό περιεχόμενο και όχι τις πραγματικές ανάγκες του κάθε επαγγέλματος (Αθανασούλη, 2006).

Η μεταστροφή σε ένα σύστημα που καθορίζεται από τα αποτελέσματα - *εκροές* (outputs) έχει, όπως γίνεται αντιληπτό, θεμελιώδεις επιπτώσεις στο σχεδιασμό του περιεχομένου της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ο προσδιορισμός των μαθησιακών στόχων με βάση τις επαγγελματικές προδιαγραφές επιτρέπει την δημιουργία ενός ευρύτατου φάσματος κριτηρίων που μπορεί να υιοθετηθούν από οποιοδήποτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα και ανεξαρτήτως του τρόπου υλοποίησής του. Τα κριτήρια - προδιαγραφές εργασιακής απόδοσης παρέχουν, κατ' αυτόν τον τρόπο, ένα ενοποιημένο εννοιολογικά πλαίσιο, στο οποίο διαφο-

ρετικές μορφές μάθησης (τυπική, μη τυπική, άτυπη μάθηση) μπορούν να ενταχθούν και να αξιολογηθούν (Αθανασούλη, 2006).

Το μοντέλο αυτό, ως προς την κεντρική του σύλληψη, συνδέει άμεσα το περιεχόμενο της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την δυνατότητα νέων σχημάτων και μεθόδων αξιολόγησης που προσφέρει, συμβάλλει καθοριστικά στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και αναγνωρισιμότητας των προγραμμάτων της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.

Ως προς το θεσμικό του πλαίσιο, η απαραίτητη προϋπόθεση της τριμερούς συμμετοχής (κράτος - εργοδότες - εργαζόμενοι) δημιουργεί προϋποθέσεις ενίσχυσης του κοινωνικού διαλόγου και θέτει τους κοινωνικούς εταίρους ενώπιον της ευθύνης τους στο ζήτημα της εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού.

Τα επιμέρους στοιχεία που το διακρίνουν, όπως η δυνατότητα διαβάθμισης των γνώσεων και δεξιοτήτων, η λογική των ανεξάρτητων εκπαιδευτικών ενοτήτων (modules) και της συγκέντρωσης πιστωτικών μονάδων¹⁴² (credit accumulation), ευνοούν την ανάπτυξη βασικών χαρακτηριστικών της δια βίου μάθησης, όπως την εξατομικευμένη μάθηση, την αξιοποίηση της μάθησης στο χώρο εργασίας (workplace learning), την ευρύτερη συμμετοχή ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων, καθώς και την κινητικότητα των εργαζομένων (Αθανασούλη, 2006).

5.2 Προς ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων

Η μεταφορά σε ένα σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που προσδιορίζεται από τις προδιαγραφές του αποτελέσματος και βασίζεται σε γνώσεις και δεξιότητες, όπως αυτές προκύπτουν από την ανάλυση ενός επαγγελματικού περιγράμματος, απαιτεί, κυρίως, την ανάπτυξη και εφαρμογή ενός Εθνικού

---

¹⁴² Πρβλ. ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System). Περισσότερες διαθέσιμες πληροφορίες στα: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html και <http://www.csd.auth.gr/studies/ects.php>

Πλαισίου (Πιστοποίησης) Επαγγελματικών Προσόντων (Αθανασούλη, 2006). Ως *Εθνικό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων* νοείται το εργαλείο για την κατηγοριοποίηση των προσόντων, σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων επίτευξης καθορισμένων επιπέδων μάθησης. Το εν λόγω μέσο στοχεύει στη συνένωση σε ενιαίο σύνολο και στο συντονισμό των εθνικών υποσυστημάτων επαγγελματικών προσόντων, καθώς και στη βελτίωση της διαφάνειας, της πρόσβασης, της εξέλιξης και της ποιότητας των επαγγελματικών προσόντων σε σχέση με την αγορά εργασίας και την κοινωνία των πολιτών. Αυτό προκύπτει και από πρόσφατο ψήφισμα¹⁴³ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τη θέσπιση του *Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων* για τη διά βίου μάθηση.

Στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς, το οποίο θα χρησιμεύσει ως μηχανισμός μετατροπής μεταξύ διαφορετικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων και μεταξύ των επιπέδων τους, τόσο για τη γενική και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Το εν λόγω πλαίσιο θα βελτιώσει τη διαφάνεια, τη συγκρισιμότητα και τη δυνατότητα μεταφοράς των επαγγελματικών προσόντων των πολιτών, τα οποία έχουν πιστοποιηθεί, σύμφωνα με την πρακτική που ισχύει στα διάφορα κράτη μέλη.

Κάθε επίπεδο επαγγελματικών προσόντων πρέπει, κατ' αρχάς, να μπορεί να επιτευχθεί μέσω ποικίλων διαδρομών εκπαίδευσης και σταδιοδρομίας. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων πρέπει να δώσει στους διεθνείς κλαδικούς οργανισμούς τη δυνατότητα να συσχετίσουν τα δικά τους συστήματα επαγγελματικών προσόντων με ένα κοινό ευρωπαϊκό σημείο αναφοράς και έτσι να απεικονίζει τη σχέση των διεθνών κλαδικών προσόντων με τα εθνικά συστήματα προσόντων. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα συμβάλλει στους ευρύτερους στόχους της προώθησης της διά βίου μάθησης και της αύξησης της απασχολησιμότητας, της κινητικότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης των εργαζομένων και των εκπαιδευόμενων. Επίσης θα συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη σύνδεση εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχό-

---

¹⁴³ «Πιστοποιήσεις για τη δια βίου μάθηση», Στρασβούργο 24.10.2007 [P6_TA(2007)0463] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0463+0+DOC+XML+V0//EL>

λησης και στη μείωση του χάσματος μεταξύ τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης, οδηγώντας έτσι στην επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτώνται μέσω της εμπειρίας. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων δεν περιγράφει συγκεκριμένα προσόντα ή ικανότητες ενός ατόμου και, επομένως, κάθε συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν πρέπει να υπάρχει στο αντίστοιχο επίπεδο του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων, μέσω του σχετικού εθνικού συστήματος επαγγελματικών προσόντων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2007). Δηλαδή ο σχεδιασμός και ο προσανατολισμός των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων, πρέπει να είναι συμβατός με αυτόν του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων (TTnet, 2007).

Σημειώνεται ότι οι κοινές αρχές για τη διασφάλιση της ποιότητας (βλ. Ενότητα 5.6.2), επί των οποίων θα πρέπει να στηρίζεται η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων, περιλαμβάνονται σε αποφάσεις θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁴⁴.

Στη συνέχεια περιγράφονται οι προτεινόμενες μέθοδοι για την πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης, φορέων και προγραμμάτων σπουδών που υποβάλλονται από εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Επίσης καταγράφεται η πρόταση για τη δομή και το περιεχόμενο ενός αρθρωτού προγράμματος σπουδών για εκπαιδευτές ενηλίκων. Σημειώνεται ότι κάποιες από τις προτεινόμενες μεθόδους αποτελούν προσαρμογή των ήδη υπάρχουσών διαδικασιών πιστοποίησης εκπαιδευτών, προγραμμάτων και φορέων, οι οποίες αναφέρονται σε συμβατικές μορφές εκπαίδευσης και είναι εμπλουτισμένες με τα συμπεράσματα της σχετικής βιβλιογραφίας.

---

¹⁴⁴ Τέτοιες είναι τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της 23ης και 24ης Μαΐου 2004, η σύσταση 2006/143/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 2006 για περαιτέρω ευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα πρότυπα και οι κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση της ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που συμφωνήθηκαν από τους αρμόδιους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση υπουργούς κατά τη σύνοδό τους στο Μπέργκεν.

5.3 Πιστοποίηση ατόμων

Η προτεινόμενη διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων αποτελεί μια εθελοντική διαδικασία, μέσω της οποίας ένας οργανισμός ή φορέας πιστοποίησης θα μπορεί να αποτιμά και να δίνει πληροφορίες για το βαθμό ικανότητας μεμωμένων εκπαιδευτών. Η διαδικασία θα μπορούσε να είναι υποχρεωτική, εάν κάτι τέτοιο υπαγορεύεται από νομοθετικές ρυθμίσεις ή κανονιστικές διατάξεις.

Η πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων αφορά δύο περιπτώσεις:

α) Στην πιστοποίηση αυτών που έχουν παρακολουθήσει κάποιο (πιστοποιημένο) πρόγραμμα εκπαίδευσης - κατάρτισης, όπου η διαδικασία της πιστοποίησης είναι φυσικό επακόλουθο της επιτυχούς αξιολόγησής τους, και

β) στην πιστοποίηση αυτών που δεν έχουν παρακολουθήσει τέτοιο πρόγραμμα και προσέρχονται απευθείας για πιστοποίηση σε αρμόδιο φορέα.

Σε κάθε περίπτωση πάντως προτείνεται να πιστοποιηθούν ως προς τις «Ικανότητες Εκπαιδευτών Ενηλίκων» που διατυπώνονται στην Ενότητα 3.7.4 και διακρίνονται σε επαγγελματικές, εκπαιδευτικές, επικοινωνιακές και τεχνολογικές:

Επαγγελματικές

- Να θεμελιώνει και να διατηρεί την επαγγελματική του αξιοπιστία, μέσω της συνεχούς βελτίωσης των επαγγελματικών του γνώσεων.
- Να συμμορφώνεται με τα ισχύοντα ηθικά και νομικά πρότυπα.
- Να γνωρίζει της προδιαγραφές της εκπαίδευσης ενηλίκων και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, κάνοντας ιδιαίτερη μνεία σε αυτές της ηλεκτρονικής.

Εκπαιδευτικές

- Να επιλέγει κατάλληλες και αποτελεσματικές διδακτικές μεθόδους.
- Να επιλέγει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και να δημιουργεί σχέδια μαθημάτων που διευκολύνουν τη μάθηση.
- Να δημιουργεί αποτελεσματικό μαθησιακό περιβάλλον, κινητοποιώντας και εμπλέκοντας τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία.

- Να ενθαρρύνει τη συμμετοχικότητα των εκπαιδευομένων.
- Να αξιολογεί τη μάθηση και την απόδοση.

Επικοινωνιακές (Παρουσίασης)

- Να επιδεικνύει αποτελεσματικές δεξιότητες παρουσίασης.
- Να επιδεικνύει αποτελεσματικές επικοινωνιακές δεξιότητες.
- Να είναι σε θέση να παρέχει ανατροφοδότηση, διευκρινήσεις, συμβουλές και υποστήριξη.
- Να είναι ικανός να θεμελιώσει κανόνες για τη συζήτηση/αλληλεπίδραση εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων και εκπαιδευομένων μεταξύ τους.
- Να είναι ενήμερος για πολιτισμικές διαφορές.

Τεχνολογικές

- Να αποκτήσει γνώσεις για τις τεχνολογίες ηλεκτρονικής μάθησης και την πρόσβαση σε αυτές.
- Να διαθέτει τεχνολογικές γνώσεις και ειδικότερα γνώσεις ΤΠΕ (Διαδίκτυο, πολυμέσα).
- Να χρησιμοποιεί με επάρκεια συστήματα ασύγχρονης (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, chat, φόρουμ συζητήσεων, πίνακες ανακοινώσεων, online ανάθεση εργασιών) και σύγχρονης επικοινωνίας (τηλεδιάσκεψη).
- Να κάνει κατάλληλη χρήση των τεχνολογικών εργαλείων, ώστε να παρέχει διαχειριστική υποστήριξη στους εκπαιδευόμενους και να διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία.

Η πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων συνίσταται στη διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών ή διπλωμάτων, τα οποία αναγνωρίζουν με επίσημο τρόπο τα επιτεύγματά τους, ύστερα από μια διαδικασία αξιολόγησης.

Στην παρούσα περίπτωση, η αξιολόγηση αναφέρεται στο σύνολο των μεθόδων και διαδικασιών που θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν για την εκτίμηση των επιδόσεων (γνώσεις, ικανότητες) των εκπαιδευτών ενηλίκων και που οδηγούν τυπικά στην πιστοποίηση αυτών. Η αξιολόγηση στοχεύει στον έλεγχο της εκπλήρωσης συγκεκριμένων απαιτήσεων ικανότητας (επαγγελματικών, εκπαιδευτικών, επικοινωνιακών).

νωνιακών και τεχνολογικών) και προτείνεται να γίνει μέσω ηλεκτρονικού (ψηφιακού) χαρτοφυλακίου εργασιών και online δραστηριότητας μικροδιδασκαλίας.

Το *ηλεκτρονικό ή ψηφιακό χαρτοφυλάκιο* (electronic/digital portfolio) αποτελεί μια συλλογή εργασιών που τεκμηριώνει την επίδοση ενός εκπαιδευομένου σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Δύναται να περιέχει αυθεντικές εργασίες, καθώς επίσης και πολυμεσικό υλικό και τεκμηρίωση από διάφορες πηγές. (IBSTPI)

Η *μικροδιδασκαλία* είναι η παρουσίαση δείγματος διδασκαλίας που έχει τη μορφή προσομοίωσης, δηλαδή ο αξιολογούμενος έχει το ρόλο του εκπαιδευτή και οι συνεκπαιδευόμενοι του των ρόλο των εκπαιδευομένων (ΕΚΕΠΙΣ, 2006). Η μικροδιδασκαλία χρησιμοποιείται ευρέως στην επιμόρφωση εκπαιδευτών, όπου οι ασκούμενοι εκπαιδευτές δίνουν διαλέξεις, οι οποίες σχολιάζονται από συνασκούμενους και έναν επιμορφωτή - συντονιστή. Αποτελεί τη βάση με την οποία μπορεί να δημιουργηθεί μια επιθυμητή ή να μεταβληθεί μια ανεπιθύμητη μορφή διδακτικής συμπεριφοράς του ασκούμενου - εκπαιδευτή (Ρετάλης et al., 2006). Η παραδοσιακή μορφή της μικροδιδασκαλίας μπορεί πολύ εύκολα να αλλάξει, αν αξιοποιηθούν συστήματα συνεργατικής μάθησης και πόροι ψηφιακού οπτικο-ακουστικού υλικού, δημιουργώντας ένα ευέλικτο και ελκυστικό περιβάλλον επιμόρφωσης εκπαιδευτών από απόσταση (Ρετάλης et al., 2006).

Οι εξεταζόμενοι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να κληθούν να ολοκληρώσουν μια εργασία σχετική με τη χρήση εκπαιδευτικών και τεχνολογικών εργαλείων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση δραστηριοτήτων ηλεκτρονικής μάθησης (για ενήλικες) σε ένα θέμα της επιλογής τους. Οι συμμετέχοντες, αφού διαλέξουν μια θεματική ενότητα, θα μπορούσαν να κληθούν να σχεδιάσουν δραστηριότητες (ηλεκτρονικής μάθησης), καθώς και εκπαιδευτικό υλικό αναλυτικού προγράμματος (π.χ. σχέδιο μαθήματος, ερωτηματολόγια, φύλλα έργου), τα οποία - στη συνέχεια - θα μπορούσαν να αναρτηθούν στον περιβάλλον ενός ΣΔΜ (Vrasidas et al., 2007).

Συνοπτικά, οι εργασίες που θα μπορούσαν να ζητηθούν από τους συμμετέχοντες, προκειμένου αυτοί να αξιολογηθούν, περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

- Τους αντικειμενικούς μαθησιακούς στόχους για τις (ηλεκτρονικές) δραστηριότητες της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας
- Την κεντρική ιδέα ή φιλοσοφία, στην οποία βασίζονται οι online εκπαιδευτικές δραστηριότητες
- Την αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων που πρόκειται να λάβουν χώρα
- Το εκπαιδευτικό υλικό
- Μια περιγραφή των χαρακτηριστικών των ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα χρησιμοποιηθεί.

Η αποτίμηση της μικροδιδασκαλίας των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, θα πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση σε τέσσερις άξονες, με βάση τα κριτήρια που διατυπώνονται στη συνέχεια (Μαυρογιώργος 2006, Vrasidas et al., 2007):

Άξονας 1: Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας (κατάρτιση του σχεδίου μαθήματος).

- Σαφήνεια και ευστοχία στη διατύπωση των εκπαιδευτικών στόχων¹⁴⁵.
- Κατάλληλη χρήση των εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων.
- Ύπαρξη δυνατότητας εξατομίκευσης της συνεργασίας με τους εκπαιδευόμενους.

Άξονας 2: Εκπαιδευτικές τεχνικές (Διδακτικές μέθοδοι - Υλικό - Μέσα)

- Επιλογή κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών (αξιοποίηση εκπαιδευτικών τεχνικών που αναπτύσσουν την ενεργητική συμμετοχή), λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων, τους διδακτικούς στόχους, τα «απρόοπτα» της μαθησιακής διαδικασίας, τις ιδιαιτερότητες του διδασκόμενου αντικειμένου.

---

¹⁴⁵ Σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης συνίσταται στην αποτελεσματική σύνδεση με τις υποκειμενικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων και τις αντικειμενικές ανάγκες του επαγγελματικού περιβάλλοντος. Αποτελεί το θεμέλιο λίθο κάθε αποτελεσματικής δραστηριότητας, συμβάλει δε στην αποφυγή κενών και επαναλήψεων.

- Ποικιλία τεχνικών και μέσων, τρόπος αξιοποίησης αυτών (σαφήνεια, ακρίβεια, εγκυρότητα, ανάδειξη του θεμελιώδους, σύνδεση γνώσης με επαγγελματική πραγματικότητα).
- Καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού.
- Καταλληλότητα των οπτικοακουστικών μέσων.

Άξονας 3: Σχέσεις με συμμετέχοντες - Μαθησιακό περιβάλλον

- Διαμόρφωση μαθησιακού κλίματος που χαρακτηρίζεται από ουσιαστική επικοινωνία, συνεργατικό πνεύμα, εμπιστοσύνη και αμοιβαίο σεβασμό.
- Αξιοποίηση πιθανών προηγούμενων εμπειριών (και ταυτόχρονη επικαιροποίηση πιθανών προηγούμενων γνώσεων).
- Καλλιέργεια ενεργητικής συμμετοχής, ενθάρρυνση διαλόγου και αξιοποίηση αυτών για περαιτέρω βελτίωση με την υποστήριξη του εκπαιδευτή (μέσω της διαδικασίας της ανατροφοδότησης).
- Αποτελεσματικότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος, μέσω της κινητοποίησης και της διατήρησης της εμπλοκής των εκπαιδευομένων στη μαθησιακή διαδικασία.

Άξονας 4: Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

- Βαθμός συμμετοχής των εκπαιδευομένων στην εκτέλεση εργασιών, ασκήσεων, δοκιμασιών, δραστηριοτήτων.
- Πλήθος και ποικιλία δραστηριοτήτων των εκπαιδευομένων.
- Βαθμός επίτευξης προσδιορισμένων στόχων σε επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων, στάσεων.
- Επιδόσεις και επιτεύγματα εκπαιδευομένων.
- Αυτοπεποίθηση - αυτοεκτίμηση των εκπαιδευομένων, περαιτέρω παρακίνηση αυτών, διάθεση για μάθηση.

5.4 Πιστοποίηση φορέων

Η πιστοποίηση των φορέων που παρέχουν προγράμματα κατάρτισης (δομές κατάρτισης) πραγματοποιείται σήμερα με τη διαδικασία πιστοποίησης που περιγράφεται αναλυτικά στο «Σύστημα Πιστοποίησης Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης»¹⁴⁶ και στο «Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης ΚΕΚ»¹⁴⁷.

Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να επεκταθεί, αξιοποιώντας τις εξελίξεις στο χώρο της διαπίστευσης φορέων πιστοποίησης προσωπικού. Θα μπορούσαν, δηλαδή, να διαπιστευθούν (από ανεξάρτητο οργανισμό διαπίστευσης) φορείς που πιστοποιούν εκπαιδευτές ενηλίκων, όπως γίνεται κατά τη διαπίστευση φορέων πιστοποίησης προσωπικού σε βασικές δεξιότητες ΤΠΕ.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί (βλ. Ενότητα 4.5.1), το ΕΣΥΔ έχει δημοσιοποιήσει τα κριτήρια¹⁴⁸ που πρέπει να πληρούν οι φορείς πιστοποίησης προσωπικού, σύμφωνα με οδηγίες¹⁴⁹ που υπαγορεύει το International Accreditation Forum (IAF) και κατ' εφαρμογή του προτύπου ISO/IEC 17024:2003. Έτσι, το ΕΣΥΔ έχει την αρμοδιότητα να πιστοποιεί φορείς που, με τη σειρά τους, πιστοποιούν πρόσωπα.

Παράλληλα, με υπουργική απόφαση με τίτλο «Ανάπτυξη και Εφαρμογή Συστήματος Πιστοποίησης και Περιοδικού Ελέγχου Φορέων Χορήγησης Πιστοποιητικών Πληροφορικής ή Γνώσης Χειρισμού Η/Υ»¹⁵⁰, έχει ανατεθεί στον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) η αρμοδιότητα πιστοποίησης φορέων που χορηγούν πιστοποιητικά βασικών γνώσεων πληροφορικής. Η απόφαση αυτή (βλ. Παράρτημα IV), εξειδικεύει, ουσιαστικά, τα κριτήρια που

---

¹⁴⁶ Αριθμός απόφασης 110327, ΦΕΚ 230/21-2-2005. Διαθέσιμο στο:

<http://www.ekepis.gr/upload/%D0%E9%F3%F4%EF%F0%EF%DF%E7%F3%E7%20%CA%C5%CA.pdf>

¹⁴⁷ ΦΕΚ Β 616/19-05-2003. Διαθέσιμο στο:

http://www.ekepis.gr/upload/KYA_Parakolouthisi%20kai%20Axiologhsh%20KEK.doc

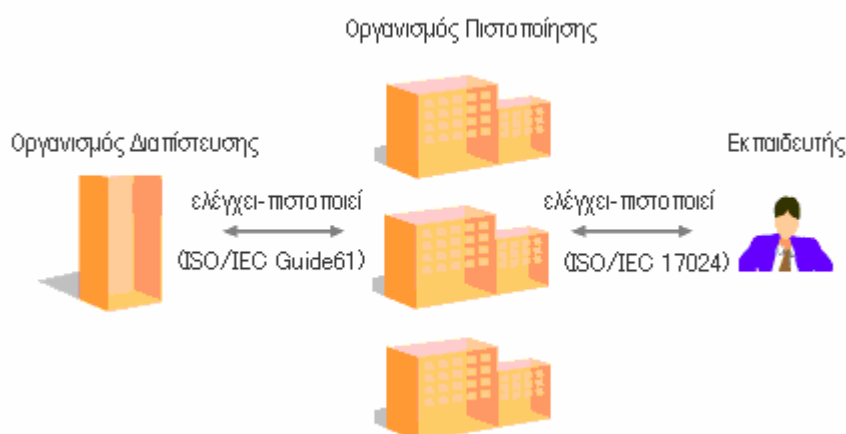
¹⁴⁸ Βλ. έγγραφο ΕΣΥΔ «Φορείς Πιστοποίησης Προσωπικού», ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005, διαθέσιμο στο: http://esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoi_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

¹⁴⁹ Διαθέσιμες στο: http://www.compad.com.au/cms/iaf/workstation/upFiles/228543.IAF-GD24-2004_Guidance_on_ISO_17024_Pub.pdf

¹⁵⁰ Κοινή Υπουργική Απόφαση Α25081 (ΦΕΚ 1720, τ. Β', 8-12-2005). Διαθέσιμη στο: http://www.oEEK.gr/documents/oEEK_kya_pistopoiisis_foreon.pdf

πρέπει να πληρούν οι φορείς πιστοποίησης προσωπικού, τα οποία καταγράφονται στο αντίστοιχο επίσημο κείμενο του ΕΣΥΔ. Δηλαδή ο ΟΕΕΚ παίζει το ρόλο του Οργανισμού Διαπίστευσης (κάτι που θεσμικά ανήκει στο ΕΣΥΔ) και οι διάφοροι φορείς χορήγησης των πιστοποιητικών βασικών γνώσεων πληροφορικής παίζουν το ρόλο των Οργανισμών Πιστοποίησης.

Κατ' αντιστοιχία με αυτό το μοντέλο, θα μπορούσε το ΕΣΥΔ, η ΓΓΕΕ, το ΕΚΕΠΙΣ, ο ΟΕΕΚ ή κάποιος άλλος οργανισμός - φορέας να ελέγχει - πιστοποιεί¹⁵¹ οργανισμούς - φορείς πιστοποίησης προσωπικού, οι οποίοι, με τη σειρά τους, θα υποχρεούνται να εφαρμόζουν το πρότυπο ISO/IEC 17024 για να πιστοποιούν εκπαιδευτές ενηλίκων, σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο σχήμα πιστοποίησης προσωπικού (Σχήμα 6).

Σχήμα 6 - Προτεινόμενο Μοντέλο Πιστοποίησης

Το σχήμα πιστοποίησης προσωπικού θα περιλαμβάνει όλους εκείνους τους κανόνες και διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν κατά την εξακρίβωση εκπλήρωσης των απαιτήσεων που υπαγορεύονται από το νέο προφίλ του εκπαιδευτή ενηλίκων ηλεκτρονικής δια βίου μάθησης (βλ. Ενότητα 3.7.4, «Ικανότητες Εκπαιδευτή Ενηλίκων»).

¹⁵¹ Σύμφωνα με το πρότυπο ISO/IEC Guide 61: 1996 - *General requirements for assessment and accreditation of certification/ registration bodies*

Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι απαραίτητο να περιγράφονται με σαφήνεια οι απαιτήσεις που διασφαλίζουν τη λειτουργία των φορέων πιστοποίησης προσωπικού κατά τρόπο όμοιο, συγκρίσιμο και αξιόπιστο. Θα πρέπει να περιγράφονται, μεταξύ άλλων, η διοικητική και η οργανωτική δομή των υπό εξέταση οργανισμών, οι διαδικασίες πιστοποίησης, επιτήρησης και επαναπιστοποίησης αυτών, τα απαιτούμενα μέσα πιστοποίησης και επιτήρησης, το εγχειρίδιο ποιότητας, θέματα προσωπικού, τεκμηρίωσης και ελέγχου τροποποιήσεων, τήρησης αρχείων, εμπιστευτικότητας, δημοσιότητας, ενστάσεων, παραπόνων και αμφισβητήσεων, εσωτερικής επιθεώρησης και περιοδικής ανασκόπησης, κακής χρήσης των πιστοποιητικών επάρκειας, αναστολής, ακύρωσης και απόσυρσης των πιστοποιητικών, σύμφωνα με όσα προβλέπονται σε αντίστοιχες οδηγίες στην Ελλάδα¹⁵² και διεθνώς¹⁵³. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα παρέχεται η επίσημη αναγνώριση ότι οι διαπιστευμένοι οργανισμοί - φορείς πιστοποίησης ασκούν τις δραστηριότητές τους με τεκμηριωμένη επάρκεια και αμεροληψία, ενισχύοντας έτσι την ανταγωνιστικότητά τους και εξασφαλίζοντας την ευρύτερη αποδοχή τους.

5.5 Πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης

Στην ενότητα αυτή περιγράφεται η προτεινόμενη μέθοδος για την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών που υποβάλλονται από εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Η προτεινόμενη μέθοδος αποτελεί προσαρμογή των ήδη υπάρχουσών διαδικασιών πιστοποίησης προγραμμάτων¹⁵⁴ και φορέων, οι οποίες αναφέρονται σε συμβατικές μορφές δια βίου εκπαίδευσης και είναι εμπλουτισμένες με τα συμπεράσματα της σχετικής βιβλιογραφίας για περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης (Frydenberg, 2002. Parker, 2004. Stensaker et al., 2006. ASTD, 2007. CACE, 2002. EFMD, 2007. Staffordshire University Quality Assurance Handbook, 2004. Quality Assurance Agency for Higher Education, 2007. ODLQC, 2007. BILD, 2007. Ζαμπάρα et al., 2005. Ρετάλης et al., 2007, Vrasidas et al., 2007). Κατά

¹⁵² ΕΣΥΔ ΚΡΙΤ-ΦΠΠ/01/02/26-01-2005

http://www.esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoι_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

¹⁵³ http://www.compad.com.au/cms/iaf/workstation/upFiles/228543.IAF-GD24-2004_Guidance_on_ISO_17024_Pub.pdf

¹⁵⁴ Σύστημα Πιστοποίησης Προγραμμάτων, Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων (ΦΕΚ 1914, τ. Β', 30-12-2005).

συνέπεια, η μέθοδος θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και για την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης (e-tutors).

5.5.1 Ορισμοί – Στόχοι

Σκοπός ενός συστήματος πιστοποίησης προγραμμάτων σπουδών, στα πλαίσια της δια βίου μάθησης, είναι:

- Η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού και η διευκόλυνση της ένταξής του στην απασχόληση.
- Η ενίσχυση της αξιοπιστίας της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και η στενότερη σύνδεσή της με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Η διασφάλιση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στα πλαίσια της δια βίου μάθησης.

Αυτό επιτυγχάνεται με:

- Την άμεση σύνδεση του περιεχομένου του προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης με το αντίστοιχο επαγγελματικό περίγραμμα.
- Τη θεσμοθέτηση μεθόδων, προδιαγραφών και κριτηρίων αξιολόγησης του προγράμματος κατάρτισης, τα οποία εγγυώνται την ποιότητα αυτού.
- Την ανάπτυξη διαδικασιών και εργαλείων πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, τα οποία συμβάλλουν στην αναγνωρισιμότητα των επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης από την αγορά εργασίας.

Οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες πιστοποίησης προγραμμάτων που περιγράφονται παρακάτω, θα πρέπει να θεωρηθούν σε συνάρτηση με αντίστοιχες διαδικασίες πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων και υπό το ευρύτερο πλαίσιο της σύνδεσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση, όπως αυτό εξειδικεύεται κάθε φορά με τις αντίστοιχες κανονιστικές αποφάσεις και ρυθμιστικές διατάξεις.

Με τον όρο *πρόγραμμα συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης*, στα πλαίσια της δια βίου μάθησης, περιγράφεται κάθε οργανωμένη διαδικασία, η οποία σχεδιάζεται και παρέχεται από έναν πιστοποιημένο φορέα εκπαίδευσης ή κατάρτισης, βασίζεται στο αντίστοιχο πιστοποιημένο περίγραμμα¹⁵⁵ του επαγγέλματος ή της ειδικότητας στην οποία το πρόγραμμα απευθύνεται και αποσκοπεί στην παροχή, επικαιροποίηση ή αναβάθμιση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων συμπληρωματικών προς την τυπική εκπαίδευση, την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και την προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία (ΦΕΚ 1914, τεύχος Β', 30-12-2005).

Ως πιστοποίηση προγράμματος, στα πλαίσια της δια βίου μάθησης, ορίζεται:

- ✓ Η θέσπιση προδιαγραφών ως προς τους στόχους, το περιεχόμενο, τα αποτελέσματα και τους απαραίτητους για την υλοποίηση του προγράμματος πόρους.
- ✓ Η θέσπιση και εφαρμογή διαφανών και αξιόπιστων διαδικασιών αξιολόγησης του προγράμματος για την επιβεβαίωση της τήρησης των απαιτούμενων προδιαγραφών, καθώς και
- ✓ Η διαδικασία έγκρισης και επικύρωσης του προγράμματος από τον αρμόδιο φορέα πιστοποίησης.

Η πιστοποίηση ενός προγράμματος αποτελεί το πρώτο βήμα, το οποίο διασφαλίζει τη δυνατότητα παροχής και απόκτησης των απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από αυτούς που το παρακολουθούν, προκειμένου να είναι σε θέση να ασκήσουν συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα.

Τα κριτήρια¹⁵⁶ για την πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών θα πρέπει να διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά (Dondi, 2007. Ravet, 2007. CACE, 2002. EFQUEL, 2007). Θα πρέπει να είναι:

---

¹⁵⁵ Βλ. Ενότητα 5.1

¹⁵⁶ Ο καθορισμός των κριτηρίων και δεικτών απόδοσης αποτελεί το πρώτο βήμα στη διαδικασία της πιστοποίησης. Στη συνέχεια γίνεται, συνήθως, η εσωτερική προετοιμασία του εκπαιδευτικού φορέα, ύστερα από διαδικασίες αυτο-διάγνωσης, ακολουθεί η διαδικασία αξιολόγησης (peer review), η υποβολή τεκμηριωμένου σχεδίου συμμόρφωσης προς τις υποδείξεις της αξιολόγησης και, τέλος, χορηγείται η πιστοποίηση για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (EFQUEL, 2007).

- ✓ Αναλυτικά. Θα πρέπει να εξετάζουν όλα τα συστατικά ενός προγράμματος σπουδών (εισόδους και πόρους, διαδικασίες και πρακτικές, εξόδους και αποτελέσματα).
- ✓ Ανοικτά σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (εκπαιδευτικούς φορείς, επαγγελματικές ενώσεις, σώματα πιστοποίησης) και αποδεκτά από αυτούς.
- ✓ Περιεκτικά, ώστε να μπορούν να ενσωματωθούν στις διαδικασίες βελτίωσης και διασφάλισης ποιότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών.
- ✓ Εξελισσόμενα. Θα πρέπει όχι μόνο να ανταποκρίνονται στις τρέχουσες συνθήκες, αλλά να περιγράφουν τις προδιαγραφές σχεδιασμού και διανομής προγραμμάτων σπουδών του μέλλοντος. Έτσι, θα πρέπει να ενθαρρύνουν την καινοτομία και να μπορούν να ενσωματωθούν σε πιθανές διαδικασίες μετασχηματισμού και εξέλιξης μαθησιακών αναγκών, εκπαιδευτικών πρακτικών και τεχνολογικών παραμέτρων, και όχι απλώς να συμμορφώνονται σ' ένα ήδη διαμορφωμένο σώμα υπαρχουσών αντιλήψεων.
- ✓ Ενδιαφέροντα. Θα πρέπει να παρέχουν ένα σύνολο από κίνητρα και στόχους βελτίωσης, σε όλους τους φορείς που παρέχουν προγράμματα κατάρτισης, ανεξάρτητα από τις τρέχουσες πρακτικές τους.
- ✓ Ακριβή. Θα πρέπει να είναι σαφή και εύκολα επαληθεύσιμα μέσω ανεξάρτητης αξιολόγησης, που είναι διαθέσιμη σε όλους τους συμμετέχοντες
- ✓ Εστιασμένα στη μαθησιακή εμπειρία, όχι σε δευτερεύοντα στοιχεία λειτουργίας ενός οργανισμού, τα οποία δεν σχετίζονται με την ποιότητα αυτής.
- ✓ Πλήρη. Θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις διαστάσεις ενός προγράμματος σπουδών (εκπαιδευτικές, οργανωτικές, παιδαγωγικές, τεχνολογικές, πολιτιστικές, οικονομικές).
- ✓ Διαφανή. Να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέτρο σύγκρισης - αξιολόγησης διαφορετικών οργανισμών .
- ✓ Ευέλικτα (Αρθρωτά) . Θα πρέπει να μπορούν να διαφοροποιηθούν ανάλογα με τα θεματικά πεδία¹⁵⁷ των προγραμμάτων, τις κατηγορίες των προγραμμάτων, τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών, όπως π.χ. προγράμματα δια βίου κατάρτισης για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες (μακροχρόνια άνερ-

---

¹⁵⁷ Ενδεικτικά θεματικά πεδία: Αγροτικά, Υγεία - Πρόνοια, Οικονομία - Διοίκηση, Τεχνικά Επαγγέλματα και Επαγγέλματα Μεταφορών, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Αθλητισμός, Τουρισμός, Περιβάλλον, Πληροφορική, Παιδαγωγικά Επαγγέλματα.

γοι, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, παλιννοστούντες - μετανάστες - πρόσφυγες, ενήλικες με ιστορικό κατάχρησης ψυχοτρόπων ουσιών, τσιγγάνοι, φυλακισμένοι - αποφυλακισμένοι, άτομα που αποχωρούν πρόωρα από την εκπαίδευση, άτομα με ειδικές ανάγκες, θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες, άτομα που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό).

- ✓ Αποτελεσματικά. Θα πρέπει να αποφεύγονται οι περιττοί φορμαλισμοί (τυπολατρία), αλλά να γίνεται εστίαση στα ουσιώδη, διασφαλίζοντας ότι τα αποτελέσματα είναι απτά, μετρήσιμα και ωφέλιμα και δεν προσθέτουν επιπλέον διαχειριστικό φόρτο (τα οφέλη από την υιοθέτησή τους πρέπει να υποσκελίζουν τις καταβληθείσες προσπάθειες).
- ✓ Προσανατολισμένα στους χρήστες - καταναλωτές εκπαιδευτικών υπηρεσιών, οι οποίοι συμμετέχουν στο κόστος ενός προγράμματος εκπαίδευσης ή κατάρτισης με άμεσο (καταβολή διδάκτρων) ή έμμεσο τρόπο (αφιέρωση χρόνου). Η αναγκαιότητα προσανατολισμού στους εκπαιδευόμενους ενισχύεται περαιτέρω από τις απαιτήσεις ενεργού συμμετοχής τους στη μαθησιακή διαδικασία, την αυτονόμησή τους και την σταδιακή μετατροπή τους σε συμπαραγωγούς της γνώσης (EFQUEL, 2007). Συνεπώς, θα μπορούσε να λαμβάνεται υπόψη ένα μέτρο της απόδοσης της επένδυσης (Return On Investment - ROI) από την πλευρά των εκπαιδευομένων.
- ✓ Προσαρμόσιμα. Τα κριτήρια αξιολόγησης θα πρέπει να υπόκεινται σε τακτή ανασκόπηση - αναθεώρηση, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι παραμένουν συμβατά με τις τρέχουσες απαιτήσεις (νομοθετικές, επαγγελματικές, τεχνολογικές, πολιτιστικές, οικονομικές, παιδαγωγικές κ.ά.) και αξιοποιούν τις βέλτιστες πρακτικές, τόσο του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων όσο και του πεδίου της ηλεκτρονικής μάθησης.

Στην ανάπτυξη και παρακολούθηση των κριτηρίων θα πρέπει να υπάρχει στενή επικοινωνία με φορείς πιστοποίησης, σώματα προτυποποίησης, επιλεγμένους εκπαιδευτές κ.λπ., προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνέπεια αυτών (CACE, 2002).

5.5.2 Εκπαιδευτικοί φορείς

Δικαίωμα υποβολής προγράμματος προς πιστοποίηση θα πρέπει να έχουν οι φορείς που είναι πιστοποιημένοι από τον αρμόδιο φορέα διαπίστευσης, βάσει των εκάστοτε ισχυουσών διατάξεων¹⁵⁸. Στην Ελλάδα οι φορείς αυτοί είναι τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), τα οποία έχουν πιστοποιηθεί από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (ΕΚΕΠΙΣ).

5.5.3 Προδιαγραφές προγραμμάτων

Κεντρικός στόχος ενός προγράμματος θα πρέπει να είναι η παροχή, συμπλήρωση ή αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτήθηκαν από τα άλλα συστήματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και από επαγγελματική εμπειρία. Βασική προϋπόθεση για την πιστοποίηση ενός προγράμματος αποτελεί η σύνδεση του περιεχομένου του με το πιστοποιημένο περιγραμμά του αντίστοιχου επαγγέλματος ή με τμήμα αυτού.

Η διάρθρωση ενός προγράμματος πιστοποίησης ηλεκτρονικής μάθησης θα πρέπει να είναι συμβατή με τα αποδεκτά πρότυπα για την πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών γενικά¹⁵⁹ και να περιλαμβάνει τους παρακάτω άξονες (Moushey, 2002. Benson et al., 2001):

Άξονας 1: Περιγραφή του προγράμματος

Άξονας 2: Περιεχόμενο του προγράμματος

Άξονας 3: Αξιολόγηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων

Άξονας 4: Εκπαιδευτές προγράμματος

Άξονας 5: Τεχνολογικά θέματα

Άξονας 6: Οργανωτική δομή, Υπηρεσίες

---

¹⁵⁸ «Σύστημα Πιστοποίησης Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης» (αρ. απόφασης 110327, ΦΕΚ 230/21-2-2005) και Κοινή Υπουργική Απόφαση «Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης ΚΕΚ» (ΦΕΚ Β 616/19-05-2003)

¹⁵⁹ ΦΕΚ 1914, τ. Β', 30-12-2005

Κάθε άξονας προδιαγραφών αποτελείται από επί μέρους παραμέτρους που αξιολογούνται με βάση ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ένα πρόγραμμα θα πρέπει να πιστοποιείται μόνο αν παρουσιάζει επάρκεια σε όλους τους άξονες.

Άξονας 1: Περιγραφή Προγράμματος

Στον άξονα αυτό αναπτύσσεται και τεκμηριώνεται:

- Η επιλογή του συγκεκριμένου τμήματος του επαγγελματικού περιγράμματος
- Ο εκπαιδευτικός σκοπός του προγράμματος
- Οι αντικειμενικοί στόχοι του προγράμματος και τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, μετά το πέρας της εκπαίδευσης/κατάρτισης
- Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων
- Τα μαθησιακά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων (ενδεδειγμένη περιγραφή εκπαιδευτικού επιπέδου, κινήτρων, άλλων γνώσεων, κ.λπ.)
- Η διαδικασία επιλογής των εκπαιδευομένων
- Οι προϋποθέσεις της παρακολούθησης (π.χ. τεχνικός εξοπλισμός: υλικό, λογισμικό, διαδικτυακή υποδομή)
- Το τυπικό πλαίσιο λειτουργίας του προγράμματος (διάρκεια, συχνότητα μαθημάτων, τρόπος διδασκαλίας: online/συμβατικός/μικτός, σύγχρονος ή ασύγχρονος). Η διάρκεια και το περιεχόμενο του προγράμματος είναι δυνατό να διαφοροποιούνται και να προσδιορίζονται σύμφωνα με τις κατηγορίες των εκπαιδευομένων και βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.
- Άλλα θέματα που αφορούν το πρόγραμμα, όπως ωριμότητα, γεωγραφική εμβέλεια και αναγνωρισιμότητα, δυνατότητες προσαρμογής σε νέες απαιτήσεις, αναγνώριση πιστωτικών μονάδων από άλλους φορείς ή οργανισμούς κ.ά.

Άξονας 2: Περιεχόμενο Προγράμματος

Στον άξονα αυτό αναπτύσσεται το περιεχόμενο του προγράμματος, όπως αναλύεται σε εκπαιδευτικές ενότητες και, ακολούθως, σε αντικείμενα κατάρτισης, καθώς και οι προδιαγραφές υλοποίησής τους.

Αναλυτικότερα, ο άξονας διαρθρώνεται ως εξής:

ο Εκπαιδευτικές Ενότητες

Για κάθε εκπαιδευτική ενότητα γίνεται:

- i) Παρουσίαση και ανάπτυξη του περιεχομένου της.
- ii) Τεκμηρίωση και συσχετισμός αυτής με τις προδιαγραφές των επαγγελματικών λειτουργιών (standards) καθώς και με τα κριτήρια επαγγελματικής ανταπόκρισης, όπως αναπτύσσονται στο αντίστοιχο επαγγελματικό περίγραμμα.
- iii) Προσδιορισμός των αναμενόμενων αποτελεσμάτων σε επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, σε συνάρτηση με τα κριτήρια επαγγελματικής ανταπόκρισης.
- iv) Παράθεση σχετικού εκπαιδευτικού υλικού (έντυπου ή ηλεκτρονικού), καθώς και ενδεικτικής βιβλιογραφίας.
- v) Προσδιορισμός της χρονικής διάρκειας του προγράμματος (σε ώρες)
- vi) Προσδιορισμός των τίτλων των αντικειμένων κατάρτισης που εντάσσονται στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ενότητα, με συγκεκριμένη αναφορά στα ακόλουθα:
  - ο Μεθοδολογία υλοποίησης του αντικειμένου κατάρτισης (θεωρία και πρακτική).
  - ο Στρατηγικές εκπαιδευτικού σχεδιασμού, συμβατές με τους αντικειμενικούς στόχους του προγράμματος.
  - ο Εκπαιδευτικές τεχνικές (οι οποίες πρέπει να είναι κατάλληλες για την εκπαίδευση ενηλίκων).

Στην περίπτωση που η διάρκεια και το περιεχόμενο του προγράμματος διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κατηγορίες των εκπαιδευομένων και βάσει των χαρακτηριστικών αυτών, θα πρέπει να διατυπωθούν με σαφήνεια τα σημεία διαφοροποίησης του προγράμματος.

Άξονας 3: Αξιολόγηση Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων

Στον άξονα αυτό, και με στόχο την επιβεβαίωση της απόκτησης των αναμενόμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, περιγράφεται η παρακολούθηση και

αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πορείας των εκπαιδευομένων. Δηλαδή παρουσιάζονται:

- Οι τρόποι αξιολόγησης/εξέτασης των εκπαιδευομένων (π.χ. παρατήρηση, γραπτή ή προφορική εξέταση, μικροδιδασκαλία σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης, ψηφιακό χαρτοφυλάκιο εργασιών κ.ά.), σε αντιστοιχία με τους υποδεικνυόμενους από το επαγγελματικό περίγραμμα και οι οποίοι αφορούν στο σύνολο του περιεχομένου του προγράμματος.
- Ενδεικτικές ερωτήσεις και θέματα εξέτασης.

Άξονας 4: Εκπαιδευτές

Στον άξονα αυτό παρουσιάζονται τα απαιτούμενα προσόντα για τους εκπαιδευτές του προγράμματος, με επιπλέον αναφορά στον συμβουλευτικό και καθοδηγητικό τους ρόλο, καθώς και ο τρόπος παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας αυτών. Γενικά, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να έχουν εμπειρία στην εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης και να είναι πιστοποιημένοι (βλ. Ενότητα 5.3). Επιθυμητό είναι οι εκπαιδευτές να είναι ενταγμένοι σε αντίστοιχο μητρώο (πρβλ. Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων ΕΚΕΠΙΣ, Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων ΓΓΕΕ).

Άξονας 5: Τεχνολογικά Θέματα

Επειδή πρόκειται για πρόγραμμα ηλεκτρονικής δια βίου κατάρτισης πρέπει να γίνει σαφής αναφορά στον υλικοτεχνικό εξοπλισμό και τους διαθέσιμους πόρους που απαιτούνται για την ολοκλήρωση αυτού. Ζητήματα όπως χρονική και γεωγραφική διαθεσιμότητα υπολογιστικών συστημάτων, ευχρηστία χρησιμοποιούμενου λογισμικού, ασφάλεια, προστασία προσωπικών δεδομένων και πνευματικών δικαιωμάτων και αξιοπιστία, τα οποία επηρεάζουν εμμέσως τη μαθησιακή αποτελεσματικότητα του προγράμματος μπορούν να ενταχθούν στον άξονα αυτό.

Άξονας 6: Οργανωτική δομή, Υπηρεσίες Φορέα

Γενικά ο φορέας θα πρέπει να είναι προσανατολισμένος στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών και να διαθέτει τέτοια οργανωτική δομή, ώστε να δύναται να παρέχει υποστήριξη τόσο στους εκπαιδευτές όσο και στους εκπαιδευόμενους (πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της κατάρτισης). Η αφοσίωση του φορέα μπορεί να εξειδικεύεται σε διοικητικό ή οικονομικό επίπεδο και να περιλαμβάνει τη νομική του συμμόρφωση με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, ύπαρξη συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης εκπαιδευτών, παρακολούθησης και αξιολόγησης εκπαιδευτικής πορείας των καταρτιζομένων, διαχείρισης βαθμολογιών, πιστοποιητικών, κ.λπ. (Frydenberg, 2002).

Η παρακολούθηση του φορέα¹⁶⁰ συνίσταται στην αξιολόγησή του βάσει ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων, τα οποία αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία του, καθώς και στην παρεχόμενη κατάρτιση.

Στον άξονα αυτό εξετάζονται:

- Επιχειρησιακός σχεδιασμός:
  - οι μηχανισμοί ενημέρωσης, πληροφόρησης και επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού του φορέα
  - η πιστοποίηση του Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας του φορέα, εφόσον υφίσταται (πρβλ. ISO 9001).
- Συναφείς δραστηριότητες - Διάδοση και προβολή των δράσεων του φορέα, και ειδικότερα:
  - οι συναφείς δραστηριότητες του φορέα (έρευνες, μελέτες, συμμετοχή σε προγράμματα κ.λπ.)
  - η διοργάνωση και η συμμετοχή σε εκδηλώσεις, η δημοσιότητα και προβολή των προϊόντων και των υπηρεσιών του.
- Ενέργειες κατάρτισης που υλοποιούνται από τον φορέα:
  - η εμπειρία του φορέα
  - αξιολόγηση προηγούμενων ενεργειών κατάρτισης
  - η ολοκλήρωση των προγραμμάτων από τους εκπαιδευόμενους

---

¹⁶⁰ Υπενθυμίζεται ότι η διαδικασία πιστοποίησης φορέων που παρέχουν προγράμματα κατάρτισης στην Ελλάδα περιγράφεται αναλυτικά στο «Σύστημα Πιστοποίησης Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης» (αρ. απόφασης 110327, ΦΕΚ 230/21-2-2005) και Κοινή Υπουργική Απόφαση «Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης ΚΕΚ» (ΦΕΚ Β 616/19-05-2003).

- το ποσοστό επιτυχίας των εκπαιδευομένων σε εξετάσεις πιστοποίησης
- η απορρόφηση των εκπαιδευομένων από την αγορά εργασίας
- η πιθανή ανάκληση προγραμμάτων από τις αρμόδιες αρχές.

Οι προδιαγραφές αξιολόγησης του προς πιστοποίηση προγράμματος καταγράφονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Αξονας προδι- αγραφών	Επιμέρους Κριτήρια
1. Περιγραφή προγράμματος	<ul style="list-style-type: none"> -Τεκμηρίωση επιλογής του τμήματος του επαγγελματικού περιγράμματος -Σκοπός του προγράμματος -Αντικειμενικοί στόχοι του προγράμματος - Αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων -Εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων -Χαρακτηριστικά εκπαιδευομένων (εκπαιδευτικό επίπεδο, κίνητρα, άλλες γνώσεις) - Προϋποθέσεις (προαπαιτούμενα) παρακολούθησης - Διαδικασία επιλογής των εκπαιδευομένων - Τυπικό πλαίσιο λειτουργίας του προγράμματος (διάρκεια, συχνότητα μαθημάτων, τρόπος διδασκαλίας: online/συμβατικός/μικτός, σύγχρονος ή ασύγχρονος) -Άλλα θέματα (ωριμότητα, γεωγραφική εμβέλεια και αναγνωρισιμότητα, δυνατότητες προσαρμογής σε νέες απαιτήσεις, αναγνώριση πιστωτικών μονάδων από άλλους φορείς ή οργανισμούς κ.ά.)
2. Περιεχόμενο Προγράμματος	<p>Για κάθε ενότητα γίνεται:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Παρουσίαση και ανάπτυξη του περιεχομένου της ii. Τεκμηρίωση και συσχέτισμός της με τις προδιαγραφές των επαγγελματικών λειτουργιών (standards), καθώς και με τα κριτήρια επαγγελματικής ανταπόκρισης, όπως αναπτύσσονται στο επαγγελματικό περίγραμμα iii. Προσδιορισμός των αναμενόμενων αποτελεσμάτων σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, σε συνάρτηση με τα κριτήρια επαγγελματικής ανταπόκρισης iv. Παράθεση σχετικού εκπαιδευτικού υλικού (έντυπου ή ηλεκτρονικού) και ενδεικτικής βιβλιογραφίας v. Αναφορά στη διάρκεια του προγράμματος vi. Προσδιορισμός των τίτλων των αντικειμένων κατάρτισης με συγκεκριμένη αναφορά στα ακόλουθα: <ul style="list-style-type: none"> ο Μεθοδολογία υλοποίησης αντικειμένου κατάρτισης (π.χ. θεωρία - πρακτική) ο Εκπαιδευτικές τεχνικές (κατάλληλες για την εκπαίδευση ενηλίκων) ο Στρατηγικές εκπαιδευτικού σχεδιασμού (συνάφεια στόχων - περιεχομένου, διευκόλυνση μάθησης, ανατροφοδότηση, εμπλοκή στη μαθησιακή διαδικασία)
3. Αξιολόγηση Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων	<ul style="list-style-type: none"> - Τρόποι αξιολόγησης/εξέτασης των εκπαιδευομένων (παρατήρηση, γραπτές ή προφορικές εξετάσεις, μικροδιδασκαλία σε περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης, ψηφιακό χαρτοφυλάκιο κ.ά.), καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος - Ενδεικτικές ερωτήσεις/θέματα εξέτασης
4. Εκπαιδευτές	<ul style="list-style-type: none"> - Προφίλ και εκπαίδευση αυτών - Τρόπος παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας αυτών
5. Τεχνολογικά Θέματα	<ul style="list-style-type: none"> -Υλικοτεχνικός εξοπλισμός και διαθέσιμοι πόροι (χρησιμοποιούμενη τεχνολογία), για το σύνολο του προγράμματος
6. Οργανωτική Δομή – Υπηρεσίες Φορέα	<ul style="list-style-type: none"> -Οργάνωση και λειτουργία φορέα και Παροχή κατάρτισης (Επιχειρησιακός σχεδιασμός, Συναφείς δραστηριότητες, Ενέργειες κατάρτισης) -Υποστήριξη σε εκπαιδευτές - εκπαιδευόμενους (Διοικητική και οικονομική εξειδίκευση, νομική συμμόρφωση)

Πίνακας 6 – Προδιαγραφές αξιολόγησης προγράμματος σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης

5.5.4 Διαδικασία Πιστοποίησης

Στη συνέχεια περιγράφεται συνοπτικά η διαδικασία πιστοποίησης ενός προγράμματος σπουδών ηλεκτρονικής μάθησης. Σημειώνεται ότι η προτεινόμενη διαδικασία αποτελεί προσαρμογή της αντίστοιχης διαδικασίας για συμβατικά προγράμματα σπουδών, όπως αυτή διατυπώνεται σε σχετική απόφαση¹⁶¹.

Ο Εκπαιδευτικός Φορέας καλείται να υποβάλλει φάκελο που περιέχει το προς πιστοποίηση πρόγραμμα στον Φορέα Πιστοποίησης. Ο φάκελος του προς πιστοποίηση προγράμματος προωθείται αρμοδίως για αξιολόγηση, σε Επιτροπή Αξιολόγησης που συγκροτείται για τον σκοπό αυτό με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Πιστοποίησης. Το έργο της Επιτροπής Αξιολόγησης συνίσταται στον έλεγχο και την αξιολόγηση των προδιαγραφών του υπό πιστοποίηση προγράμματος δια βίου κατάρτισης, όπως αυτές αναπτύσσονται στους άξονες που αναφέρθηκαν προηγουμένως (βλ. Ενότητα 5.5.3).

Σε περίπτωση που τα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης διαπιστώσουν ότι το υπό πιστοποίηση πρόγραμμα παρουσιάζει αδυναμίες ή ελλείψεις σε επιμέρους σημεία, είναι δυνατό να ζητήσουν από τον Εκπαιδευτικό Φορέα να προβεί σε τροποποιήσεις των αντίστοιχων σημείων του προγράμματος και να αποστείλει, εντός καθορισμένης προθεσμίας, την αναμορφωμένη, ως προς τα σημεία αυτά, πρόταση.

Σε περίπτωση που ο Εκπαιδευτικός Φορέας που υποβάλλει πρόγραμμα για πιστοποίηση δεν ανταποκριθεί εντός της καθορισμένης προθεσμίας και δεν αποστείλει την αναμορφωμένη πρόταση ή η αναμορφωμένη πρόταση δεν πληροί τις απαιτούμενες προδιαγραφές, τότε το πρόγραμμα χαρακτηρίζεται ελλιπές και δεν προωθείται περαιτέρω για αξιολόγηση και πιστοποίηση.

Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης αποτυπώνεται σε Έντυπο Αξιολόγησης ξεχωριστά από κάθε μέλος της Επιτροπής Αξιολόγησης και στη συνέχεια συντάσσεται κοινή Εισηγητική Έκθεση στην οποία αποτυπώνεται η τελική πρόταση της Επι-

---

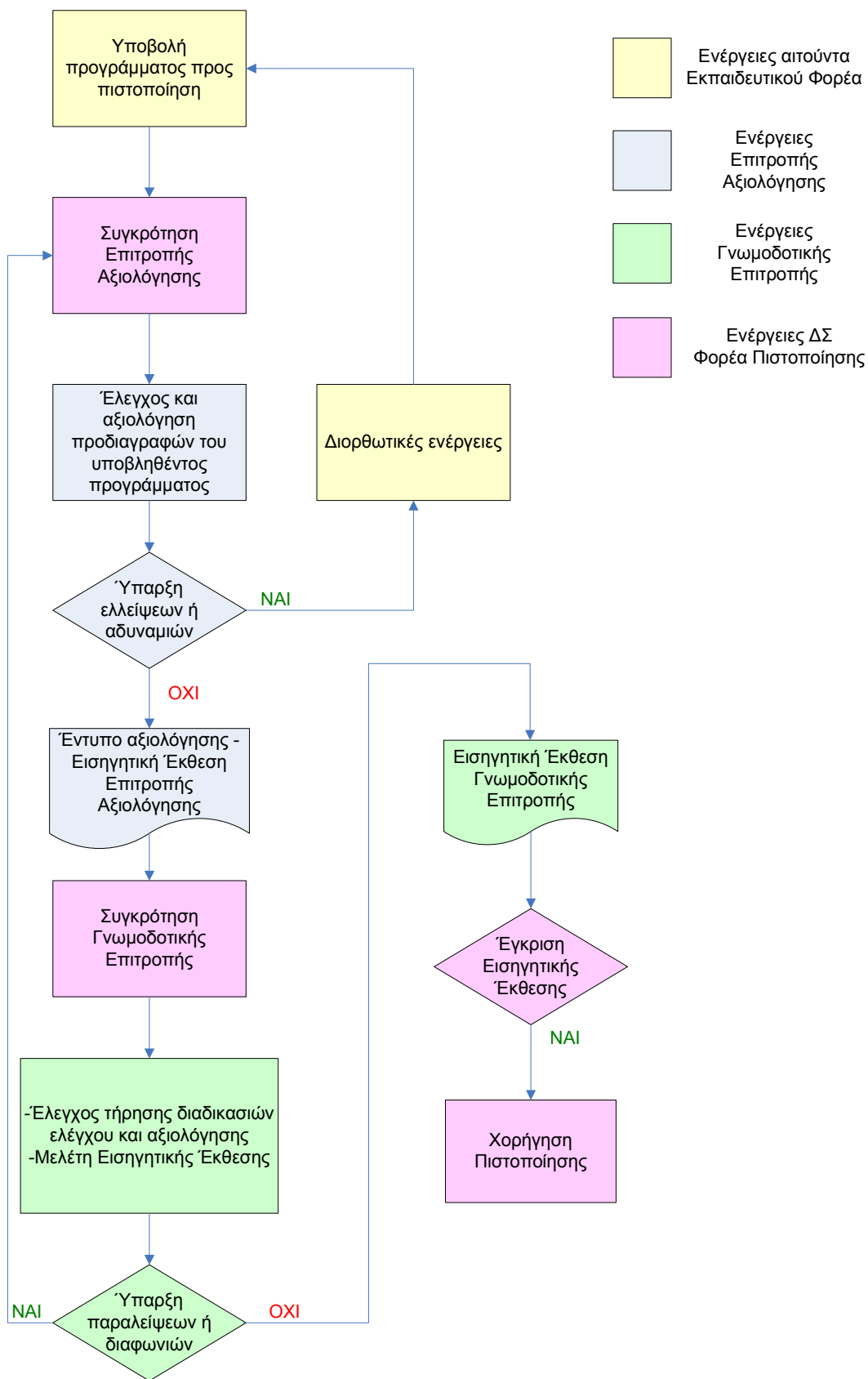
¹⁶¹ Κοινή υπουργική απόφαση 113708 (ΦΕΚ 1914, τ. Β', 30-12-2005)

τροπής για την πιστοποίηση ή μη του προγράμματος, καθώς και τυχόν υπάρχουσες διαφωνίες των μελών.

Ο Φορέας Πιστοποίησης συγκεντρώνει τα αποτελέσματα αξιολόγησης, τα οποία και προωθεί σε Γνωμοδοτική Επιτροπή η οποία συστήνεται ειδικά για τον λόγο αυτό. Έργο της Γνωμοδοτικής Επιτροπής είναι:

- Η επιβεβαίωση της τήρησης των διαδικασιών ελέγχου και αξιολόγησης από την Επιτροπή Αξιολόγησης.
- Η σύνταξη Εισηγητικής Έκθεσης, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της Επιτροπής Αξιολόγησης, στην οποία αποτυπώνεται η πρόταση της Γνωμοδοτικής Επιτροπής για τη χορήγηση ή μη της πιστοποίησης.
- Σε περίπτωση που η Γνωμοδοτική Επιτροπή διαπιστώσει διαφωνία μεταξύ των μελών της Επιτροπής Αξιολόγησης, είναι δυνατό να αποφανθεί διαφορετικά ή να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας αξιολόγησης του προγράμματος από άλλη αντίστοιχης σύνθεσης Επιτροπή.
- Η προώθηση της κοινής Εισηγητικής Έκθεσης στο Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα Πιστοποίησης, το οποίο και αποφαινεται για τη χορήγηση ή μη της πιστοποίησης.

Η προτεινόμενη διαδικασία πιστοποίησης απεικονίζεται συνοπτικά στο παρακάτω σχήμα, όπου σημειώνονται με διαφορετικούς χρωματισμούς οι ενέργειες των εμπλεκόμενων (Εκπαιδευτικού Φορέα που επιζητεί πιστοποίηση προγράμματος σπουδών, Επιτροπής Αξιολόγησης, Γνωμοδοτικής Επιτροπής, Διοικητικού Συμβουλίου Φορέα Πιστοποίησης).

Σχήμα 7 - Διαδικασία πιστοποίησης προγράμματος σπουδών

5.5.5 Χορήγηση Πιστοποίησης

Μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών αξιολόγησης, ο Φορέας Πιστοποίησης καλείται να αποφανθεί σχετικά με τη χορήγηση ή μη της πιστοποίησης του προγράμματος. Η απόφαση αυτή θα πρέπει κοινοποιείται στον αιτούντα εκπαιδευτικό φορέα.

5.5.6 Ανανέωση της πιστοποίησης

Θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα ο Φορέας Πιστοποίησης να ανανεώνει την ισχύ της πιστοποίησης, με βάση τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του πιστοποιημένου προγράμματος, στο πλαίσιο ενός συστήματος συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης των πιστοποιημένων προγραμμάτων δια βίου μάθησης και συνεκτιμώντας πιθανές αλλαγές στο επαγγελματικό περίγραμμα στο οποίο αναφέρεται το πιστοποιημένο πρόγραμμα.

5.6 Προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Στη συνέχεια διατυπώνεται πρόταση για τη δομή και το περιεχόμενο ενός αρθρωτού προγράμματος σπουδών, διάρκειας 76 ωρών, που στοχεύει στην ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης σε προγράμματα που διεκπεραιώνονται μέσω Διαδικτύου. Οι εκπαιδευτές που παρακολουθούν το πρόγραμμα δύνανται να είναι εκπαιδευτές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης κ.λπ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι προτεινόμενες βασικές ικανότητες για τους εκπαιδευτές ενηλίκων στην παρούσα εργασία διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες¹⁶², το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών δομείται πάνω στις αντίστοιχες ενότητες: *επαγγελματικές, εκπαιδευτικές, επικοινωνιακές και τεχνολογικές*. Επιπλέον, προστίθεται μια ενότητα για την *αξιολόγηση*. Μιλώντας γενικά, το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να εξετάσει τόσο το ιστορικό υπόβαθρο όσο και τις τρέχουσες πρακτι-

---

¹⁶² Βλ. Ενότητα 3.7.4

κές στην ηλεκτρονική μάθηση, δίδοντας έμφαση στη θεωρία και τις αρχές αυτής, στο εννοιολογικό πλαίσιο και τα θεμέλια της επιτυχημένης online διδασκαλίας, στην παρουσίαση των μεθόδων της μικτής διδασκαλίας και των τεχνολογικών εργαλείων που βασίζονται στον Παγκόσμιο Ιστό. Το πρόγραμμα σπουδών θα μπορούσε να συνδυάζει θεωρητική διερεύνηση του πεδίου της ηλεκτρονικής μάθησης, μέσω μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας, και πρακτική εξάσκηση σε online συστήματα, παιχνίδια, διαγωνισμούς γνώσεων, ιστολόγια¹⁶³, wikis¹⁶⁴, μηχανές αναζήτησης και συστήματα ασύγχρονης ή σύγχρονης διάσκεψης (Vrasidas et al., 2007).

5.6.1 Διάρθρωση Προγράμματος

Ακολουθούν οι ενότητες του προτεινόμενου προγράμματος σπουδών (Κόκκος, 2006. Κόκκος et al., 2007. Vrasidas et al., 2007):

Ενότητα 1 - Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Αρχές και παραδείγματα

Διάρκεια: 12 ώρες

Βασικοί σκοποί:

- Η εξοικείωση με τους εκπαιδευτικούς όρους και τις βασικές θεωρίες που ισχύουν στην εκπαίδευση ενηλίκων (Ανδραγωγική, προσέγγιση Κοινωνικής αλλαγής, Μετασχηματίζουσα μάθηση), στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς και η παροχή των αναγκαίων γνώσεων για τις αρχές, τη φιλοσοφία, την παιδαγωγική μεθοδολογία, τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων (τυπολογία εκπαιδευόμενων) και τους τρόπους ανίχνευσης των εκπαιδευτικών αναγκών τους.
- Η κατανόηση της πολυπλοκότητας του ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων.

---

¹⁶³ *Ιστολόγιο* (επίσης *blog* ή *weblog*) είναι μια διαδικτυακή έκδοση που αποτελείται από περιοδικά άρθρα, συνήθως σε ανάστροφη χρονολογική σειρά (Wikipedia).

¹⁶⁴ *Wiki* είναι ένας τύπος ιστοτόπου που επιτρέπει σε οποιονδήποτε να δημιουργήσει και να επεξεργαστεί τις σελίδες του (Wikipedia, <http://el.wikipedia.org/wiki/Wiki>)

- Η εξοικείωση και παροχή βασικών γνώσεων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα: Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν της ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων και δη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης - με ιδιαίτερη μνεία σε αυτές της ηλεκτρονικής.
- Να θεμελιώνουν και να διατηρούν την επαγγελματική τους αξιοπιστία μέσω της συνεχούς βελτίωσης των επαγγελματικών τους γνώσεων.
- Να συμμορφώνονται με τα ισχύοντα ηθικά και νομικά πρότυπα.

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες:

- Γίνεται παρουσίαση των ορισμών και των βασικών εννοιών που αφορούν την εκπαίδευση ενηλίκων και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
- Οι εκπαιδευόμενοι, εργαζόμενοι σε μικρές ομάδες, συζητούν και συνοψίζουν τα πορίσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας για την εκπαίδευση ενηλίκων και τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων, όπως προκύπτουν από τους θεωρητικούς του χώρου (Knowles, Jarvis, Rogers κ.ά.).
- Οι εκπαιδευόμενοι αλληλεπιδρούν online χρησιμοποιώντας ένα ΣΔΜ (π.χ. Moodle¹⁶⁵, Blackboard¹⁶⁶) και συζητούν για τις βασικές έννοιες της εκπαίδευσης ενηλίκων και της ηλεκτρονικής μάθησης, όπως αυτές καταγράφονται σε σχετικό εγχειρίδιο¹⁶⁷ που προτείνεται στη βιβλιογραφία.
- Γίνεται παρουσίαση των κυριότερων θεωριών και μοντέλων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την ηλεκτρονική μάθηση.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Smith, M. (2002) “Malcolm Knowles, informal adult education, self-direction and andragogy”, *The Encyclopedia of Informal Education*, www.infed.org/thinkers/et-knowl.htm.

¹⁶⁵ <http://moodle.org/>. Πρόκειται για λογισμικό ανοιχτού κώδικα, μεταφρασμένο και στα ελληνικά και διαθέσιμο για μεταφόρτωση στο <http://download.moodle.org/>

¹⁶⁶ <http://www.blackboard.com/us/index.Bb>

¹⁶⁷ Stephenson J. (Ed.) (2001) *Teaching and Learning Online: Pedagogies for New Technologies*. Sterling, VA: Stylus Publishing.

- Stephenson J. (Ed.) (2001) *Teaching and Learning Online: Pedagogies for New Technologies*. Sterling, VA: Stylus Publishing.
- Carlson, R. (1989) “Malcolm Knowles: Apostle of Andragogy”, *Vitae Scholasticae*, 8:1 (Spring 1989). <http://www.nl.edu/ace/Resources/Knowles.html>
- Garrison, R. (2000). “Theoretical Challenges for Distance Education in the 21st Century: A Shift from Structural to Transactional Issues”. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(1). 1(1): ISSN: 1492-3831.
- Mason, R. (2002). “Rethinking assessment for the online environment”. *Current Perspectives on Applied Information Technologies*. Volume I.
- Vrasidas, C., Glass C. (2002). *Distance education and distributed learning*. Greenwich, CT: Information Age Publishing, Inc.
- Mason, R., Rennie, F. (2006) *Elearning: the Key Concepts*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Klein, J., Spector, M., Grabowski, B. & de la Teja, I. (2004). *Instructor Competencies: Standards for Face-to-Face, Online, and Blended settings*. Greenwich, CT: Information Age Publishing
- Rogers A. (1998). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Καραλής Θ. (2006) «Κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές διαστάσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ
- Κόκκος Α. (2005) *Εκπαίδευση ενηλίκων - Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Κόκκος Α. (2006) «Χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ
- Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση». Αθήνα: ΓΓΕΕ.
- Παληός Ζ, Τσαμουρά Α. (2006) «Θεωρίες μάθησης και μάθηση ενηλίκων» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

Ενότητα 2 - Διδακτικές στρατηγικές στην εκπαίδευση ενηλίκων

Διάρκεια: 12 ώρες

Βασικοί σκοποί: Στους βασικούς σκοπούς συγκαταλέγονται:

- Η εκπόνηση και δημιουργία σχεδίων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε ενήλικες.
- Η δυνατότητα εκμάθησης μεθόδων και παιδαγωγικών προσεγγίσεων σχεδιασμού διδακτικών ενοτήτων.

- Η ανάπτυξη διαφορετικών, σύγχρονων, σύνθετων ενεργητικών τεχνικών εκπαίδευσης ενηλίκων και η διαμόρφωση κριτηρίων επιλογής τους.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα: Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να επιλέγουν κατάλληλες και αποτελεσματικές διδακτικές μεθόδους.
- Να επιλέγουν κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και να δημιουργούν σχέδια μαθημάτων που διευκολύνουν τη μάθηση.
- Να δημιουργούν ένα αποτελεσματικό μαθησιακό περιβάλλον, κινητοποιώντας και εμπλέκοντας τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία.

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες:

- Οι εκπαιδευόμενοι μελετούν εκπαιδευτικό υλικό και παρακολουθούν μαγνητοσκοπημένες μικροδιδασκαλίες υποδειγματικών διδακτικών πρακτικών. Στη συνέχεια συζητούν για συγκεκριμένες εκπαιδευτικές τεχνικές που αποδεικνύονται αποτελεσματικές στην πράξη. Οι συμμετέχοντες καλούνται να συζητήσουν για τις συνήθεις εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε συμβατικές αίθουσες διδασκαλίας (Κόκκος, 2006):
  - Άμεση διδασκαλία (Εισήγηση - Διάλεξη, Διάλεξη με ερωτήσεις - απαντήσεις, Εμπλουτισμένη εισήγηση)
  - Συζήτηση
  - Καταιγισμός ιδεών (brainstorming)
  - Ασκήσεις
  - Ομάδες εργασίας
  - Μελέτη περίπτωσης (case study)
  - Παιχνίδι ρόλων (role playing)
  - Προσομοίωση
  - Συνέντευξη από ειδικό
  - Επίδειξη / Υπολογιστής - Video projector - Διαφάνειες
  - Προσκεκλημένοι ομιλητές
  - Επίλυση προβλήματος

- Επιπλέον, οι συμμετέχοντες καλούνται να αναγνωρίσουν διδακτικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως (Vrasidas et al., 2007):
  - Αυτοκατευθυνόμενη μάθηση
  - Συνεργατική μάθηση
  - Διαλέξεις με ήχο ή βίντεο μέσω του Διαδικτύου και μαθήματα ενσωματωμένα στον Παγκόσμιο Ιστό (Web)
  - Online συζητήσεις
  - Συνεργασία μικρών ομάδων με χρήση σύγχρονων ή ασύγχρονων συστημάτων επικοινωνίας
  - Δημιουργία online κοινοτήτων
  - Ηλεκτρονική επίβλεψη - Συμβουλευτική
- Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εργαστούν σε μικρές ομάδες, προκειμένου να δημιουργήσουν το σχέδιο μαθήματος για ένα εξ αποστάσεως μάθημα, το οποίο θα αναρτήσουν στο χρησιμοποιούμενο ΣΔΜ.
- Οι συμμετέχοντες καλούνται να αναλύσουν κριτικά τα αναρτηθέντα σχέδια μαθημάτων και να τα αξιολογήσουν online, χρησιμοποιώντας την τεχνική peer review¹⁶⁸ (αξιολόγηση ομοτίμων).
- Η ανάθεση εργασιών θα μπορούσε να περιλαμβάνει δραστηριότητες τύπου WebQuest¹⁶⁹.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Stephenson, J. (2001). *Teaching and Learning Online: Pedagogies for new technologies*. Sterling, VA: Stylus Publishing.

¹⁶⁸ Γενικά είναι η διαδικασία αξιολόγησης πρότασης (για έρευνα ή δημοσίευση) από σώμα ειδικών του πεδίου (Merriam Webster Online Dictionary). Υπονοεί την (επαγγελματική) αξιολόγηση του έργου/εργασίας συναδέλφων.

¹⁶⁹ Ένα *WebQuest* αποτελεί ένα σενάριο μαθήματος. Βασίζεται σε μία δραστηριότητα προσανατολισμένη στην έρευνα, όπου όλες οι πληροφορίες που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευόμενοι προέρχονται από τον Παγκόσμιο Ιστό (Web). Τα WebQuests, τα οποία αποτελούν δραστηριότητες κατευθυνόμενης διερεύνησης (και εντάσσονται στο αναλυτικό πρόγραμμα), σχεδιάζονται ώστε να οριοθετούν τη δραστηριότητα των εκπαιδευομένων, να εστιάζουν στη χρήση της πληροφορίας παρά στην απλή αναζήτησή της, και να υποστηρίζουν τους εκπαιδευόμενους να καλλιεργήσουν την αναλυτική, συνθετική σκέψη και κριτική τους ικανότητα. Επίσης, διευκολύνουν τον εκπαιδευτικό στο σχεδιασμό μαθημάτων, ορίζοντας τα συστατικά στοιχεία και τη δομή τους (Πηγή: Παπανικολάου Κ., Γρηγοριάδου Μ. <http://hermes.di.uoa.gr/papanikolaou/papers%5CPG-WebQuest-Syros2005.pdf>.)

- Howard, K. & Schenk, K. (2003). *Distance learning and university effectiveness: Changing educational paradigms for online learning*. London, UK: Information Science Publishing
- Curriculum, Instruction and Assessment
http://www.aea267.k12.ia.us/cia/index.php?page=teaching_strategies
- Clark, T. (2001). *Virtual high schools. Trends and issues*. Macomb, IL: Distance Learning Resource Network, WestEd
- Vrasidas, C. (2000). "Constructivism versus objectivism: Implications for interaction, course design, and evaluation in distance education". *International Journal of Educational Telecommunications*, 6(4), 339-362.
- Wenger, E. (1999). *Communities of Practice. Learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge University Press
- Wenger, E., McDermott, R., & Snyder, W. M. (2002). *Cultivating communities of practice: A guide to managing knowledge*. Cambridge, MA: Harvard Business School Press
- Kim, A. (2000). *Community Building on the Web*. Berkeley, CA: Peachpit Press
- Mason, R, Rennie, F. (2006) *Elearning: the Key Concepts.*, Abingdon, Oxon: Routledge
- Γιαννακοπούλου Ε. (2006) «Σχεδιασμός Διδακτικής Ενότητας» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος ΙΙΙ, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ
- Κόκκος Α. (2006) «Εκπαιδευτικές Τεχνικές» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ
- Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση». Αθήνα: ΓΤΕΕ
- Πηγιάκη Π. (1999). *Προετοιμασία, Σχεδιασμός και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Coureau S. (2000). *Τα Βασικά «Εργαλεία» του Εκπαιδευτή Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Noyé D., Riveteau J. (1998). *Πρακτικός Οδηγός του Εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Rogers A. (1998). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Ενότητα 3 - Επικοινωνιακές δεξιότητες και στρατηγικές παρουσίασης

Διάρκεια: 12 ώρες

Βασικοί σκοποί: Οι επικοινωνιακές δεξιότητες θεωρούνται θεμελιώδεις για την αποτελεσματικότητα μιας παρουσίασης, διότι ελκύουν και συντηρούν την προσοχή των εκπαιδευομένων, ώστε να τους προσφέρονται κατάλληλες ευκαιρίες για μάθηση. Συνίστανται σε:

- Χρήση κατάλληλης λεκτικής και μη λεκτικής γλώσσας, ανάλογα με το κοινό, το περιεχόμενο και το πολιτισμικό περιβάλλον.

- Προσαρμογή των παρουσιάσεων στο μαθησιακό πλαίσιο και στις ανάγκες των εκπαιδευομένων, χρησιμοποιώντας παραδείγματα και εμπλέκοντας τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους.
- Αποτελεσματική οργάνωση του περιεχομένου της παρουσίασης.
- Αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της επικοινωνίας και της παρουσίασης.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα: Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να επιδεικνύουν αποτελεσματικές δεξιότητες παρουσίασης.
- Να επιδεικνύουν αποτελεσματικές επικοινωνιακές δεξιότητες.
- Να είναι σε θέση να παρέχουν ανατροφοδότηση, διευκρινήσεις, συμβουλές και υποστήριξη.
- Να είναι ικανοί να θεμελιώσουν κανόνες για τη συζήτηση/αλληλεπίδραση εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων και εκπαιδευομένων μεταξύ τους.
- Να είναι ενήμεροι για πολιτισμικές διαφορές.

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες:

- Οι συμμετέχοντες παρακολουθούν δύο σύντομα αποσπάσματα βίντεο που περιέχουν τμήματα online διδασκαλίας από ισάριθμους εκπαιδευτές και καλούνται να αναγνωρίσουν - εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά που τις καθιστούν αποτελεσματικές ή μη αποτελεσματικές.
- Ακολούθως συζητούν στην αίθουσα σχετικά με:
  - Τις βασικές αρχές παρουσίασης και θέματα σχεδιασμού αυτής
  - Τη χρήση του προφορικού λόγου
  - Τη χρήση της γλώσσας του σώματος
  - Τις παραδόσεις δυναμικού χαρακτήρα (πρβλ. προσαρμοστικότητα εκπαιδευτή)
  - Θέματα που αφορούν την αξιολόγηση μιας παρουσίασης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Mandel, S. (2000). *Effective presentation skills: a practical guide for better speaking*. Crisp publications

- Salmon, G. (2000). *E-Moderating. The Key to Teaching and Learning Online*, London: Kogan Page
- Kim, A. (2000). *Community Building on the Web*. Berkeley, CA: Peachpit Press
- Mason, R., Rennie, F. (2006) *Elearning: the Key Concepts*. Abingdon, Oxon: Routledge
- Noyé D., Riveteau J. (1998). *Πρακτικός Οδηγός του Εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχιμο
- Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση». Αθήνα: ΓΤΕΕ

Ενότητα 4 - Εργαλεία ηλεκτρονικής μάθησης

Διάρκεια: 20 ώρες

Βασικοί σκοποί: Στους βασικούς σκοπούς συγκαταλέγονται:

- Η ανάλυση της σκοπιμότητας και των δυνατοτήτων των εργαλείων ηλεκτρονικής μάθησης.
- Η παρουσίαση τρόπων αποτελεσματικής αξιοποίησής τους.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα: Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να αποκτήσουν γνώσεις για τις τεχνολογίες ηλεκτρονικής μάθησης και την πρόσβαση σε αυτές.
- Να χρησιμοποιούν συγκεκριμένα τεχνολογικά εργαλεία, ώστε να παρέχουν διαχειριστική υποστήριξη στους εκπαιδευόμενους και να διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία.
- Να χρησιμοποιούν με επάρκεια συστήματα ασύγχρονης και σύγχρονης επικοινωνίας.

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες

- Οι συμμετέχοντες καλούνται να μελετήσουν και να κάνουν πρακτική εξάσκηση με εργαλεία συγγραφής περιεχομένου ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. eXe¹⁷⁰, Lectora¹⁷¹, κ.ά.).

¹⁷⁰ <http://exelearning.org/>. Διαθέσιμο για μεταφόρτωση στο <http://exelearning.org/Download>

¹⁷¹ <http://www.trivantis.com/products/lectora.html>

- Στη συνέχεια καλούνται να προετοιμάσουν μια οπτικοακουστική διάλεξη σε θεματικό αντικείμενο της επιλογής τους, χρησιμοποιώντας κατάλληλα εργαλεία (ενδεικτικά αναφέρονται τα Windows Movie Maker¹⁷², Camtasia¹⁷³).
- Οι συμμετέχοντες καλούνται να δημιουργήσουν ένα ιστολόγιο (blog) για ένα μάθημα της επιλογής τους, χρησιμοποιώντας τις δωρεάν πλατφόρμες Blogger¹⁷⁴, Wordpress¹⁷⁵ ή αντίστοιχα εργαλεία που περιλαμβάνει ένα ΣΔΜ.
- Επίσης να δημιουργήσουν και να διαχειριστούν μια «εικονική τάξη», χρησιμοποιώντας ένα ΣΔΜ.
- Οι συμμετέχοντες καλούνται να δημιουργήσουν μια μαθησιακή κοινότητα και να συνεργαστούν με τους συναδέλφους τους στην επίλυση ενός προβλήματος, χρησιμοποιώντας τρεις από τους παρακάτω τρόπους επικοινωνίας:
  - Βιντεοδιάσκεψη
  - Συζήτηση (chat)
  - Διάσκεψη μέσω διαδικτυακής τηλεφωνίας
  - Σύγχρονα εργαλεία συνεργασίας που υποστηρίζονται από υπολογιστή για τη δημιουργία εννοιολογικών χαρτών¹⁷⁶ (concept map), όπως το εργαλείο Cmap¹⁷⁷.
  - Ασύγχρονα εργαλεία συνεργατικής μάθησης, που υποστηρίζονται από υπολογιστή (π.χ. Synergieia¹⁷⁸).

---

¹⁷² Διαθέσιμο για μεταφόρτωση στο:

<http://www.microsoft.com/windowsxp/downloads/updates/moviemaker2.msp>

¹⁷³ <http://www.techsmith.com/camtasia.asp>

¹⁷⁴ <http://www.blogger.com/>

¹⁷⁵ <http://wordpress.com/>

¹⁷⁶ Ένας εννοιολογικός χάρτης (*concept map*) αποτελεί μια διαγραμματική αναπαράσταση συνδέσεων μεταξύ δύο ή περισσότερων εννοιών (concepts) με τη μορφή προτάσεων (propositions), προβάλλοντας και αναδεικνύοντας τις συνδέσεις και τις σχέσεις (links) μεταξύ των εννοιών. Ο εννοιολογικός χάρτης αποτελεί τεχνική με στόχο τη γραφική αναπαράσταση της γνώσης με τη χρήση δικτύων εννοιών. Τα δίκτυα αποτελούνται από κόμβους (nodes) και διασυνδέσεις (links): Οι κόμβοι αναπαριστούν της έννοιες και οι διασυνδέσεις τις σχέσεις μεταξύ των εννοιών.

Πηγές:

- Δαπόντες Ν. (2005). «Η εννοιολογική χαρτογράφηση: ένα ενδιαφέρον παιδαγωγικό εργαλείο».

http://www.dapontes.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=46

- Παπαθανασίου Ε., Λυμπουρίδου Χ., Σάββας Α. «Η Αξιοποίηση των Εννοιολογικών Χαρτών στην Εκπαιδευτική Πράξη» στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση» Ρόδος, 26-29/9/2002.

<http://www.rhodes.aegean.gr/LTEE/ETPE-2002/greek/tutorial8.htm>

¹⁷⁷ Διαθέσιμο για δωρεάν μεταφόρτωση στο: <http://cmap.ihmc.us/download>

¹⁷⁸ <http://bscl.fit.fraunhofer.de/>

- Οι συμμετέχοντες καλούνται να συγκρίνουν τους διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν και να καταγράψουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Porter, L. (2004). *Developing an Online Curriculum: Technologies and Techniques*. London: Information Science Publishing
- Weller, M. (2002). *Delivering Learning on the Net: The why, what and how*. London: Routledge Falmer
- Preece, J. (2000). *Online Communities: Designing Usability, Supporting Sociability*. Chichester: Wiley
- Salmon, G. (2000). *E-Moderating. The Key to Teaching and Learning Online*, London: Kogan Page
- American Institutes for Research (1999). *Designing Effective Professional Development: Lessons from the Eisenhower Program*. Washington, DC: US Department of Education
- Mason, R, Rennie, F. (2006) *Elearning: the Key Concepts*. Abingdon, Oxon: Routledge
- Βαλάκας Γ. (2006) «Εκπαιδευτικά μέσα και εκπαιδευτικός χώρος» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος III, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ
- Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση». Αθήνα: ΓΤΕΕ

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών δομείται σε τέσσερις ενότητες που αφορούν τις ισάριθμες κατηγορίες βασικών ικανοτήτων των εκπαιδευτών ενηλίκων, δηλαδή ικανότητες επαγγελματικές, εκπαιδευτικές, επικοινωνιακές και τεχνολογικές. Για λόγους πληρότητας το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να περιλαμβάνει και μια ενότητα που αφορά την αξιολόγηση, η οποία παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Ενότητα 5 - Αξιολόγηση

Διάρκεια: 20 ώρες

Βασικοί σκοποί: Στους βασικούς σκοπούς συγκαταλέγονται:

- Η παροχή των βασικών γνώσεων για τις φάσεις και τα μοντέλα αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε ενήλικες (αξιολόγηση εκπαιδευτικής ενότητας, εκπαιδευτικού υλικού, εκπαιδευόμενων, αυτοαξιολόγηση).
- Η εξοικείωση με την παρακολούθηση και εποπτεία της εκπαιδευτικής πορείας των εκπαιδευόμενων.
- Η δυνατότητα σύνθεσης ερωτηματολογίων, ασκήσεων, τεστ αξιολόγησης.
- Η κατανόηση της σημασίας της έρευνας στην εκπαιδευτική διαδικασία και πράξη.
- Η παροχή των βασικών γνώσεων για τους παράγοντες που διασφαλίζουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Η ανάπτυξη των βασικών στοιχείων που αφορούν στην καταγραφή δεικτών πιστοποίησης τόσο των προηγούμενων όσο και των αποκτηθεισών γνώσεων και δεξιοτήτων των ενηλίκων εκπαιδευομένων.

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα: Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν τα είδη της αξιολόγησης (αρχική ή διαγνωστική, ενδιάμεση ή διαμορφωτική, τελική ή απολογιστική) και την αναγκαιότητα κάθε είδους.
- Να συμμετέχουν σε συζητήσεις που αφορούν τις θεωρητικές διαστάσεις της αξιολόγησης και, ειδικότερα, τους σκοπούς και τα είδη αυτής (αρχική, διαμορφωτική, τελική).
- Να γνωρίζουν τις θεωρίες αξιολόγησης της ηλεκτρονικής μάθησης.
- Να γνωρίζουν και να κατανοούν την ταξινομία διδακτικών στόχων του Bloom σε γνωστικούς¹⁷⁹, συναισθηματικούς¹⁸⁰ και ψυχοκινητικούς¹⁸¹.

¹⁷⁹ *Γνωστικοί διδακτικοί στόχοι:* 1. Γνώση (αναγνώριση, προσδιορισμός, δήλωση), 2. Κατανόηση (ερμηνεία, εξήγηση, αναθεώρηση), 3. Εφαρμογή (επίλυση, χρήση, εκμετάλλευση), 4. Ανάλυση (σύγκριση, αντίθεση, αντιπαραβολή), 5. Σύνθεση (σχεδίαση, ανάπτυξη, προγραμματισμός), 6. Αξιολόγηση (εκτίμηση, κριτική, κρίση, απόφαση) [Bloom B., Englehart M., Hill W., Furst E. & Krathwohl D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York: Longman Green.].

¹⁸⁰ *Συναισθηματικοί διδακτικοί στόχοι:* Δεκτικότητα, Ανταπόκριση, Εκτίμηση, Οργάνωση, Χαρακτηρισμός [Krathwohl D., Bloom B. & Masia, B. (1964). Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goals. Handbook II: Affective domain. New York: David McKay].

¹⁸¹ *Ψυχοκινητικοί διδακτικοί στόχοι:* Μίμηση, Χειρισμός, Ακρίβεια, Δεξιότητες, Φυσιολογία [Harrow A. (1969). A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives. New York: David McKay].

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες:

- Οι συμμετέχοντες καλούνται να συμμετέχουν σε online συζήτηση για τα διαφορετικά πεδία/τύπους της ταξινόμιας διδακτικών στόχων του Bloom, να αναφέρουν σχετικά παραδείγματα και να σχεδιάσουν σύντομες εκπαιδευτικές δραστηριότητες για συγκεκριμένα θέματα που αντιστοιχούν στα πεδία της ταξινόμιας αυτής.
- Οι συμμετέχοντες καλούνται να συμμετέχουν σε συζητήσεις σχετικά με πρακτικά θέματα αξιολόγησης, χρησιμοποιώντας υπαρκτά παραδείγματα από την αίθουσα διδασκαλίας. Τα θέματα αυτά, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν:
  - Χρήση τεχνικών ερωτήσεων κατά την αξιολόγηση.
  - Συνεχιζόμενη αυτοαξιολόγηση από την πλευρά του εκπαιδευόμενου.
  - Ανάπτυξη κριτηρίων αξιολόγησης.
  - Πολιτικές βαθμολόγησης.
  - Πολιτικές ανατροφοδότησης.
- Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο ρόλο και τη χρήση του χαρτοφυλακίου εργασιών:
  - Ορισμός χαρτοφυλακίου εργασιών.
  - Τρόποι χρήσης αυτού κατά την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Preece, J. (2000). *Online Communities: Designing Usability, Supporting Sociability*. Chichester, UK: Wiley
- Salmon, G. (2000). *E-Moderating. The Key to Teaching and Learning Online*, London: Kogan Page
- Avraamidou, L., Zembal-Saul, C. (2003). “Exploring the Influence of Web-Based Portfolio Development on Learning to Teach Elementary Science”. *Journal of Technology and Teacher Education* 11(3), 415-442.
- Avraamidou, L., Zembal-Saul, C. (2002). “Making the Case for the Use of Web-Based Portfolios in Support of Learning to Teach”. *The Journal of Interactive Online Learning*, 1(2), 1-19, <http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/1.2.1.pdf>
- Mason, R., Rennie, F. (2006) *E-learning: the Key Concepts*. Abingdon, Oxon: Routledge

- Mason, R. (2002). “Rethinking assessment in the online environment” in C. Vrasidas and G. V Glass (Eds.), *Current Perspectives on Applied Information Technologies Distance Education and Distributed Learning*, (pp. 57-74), Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Batson T. (2002) “The Electronic Portfolio Boom: What's it All About?”
<http://campustechnology.com/articles/39299/>
- Observatory for new technologies and education
http://insight.eun.org/ww/en/pub/insight/thematic_dossiers/eportfolio.htm
- Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση». Αθήνα: ΓΓΕΕ
- Μαυρογιώργος Γ. (2006). «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου» στο Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος ΙΙΙ, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Η σημερινή εικόνα

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η διεθνοποίηση των αγορών και η εξέλιξη της τεχνολογίας καθιστούν αναγκαία τη διαρκή ανανέωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Στην Ελλάδα η δια βίου μάθηση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, παρόλες τις προσπάθειες που γίνονται τα τελευταία χρόνια σε επίπεδο δομών και χρηματοδότησης, αλλά και σε θεσμικό επίπεδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα κατέχει την τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ευρώπης των 25, ως προς τη συμμετοχή των πολιτών ηλικίας 25-64 ετών σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης¹⁸², αντανακλώντας την ύπαρξη περιορισμένων ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων, καθώς και την ασύμμετρη κατανομή αντίστοιχων ευκαιριών για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες.

Τα αίτια αυτής της κατάστασης θα πρέπει να αναζητηθούν, μεταξύ άλλων, στις εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης: Η πολυνομία, η επικάλυψη αρμοδιοτήτων των διαφόρων φορέων, οι αγκυλώσεις λόγω γραφειοκρατίας και οι αποσπασματικές νομοθετικές ρυθμίσεις, επηρεάζουν, δυστυχώς, και το πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η πολυδιάσπαση του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων σε επίπεδο φορέων και η εννοιολογική ασάφεια που παρατηρείται διεθνώς, συντελούν στη δημιουργία και παγίωση «διοκτησιακών» καταστάσεων σε ό,τι αφορά τα μητρώα ένταξης των εκπαιδευτών ενηλίκων.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα, ήδη πραγματοποιείται από το ΕΚΕΠΙΣ πρόγραμμα εκπαίδευσης και πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης που συγχρηματοδοτού-

---

¹⁸² Συμπεράσματα από την επίσημη υποβολή του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Κείμενο διαθέσιμο στο: http://www.espa.gr/media/documents/6_EP_EKPAIDEYSH_KAI_DIA_BIOY_MATHISH.pdf

νται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Η πιστοποίηση των εκπαιδευτών οδηγεί στην ένταξή τους σε αντίστοιχο μητρώο. Μέχρι σήμερα έχουν εκπαιδευτεί περίπου 14.000 εκπαιδευτές και το πρόγραμμα οδεύει προς την ολοκλήρωσή του. Σημειώνεται ότι από τον Ιανουάριο του 2008, οπότε προβλέπεται να υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός πιστοποιημένων εκπαιδευτών σε όλες τις ειδικότητες, στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης θα διδάσκουν αποκλειστικά πιστοποιημένοι εκπαιδευτές. Το πρόγραμμα αυτό δεν καλύπτει, όμως, τους εκπαιδευτές που δραστηριοποιούνται σε άλλου είδους προγράμματα, π.χ. γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ή σε προγράμματα που υλοποιούνται με αυτοχρηματοδότηση από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.

Αντίστοιχα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, μικρότερης όμως εμβέλειας, έχουν εκπονηθεί και υλοποιούνται και από άλλους φορείς, όπως είναι η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ), το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΕΚΔΔΑ), κ.ά.

Παρατηρείται, λοιπόν, το φαινόμενο οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων (συμβατικής ή ηλεκτρονικής), όχι μόνο να υλοποιούν διαφορετικά προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, αλλά να δημιουργούν και συντηρούν διαφορετικά μητρώα (πιστοποιημένων) εκπαιδευτών. Τέτοια είναι, πέρα από το μητρώο εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙΣ, τα μητρώα εκπαιδευτών της ΓΓΕΕ (αφορά τους εκπαιδευτές στα προγράμματα ΗΡΩΝ και στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων), της Επαγγελματικής Κατάρτισης Α.Ε. (θυγατρικής του ΟΑΕΔ για θέματα αρχικής - συνεχιζόμενης κατάρτισης και δια βίου μάθησης), του Λογαριασμού για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ), του ΕΚΔΔΑ, κ.λπ.

6.2 Προτάσεις

Καθίσταται, λοιπόν, φανερή η ανάγκη ύπαρξης διαλειτουργικότητας ή ακόμα και ενοποίησης των μητρώων εκπαιδευτών ενηλίκων, όπου αυτό είναι εφικτό. Ήδη μια πρώτη προσπάθεια έχει γίνει από το ΕΚΕΠΙΣ με τη μορφή των υπομητρώ-

ων¹⁸³ (βλ. Παράρτημα Ι), αλλά απαιτείται η προσπάθεια αυτή να επεκταθεί, ώστε να περιλάβει και άλλους φορείς. Θα πρέπει επίσης να αποσαφηνιστούν οι επικαλύψεις των συναρμόδιων φορέων, ώστε να συντονιστούν οι δράσεις εκπαίδευσης και πιστοποίησης.

Η δημιουργία ενός αξιόπιστου μητρώου εθνικής εμβέλειας μπορεί να συμβάλλει στην κατεύθυνση της δημιουργίας μιας ενιαίας δομής διαχείρισης των εκπαιδευτών ενηλίκων, η οποία διευκολύνει την κινητικότητα αυτών και παρέχει αυξημένη προστιθέμενη αξία. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν να τεθούν οι βάσεις για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου συστήματος πιστοποίησης, το οποίο θα δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτές ενηλίκων να αναγνωρίζουν και να πιστοποιούν γνώσεις και δεξιότητες και τελικά, επαγγελματικά προσόντα, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησής τους.

Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η τεχνογνωσία, που έχει ήδη αποκτηθεί από τα προγράμματα του ΕΚΕΠΙΣ και της ΓΓΕΕ, και αφορά τους συμβατικούς εκπαιδευτές ενηλίκων, ύστερα - φυσικά - από τις απαραίτητες προσαρμογές και λαμβάνοντας υπόψη τη μέθοδο που προτείνεται στην παρούσα εργασία, στα πλαίσια ενός αντίστοιχου προγράμματος εκπαίδευσης και πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων ηλεκτρονικής μάθησης.

Απαραίτητη θεωρείται η ύπαρξη ευρείας συναντίληψης των εμπλεκομένων στο χώρο, ώστε να τεθούν οι βάσεις για την θεσμική κατοχύρωση του επαγγέλματος του εκπαιδευτή ενηλίκων. Η ανάθεση σε υπάρχοντα φορέα (ή η δημιουργία ενός νέου φορέα), των αρμοδιοτήτων πιστοποίησης εκπαιδευτών, προγραμμάτων σπουδών και φορέων παροχής εκπαιδευτικών προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης, είναι θέμα πολιτικής απόφασης. Πρέπει πάντως να τονιστεί ότι, δεδομένου του νέου περιβάλλοντος απελευθέρωσης των εκπαιδευτικών υπηρεσιών διεθνώς

---

¹⁸³ Το Εισαγωγικό Μητρώο του ΕΚΕΠΙΣ απαρτίζεται από τα ακόλουθα Υπομητρώα:

- Γενικό Υπομητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Πληροφορικής και Βασικών Δεξιοτήτων Πληροφορικής
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Επαγγελματικής Κατάρτισης Α.Ε. (ΙΕΚ - ΚΕΚ)
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών ΟΓΕΕΚΑ «Δήμητρα»
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Εκπαιδευτών.

και ανεξαρτητως του φορέα που θα επιφορτισθεί με τις διαδικασίες πιστοποίησης, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε η πιστοποίηση να υποστηριχθεί από δικλίδες ασφαλείας επιστημονικής επάρκειας, διαφάνειας, αντικειμενικότητας και αμεροληψίας, και να μη χρησιμοποιηθεί ως τρόπος υποκατάστασης της έλλειψης τυπικών προσόντων για την άσκηση του ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων.

6.3 Επιλογικά σχόλια

Έχει αρχίσει να διαφαίνεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί διακριτό επιστημονικό πεδίο που χρειάζεται να ασκείται από ειδικούς, οι οποίοι όχι μόνο είναι επαγγελματικά επαρκείς, αλλά έχουν υιοθετήσει τη στάση ζωής και τις δεσμεύσεις που αντιστοιχούν στον ρόλο τους. Τα βασικά σημεία του επιστημονικού προβληματισμού που έχουν αναπτυχθεί στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων διεθνώς, έρχονται πλέον στο προσκήνιο και υιοθετούνται ως στοιχεία της εθνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής.

Η εκπαίδευση από απόσταση, η οποία αξιοποιεί το δυναμικό των ΤΠΕ - και, κυρίως, του Διαδικτύου - προκειμένου να ελαχιστοποιήσει τους χωροχρονικούς περιορισμούς της παραδοσιακής εκπαιδευτικής διαδικασίας, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην περαιτέρω διάδοση της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η ανάπτυξη του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων πρέπει, όμως, να γίνει με τρόπο λειτουργικό και συντονισμένο, ώστε να διασυνδέεται αποτελεσματικά με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και, μέσω ενός αξιόπιστου συστήματος πιστοποίησης, να διασφαλίζει την ποιότητα όλων των συντελεστών: Εκπαιδευτών, Φορέων και Προγραμμάτων Σπουδών.

Η ύπαρξη ενός τέτοιου συστήματος, που θα διαμορφωθεί μέσα από δημόσιο διάλογο με τους ενδιαφερόμενους φορείς, τους κοινωνικούς εταίρους, την ακαδημαϊκή κοινότητα, τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην αναβάθμιση της δια βίου μάθησης και στη διάχυση των ωφελημάτων που προκύπτουν από αυτή. Η αναβάθμιση αυτή θα πρέπει να τηρεί τις ισορροπίες μεταξύ της οικονομικής - αναπτυξιακής της διάστασης (απασχόληση, ανταγωνι-

στικότητα, χρήση ΤΠΕ) και της ανθρωποκεντρικής - κοινωνικής της διάστασης (ανάπτυξη προσωπικότητας, κοινωνική συνοχή, ποιότητα ζωής), προκειμένου να είναι αποτελεσματική. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι εφικτή η συγκρότηση και λειτουργία ενός αξιόπιστου, ποιοτικού και αποτελεσματικού συστήματος διά βίου εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των ενηλίκων πολιτών της χώρας.

Ένα τέτοιο σύστημα, που συνδυάζει την επένδυση σε ανθρώπινους πόρους και την αξιοποίηση έργων ψηφιακής υποδομής, μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην αναβάθμιση της διδασκαλίας και της μάθησης, στη δημιουργία επιτυχημένων επαγγελματιών και κοινωνικά ενεργών πολιτών και να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης και προόδου.

Βιβλιογραφία

Αθανασούλη Α. (2006) «Επαγγελματικά περιγράμματα», *Καταρτίζειν*, 11, σ. 16-18

Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο GUnet (2004) «Προτυποποίηση μαθησιακών τεχνολογιών»
<http://portal.gunet.gr/index.pl?iid=3652>

Βασίλαινας Θ. (2005) «Πολιτικές πιστοποίησης και η ένταξη μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στο Θεματικό Εργαστήριο ΙΤΕ – ΕΚΕΠΙΣ - ΕΑΠ *Αρχές Συστήματος – Εφαρμογή Εξ' αποστάσεως Κατάρτισης και Πιστοποίησης*, Ηράκλειο, 27-05-2005
http://www.gsevee.gr/media/vassia/energeiai/iii/doc/eisigisi_EKEPIS_kriti.doc

Βεργίδης Δ. (2002) «Μελέτη για τις προδιαγραφές του περιεχομένου των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών». Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε., Εργαστήριο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

ΕΚΕΠΙΣ - Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών και Δια βίου Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων - European University Lifelong Learning Network (2006) Πρακτικά ημερίδας – συμποσίου *Δια βίου εκπαίδευση - Αναγνώριση Προηγούμενης Εμπειρικής Γνώσης στην Ελλάδα*. Ιωάννινα, 8-9/5/2006

ΕΚΕΠΙΣ (2006) *Οδηγός σπουδών για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης του Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών*. Αθήνα: ΕΚΕΠΙΣ

ΕΚΕΠΙΣ (2007) «Επαγγελματικά Περιγράμματα», *Καταρτίζειν*, 14, σ. 12-19

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) *Υπόμνημα σχετικά με την εκπαίδευση καθόλη τη διάρκεια της ζωής* (Εγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της επιτροπής). SEC(2000)1832. Βρυξέλλες

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2003) *Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010 - Σχέδιο κοινής ενδιάμεσης έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη* SEC(2003) 1250. Βρυξέλλες
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0685:FIN:EL:PDF>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005) *Προς ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων για τη δια βίου μάθηση* (Εγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της επιτροπής) SEC (2005) 957

ΕΣΥΔ (2005) «Κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι Φορείς Πιστοποίησης Προσωπικού»
http://esyd.gr/gr_pages/b_kanonismoj_eggrafa/b_kritiria/KRIT_FPP.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) *Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης* (Ανακοίνωση της Επιτροπής). Βρυξέλλες
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EL:PDF>

Ζαμπάρα Α., Τσουκαλάς Σ., Σιασιάκος Κ., Ρετάλης Σ. (2005) «Προτείνοντας ένα Μοντέλο Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΔΠ) σε προγράμματα ηλεκτρονικής διά βίου μάθησης»
<http://cosy.ted.unipi.gr/NTdiabiou2005/media/papers/P27.doc>

Ζιώμας Δ., Καραλής Θ., Κόκκος Α., Χρυσάκης Μ. (2002) *Μελέτη για τον προσδιορισμό των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτών*. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση». Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Καραλής Θ. (2006) «Κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές διαστάσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων» στο *Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης*, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

Καραλής Θ. (2006) «Η εκπαίδευση εκπαιδευτών συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης» στο *Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης*, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

Κόκκος Α. (2005) *Εκπαίδευση ενηλίκων - Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Κόκκος Α. (2006) «Χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης» στο *Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης*, Τόμος Ι, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

Κόκκος Α., Κουτρούμπα Κ. (επιμ.) (2007) *Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση»*. Αθήνα: ΓΓΕΕ.

Μαυρογιώργος Γ. (2006). «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου» στο *Εκπαιδευτικό υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης*, Τόμος ΙΙΙ, Αθήνα: Έκδοση ΕΚΕΠΙΣ

Ρετάλης Σ. (επιμέλεια) (2005) *Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης*, Αθήνα: Καστανιώτης

Ρετάλης Σ., Σιασιάκος Κ. (2006) «Αξιοποίηση του ψηφιακού video στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών μέσω της προσομοιωτικής τεχνικής της μικροδιδασκαλίας» στο Πανελλήνιο Συνέδριο *Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Υλικό: ζητήματα δημιουργίας, διδακτικής αξιοποίησης και αξιολόγησης*, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας - Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (Ε.Τ.Π.Ε.). Βόλος, 6-7/4/2006

Ρετάλης Σ., Σιασιάκος Κ., Ψαρομήλιγκος Γ. (2007) «Μελέτη και εξειδίκευση δράσεων του ΕΚΔΔΑ για εκπαιδευτές ηλεκτρονικής μάθησης» (αδημοσίευτο)

Benson L., Elliott D., Grant M., Holschuh D., Kim B., Kim H., Lauber E., Loh S., Reeves T. (2001) “Heuristic Evaluation Instrument and Protocol for E-Learning Program” (Draft)

<http://it.coe.uga.edu/~treeves/edit8350/heureval.rtf>

Brown R. (2000) “The New UK Quality Framework” *Higher Education Quarterly*, Vol. 54 (4), October 2000, pp. 323-342

Brugia M., Gerard F., Tetart M., Battezzati L., Mallet J., Pellerey M., Walker S. “Open and Distance Learning and the Professionalisation of Trainers” *TTNet Dossier* No. 4 CEDEFOP Reference. Thessaloniki: CEDEFOP

http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/19/ca/47.pdf

Clark D. (2006) “E-tutoring White paper”. Brighton: EPIC

http://www.epic.co.uk/content/resources/white_papers/etutoring.htm

Commission of the European Communities (2002) *Commission’s Action Plan for skills and mobility* (Communication from the Commission to the Council, The European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions), COM(2002)72. Brussels

http://ec.europa.eu/employment_social/news/2002/feb/ap_en.pdf

Commission of the European Communities (2004) *New Indicators on Education and Training* (Commission Staff Working Paper), SEC(2004)1524. Brussels

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/indicators_en.pdf

Commission of the European Communities (2004) *Progress Towards the Lisbon Objectives in Education and Training - 2005 Report* (Commission Staff Working Paper), SEC (2005) 419. Brussels

Cort P., Härkönen A., Volmari K. (2004) “PROFF – Professionalisation of VET teachers for the future”. *CEDEFOP Panorama series* (104) Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Coureau S. (2000). *Τα Βασικά «Εργαλεία» του Εκπαιδευτή Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Denis B., Watland P., Pirotte S., Verday N. (2004) “Roles and Competencies of the e-Tutor” *Proceedings of Networked Learning Conference 2004*, Lancaster University, 5-7/4/2004

http://www.networkedlearningconference.org.uk/past/nlc2004/proceedings/symposia/symposium6/denis_et_al.htm

Department for education and skills (2003) “Towards a Unified e-Learning Strategy” (Consultation Document)

<http://www.dfes.gov.uk/consultations/downloadableDocs/towards%20a%20unified%20e-learning%20strategy.pdf>

Dondi C. (2007) “Quality Assurance and Accreditation for European E-Learning: The Case for A European Quality Mark Initiative” *EFQUEL Green Paper* No. 4, March 2007. Brussels

Economic and Social Research Council - ESRC (2002) “Understanding the Implications of Networked Learning for Higher Education”. Esearch Seminar Series, Dissemination Event. University of Sheffield, Sheffield, 26/03/2002
<http://csalt.lancs.ac.uk/esrc/manifesto.htm>

Ehlers U. (2003) “Quality in E-learning” *Vocational Training European Journal* No 29. Thessaloniki: CEDEFOP

Ehlers U., Goertz L., Hildebrandt B., Pawlowski J. (2005) “Quality in e-learning: Use and dissemination of quality approaches in European e-learning. A study by the European Quality Observatory”. *CEDEFOP Panorama series*, 116. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

e-Learning Centre “What it is to be an Online Teacher”
<http://www.e-learningcentre.co.uk/eclipse/Resources/teach.htm>

Beetham H.(2002) “Skills and competences for staff”. Skills for e-learning, Ulster, 29/07/2002
<http://www.elt.ac.uk/ELT%20documents/developers/Skills-competences.pdf>

European Association for Education of Adults – EAEA (2006) “The Common European Adult Learning Framework (CEALF) - Performance Indicators and Benchmarks of Adult Learning in the Context of Lifelong Learning” (Draft for discussion). Brussels
<http://www.eaea.org/doc/eaea/CEALFrevised.pdf>

European Commission–Eurostat (2003) *Education Across Europe 2003*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

European Foundation for Quality in eLearning (2007) “Learners as active stakeholders of eLearning Quality”. *EFQUEL White Papers* No 1, October 2006. Brussels
http://www.qualityfoundation.org/quality-wiki/index.php/2_LEARNERS_AS_ACTIVE_STAKEHOLDERS_OF_eLEARNING_QUALITY

European Quality Observatory (EQO) “The EQO Model”, ver 1.2a Draft, 24/12/2004
<http://www.eqo.info/files/EQO-Model-1.2a.pdf>

Frydenberg, J. (2002) “Quality Standards in eLearning: A Matrix of Analysis” *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 3(2), October 2002

Goodyear P., Salmon G., Spector J., Steeples, C., Tickner, S. (2001) “Competencies for online teaching” *Educational Technology Research & Development*, 49 (1), 65-72.

Harvey, L. (2004) “The power of accreditation” *Journal of Higher Education Policy and Management*, 26, pp. 207–223.
<http://dx.doi.org/10.1080/1360080042000218267>

Hootstein E. “E-Learning 1.0: Wearing Four Pairs of Shoes: The Roles of E-Learning Facilitators”
<http://www.learningcircuits.org/2002/oct2002/elearn.html>

Inglis A. (2005) “Quality Improvement, Quality Assurance, and Benchmarking: Comparing two frameworks for managing quality processes in open and distance learning” *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, Vol 6, No 1
<http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/221/304>

International Accreditation Forum (2004) “IAF Guidance on the Application of ISO/IEC 17024:2003” (Issue 1, issued on 1 February 2004)
http://www.compad.com.au/cms/iaf/workstation/upFiles/228543.IAF-GD24-2004_Guidance_on_ISO_17024_Pub.pdf

Institute of IT Training (2001) “Certified e-Learning Professional Competency Framework (CeLP)”
<http://www.elearningprofessional.com>

Institute of IT Training (2007) “Competency Framework for e-Tutors” (version 1.01)
http://iitt.vbnlive.com/SITE/UPLOAD/DOCUMENT/COMPETENCY_FRAMEWORK_FOR_E-TUTORS.pdf

ISO/IEC (2006) “19796-1 How to Use the New Quality Standard for Learning, Education, and Training”
http://isotc.iso.org/livelink/livelink/6031339/36N1440_Guide_ISO_IEC_19796-1_How_to_Use_the_New_Quality_Standard_for_Learning_Education_and_Training.doc?func=doc.Fetch&nodeid=6031339

Juwah C. “Developing effective online tutoring”
<http://otis.scotcit.ac.uk/casestudy/juwah.doc>

Kefalas P., Retalis S., Stamatis D., Kargidis T. (2003) “Quality assurance procedures and e-ODL”. *International Conference on Network Universities and e-Learning*. 8-9/5/2003. Valencia. Spain.
<http://www.hsh.no/menu/>

Kirkpatrick D. “Evaluating Training Programs: The Four Levels” στο Piskurich G., Beckschi P., Hall B. (1999) *The ASTD Handbook of Training Design and Delivery*. McGraw-Hill Professional, pp.133-134
http://books.google.com/books?id=JHJYi_wQU_AC&pg=PA133&dq=kirkpatrick+evaluating+training+programs&sig=oXG9hqWcy8UQepJDPv8ryvK6fSc#PPA133_M1

Klein, J., Spector, M., Grabowski, B. & De la Teja I. (2004). *Instructor Competencies: Standards for Face-to-Face, Online, and Blended settings*. Greenwich, CT: Information Age Publishing.

Massey J. (2002) “Quality and eLearning in Europe” - Summary Report 2002

Mayes T. (2002) “The technology of learning in a social world” στο Harrison R., Reeve F., Hanson A. & Clarke J. (eds.), *Supporting Lifelong Learning*, vol. I: Perspectives on Learning, pp. 163-175 London: The Open University, Routledge

Mc Cullough C., Aimard V. (2006) *E-Learning in Europe: How do trainers, teachers and learners rate e-learning?* Thessaloniki: CEDEFOP

Moushey L., Kirk J. (2002) “Retooling for E-Learning”
<http://www.learningcircuits.org/2002/jan2002/kirk.html>

Noyé D., Piveteau J. (1998). *Πρακτικός Οδηγός του Εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο

OECD - ΕΚΕΠΙΣ (2003) “The Role of National Qualifications Systems in Promoting Lifelong Learning - Background report for Greece”
<http://www.oecd.org/dataoecd/52/56/33800825.pdf>

OECD (2005) Directorate for Education “The Role of National Qualifications Systems in Promoting Lifelong Learning”, *Policy implications of national qualifications systems and their impact on lifelong learning*, 20-21/10/2005, Dublin, Ireland
http://www.oecd.org/document/16/0,3343,en_2649_39263238_32165840_1_1_1_1,00.html

Open and Distance Learning Quality Council (2001) “Standards in Open and Distance Learning”
<http://www.odlqc.org.uk/odlqc/st-int.htm>

Parker N. (2004) “The Quality Dilemma in Online Education”
http://cde.athabasca.ca/online_book/ch16.html

Pawlowski, J.M. (2006) “ISO/IEC 19796-1: How to Use the New Quality Framework for Learning, Education, and Training” (White Paper) Essen

Quality Assurance Agency for Higher Education QAA (1999) “Guidelines on the quality assurance of distance learning”
<http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/distanceLearning/contents.asp>

Quality Assurance Agency for Higher Education QAA (1999) “QAA policy on programme specifications”
<http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/programSpec/progspec.asp>

Ravet S. (2007) “From Quality of eLearning to eQuality of Learning”. EFQUEL Green Paper No.3, March 2007. Brussels

Richey, R. C., Fields, D. C., & Foxon, M. (with Roberts, R. C., Spannaus, T. & Spector, J. M.) (2001). *Instructional design competencies: The standards* (3rd ed.). Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology. ED453803

Rogers A. (1998) Η εκπαίδευση ενηλίκων. Αθήνα: Μεταίχμιο

Shepherd C. “In search of the perfect e-tutor”

http://www.fastrak-consulting.co.uk/tactix/Features/perfect_etutor.htm#Qualities%20of%20an%20e-tutor

Sepherd C. “Evaluating online learning”

<http://www.fastrak-consulting.co.uk/tactix/Features/evaluate/evaluate.htm>

Smith T.C. (2005) “51 competencies for online instruction” *The Journal of Educators Online*, Vol. 2, No 2, July 2005

<http://www.thejeo.com/Ted%20Smith%20Final.pdf>

Spector J.M, De la Teja I. “Competencies for Online Teaching” ERIC Educational Reports

<http://www.ibstpi.org/downloads/online-competencies.pdf>

Spector J.M, De la Teja I. (2001) “Competencies for Online Teaching”. ERIC Digest. Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology.

<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED456841>

Staffordshire University (2004) “Quality Assurance for e-Learning and Distance/Distributed Learning”

http://www.staffs.ac.uk/services/qis/quality/sect_a4.html

Stensaker B., Harvey L. (2006) “Old Wine in New Bottles? A Comparison of Public and Private Accreditation Schemes in Higher Education”. *Higher Education Policy*, 19, 65–85

<http://www.palgrave-journals.com/hep/journal/v19/n1/full/8300110a.html>

TTnet (2007) “Competence Frameworks for VET Teachers and Trainers: A tool to foster transparency, mobility and professional development” *10th TTnet Annual Conference*, 6-7/12/2007, Thessaloniki

http://www.ekepis.gr/upload/10th_TTnet_Annual_Conference_Executive_Summary.doc

Ullmo P., Ehlers U. (2007) “Ποιότητα στο e-Learning”

<http://www.elearningpapers.eu/index.php?page=home&vol=2>

Vrassidas C., Avramidou L., Retalis S., Mikalsen A. (2007) “Ontology of Skills and Competencies of Trainers in E-learning” στα πλαίσια του METER Project: Monitoring, Evaluating and improving eTrainers competences in a lifelong learning environment. Education and Culture Leonardo da Vinci - Community Vocational Training Action Programme

Vrassidas C., Avramidou L., Retalis S., Mikalsen A. (2007) “Curriculum Design” στα πλαίσια του METER Project: Monitoring, Evaluating and improving eTrainers competences in a lifelong learning environment. Education and Culture Leonardo da Vinci - Community Vocational Training Action Programme

Wright C. “Criteria for Evaluating the Quality of Online Courses”
<http://www.imd.macewan.ca/imd/content.php?contentid=36>

Δικτυακοί τόποι

Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ)
<http://www.gsae.edu.gr/>

ΓΓΕΕ – Κέντρο Εκπαίδευσης Επιμόρφωσης ΕΝηλίκων από ΑΠόσταση (ΚΕΕΕΝΑΠ)
<http://www.keeenap.gr/keeenap//index.php>

Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ)
<http://www.ekepis.gr/site/>

Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ)
<http://www.esyd.gr>

Εθνικό Τυπογραφείο
<http://www.et.gr>

Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΕΕΕΕ)
<http://www.adulteduc.gr/001/index.php>

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)
<http://www.espa.gr/>

Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ)
<http://www.ideke.edu.gr/>

Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)
<http://www.oEEK.gr>

Παρατηρητήριο για την ΚτΠ
<http://www.observatory.gr/page/default.asp?id=4&la=1>

Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας
<http://www.ypakp.gr/>

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
http://www.ypepth.gr/el_ec_home.htm

American National Standards Institute (ANSI)
<http://www.ansi.org/>

American Society of Training & Development (ASTD)
<http://www.astd.org/>

British Institute for Learning and Development (BILD)
<http://www.thebild.org/home>

Council for Higher Education Accreditation (CHEA)
<http://www.chea.org/default.asp>

e-Learning Centre Evaluating the Effectiveness of e-Learning
<http://www.e-learningcentre.co.uk/eclipse/Resources/effective.htm>

Elearning Europa - Προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση
<http://www.elearningeuropa.info/main/index.php?page=home>

European Commission (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)
<http://ec.europa.eu/>

European co-operation for Accreditation (EA)
http://www.european-accreditation.org/default_flash.htm

European Foundation for Quality in eLearning (EFQEL)
<http://www.qualityfoundation.org/ww/en/pub/efquel/index.htm>

EFQUEL Resource Reference List
http://www.qualityfoundation.org/ww/en/pub/efquel/elearning/downloads/resource_reference_list_on_q.htm

EFQUEL Green Papers
[http://www.qualityfoundation.org/quality-wiki/index.php/New_Reading_::: the EFQUEL Green Papers](http://www.qualityfoundation.org/quality-wiki/index.php/New_Reading_:::_the_EFQUEL_Green_Papers)

European Quality Observatory (EQO)
<http://www.eqo.info/index.cfm>

European Training Village
<http://www.trainingvillage.gr/etv/default.asp>

International Accreditation Forum (IAF)
<http://www.iaf.nu/>

International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)
<http://www.ibstpi.org/>

International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)
<http://www.inqahe.org/generic.cfm?mID=2&sID=2>

International Organization for Standardization (ISO)

<http://www.iso.org/iso/home.htm>

Joint Accreditation System of Australia and New Zealand (JAS-ANZ)

<http://www.jas-anz.com.au>

JISC infoNet Effective Use of Virtual Learning Environments

<http://www.jiscinfonet.ac.uk/InfoKits/effective-use-of-VLEs/index.html>

National Advisory Committee on Institutional Quality and Integrity (NACIQI)

<http://www.ed.gov/about/bdscomm/list/naciqi.html>

National Archives and Records Administration – Federal Register

<http://www.gpoaccess.gov/fr/index.html>

Online Training and Development Consultancy Online Articles

<http://www.theconsultants-e.com/courses/em/resources.asp>

Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA)

<http://www.qaa.ac.uk/>

Open and Distance Learning Quality Council (ODLQC)

<http://www.odlqc.org.uk/>

Sustainable Environment for the Evaluation of Quality in E-Learning
(SEEQUEL)

<http://www.education-observatories.net/seequel/index>

United Kingdom Accreditation Service (UKAS)

<http://www.ukas.com>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

<http://www.unesco.org>

United States Department of Education

<http://www.ed.gov>

Παράρτημα Ι

Πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων από το ΕΚΕΠΙΣ

Γενικά

Το ΕΚΕΠΙΣ στα πλαίσια της εθνικής και της ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και με στόχο την αναβάθμιση του συστήματος της δια βίου κατάρτισης στην Ελλάδα και των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον τομέα αυτό, εφαρμόζει Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Ακολούθως παρουσιάζονται τα βασικά σημεία του συστήματος.

Το Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων είναι μια συγκροτημένη και ολοκληρωμένη διαδικασία που περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα βήματα για την πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων¹⁸⁴.

Η εφαρμογή του Συστήματος Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων προβλέπει τέσσερις κύριες δράσεις :

- v. Ένταξη στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων (Μητρώο Α')
- vi. Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων
- vii. Ένταξη στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων (Μητρώο Β')
- viii. Διαχείριση αλλαγών των στοιχείων των ενταγμένων στα Μητρώα Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ (Μητρώο Α' και Β')

---

¹⁸⁴ Το σύστημα αποτυπώνεται αναλυτικά στην υπ. αριθμ. 113613/9-11-2006 Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας με θέμα «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 113172/2005 (ΦΕΚ 1593 τ. Β', 17-11-2005) κοινής υπουργικής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας περί Συστήματος Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων», η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. (αρ. φύλλου 1700, Τεύχος Β').
Βλ. σχετικά στο <http://www.ekepis.gr/qnr/dynamic/view.asp?newsid=301>

Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Το Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων είναι ο κατάλογος στον οποίο εγγράφονται όσοι εκπαιδευτές πληρούν τα απαιτούμενα τυπικά προσόντα (σπουδές), καθώς και την επαγγελματική και διδακτική εμπειρία, όπου και εφόσον απαιτείται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις σχετικές διατάξεις.

Στο Εισαγωγικό Μητρώο αποτυπώνονται τα στοιχεία των εκπαιδευτών ως προς:

- τα τυπικά τους προσόντα,
- την επαγγελματική τους εμπειρία αντιστοιχισμένη σε ομάδα ή ομάδες επαγγελματιών σύμφωνα με το ισχύον Εθνικό Σύστημα Ταξινόμησης των Επαγγελματιών της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας καθώς και
- την διδακτική τους εμπειρία.

Υπομητρώα και λειτουργία τους

Το Εισαγωγικό Μητρώο απαρτίζεται από τα ακόλουθα Υπομητρώα :

- Γενικό Υπομητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Πληροφορικής και Βασικών Δεξιοτήτων Πληροφορικής
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Επαγγελματικής Κατάρτισης ΑΕ (ΙΕΚ – ΚΕΚ)
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών ΟΓΕΕΚΑ «Δήμητρα»
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
- Υπομητρώο Εκπαιδευτών Εκπαιδευτών

Κάθε Υπομητρώο καλύπτει ένα συγκεκριμένο πεδίο παροχής επαγγελματικής κατάρτισης. Οι όροι και οι προϋποθέσεις ένταξης εξειδικεύονται ανά Υπομητρώο, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι οι εκπαιδευτές που εντάσσονται σε ένα Υπομητρώο διαθέτουν τα ειδικότερα προσόντα που απαιτούνται για την απασχόλησή τους στο συγκεκριμένο πεδίο. Επιπλέον, η κατηγοριοποίηση σε Υπομητρώα διευκολύνει την αναζήτηση και την επιλογή των εκπαιδευτών. Επισημαίνεται ότι ένας

εκπαιδευτής μπορεί να ενταχθεί σε περισσότερα του ενός Υπομητρώα, εφόσον πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται για κάθε Υπομητρώο.

Δικαίωμα ένταξης στο Εισαγωγικό Μητρώο

Στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων μπορούν να ενταχθούν επαγγελματίες όλων των ειδικοτήτων, με την προϋπόθεση να πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις ένταξης. Όσοι επιθυμούν να ενταχθούν στο Μητρώο αυτό υποβάλλουν σχετικό φάκελο υποψηφιότητας, ο οποίος στη συνέχεια ελέγχεται από ειδική επιτροπή. Η ένταξη στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη συμμετοχή, στη συνέχεια, στις διαδικασίες εκπαίδευσης εκπαιδευτών και πιστοποίησης.

Το Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων είναι ανοιχτό. Δέχεται συνεχώς νέες αιτήσεις υποψηφιότητας και σε τακτά διαστήματα πραγματοποιείται διαδικασία ελέγχου των αιτήσεων.

Παρακολούθηση Πιστοποιημένων Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η ένταξη στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών δεν συνιστά πιστοποίηση. Σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, απαραίτητη προϋπόθεση για την πιστοποίηση αποτελεί η απόκτηση των απαιτούμενων παιδαγωγικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την άσκηση του έργου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Με στόχο, λοιπόν, την συμπλήρωση των προσόντων των εκπαιδευτών ως προς τις απαιτούμενες για το ρόλο τους παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες προβλέπεται η υλοποίηση πιστοποιημένων από το ΕΚΕΠΙΣ προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών. Δικαίωμα συμμετοχής στα προγράμματα αυτά έχουν οι εκπαιδευτές που είναι ενταγμένοι στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων.

Η διάρκεια και το περιεχόμενο των πιστοποιημένων από το ΕΚΕΠΙΣ προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών θα διαμορφώνεται με απόφαση του ΔΣ του ΕΚΕ-

ΠΙΣ, σύμφωνα με το περιεχόμενο του εκάστοτε ισχύοντος επαγγελματικού περιγράμματος του Εκπαιδευτή Ενηλίκων. Ως εκ τούτου, είναι δυνατόν να διαφοροποιείται ανάλογα με τα προσόντα των εκπαιδευτών, τις ανάγκες των διαφόρων Υπομητρώων και την ύπαρξη ή μη αποδεδειγμένης διδακτικής εμπειρίας σε ενήλικες, στην αρχική ή/και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση.

Οι εκπαιδευτές που ολοκληρώνουν με επιτυχία πιστοποιημένο από το ΕΚΕΠΙΣ πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών λαμβάνουν σχετική Βεβαίωση Επιτυχούς Παρακολούθησης από τον φορέα υλοποίησης του προγράμματος και έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση συμμετοχής στη διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων.

Διαδικασία Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Δικαίωμα Συμμετοχής στη διαδικασία πιστοποίησης έχουν οι εκπαιδευτές που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς πιστοποιημένο από το ΕΚΕΠΙΣ πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, εντός χρονικού διαστήματος 24 μηνών από την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους και για τρεις κατ' ανώτατο όριο φορές ή εκπαιδευτές που δεν έχουν παρακολουθήσει το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, διαθέτουν όμως τα προσόντα που ορίζονται σε σχετική απόφαση¹⁸⁵.

Εξαιρούνται από την υποχρέωση συμμετοχής σε διαδικασία πιστοποίησης τα μέλη διδακτικού επιστημονικού προσωπικού (ΔΕΠ) των ΑΕΙ και εκπαιδευτικοί ΑΤΕΙ που διαθέτουν συγκεκριμένα προσόντα και εντάσσονται απευθείας στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ

Οι υποψήφιοι που παρακολουθούν ένα πιστοποιημένο πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, κατά την τέταρτη εκπαιδευτική συνάντηση του προγράμματος, καλούνται να παρουσιάσουν ενώπιον του τμήματος των συνεκπαιδευομένων

---

¹⁸⁵ Περιγράφεται στη Μεθοδολογία II: «Συμμετοχή εκπαιδευτών που εξαιρούνται της παρακολούθησης του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών σε Διαδικασία Πιστοποίησης». <http://www.ekepis.gr/qnr/dynamic/view.asp?newsid=362>

τους, του εκπαιδευτή - συμβούλου τους και δύο παρατηρητών (οριζόμενων από το ΕΚΕΠΙΣ), μια υποδειγματική μικροδιδασκαλία διάρκειας 20 λεπτών, σε θέμα που επιθυμούν οι ίδιοι, η οποία θα καταγράφεται σε dvd και, σε επόμενη φάση θα αξιολογηθεί από κλιμάκιο Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων.

Ειδικότερα, η μικροδιδασκαλία καταγράφεται, με ευθύνη του ΚΕΚ, σε ψηφιακό δίσκο και το πρωτότυπο dvd, ατομικό για τον κάθε υποψήφιο, παραδίδεται στους παρατηρητές, μαζί με το πρωτότυπο σχέδιο μικροδιδασκαλίας και το λοιπό συνοδευτικό (έντυπο ή/και ηλεκτρονικό) υλικό της παρουσίασής της. Το ΚΕΚ, στο οποίο παρουσιάζεται η μικροδιδασκαλία, αναπαράγει επί τόπου αντίγραφα των ανωτέρω, προκειμένου να χορηγηθούν στον εκπαιδευτή - σύμβουλο που διενεργεί αξιολόγηση του εκπαιδευομένου. Τα πρωτότυπα τοποθετούνται σε ξεχωριστό φάκελο (ανά υποψήφιο) που σφραγίζεται από τους παρατηρητές και αποστέλλεται στο ΕΚΕΠΙΣ

Δικαιολογητικά και Διαδικασία Συμμετοχής

Οι υποψήφιοι, προκειμένου να συμμετέχουν σε διαδικασία πιστοποίησης, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του πιστοποιημένου προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών, αποστέλλουν στο ΕΚΕΠΙΣ φάκελο που περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Αίτηση για συμμετοχή σε διαδικασία πιστοποίησης.
- Βεβαίωση Επιτυχούς Παρακολούθησης του πιστοποιημένου προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών, στην οποία θα αναφέρεται η ακριβής ημερομηνία ολοκλήρωσης του προγράμματος.
- Αποδεικτικό καταβολής χρηματικού ποσού σε τραπεζικό λογαριασμό του ΕΚΕΠΙΣ, το οποίο ορίζεται στα 100 € για την συμμετοχή του υποψηφίου στη διαδικασία πιστοποίησης για πρώτη φορά και σε 150 € για τη συμμετοχή σε κάθε επόμενη επαναληπτική διαδικασία για όσους έχουν λάβει απόφαση περί μη χορήγησης πιστοποίησης στο πλαίσιο της πρώτης συμμετοχής τους¹⁸⁶.

---

¹⁸⁶ Τα αναγραφόμενα χρηματικά ποσά είναι αυτά που ισχύουν κατά το μήνα Μάιο 2008.

Η ανωτέρω διαδικασία και τα συναρτώμενα δικαιολογητικά απαιτούνται και για κάθε επαναληπτική συμμετοχή σε διαδικασία πιστοποίησης σε επόμενη φάση, εντός του παραπάνω οριζόμενου χρονικού διαστήματος.

Διαδικασία εξέτασης Πληρότητας και Συμβατότητας των Φακέλων Πιστοποίησης

Το ΕΚΕΠΙΣ, μετά την υποβολή του φακέλου συμμετοχής στη διαδικασία πιστοποίησης από τους υποψηφίους, ελέγχει την πληρότητα και συμβατότητα του φακέλου ως προς τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Στη συνέχεια, συγκροτείται φάκελος πιστοποίησης, στον οποίο συμπεριλαμβάνεται και το υλικό που έχει διαβιβαστεί από τους παρατηρητές (το Πρακτικό Παρατηρητών, το σχέδιο μικροδιδασκαλίας, συνοδευόμενο από το αντίστοιχο έντυπο ή/και ηλεκτρονικό υποστηρικτικό υλικό αυτής και το dvd).

Οι ελεγκτές που διενεργούν τον έλεγχο πληρότητας και συμβατότητας ορίζονται με Απόφαση του ΔΣ του ΕΚΕΠΙΣ και είναι στελέχη του ΕΚΕΠΙΣ ή εμπειρογνώμονες από το Μητρώο Αξιολογητών του ΕΚΕΠΙΣ. Σε περίπτωση που ο φάκελος που έχει υποβληθεί είναι ελλιπής ή δεν πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις της παρούσας, είναι δυνατό να ζητηθεί από τον υποψήφιο να καταθέσει εντός δέκα (10) εργασίμων ημερών τα αντίστοιχα δικαιολογητικά προκειμένου ο φάκελος να προωθηθεί περαιτέρω. Στην περίπτωση που ο υποψήφιος δεν προσκομίσει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, εντός του οριζόμενου διαστήματος, αποκλείεται από τη συμμετοχή στη διαδικασία πιστοποίησης στην παρούσα φάση, διατηρεί όμως το δικαίωμα να συμμετάσχει σε επόμενη διαδικασία πιστοποίησης, εφόσον προσκομίσει νέα αίτηση συνοδευόμενη από το σύνολο των δικαιολογητικών που ορίζονται ανωτέρω. Στην περίπτωση μη πληρότητας ή συμβατότητας του φακέλου, το σχετικό αποτέλεσμα κοινοποιείται στον υποψήφιο.

Διμελή κλιμάκια αξιολογητών πιστοποίησης εκπαιδευτών ενηλίκων

Εν συνεχεία, αφού διαπιστωθεί η πληρότητα και συμβατότητα των αποσταλέντων Φακέλων και σχηματιστεί ο φάκελος πιστοποίησης κάθε υποψήφιου, με απόφαση του ΔΣ, συγκροτούνται διμελή κλιμάκια πιστοποίησης, τα οποία θα απαρτίζονται από:

Δύο αξιολογητές Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων, οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν Μεταπτυχιακό Τίτλο Σπουδών (Master ή Διδακτορικό) στην Παιδαγωγική Επιστήμη ή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων ή στη Διαχείριση ή/και Εκπαίδευση Ανθρωπίνων Πόρων της ημεδαπής ή αντίστοιχο τίτλο σπουδών της αλλοδαπής (αναγνωρισμένο από τα εκάστοτε αρμόδια όργανα ισοτιμιών) και πενταετή επαγγελματική εμπειρία ή/και σημαντικό διδακτικό έργο συναφή με το αντικείμενο των σπουδών τους

Ως αξιολογητές στα διμελή κλιμάκια πιστοποίησης μπορούν να συμμετάσχουν και πιστοποιημένοι εκπαιδευτές εκπαιδευτών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τα ανωτέρω προσόντα και δεν θα έχουν το δικαίωμα να αξιολογήσουν εκπαιδευόμενους τους οποίους έχουν εκπαιδεύσει οι ίδιοι ως Εκπαιδευτές Εκπαιδευτών.

Οι αξιολογητές Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων, προκειμένου να συμμετάσχουν σε διαδικασίες πιστοποίησης, θα πρέπει να παρακολουθήσουν εξειδικευμένο πρόγραμμα κατάρτισης, εγκεκριμένο από το ΕΚΕΠΙΣ

Έργο των αξιολογητών των διμελών Κλιμακίων Πιστοποίησης είναι η επιβεβαίωση ότι οι υποψήφιοι διαθέτουν τις απαιτούμενες παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες για την άσκηση του ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων, βάσει καθορισμένων κριτηρίων και μεθοδολογίας.

Οι αξιολογητές των Κλιμακίων Πιστοποίησης, σε χώρο και χρόνο που θα καθορίζονται από το ΕΚΕΠΙΣ, παραλαμβάνουν τον Φάκελο Πιστοποίησης του Υποψη-

φίου, στον οποίο περιλαμβάνονται το dvd με τη μικροδιδασκαλία, το σχέδιό της και το συνοδευτικό - έντυπο ή/και ηλεκτρονικό - υλικό αυτής, και αξιολογούν την καταγεγραμμένη μικροδιδασκαλία του υποψηφίου και το συνοδευτικό υλικό, σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αξιολόγησης.

Κριτήρια αξιολόγησης μικροδιδασκαλίας – πιστοποίησης

Οι δύο αξιολογητές, αξιολογούν την επάρκεια του περιεχομένου της μικροδιδασκαλίας με βάση ειδικά διαμορφωμένα κριτήρια, ως προς τους παρακάτω άξονες:

- i. Έναρξη και τέλος μικροδιδασκαλίας.
- ii. Στοχοθεσία και σαφήνεια του σχεδίου μικροδιδασκαλίας.
- iii. Συνάφεια περιεχομένου με τους εκπαιδευτικούς στόχους. Σχέση ύλης – χρόνου.
- iv. Σαφήνεια χρήσης εννοιών και ορολογίας. Σαφής χειρισμός προφορικού λόγου. Γλώσσα σώματος και χρήση του χώρου.
- v. Ορθή επιλογή, συνδυασμός και ευελιξία στην εφαρμογή των κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών και μεθόδων.
- vi. Ενθάρρυνση – Συμμετοχικότητα.
- vii. Διασφάλιση ισότιμης συμμετοχής σε μέλη ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.
- viii. Κατάλληλη χρήση εποπτικών - τεχνολογικών μέσων.

Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Εφόσον οι υποψήφιοι ολοκληρώσουν με επιτυχία τη διαδικασία πιστοποίησης εντάσσονται στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Το ΕΚΕΠΙΣ αποστέλλει τη σχετική κοινοποίηση ένταξης και αναρτά τα στοιχεία των πιστοποιημένων εκπαιδευτών στην ιστοσελίδα www.ekepis.gr. Το Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων απαρτίζεται από Υπομητρώα, κατ' αντιστοιχία με το Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων. Οι επιτυχόντες στη διαδικασία πιστοποίησης εντάσσονται στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων και, ειδικότερα, στα Υπομητρώα που αντιστοιχούν σε εκείνα που έχουν ήδη ενταχθεί στο Εισαγωγικό Μητρώο. Σημειώνεται ότι από 1/1/2008 στις συγγραματοδο-

τούμενες από την ΕΕ ενέργειες κατάρτισης θα διδάσκουν μόνο οι ενταγμένοι στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών.

Ανανέωση ισχύος πιστοποίησης

Η πιστοποίηση των Εκπαιδευτών Ενηλίκων δεν χορηγείται εφάπαξ. Για την ανανέωση της ισχύος της πιστοποίησης οι εκπαιδευτές καλούνται να τεκμηριώνουν διδακτική εμπειρία 150 ωρών στην εκπαίδευση/κατάρτιση ενηλίκων ανά πενταετία, μετά την ημερομηνία ένταξης στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων, όπως αυτή αποτυπώνεται στη σχετική απόφαση του ΔΣ του ΕΚΕΠΙΣ. Σε κάθε άλλη περίπτωση, είναι αναγκαίο να παρακολουθούν σύντομο πιστοποιημένο από το ΕΚΕΠΙΣ πρόγραμμα κατάρτισης, προκειμένου να ανανεώνουν την ισχύ της πιστοποίησής τους.

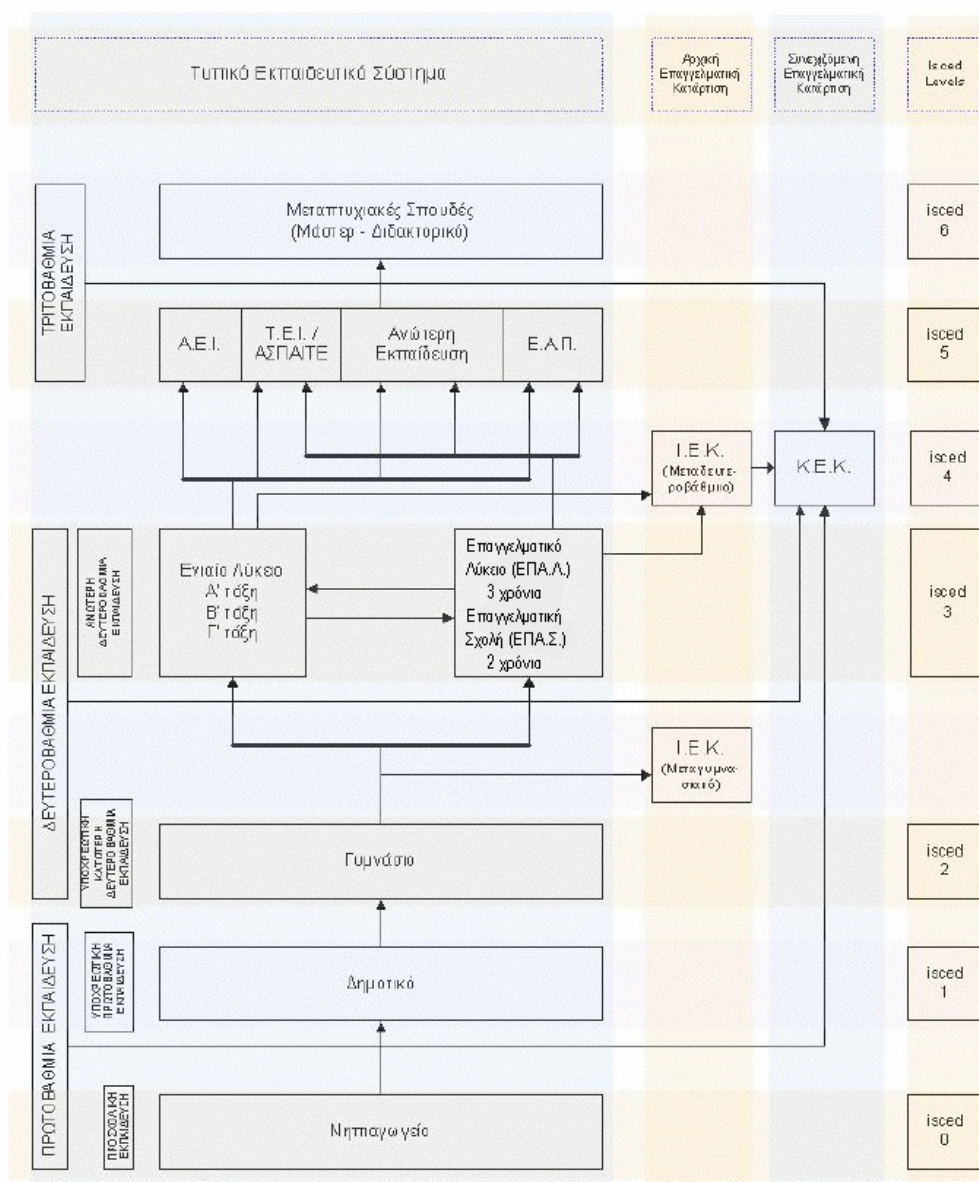
Διαδικασία διαχείρισης αλλαγών

Όποτε παρουσιάζεται κάποια μεταβολή στα στοιχεία των εκπαιδευτών, όπως τροποποίηση ατομικών στοιχείων (π.χ. διεύθυνση αλληλογραφίας, στοιχεία επικοινωνίας), απόκτηση νέων προσόντων (π.χ. νέο πτυχίο, επιπλέον επαγγελματική ή διδακτική εμπειρία), μπορούν να υποβάλλουν σχετική αίτηση διαχείρισης αλλαγών. Ύστερα από τον έλεγχο των υποβαλλόμενων νέων στοιχείων, κοινοποιείται εγγράφως η νέα κατάσταση ένταξης, η οποία στη συνέχεια δημοσιοποιείται και στο Διαδίκτυο στην ιστοσελίδα του ΕΚΕΠΙΣ. Αίτημα διαχείρισης αλλαγής των στοιχείων μπορεί να υποβάλλεται διαρκώς και να αφορά στοιχεία των ενταγμένων στα Μητρώα Εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙΣ (Μητρώο Α' και Β'). Οι υποψήφιοι καλούνται κατά περίπτωση να συνυποβάλλουν στον αντίστοιχο κάθε φορά φάκελο του αιτήματος, αποδεικτικό καταβολής χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου διαφοροποιείται ανάλογα με το αίτημα.

Παράρτημα II

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED)

Σχήμα 8 - Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED)

Παράρτημα ΙΙΙ

Ρυθμίσεις, δομή, περιεχόμενο και διαδικασίες για την εκπαίδευση, συνεχιζόμενη κατάρτιση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων στις χώρες της Ε.Ε.

Χώρα Ε.Ε.	Ρυθμίσεις για την εκπαίδευση και πιστοποίηση εκπαιδευτών	Δομή προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών	Περιεχόμενο προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών	Διαδικασίες συνεχιζόμενης κατάρτισης των εκπαιδευτών
1. Αυστρία	Δεν υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις για την εκπαίδευση και πιστοποίηση εκπαιδευτών			Προβλέπονται άτυπες διαδικασίες συνεχιζόμενης κατάρτισης εκπαιδευτών καθώς και εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτών
2. Βέλγιο	Οι εκπαιδευτές πρέπει να διαθέτουν: <ul style="list-style-type: none"> - πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας (G.P.B.) - τουλάχιστον δύο έτη επαγγελματικής εμπειρίας στο αντικείμενο που διδάσκουν - πτυχίο στην ειδικότητά τους. <p>Οι εκπαιδευτές πρακτικής άσκησης, εφόσον δεν διαθέτουν πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας, θα πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό επάρκειας για ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση (V.I.S.O.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Συμβατικά προγράμματα διάρκειας τριών ετών - Αρθρωτά (modular) προγράμματα διάρκειας τεσσάρων ετών <p>Προγράμματα διάρκειας 120 διδακτικών ωρών από το Ινστιτούτο Ενδοεπιχειρησιακής Κατάρτισης.</p>	<p>Δίνεται έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων που αφορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τη διδασκαλία - Την επικοινωνία - Την οργάνωση προγραμμάτων <p>Θεματικές ενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η ΣΕΚ στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις - Παιδαγωγικές θεωρίες και τεχνικές για την ανάλυση του περιεχομένου των προγραμμάτων κατάρτισης - Μεθοδολογία εκπαίδευσης ενηλίκων - Τεχνικές αξιολόγησης - Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης 	<p>Προβλέπονται διαδικασίες συνεχιζόμενης κατάρτισης αρμοδιότητας των Οργανισμών Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης (V.D.A.S. και F.O.R.E.M.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τριήμερα ετήσια προγράμματα κατάρτισης με εξειδίκευση ανά ειδικότητα εκπαιδευτών - Προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτών ενδοεπιχειρησιακής εκπαίδευσης διάρκειας 12 - 24 διδακτικών ωρών ανά τριετία
3. Γαλλία	Δεν προβλέπονται συγκεκριμένες ρυθμίσεις για	Προγράμματα άτυπης αρχικής		Προγράμματα συνεχιζόμε-

	την εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών	κατάρτισης εκπαιδευτών. στο εσωτερικό των μεγάλων δημόσιων οργανισμών κατάρτισης για τους εκπαιδευτές τους (π.χ. A.F.P.A.) διάρκειας 4 - 12 εβδομάδων.	κατάρτισης στο εσωτερικό των οργανισμών κατάρτισης για τους εκπαιδευτές τους σε ετήσια βάση (π.χ. A.F.P.A.) — Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης εκπαιδευτών στο επίπεδο των διοικητικών περιφερειών.
4. Γερμανία	Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να παρακολουθήσουν ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενώ θα πρέπει ήδη να διαθέτουν κάποια επαγγελματική ειδικότητα ή τίτλο σπουδών. Η πιστοποίηση των εκπαιδευτών γίνεται από το πιν ειδικών εξετάσεων που διεξάγονται από το Επιμελητήριο Βιομηχανίας και Εμπορίου.	Προσφέρονται ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, κυρίως για όσους ενδιαφέρονται να εργαστούν ως εκπαιδευτές σε επιχειρήσεις, από τα κατά τόπους Επιμελητήρια Βιομηχανίας και Εμπορίου. Η μέση διάρκεια των προγραμμάτων ανέρχεται στις 120 ώρες.	Ενα ενδεικτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης αρθρώνεται σε επτά βασικές ενότητες: — Εισαγωγή στη ΣΕΚ ενηλίκων — Σχεδιασμός προγράμματος κατάρτισης — Επιλογή καταρτιζόμενων — Υλοποίηση κατάρτισης σε επιχειρήσεις — Προώθηση της μάθησης — Λειτουργία ομάδας – συμβουλευτική — Προετοιμασία για συμμετοχή στις εξετάσεις πιστοποίησης
5. Δανία	Η εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών εποπτεύεται από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών της Δανίας (D.E.L.) με αρμοδιότητες: — Πιστοποίηση της μεταπτυχιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτών κατάρτισης — Παιδαγωγική και συνεχιζόμενη επιμόρφωση των εκπαιδευτών και των στελεχών των επιχειρήσεων.	Η εκπαίδευση εκπαιδευτών βασίζεται στο πρόγραμμα “Pedagogicum”. Το πρόγραμμα διαρκεί τρία εξάμηνα και περιλαμβάνει 14 εβδομάδες εκπαίδευσης στο D.E.L. και 4 εβδομάδες πρακτικής άσκησης των εκπαιδευτών στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς προέλευσης.	Η συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτών βασίζεται στην περαιτέρω εξειδίκευση και την πρακτική άσκηση των εκπαιδευτών εσωτερικά στις επιχειρήσεις και στους οργανισμούς όπου εργάζονται με την υποστήριξη εξωτερικού συμβούλου.
6. Ιρλανδία	Η εποπτεία της εκπαίδευσης εκπαιδευτών δεν είναι ενιαία αλλά εμπλέκονται διάφορα υπουργ-	Προσφέρονται μια σειρά από προγράμματα εκπαίδευσης εκ-	Στο πλαίσιο του ΕΠ «Επαγγελματική Κατάρτιση» (με

	<p>γεία και οργανισμοί (Οργανισμός Κατάρτισης και Απασχόλησης – F.A.S., Οργανισμός Τουρισμού - CERT).</p> <p>Η πιστοποίηση της εκπαίδευσης εκπαιδευτών είναι αρμοδιότητα του Συμβουλίου Επαγγελματικών Πτυχίων (N.C.V.A.).</p> <p>Η πιστοποίηση της κατάρτισης εκπαιδευτών στελεχών για άτομα με ειδικές ανάγκες απονέμεται από το Εθνικό Συμβούλιο Αποκατάστασης (N.R.B).</p>	<p>παιδευτών από διάφορους φορείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πιστοποιημένα προγράμματα μεταπτυχιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτών. (Ιρλανδικό Ινστιτούτο Κατάρτισης και Ανάπτυξης – I.P.T.D.) - Προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εκπαιδευτών που οδηγούν στην απόκτηση πιστοποιητικού μεταπτυχιακής επιμόρφωσης (F.A.S. σε συνεργασία με πανεπιστήμια, Εθνικό Κέντρο Εξ Αποστάσεως του Δουβλίνου) - Αρθρωτό πρόγραμμα κατάρτισης εκπαιδευτών – στελεχών για άτομα με ειδικές ανάγκες (N.R.B. σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Mayo) - Προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, σε θέματα τουρισμού, βιομηχανίας και τεχνικών ειδκέσεων (CERT) - Εισαγωγικά προγράμματα για το εκπαιδευτικό προσωπικό του Οργανισμού Απασχόλησης και Κατάρτισης (F.A.S.) 	<p>ειδικές ομάδες στόχου. Ενδεικτικά αναφέρονται το περιεχόμενο των εισαγωγικών προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών για το εκπαιδευτικό προσωπικό του F.A.S. το οποίο αρθρώνεται σε δύο φάσεις:</p> <p>Πρώτη φάση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάλυση εκπαιδευτικών αναγκών - Σχεδιασμός προγράμματος - Υλοποίηση – διδασκαλία - Υποστήριξη εκπαιδευομένων <p>Δεύτερη φάση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εργαστήριο (workshop) προσανατολισμένο στην εφαρμογή διδακτικών τεχνικών, πρακτική άσκηση κ.λπ. 	<p>συγγραματοδότηση του ΕΚΤ) προσφέρονται προγράμματα συνεχώς όμινης εκπαίδευσης εκπαιδευτών, προσανατολισμένα κυρίως στις νέες τεχνολογίες (Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών, F.A.S., CERT).</p>
<p>7. Ισπανία</p>	<p>Προβλέπονται ρυθμίσεις για την εκπαίδευση εκπαιδευτών που εργάζονται σε προγράμματα προσανατολισμένα στις ανάγκες της οικονομίας και της επαγγελματικής ένταξης. Για την πιστοποίηση των εκπαιδευτών αυτής της κατηγορίας</p>	<p>Προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών για την απόκτηση ειδικού πιστοποιητικού επάρκειας διάρκειας 380 διδακτικών ωρών (260 ώρες θεωρητικής</p>	<p>Τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών περιλαμβάνουν τις ακόλουθες ενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σχεδιασμός προγράμματος - Σχεδιασμός εκπαιδευτικής διαδικασίας 	

	χορηγείται ειδικό πιστοποιητικό επάρκειας.	κατάρτισης, 90 ώρες πρακτικής άσκησης).	<ul style="list-style-type: none"> - Διδακτική αλληλεπίδραση - Αυτόνομες στρατηγικές μάθησης - Στρατηγικές συμβουλευτικής - Παρακολούθηση της κατάρτισης - Σχεδιασμός τεστ αξιολόγησης καταρτιζομένων - Αξιολόγηση ενεργειών κατάρτισης - Καινοτομία και συνεχής αναβάθμιση δεξιοτήτων διδασκαλίας. 	<p>Στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των εκπαιδευτών εντάσσεται η συνεχής επικοινωνία των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους.</p>
8. Ιταλία	Δεν ισχύουν ενιαίες προδιαγραφές για την εκπαίδευση εκπαιδευτών σε εθνικό επίπεδο. Σε ορισμένες περιφέρειες προβλέπεται η επιλογή των εκπαιδευτών ΣΕΚ και η ένταξή τους σε μητρώο μετά από δημόσια προκήρυξη.	<p>Οργανώνονται προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών χωρίς ενιαία δομή από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημόσιους εθνικούς ή περιφερειακούς φορείς κατάρτισης - Φορείς κατάρτισης επιχειρήσεων ή κλαδικών ενώσεων επιχειρήσεων - Ιδιωτικούς φορείς κατάρτισης <p>Οργανώνονται άτυπα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών συνίσταται στις ακόλουθες βασικές ενότητες: <ul style="list-style-type: none"> - Ανάλυση εκπαιδευτικών αναγκών - Προσδιορισμός στόχων ενεργειών κατάρτισης - Προσαρμογή του περιεχομένου των προγραμμάτων και των εκπαιδευτικών τεχνικών ανάλογα με την εκάστοτε ομάδα στόχου - Αξιολόγηση αποτελεσμάτων. 	
9. Λουξεμβούργο	Δεν προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις και συγκεκριμένες προδιαγραφές για την εκπαίδευση και την πιστοποίηση εκπαιδευτών			

<p>10. Μ. Βρετανία</p>	<p>Οι εκπαιδευτές πρέπει να διαθέτουν πιστοποίηση του Ινστιτούτου Ανθρώπινου Δυναμικού και Ανάπτυξης (I.P.D.). Το I.P.D. παρέχει πιστοποιητικά για εκπαιδευτές διαφόρων επιπέδων (επίπεδα 1-5). Τα επαγγελματικά δικαιώματα των εκπαιδευτών διαφοροποιούνται ανάλογα με το επίπεδο πιστοποίησης.</p>	<p>Η δομή των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών διαφοροποιείται ανάλογα με το επίπεδο πιστοποίησης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επίπεδο 1 - 2: Αρχική κατάρτιση για εκπαιδευτές στελέχη δομών και συμβούλων κατάρτισης - Επίπεδο 3: Περαιτέρω κατάρτιση και ανάπτυξη για εκπαιδευτές και αξιολογητές προγραμμάτων. - Επίπεδο 4: Περαιτέρω κατάρτιση και ανάπτυξη της μάθησης για εκπαιδευτές ενηλίκων. - Επίπεδο 5: Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων για στελέχη για οργανισμούς κατάρτισης. 	<p>Το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών προσδιορίζεται ανάλογα με το επίπεδο πιστοποίησης:</p> <p>Επίπεδο 1 - 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάλυση εκπαιδευτικών αναγκών - Σχεδιασμός προγράμματος - Υλοποίηση προγράμματος - Αξιολόγηση <p>Επίπεδο 3: Κατάρτιση και Ανάπτυξη</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διάρθρωση εκπαιδευτικών αναγκών σε εξαιτομικρομένη βάση - Σχεδιασμός διδακτικών ενότητων - Προετοιμασία διδακτικής ενότητας - Διεκκίνηση (facilitation) της μάθησης μέσω παρουσιάσεων και ομάδων εργασίας. - Αξιολόγηση διδακτικής ενότητας - Αξιολόγηση του εκπαιδευτή <p>Επίπεδο 4: Αναπτύσσοντας τη μάθηση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προσδιορισμός εκπαιδευτικών στόχων, αναγκών και τύπων μάθησης (styles) σε εξατομικευμένη βάση - Σχεδιασμός προγραμμάτων σε αντιστοίχιση με τους στόχους, τις ανάγκες και τους τύπους μάθησης των εκπαιδευομένων. - Συμβολαίο μάθησης - Παρακολούθηση και ανασκόπηση της προόδου των εκπαιδευομένων - Αξιολόγηση προγραμμάτων κατάρτισης - Αυτοαξιολόγηση εκπαιδευτικών πρακτικών. <p>Επίπεδο 5: Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προσδιορισμός εκπαιδευτικών αναγκών σε επίπεδο οργανισμού - Ανάπτυξη σχέδιων για εκπλήρωση των παραπάνω ενεργειών - Συντονισμός προγραμμάτων κατάρτισης και συνεργασία με άλλους φορείς - Αξιολόγηση και βελτίωση εκπαιδευτικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων - Αυτοαξιολόγηση εκπαιδευτικών πρακτικών. <p>Επίπεδο 6: Στρατηγική κατάρτισης και ανάπτυξης:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προσδιορισμός εκπαιδευτικών αναγκών ενός οργανισμού - Διεκκίνηση της στρατηγικής σημασίας της ανάπτυξης ανθρώπινων πόρων στο πλαίσιο ενός οργανισμού. - Σχεδιασμός και εφαρμογή πολιτικών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. - Αξιολόγηση της συμβολής των ανθρώπινων πόρων στην ανάπτυξη και τη βελτίωση ενός οργανισμού - Παρακολούθηση και έλεγχος πόρων. 	<p>Η συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτών εντάσσεται στο αρθρωμένο κατά επίπεδα σύστημα εκπαίδευσης εκπαιδευτών.</p>
-------------------------------	--	--	---	--

			<p>- Ανάπτυξη της οργανωσιακής κουλτούρας (organizational culture)</p> <p>- Επαγγελματική δεοντολογία και αυτοεξολόγηση πρακτικών.</p>	
--	--	--	--	--

11. Ολλανδία	<p>Δεν προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για την εκπαίδευση και την πιστοποίηση των εκπαιδευτών</p> <p>Τα περιφερειακά Κέντρα Κατάρτισης (R.O.C.) διαμορφώνουν τις προδιαγραφές για το εκπαιδευτικό προσωπικό.</p>	<p>Οργανώνονται προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών από μια σειρά φορείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κέντρο Καινοτομίας στην Κατάρτιση (CINOP) - Εθνικός Οργανισμός Εκπαίδευσης Νέων Εργαζομένων (LOCV) - Ένωση Επαγγελματικής Κατάρτισης Ενηλίκων (B.V.E.) 	<p>Οργανώνονται προγράμματα κατάρτισης για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων περιλαμβάνουν της ακόλουθες θεματικές ενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο εκπαιδευτής και το σύστημα κατάρτισης - Παράγοντες και διαδικασίες μάθησης - Επικοινωνία ομάδας - Εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές - Διδακτικοί στόχοι - Αξιολόγηση της μάθησης - Σχεδιασμός προγράμματος - Παρακολούθηση και αξιολόγηση προγράμματος - Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας 	<p>Τα Περιφερειακά Κέντρα Κατάρτισης (R.O.C.) καθώς και μια σειρά άλλοι φορείς κατάρτισης (C.I.N.O.P., L.O.C.V., B.V.E.) οργανώνουν προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης για εκπαιδευτές</p>
12. Πορτογαλία	<p>Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών αποτελεί αρμοδιότητα του Ινστιτούτου Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης (I.E.F.P.). Η πιστοποίηση των εκπαιδευτών γίνεται από το Υπουργείο Εργασίας, υπό την ευθύνη του οποίου λειτουργεί το Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταιρών.</p>	<p>Προγράμματα κατάρτισης διάρκειας τουλάχιστον 90 ωρών για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών με στόχο την απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν της επιμέρους φάσεις των διαδικασιών κατάρτισης ενηλίκων</p>	<p>Τα προγράμματα κατάρτισης για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων περιλαμβάνουν της ακόλουθες θεματικές ενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο εκπαιδευτής και το σύστημα κατάρτισης - Παράγοντες και διαδικασίες μάθησης - Επικοινωνία ομάδας - Εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές - Διδακτικοί στόχοι - Αξιολόγηση της μάθησης - Σχεδιασμός προγράμματος - Παρακολούθηση και αξιολόγηση προγράμματος - Σχεδιασμός διδακτικής ενότητας 	<p>Προγράμματα (διάρκειας 14 - 250 ωρών) για τους εκπαιδευτές ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης προσαρμοσμένα ανάλογα με την προηγούμενη διδακτική και επαγγελματική τους εμπειρία.</p>
13. Σουηδία	<p>Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών δεν αποτελεί αντικείμενο κεντρικής ρύθμισης.</p>	<p>Προγράμματα άτυπης κατάρτισης εκπαιδευτών που οργανώνονται από τις επιχειρήσεις ή ιδιωτικούς οργανισμούς κατάρτισης για το εκπαιδευτικό προσωπικό τους, είτε εσωτερικά, είτε σε συνεργασία με δημόσιους φορείς κατάρτισης ή πανε-</p>	<p>Το περιεχόμενο των προγραμμάτων ποικίλλει κατά περίπτωση.</p>	<p>Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης εκπαιδευτών οργανώνονται από Πανεπιστήμια και άλλους επίσημους φορείς κατάρτισης.</p>

<p>14. Φινλανδία</p>	<p>Δεν προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για την εκπαίδευση και την πιστοποίηση εκπαιδευτών που εργάζονται στα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης Ενηλίκων. Για τους εκπαιδευτές, οι οποίοι επιβλέπουν την πρακτική άσκηση των καταρτιζομένων στις επιχειρήσεις, προβλέπεται η εκπαίδευσή τους σε μικρής διάρκειας προγράμματα που οργανώνονται από το Εθνικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης (O.P.H.)</p>	<p>πιστήμια.</p>		
-----------------------------	---	------------------	--	--

Πίνακας 7 - Κατάρτιση και πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Βεργίδης, 2002. Ζιώμας et al., 2002)

Παράρτημα IV

Διαπίστευση φορέων πιστοποίησης προσωπικού σε βασικές δεξιότητες ΤΠΕ¹⁸⁷

Εξειδίκευση των γενικών απαιτήσεων του Ε.ΣΥ.Δ. που αφορούν τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι φορείς πιστοποίησης προσωπικού:

1. Ο φορέας χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής διαθέτει συγκεκριμένες ικανότητες, βασισμένες στην παρούσα απόφαση, προκειμένου να πιστοποιεί πρόσωπα σε δεξιότητες χρήσης Η/Υ. Επίσης διαθέτει τις αναγκαίες διαδικασίες για την αξιολόγηση προσώπων σε δεξιότητες χρήσης Η/Υ. Επιπρόσθετα, λαμβάνει μέτρα που διασφαλίζουν τον εκσυγχρονισμό αυτών των διαδικασιών, σε ανταπόκριση με την εξέλιξη της τεχνολογίας.
2. Ο φορέας χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής διασφαλίζει την τήρηση καθορισμένων διαδικασιών για την ανάπτυξη του σχήματος πιστοποίησης. Επίσης, παρέχει, εκ των προτέρων, έγκαιρη ειδοποίηση στα ενδιαφερόμενα μέρη για τις αλλαγές των απαιτήσεων πιστοποίησης που θεσπίζει.
3. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες του φορέα χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής, αλλά και ο τρόπος εφαρμογής τους, είναι αμερόληπτοι και συμμορφώνονται με τους κανονισμούς και τις κείμενες διατάξεις.
4. Όσοι επιθυμούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό, έχουν δυνατότητα πρόσβασης στις υπηρεσίες του φορέα χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής. Σε καμία περίπτωση δεν περιορίζεται η πρόσβαση στις υπηρεσίες πιστοποίησης προσώπων, με την αιτιολογία - μεταξύ άλλων - ότι ο αιτών δεν κάνει αίτηση για άλλες υπηρεσίες ή δεν είναι μέλος συγκεκριμένης ομάδας ή ένωσης ή συνδέσμου, δεν είναι εκπαιδευμένος από συγκεκριμένο οργανισμό ή από κάποιον που συγκαταλέγεται σε ένα περιορισμένο αριθμό οργανισμών.

---

¹⁸⁷ Αριθμός απόφασης Α.25081. Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 1720, Τεύχος Β', 8-12-2005. Το κείμενο είναι διαθέσιμο στο http://www.oEEK.gr/documents/oEEK_kya_pistopoiisis_foreon.pdf

5. Στις διαδικασίες για την χορήγηση πιστοποιητικών πληροφορικής δεν πρέπει να υπάρχουν υπέρμετρες οικονομικές ή άλλες προϋποθέσεις από το φορέα χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής.
6. Ο φορέας χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής διαθέτει καθορισμένη πολιτική και διαδικασίες για τη χορήγηση πιστοποιητικών πληροφορικής, τη διατήρησή τους, την ανανέωσή τους, την επέκταση ή τον περιορισμό τους.
7. Απαγορεύεται η μη χορήγηση πιστοποιητικού πληροφορικής σε πρόσωπο, που ικανοποιεί τις τεκμηριωμένες απαιτήσεις χορήγησης πιστοποιητικού, με την αιτιολογία ότι το πρόσωπο αυτό δεν συμμορφώνεται με θέματα, που δεν καλύπτονται από τις τεκμηριωμένες αυτές απαιτήσεις.
8. Όταν η ισχύς του πιστοποιητικού πληροφορικής εξαρτάται από μία ή περισσότερες προϋποθέσεις, που εκπληρούνται από τον κάτοχο, οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να εμφανίζονται στο πιστοποιητικό που χορηγεί ο φορέας χορήγησης πιστοποιητικών πληροφορικής.

Ενημερωτικά, οι φορείς αυτοί (και τα αντίστοιχα πιστοποιητικά) έως σήμερα (Μάιος 2008) είναι:

- ECDL Ελλάς Α.Ε.¹⁸⁸ (ECDL Core Certificate, ECDL Start Certificate, ECDL Progress Certificate)
- Vellum Global Educational Services¹⁸⁹ (Cambridge International Diploma in IT Skills, Cambridge International Diploma in IT Skills Proficiency)
- Infotest¹⁹⁰ (Internet and Computing Core Certification - IC3, Microsoft Office Specialist -MOS, Microsoft Office Specialist Expert - MOS Expert)
- ICT-Hellas¹⁹¹ (ICT Intermediate A, ICT Intermediate B, ICT Intermediate C)
- Key-CERT¹⁹² (Key Cert IT Basic, Key Cert IT Initial)
- ACTA¹⁹³ (Certified Computer User - CCU) και
- SKILLS A.E.¹⁹⁴ (i-skills Basic IT Standard, i-skills Basic IT Core).

---

¹⁸⁸ <http://www.ecdl.gr/>

¹⁸⁹ <http://www.vellum.org.gr/>

¹⁹⁰ <http://www.certification.gr/>

¹⁹¹ <http://www.icthellas.gr/>

¹⁹² <http://www.keycert.gr/>

¹⁹³ <http://www.acta.edu.gr/>

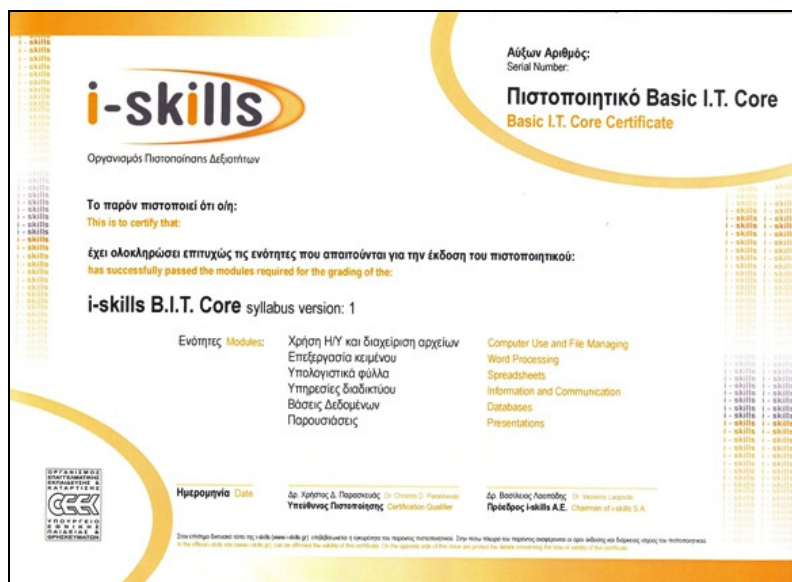
¹⁹⁴ <http://www.i-skills.gr/>

- Telefos E.Π.Ε.¹⁹⁵ (Infocert Basic Skills, Infocert Basic, Infocert Unities, Infocert Integration Skills).

Στη συνέχεια απεικονίζονται δείγματα από τα παραπάνω πιστοποιητικά:

Εικόνα 1 - Δείγμα πιστοποιητικού Key Cert IT Basic

Εικόνα 2 - Δείγμα πιστοποιητικού i-skills Basic IT Core

¹⁹⁵ <http://www.infocert.gr/>

Εικόνα 3 - Δείγμα πιστοποιητικού IC3

Εικόνα 4 - Δείγμα πιστοποιητικού Microsoft Office Specialist

Εικόνα 5 - Δείγμα πιστοποιητικού *ECDL Progress*

Γλωσσάρι

Ανοιχτή και εξ αποστάσεως μάθηση: Ο όρος αναφέρεται σε κάθε παροχή μάθησης, της οποίας σημαντικό μέρος της διαχείρισης είναι στη διακριτική ευχέρεια του εκπαιδευόμενου. Χαρακτηρίζεται από σημαντικό βαθμό ευελιξίας και υποστήριξης του εκπαιδευομένου. Δύναται να περιλαμβάνει ατομική μελέτη μαθημάτων «δι' αλληλογραφίας», αλληλεπιδραστικά CD-ROM, πρόσωπο-με-πρόσωπο, on-line ή μικτή διδασκαλία, κέντρα υποστήριξης της μάθησης (ODLQC).

Αρχική εκπαίδευση/κατάρτιση: Η γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση/κατάρτιση που πραγματοποιείται στο σύστημα αρχικής εκπαίδευσης, συνήθως πριν από την είσοδο στην ενεργό επαγγελματική ζωή. Ορισμένοι τύποι κατάρτισης που πραγματοποιούνται μετά την είσοδο στην ενεργό ζωή μπορούν να θεωρούνται αρχική κατάρτιση (π.χ. η επανεκπαίδευση). Η αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση μπορεί να πραγματοποιείται σε οποιοδήποτε επίπεδο της γενικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης (σχολική εκπαίδευση πλήρους ωραρίου ή εναλλασσόμενη κατάρτιση) ή μαθητείας (EE).

Αξιολόγηση: (1) Μέθοδος ή διαδικασία, ως τμήμα μιας διεργασίας πιστοποίησης, προκειμένου να αξιολογηθεί κατά πόσον ένα πρόσωπο εκπληρώνει συγκεκριμένες απαιτήσεις ικανότητας. (2) Το σύνολο των μεθόδων και διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των επιδόσεων (γνώσεις, τεχνογνωσία, δεξιότητες και ικανότητες) ενός ατόμου και που (τυπικά) οδηγούν στην πιστοποίηση (EE).

Άτυπη εκπαίδευση: Η δια βίου διαδικασία, όπου το κάθε άτομο συγκεντρώνει και διαμορφώνει γνώσεις, ικανότητες, στάσεις και αξίες, από την καθημερινή εμπειρία του και την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος (επίδραση από την οικογένεια, τη γειτονιά, την εργασία, την ψυχαγωγία, τις κοινωνικές συναναστροφές, την αγορά εργασίας, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.ο.κ.).

Άτυπη μάθηση: (1) Η μάθηση που προκύπτει από δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, οι οποίες σχετίζονται με την εργασία, την οικογένεια ή τον ελεύθερο χρόνο. Δεν είναι διαρθρωμένη (από άποψη μαθησιακών στόχων, χρόνου μάθησης ή διδακτικής υποστήριξης) και (τυπικά) δεν οδηγεί σε πιστοποίηση. Η άτυπη μάθηση μπορεί να είναι σκόπιμη, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι σκόπιμη (ή είναι απροσχεδίαστη/τυχαία) (ΕΕ¹⁹⁶). (2) Η μάθηση που ενσωματώνεται σε προγραμματισμένες δραστηριότητες που δεν προσδιορίζονται ως μάθηση (ως προς τους στόχους, τη διάρκεια ή τα διδακτικά μέσα), αλλά που περιέχουν ένα σημαντικό στοιχείο μάθησης. Η άτυπη μάθηση είναι σκόπιμη από την πλευρά του μαθητή και, συνήθως, δεν οδηγεί σε πιστοποίηση.

Γνώσεις: (1) Το αποτέλεσμα της διανοητικής διεργασίας και εσωτερικής αναπαράστασης εννοιών, γεγονότων και πράξεων, που είναι δυνατόν να προέρχονται τόσο από την επαγγελματική ή πρακτική εμπειρία όσο και από το σύστημα της τυπικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΦΕΚ). (2) Το αποτέλεσμα της αφομοίωσης πληροφοριών μέσω της μάθησης. Οι γνώσεις είναι το σώμα θετικών στοιχείων, αρχών, θεωριών και πρακτικών που σχετίζεται με ένα πεδίο σπουδής ή εργασίας. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων, οι γνώσεις χαρακτηρίζονται ως θεωρητικές ή/και αντικειμενικές (ΕΕ).

Δεξιότητες: (1) Ο συνδυασμός γνώσης και εμπειρίας που απαιτείται για την επίτευξη συγκεκριμένου φυσικού ή διανοητικού έργου ή την άσκηση εργασίας. (ΦΕΚ) (2) Η ικανότητα εφαρμογής γνώσεων και αξιοποίησης τεχνογνωσίας για την εκπλήρωση εργασιών και την επίλυση προβλημάτων. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων, οι δεξιότητες περιγράφονται ως νοητικές (χρήση λογικής, διαισθητικής και δημιουργικής σκέψης) και πρακτικές (αφορούν τη χειρωνακτική επιδεξιότητα και τη χρήση μεθόδων, υλικών, εργαλείων και οργάνων) (ΕΕ).

---

¹⁹⁶ http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el

Δια βίου εκπαίδευση: Κάθε μαθησιακή διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης της εμπειρικής μάθησης, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, με σκοπό την απόκτηση ή τη βελτίωση γενικών και επιστημονικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, τόσο για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, όσο και για την πρόσβαση στην απασχόληση (ΦΕΚ).

Δια βίου κατάρτιση: Το σύστημα που αποσκοπεί στην κατάρτιση ή/και επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η οποία: α) Στο πλαίσιο της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, παρέχει βασικές επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες σε ειδικότητες ή σε εξειδικεύσεις, για την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα στην αγορά εργασίας και την εν γένει ανέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού β) Στο πλαίσιο της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, συμπληρώνει, εκσυγχρονίζει, ή/και αναβαθμίζει γνώσεις και δεξιότητες που αποκτήθηκαν από τα άλλα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή και από επαγγελματική εμπειρία, με στόχο την ένταξη ή/και επανένταξη στην αγορά εργασίας, την επαγγελματική ανέλιξη και την προσωπική ανάπτυξη (ΦΕΚ).

Δια βίου μάθηση: Κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, στο πλαίσιο μιας προσωπικής πολιτικής ή κοινωνικής προοπτικής και/ή μιας προοπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση (ΕΕ¹⁹⁷).

Διαπίστευση: Είναι η διαδικασία της επίσημης αναγνώρισης από αρμόδιο οργανισμό ότι ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο ασκεί συγκεκριμένες δραστηριότητες με αμεροληψία και με τεκμηριωμένη επάρκεια (ΕΣΥΔ).

---

¹⁹⁷ http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el

Διδασκαλία από απόσταση: Η δραστηριότητα ενός εκπαιδευτικού οργανισμού που παρέχει σπουδές από απόσταση και, συγκεκριμένα, των δημιουργών του εκπαιδευτικού υλικού και των εκπαιδευτών.

Διεργασία πιστοποίησης: Διεργασία με την οποία ένας φορέας πιστοποιεί ότι ένα πρόσωπο ικανοποιεί συγκεκριμένες απαιτήσεις ικανότητας (ΕΣΥΔ).

ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS) είναι ένα σύστημα χορήγησης και μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων, το οποίο έχει στόχο τη διευκόλυνση της ακαδημαϊκής αναγνώρισης, μέσω αποτελεσματικών μηχανισμών καθολικής ισχύος. Προβλέπει έναν κώδικα ορθής πρακτικής για την οργάνωση της ακαδημαϊκής αναγνώρισης, βάσει της διαφάνειας των προγραμμάτων σπουδών και των επιδόσεων των σπουδαστών. Το ECTS δε ρυθμίζει αυτό καθαυτό το περιεχόμενο, τη δομή ή την αντιστοιχία των ακαδημαϊκών προγραμμάτων, δεδομένου ότι πρόκειται για θέματα των οποίων η ποιότητα καθορίζεται από τα ίδια τα πανεπιστήμια, κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών¹⁹⁸.

Εθνικό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων: Πρόκειται για «εργαλείο» που χρησιμοποιείται στην κατηγοριοποίηση επαγγελματικών προσόντων, σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων επίτευξης καθορισμένων επιπέδων μάθησης. Το εν λόγω μέσο στοχεύει στη συνένωση σε ενιαίο σύνολο και στο συντονισμό των εθνικών υποσυστημάτων επαγγελματικών προσόντων, καθώς και στη βελτίωση της διαφάνειας, της πρόσβασης, της εξέλιξης και της ποιότητας των επαγγελματικών προσόντων σε σχέση με την αγορά εργασίας και την κοινωνία των πολιτών (ΕΕ).

Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων: Όλες οι πτυχές της δραστηριότητας ενός κράτους - μέλους της ΕΕ, σχετικά με την αναγνώριση της μάθησης και άλλων μηχανισμών που συνδέουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση με την αγορά εργασίας και την κοινωνία των πολιτών. Η εν λόγω δραστηριότητα περιλα-

---

¹⁹⁸ Περισσότερες πληροφορίες παρέχονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html

βάνει την ανάπτυξη και την εφαρμογή θεσμικών ρυθμίσεων και διαδικασιών, που αφορούν τη διασφάλιση ποιότητας, την αξιολόγηση και την απονομή προσόντων. Ένα Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων μπορεί να αποτελείται από αρκετά υποσυστήματα και μπορεί να περιλαμβάνει ένα εθνικό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ).

Εναλλασσόμενη κατάρτιση: Είναι η κατάρτιση για συγκεκριμένο επαγγελματικό αντικείμενο, κατά την οποία κυρίαρχη θέση κατέχει ο συνδυασμός θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων σε αίθουσα διδασκαλίας, με την εξάσκηση σε πραγματικές συνθήκες απασχόλησης (on the job training), εντάσσοντας τον καταρτιζόμενο σε επιχείρηση με δραστηριότητα συναφή με το αντικείμενο κατάρτισης. Διαφέρει από τη μαθητεία στο ότι η εναλλασσόμενη κατάρτιση περιλαμβάνει ταυτόχρονα, και υποχρεωτικά, περιόδους φοίτησης σε έναν οργανισμό κατάρτισης ή σε επιχειρήσεις (Επαγγελματική Κατάρτιση, ΟΕΕΚ).

Επαγγελματικό περίγραμμα: Το σύνολο των βασικών και επιμέρους επαγγελματικών λειτουργιών που συνθέτουν το αντικείμενο εργασίας ενός επαγγέλματος ή μιας ειδικότητας, καθώς και οι αντίστοιχες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για την ανταπόκριση στις λειτουργίες αυτές (ΦΕΚ).

Επαγγελματικό προσόν: Το επίσημο αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, το οποίο επιτυγχάνεται όταν ο αρμόδιος φορέας διαπιστώνει ότι ένα άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές (ΕΕ).

Επάρκεια: Απόφαση για το εάν ένα άτομο που αιτείται πιστοποίηση ικανότητας σε ένα συγκεκριμένο πεδίο εκπληρώνει τα συγκεκριμένα προαπαιτούμενα, που του επιτρέπουν τη συμμετοχή στη διεργασία πιστοποίησης (ΕΣΥΔ).

Ηλεκτρονική μάθηση (e-learning): (1) Είναι η μάθηση που συντελείται με χρήση των ΤΠΕ (κυρίως του Διαδικτύου), διευκολύνοντας την πρόσβαση σε πόρους και υπηρεσίες, καθώς και τη συνεργασία ή ανταλλαγή υλικού μεταξύ των συμμε-

τεχόντων (Mc Cullough et al., 2006). (2) Είναι η μάθηση, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Μπορεί να είναι από απλή (παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα από εκπαιδευόμενους) έως περισσότερο σύνθετη (παροχή ενός ολόκληρου πανεπιστημιακού μαθήματος διαδικτυακά) (Department for Education and Skills¹⁹⁹, 2003).

Ικανότητες: (1) Η δυνατότητα εφαρμογής γνώσεων, δεξιοτήτων και τεχνογνωσίας, ώστε ένα άτομο να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες συνθήκες και απαιτήσεις της εργασίας του και να προσαρμόζεται σε μεταβαλλόμενα εργασιακά περιβάλλοντα (ΦΕΚ). (2) Το σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που παρέχουν την δυνατότητα σε ένα πρόσωπο να ασκεί αποτελεσματικά τις δραστηριότητες ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος ή λειτουργήματος, κατά τρόπο που ανταποκρίνεται ή υπερβαίνει τα αναμενόμενα πρότυπα του επαγγέλματος ή εργασιακού περιβάλλοντος (Richey et al., 2001. IBSTPI, 2007). (3) Η αποδεδειγμένη επάρκεια στη χρήση γνώσεων, δεξιοτήτων και προσωπικών, κοινωνικών ή/και μεθοδολογικών δυνατοτήτων σε περιστάσεις εργασίας ή σπουδής και στην επαγγελματική ή/και προσωπική ανάπτυξη. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων η περιγραφή ως προς τις ικανότητες αφορά την υπευθυνότητα και την αυτονομία (ΕΕ).

Κλάδος: η ομαδοποίηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων βάσει της κύριας οικονομικής λειτουργίας, του προϊόντος, της υπηρεσίας ή της τεχνολογίας που τις χαρακτηρίζει (ΕΕ).

Μάθημα: Κάθε δομημένη μαθησιακή ευκαιρία που αφορά συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ή θεματική περιοχή, έχει συγκεκριμένη διάρκεια και παρέχεται από έναν φορέα σε έναν εκπαιδευόμενο με απευθείας διδασκαλία, είτε εγγράφως είτε με χρήση ηλεκτρονικών μέσων. Μπορεί να είναι θεωρητικό, πρακτικό, πειραματικό ή συνδυασμός (ODLQC).

---

¹⁹⁹ <http://www.dfes.gov.uk/consultations/downloadableDocs/towards%20a%20unified%20e-learning%20strategy.pdf>

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι διατυπώσεις όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας, σε ό,τι αφορά τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητές του (ΕΕ).

Μαθησιακές τεχνολογίες (learning technologies): Το σύνολο των τεχνολογιών που εφαρμόζονται για την εξυπηρέτηση της διαδικασίας της μάθησης και της διδασκαλίας. Ο όρος αυτός έχει επικρατήσει τελευταία, έναντι των προηγούμενων «διδασκτικές τεχνολογίες» (instructional technologies) και «εκπαιδευτικές τεχνολογίες» (educational technologies), καθώς η έμφαση δίνεται περισσότερο στον ίδιο το μαθητή και τη διεργασία της μάθησης, παρά στον καθηγητή και τη διεργασία της διδασκαλίας (GUNet²⁰⁰, 2004).

Μαθητεία: Εκπαίδευση σε τεχνικό επάγγελμα που πραγματοποιείται με παρακολούθηση και συνεργασία με έμπειρο τεχνίτη μέσα στο χώρο παραγωγής, οδηγώντας στην απόκτηση εμπειρικών γνώσεων.

Μελέτη από απόσταση: Η συνολική δραστηριότητα ενός εκπαιδευόμενου, ο οποίος εκπαιδεύεται και μαθαίνει - ενώ βρίσκεται σε απόσταση από τον εκπαιδευτή του - βασιζόμενος σε ένα ειδικά σχεδιασμένο μαθησιακό υλικό, καθώς και στην επικοινωνία του με τον εκπαιδευτή.

Μη τυπική εκπαίδευση: Κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε μεμονωμένη είτε ως μέρος μιας ευρύτερης δραστηριότητας, που στοχεύει σε συγκεκριμένο κοινό και έχει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους.

Μικτή μάθηση: Η μέθοδος μάθησης, στην οποία η χρήση ΤΠΕ (κυρίως του Παγκόσμιου Ιστού) κατέχει δεσπόζουσα θέση και συμπληρώνεται από τη χρήση οποιασδήποτε άλλης μεθόδου (face-to-face διδασκαλία, αυτοδιδασκαλία ή σύγχρονη επικοινωνία), ή μέσου (π.χ. πολυμέσα) προκειμένου να ολοκληρωθεί ή να α-

---

²⁰⁰ <http://portal.gunet.gr/index.pl?iid=3652>

να βαθμιστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Valiathan²⁰¹, 2002. Formatic²⁰², 2007).

Πιστοποίηση: (1) Η εθελοντική διαδικασία μέσω της οποίας μια επαγγελματική ένωση ή ένας οργανισμός αποτιμά και δίδει πληροφορίες για το βαθμό ικανότητας μεμονωμένων επαγγελματιών (IBSTPI²⁰³). (2) Η διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών ή διπλωμάτων, τα οποία αναγνωρίζουν τυπικά τα επιτεύγματα ενός ατόμου μετά από μια διαδικασία αξιολόγησης. (EE²⁰⁴).

Πιστοποίηση (γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων): Η διαδικασία της επίσημης επικύρωσης γνώσεων, τεχνογνωσίας και/ή δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απέκτησε ένα άτομο, ύστερα από μια τυποποιημένη διαδικασία αξιολόγησης. Τα πιστοποιητικά ή τα διπλώματα χορηγούνται από διαπιστευμένα ιδρύματα απονομής τίτλων σπουδών (EE).

Πρότυπο: (1) Δεδηλωμένη προσδοκία απόδοσης ή γνωστικό επίπεδο σε πεδίο καθορισμένου περιεχομένου ή επαγγελματικό ρόλο (IBSTPI²⁰⁵). (2) Είναι ένα έγγραφο που παρέχει απαιτήσεις, οδηγίες ή χαρακτηριστικά δραστηριοτήτων ή των αποτελεσμάτων τους. Προϊόντα, συστήματα ή πρόσωπα μπορούν να πιστοποιηθούν ως προς κάποιο πρότυπο (ΕΣΥΔ).

Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση (ΣΕΚ): Κάθε μορφή δια βίου επιμόρφωσης, κατάρτισης και επανακατάρτισης, η οποία απευθύνεται στο εργατικό δυναμικό και βελτιώνει/συμπληρώνει δεξιότητες και γνώσεις που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και της αρχικής κατάρτισης ή στο πλαίσιο προηγούμενης απασχόλησης, με στόχο

---

²⁰¹ Valiathan P (2002.) "Blended Learning Models"

<http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html>

²⁰² <http://www.formaticonline.net/>

²⁰³ http://www.ibstpi.org/Competencies/certification_competencies.htm

²⁰⁴ [\[lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el\]\(http://lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=678&lg=el\)](http://eur-</p></div><div data-bbox=)

²⁰⁵ <http://www.ibstpi.org/>

την ένταξη στην αγορά εργασίας, ή τη διασφάλιση, αλλαγή και βελτίωση της θέσης εργασίας, την προσωπική ή επαγγελματική ανάπτυξη.

Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης, ΣΔΜ (Learning Management System, LMS): Ένα (δια)δικτυακό σύστημα που επιτρέπει την αλληλεπίδραση εκπαιδευομένου και εκπαιδευτή και παρέχει λειτουργίες ιχνηλασίας (tracking) εκπαιδευομένου, διαχείρισης ικανοτήτων, βαθμολόγησης, συγγραφής εκπαιδευτικού υλικού και δημιουργίας αναφορών (IBSTPI). Αναλυτικότερα, ένα ΣΔΜ παρέχει δυνατότητες διαχείρισης μαθημάτων (δημιουργία, προσαρμογή, διοίκηση και έλεγχο μαθημάτων), διαχείρισης τάξης (διαχείριση χρηστών, δημιουργία ομάδας, αναθέσεις εργασιών κ.λπ.), εργαλεία σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, συνομιλία, φόρουμ συζήτησης, ήχο ή συνδιάσκεψη μέσω video, ανακοινώσεις, διαμεριζόμενοι πίνακες), εργαλεία σπουδαστών (υποστήριξη διαχείρισης και μελέτης μαθησιακών πόρων, όπως ιδιωτικά και δημόσια σχόλια, κυρίως σημεία, σελιδοδείκτες, offline μελέτη, καταγραφή της προσωπικής πορείας μέσα στο ΣΔΜ, μηχανών αναζήτησης κ.λπ.), διαχείριση περιεχομένου (δημιουργία, μεταφόρτωση και διαχείριση αρχείων), εργαλεία αξιολόγησης (διαχείριση online διαγωνισμών γνώσεων και εξετάσεων, παράδοση εργασιών, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης κ.λπ.), διαχείρισης ιδρύματος (διαχείριση των αρχείων, των απουσιών, των βαθμών, των εγγραφών σπουδαστών, των οικονομικών κ.λπ.).

Σχήμα πιστοποίησης: Συγκεκριμένο σύστημα πιστοποίησης, σχετιζόμενο με συγκεκριμένες κατηγορίες προσωπικού, για το οποίο ισχύουν κοινά συγκεκριμένα πρότυπα, κανόνες και διαδικασίες (ΕΣΥΔ).

Τυπική εκπαίδευση: το θεσμοθετημένο, ιεραρχικά δομημένο και χρονικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο (ΕΕ)

Τυπική μάθηση: Η μάθηση που πραγματοποιείται σε οργανωμένο και δομημένο περιβάλλον (σ' ένα σχολείο/κέντρο κατάρτισης ή στην εργασία) και καθορίζεται ρητά ως μάθηση (ως προς τους στόχους, τη διάρκεια ή τους πόρους). Η τυπική

μάθηση είναι σκόπιμη από την πλευρά του εκπαιδευόμενου και οδηγεί τυπικά στην πιστοποίηση (ΕΕ).